

Radan Ilić
Slavica Dinić

KAZNENO PRAVO

- prekršaji i privredni prestupi -

Megatrend univerzitet
Beograd, 2014.

Dr Radan Ilić, vanredni profesor
Dipl. master Slavica Dinić, asistent
KAZNENO PRAVO - prekršaji i privredni prestupi

Recenzenti:

Dr Saša Knežević, redovni profesor
Pravni fakultet Univerziteta u Nišu

Dr Dragan Manojlović, vanredni profesor
Fakultet za pravo, javnu upravu i bezbednost
Megatrend univerziteta, Beograd

Izdaje i štampa:

Megatrend univerzitet, Beograd, Goce Delčeva 8

Za izdavača:

Prof. dr Mijat Damjanović, predsednik Komisije za izdavačku delatnost

Direktor izdavačke delatnosti:

Branimir Trošić

Tiraž:

300 primeraka

Copyright:

© 2014 Megatrend univerzitet - Beograd

Izdavač zadržava sva prava.

Reprodukacija pojedinih delova

ili celine ove publikacije

nije dozvoljena!

ISBN 978-86-7747-516-1

Odlukom Komisije za izdavačku delatnost Megatrend univerziteta,
broj 418/64 (20.10.2014) rukopis je odobren za štampu
i upotrebu u nastavi kao udžbenik.

Sadržaj

PREDGOVOR	1
I. deo – OSNOVNE ODREDBE PREKRŠAJNOG PRAVA	3
1. POJAM, PREDMET I ZADATAK PREKRŠAJNOG PRAVA	3
2. IZVORI PREKRŠAJNOG PRAVA.....	4
3. TUMAČENJE PROPISA PREKRŠAJNOG PRAVA	5
4. VAŽENJE PREKRŠAJNIH PROPISA.....	6
4.1. Prostorno važenje prekršajnog propisa.....	6
4.2. Vremensko važenje prekršajnog propisa	7
4.3. Važenje prekršajnih propisa u pogledu lica.....	7
II. deo – OPŠTI DEO PREKRŠAJNOG PRAVA	9
Glava prva: PREKRŠAJ	9
1. POJAM PREKRŠAJA	9
2. ELEMENTI PREKRŠAJA	10
3. OBJEKT PREKRŠAJA	13
4. SUBJEKT PREKRŠAJA	14
5. OSNOVI ISKLJUČENJA POSTOJANJA PREKRŠAJA	16
5.1. Nužna odbrana	16
5.2. Krajnja nužda	18
5.3. Sila i pretnja.....	21
6. STICAJ PREKRŠAJA	22
6.1. Prividni sticaj	22
6.2. Produceni prekršaj.....	23
6.3. Kolektivni prekršaj.....	24
6.4. Prekršaji sa indiferentnim brojem radnji izvršenja (i posledica).....	24
7. POKUŠAJ PREKRŠAJA.....	25
8. SAUČESNIŠTVO	26
8.1. Elementi saučesništva	27
9. SAIZVRŠILAŠTVO.....	28
9.1. Elementi saizvršilaštva.....	29

10. OBLICI SAUČESNIŠTVA.....	30
11. MESTO I VREME IZVRŠENJA PREKRŠAJA	31
11.1. <i>Mesto izvršenja prekršaja</i>	31
11.2. <i>Vreme izvršenja prekršaja</i>	32
Glava druga: PREKRŠAJNA ODGOVORNOST	33
1. POJAM I ELEMENTI PREKRŠAJNE ODGOVORNOSTI.....	33
2. URAČUNLJIVOST	34
3. VINOST	36
4. OSNOVI KOJI ISKLJUČUJU PREKRŠAJNU ODGOVORNOST.....	38
4.1. <i>Stvarna zabluda</i>	38
4.2. <i>Pravna zabluda</i>	39
4.3. <i>Naređenje pretpostavljenog</i>	40
5. PREKRŠAJNA ODGOVORNOST PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA I PREDUZETNIKA	40
5.1. <i>Prekršajna odgovornost pravnog lica</i>	40
5.2. <i>Prekršajna odgovornost odgovornog lica</i>	41
5.3. <i>Prekršajna odgovornost preduzetnika</i>	42
Glava treća: PREKRŠAJNE SANKCIJE	43
1. POJAM I VRSTE PREKRŠAJNIH SANKCIJA.....	43
2. KAZNE.....	43
2.1. <i>Kazna zatvora</i>	44
2.2. <i>Rad u javnom interesu</i>	45
2.3. <i>Kazneni poeni</i>	45
2.4. <i>Novčana kazna</i>	45
2.5. <i>Odmjeravanje kazne</i>	47
2.6. <i>Povrat</i>	48
2.7. <i>Ublažavanje kazne</i>	48
2.8. <i>Oslobođenje od kazne</i>	49
2.9. <i>Nekažnjavanje za prekršaj</i>	49
2.10. <i>Odmjeravanje kazne za sticaj prekršaja</i>	50
2.11. <i>Uračunavanje zadržavanja i pritvora u kaznu</i>	50
2.12. <i>Obustavljanje prekršajnog postupka zbog dobrovoljnog otklanjanja posledice</i> ..	51
3. OPOMENA	51
4. ZAŠTITNE MERE	52
4.1. <i>Pojam i vrste zaštitnih mera</i>	52
4.2. <i>Oduzimanje predmeta</i>	53
4.3. <i>Zabrana vršenja određene delanosti</i>	54
4.4. <i>Zabrana pravnom licu da vrši određene delatnosti</i>	54
4.5. <i>Zabrana odgovornom licu da vrši određene poslove</i>	54
4.6. <i>Zabrana upravljanja vozilom na motorni pogon</i>	55
4.7. <i>Obavezno lečenje alkoholičara i narkomana</i>	55
4.8. <i>Zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja</i>	56

4.9. Zabrana prisustovanja određenim sportskim priedbama.....	56
4.10.Javno objavljivanje presude	57
4.11.Udaljenje stranca sa teritorije Republike Srbije.....	57
5. PREKRŠAJNE SANKCIJE PREMA MALOLETNICIMA	57
5.1. Vaspitne mere	57
5.1.1. Mere upozorenja i usmeravanja	59
5.1.2. Mere pojačanog nadzora.....	59
5.2. Kažnjavanje maloletnika	60
5.3. Izričanje vaspitne mere ili kazne za prekršaje u sticaju	60
5.4. Odgovornost roditelja, usvojitelja ili staratelja za prekršaj maloletnog lica	61
6. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE PREKRŠAJEM	61
7. ZASTARELOST.....	62
III. deo – POSEBNI DEO PREKRŠAJNOG PRAVA	65
Glava prva: POJAM I SISTEMSKO UREĐENJE POSEBNOG DELA PREKRŠAJNOG PRAVA	65
Glava druga: PREKRŠAJI IZ ZAKONA O JAVNOM REDU I MIRU	67
1. POJAM JAVNOG REDA I MIRA I VRSTE PRKRŠAJA.....	67
2. SVAĐA I VIKA.....	67
3. PRETNJA.....	68
4. TUČA	69
5. NEOVLAŠĆENO PUCANJE IZ VATRENOG ORUŽJA	70
6. KOCKANJE	71
7. NEUPOZORAVANJE LICA KOJE NARUŠAVA JAVNI RED I MIR U UGOSTITELJSKOM OBJEKTU	72
8. PREPRODAJA ULAZNICA.....	72
9. DAVANJE ALKOHOLNOG PIĆA OČIGLEDNO PIJANOM LICU ILI MALOLETNOM LICU KOJE NIJE NAVRŠILO ŠESNAEST GODINA	73
10. PROSJAČENJE I SKITNIČENJE	74
11. VRAČANJE	75
12. PROSTITUCIJA.....	75
13. REMEĆENJE MIRA MUZIČKIM INSTRUMENTIMA I MEHANIČKIM IZVORIMA BUKE.....	76
14. DRŽANJE PREDMETA KOJI MOGU DRUGOG DA UGROZE ILI DA MU NANESU ŠTETU	77
15. DRŽANJE OPASNIH ŽIVOTINJA BEZ NADZORA	77
16. NEOVLAŠĆENO PRIKUPLJANJE DOBROVOLJNIH PRILOGA.....	78
17. NEOVLAŠĆENO ORGANIZOVANJE PRIREDBI SA UPOTREBOM PIROTEHNIČKIH SREDSTAVA.....	78
18. PROPUSTANJE DUŽNOG NADZORA NAD MALOLETNIKOM	79

Glava treća: PREKRŠAJI IZ ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA I NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA .....

1.	KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA IZ ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA	81
2.	PREKRŠAJI PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA, FIZIČKOG LICA I PREDUZETNIKA KAO ORGANIZATORA SPORTSKE PRIREDBE.....	82
2.1.	<i>Neobezbeđenje nesmetanog i bezbednog održavanja sportske priredbe.....</i>	83
2.2.	<i>Nevršenje nadzora nad sprovođenjem mera utvrđenih ovim zakonom .....</i>	83
2.3.	<i>Nepreduzimanje propisanih preventivnih mera .....</i>	83
2.4.	<i>Neorganizovanje odgovarajuće redarske službe.....</i>	83
2.5.	<i>Angažovanje redara koji nije pohađao program obuke Ministarstva unutrašnjih poslova .....</i>	83
2.6.	<i>Neobavljanje od strane redarske službe poslova koji su im povereni .....</i>	84
2.7.	<i>Odbijanje saradnje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova.....</i>	84
2.8.	<i>Neobezbeđenje prisustva službe medicinske pomoći ili drugih nadležnih organa i organizacija.....</i>	84
2.9.	<i>Nepreduzimanje propisanih mera ako okolnosti ukazuju da se radi o sportskoj priredbi povećanog rizika .....</i>	84
2.10.	<i>Neproglasavanje sportske priredbe povećanog rizika.....</i>	85
2.11.	<i>Nepreduzimanje propisanih mera na sportskim priredbama povećanog rizika.....</i>	85
2.12.	<i>Nepreduzimanje propisanih mera pre početka, za vreme trajanja i po završetku sportske priredbe povećanog rizika .....</i>	85
2.13.	<i>Nevođenje propisanih evidencija, odnosno nepružanje istih na uvid ovlašćenom licu Ministarstva unutrašnjih poslova .....</i>	86
2.14.	<i>Prodaja ulaznice licima koja ne poseduju identifikacioni dokument .....</i>	86
2.15.	<i>Prodaja više ulaznica jednom licu .....</i>	86
2.16.	<i>Omogućavanje ulaska na sportsku priredbu licima koja ne poseduju identifikacioni dokument, odnosno licima mlađim od 16 godina bez pratiće punoletnog lica .....</i>	86
2.17.	<i>Prodaja ulaznica van odobrenih posebnih prodajnih mesta .....</i>	86
2.18.	<i>Neobezbeđenje odgovarajućeg sportskog objekta za održavanje sportske priredbe .....</i>	86
2.19.	<i>Nepreduzimanje zakonom propisanih mera od stane gostujuće ekipe .....</i>	87
2.20.	<i>Prodaja alkoholnih pića suprotno zabrani .....</i>	87
3.	PREKRŠAJI FIZIČKOG LICA, UČESNIKA SPORTSKE PRIREDBE	87

Glava četvrta: PREKRŠAJAI IZ ZAKONA O OKUPLJANJU GRAĐANA .....

1.	JAVNO OKUPLJANJE I POJAM JAVNOG SKUPA	89
1.1.	<i>Nepreduzimanje mera za održavanje reda na javnom skupu .....</i>	90
1.2.	<i>Okupljanje građana bez prethodne prijave.....</i>	90
1.3.	<i>Održavanje javnog skupa protivno zabrani .....</i>	91
1.4.	<i>Neprekidanje javnog skupa po nalogu nadležnog organa.....</i>	92

Glava peta: PREKRŠAJI IZ ZAKONA O ORUŽJU I MUNICIJI	93
1. POJMOVNO ODREĐENJE ORUŽJA I MUNICIJE	93
2. KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA U VEZI SA ORUŽJEM I MUNICIJOM	96
3. PREKRŠAJI FIZIČKIH LICA	97
3.1. Teži prekršaji fizičkih lica	97
3.2. Lakši prekršaji fizičkih lica	98
4. PREKRŠAJI PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA I PREDUZETNIKA (ČL. 37)	100
5. PREKRŠAJI PRAVNOG LICA I PREDUZETNIKA (ČL.39)	101
Glava šesta: PREKRŠAJI IZ ZAKONA O BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA	103
1. POJAM SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA I OPŠTE KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA	103
1.1. Sankcije za saobraćajne prekršaje	104
1.2. Zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom	106
2. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA ..	108
2.1. Teži prekršaji pravnih i odgovornih lica	108
2.2. Teži prekršaji preduzetnika	113
2.3. Teži prekršaji fizičkih lica	114
2.4. Odgovornost roditelja, usvojioца, odnosno staraoca maloletnika za saobraćajni prekršaj koji učini maloletnik	116
2.5. Odgovornost instruktora vožnje za prekršaj koji učini kandidat za vozača	117
2.6. Odgovornost vlasnika – korisnika vozila	117
Glava sedma: PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM	118
1. LIČNA KARTA – POJAM	118
2. KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA U VEZI SA LIČNOM KARTOM	119
3. TEŽI PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM	120
4. LAKŠI PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM	121
Glava osma: PORESKI PREKRŠAJI	122
1. POJAM I KARAKTERISTIKE PORESKIH PREKRŠAJA	122
2. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O PORESKOM POSTUPKU I PORESKOJ ADMINISTRACIJI	125
2.1. Poreski prekršaji poreskih obveznika – fizičkih lica (čl. 180)	125
Glava deveta: CARINSKI PREKRŠAJI	127
1. CARINE – POJAM	127
2. KARAKTERISTIKE CARINKIH PREKRŠAJA	127
3. TEŽI CARINSKI PREKRŠAJI	129
Glava deseta: DEVIZNI PREKRŠAJI	130
1. DEVIZNO POSLOVANJE – POJAM	130

2. UOPŠTENE KARAKTERISTIKE DEVIZNIH PREKRŠAJA	133
3. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O DEVIZNOM POSLOVANJU	133
3.1. <i>Prekršaji pravnog i odgovornog lica</i>	133
3.2. <i>Prekršaji preduzetnika - rezidenta</i>	134
3.3. <i>Prekršaji fizičkog lica - rezidenta</i>	134
3.4. <i>Prekršaji fizičkog lica - nerezidenta</i>	135
Glava jedanaesta: SPOLJNOTRGOVINSKI PREKRŠAJI	136
1. SPOLJNOTRGOVINSKO POSLOVANJE - POJAM	136
2. SPOLJNOTRGOVINSKI PREKRŠAJI – OSNOVNE KARAKTERISTIKE	137
3. ZAKON O SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLOVANJU – VRSTE PREKRŠAJA	137
IV. deo – PREKRŠAJNI POSTUPAK	139
Glava prva: POJAM, PREDMET I ZADATAK	
PREKRŠAJNOG PROCESNOG PRAVA	139
Glava druga: POJAM I ODLIKE PREKRŠAJNOG POSTUPKA	140
1. POJAM PREKRŠAJNOG POSTUPKA	140
2. VRSTE PREKRŠAJNOG POSTUPKA	140
3. TOK (FAZE) PREKRŠAJNOG POSTUPKA	141
4. NAČELA PREKRŠAJNOG POSTUPKA	142
Glava treća: PREKRŠAJNOPROCESNI SUBJEKTI	147
1. POJAM, KARAKTERISTIKE I VRSTE PREKRŠAJNOPROCESNIH SUBJEKATA	147
2. ORGANI NADLEŽNI ZA VOĐENJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA	148
2.1. <i>Prekršajni sud i viši prekršajni sud</i>	148
2.2. <i>Izbor sudija za prekršaje</i>	149
2.3. <i>Prestanak dužnosti sudije za prekršaje</i>	150
2.4. <i>Stvarna nadležnost organa za prekršaje</i>	151
2.5. <i>Mesna nadležnost</i>	151
2.6. <i>Sukob nadležnosti prekršajnih organa</i>	153
2.7. <i>Izuzeće</i>	153
3. OKRIVLJENI	156
4. BRANILAC	157
5. OŠTEĆENI	157
6. JAVNI TUŽILAC	158
7. ORGANI UNUTRAŠNJIH POSLOVA, INSPEKCIJE I DRUGI DRŽAVNI ORGANI	159
Glava četvrta: OPŠTI PROCESNI INSTITUTI	
U PREKRŠAJNOM POSTUPKU	160
1. PODNESCI I ZAPISNICI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU	160
1.1. <i>Podnesci u prekršajnom postupku</i>	160
1.2. <i>Zapisnici u prekršajnom postupku</i>	160

---

2. ROKOVI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU	162
2.1. Pojam i vrste rokova	162
2.2. Povraćaj u pređašnje stanje	163
3. TROŠKOVI PREKRŠAJNOG POSTUPKA	164
4. IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEV	166
5. DONOŠENJE I SAOPŠTAVANJE ODLUKA	166
6. DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA	167
6.1. Dostavljanje pismena	167
6.1.1. Lično dostavljanje	168
6.1.2. Posredno dostavljanje	168
6.1.3. Dostavljanje na radnom mestu	169
6.1.4. Dostavljanje u slučaju odbijanja prijema pismena	169
6.1.5. Dostavljanje braniocu, zastupniku ili punomoćniku	169
6.1.6. Dostavljanje vojnim licima, pripadnicima policije i nekim drugim licima koja vrše određene službe	169
6.1.7. Dostavljanje pismena državnim organima i pravnim licima	170
6.1.8. Dostavljanje isticanjem pismena na oglasnoj tabli	170
6.2. Razmatranje i prepisivanje spisa	170
Glava peta: TOK PREKRŠAJNOG POSTUPKA	172
1. POKRETANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA	172
1.1. Prethodni prekršajni postupak	172
1.2. Prekršajna prijava	172
1.3. Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka	173
2. MERE ZA OBEZBEĐENJE PRISUSTVA OKRIVLJENOG	176
2.1. Pozivanje	176
2.2. Dovođenje	177
2.3. Zadržavanje	178
2.4. Jemstvo	179
2.5. Zadržavanje putne isprave	180
3. DOKAZNI POSTUPAK	180
3.1. Saslušanje okrivljenog	181
3.2. Saslušanje svedoka	182
3.3. Veštačenje	184
3.4. Uviđaj	185
3.5. Pretresanje prostorija i lica	186
4. USMENI PRETRES	187
4.1. Tok usmenog pretresa	187
4.2. Održavanje reda u toku prekršajnog postupka	188
4.3. Prekid prekršajnog postupka	189
5. DONOŠENJE ODLUKE O PREKRŠAJU	189
5.1. Pojam i vrste odluka o prekršaju	189
5.2. Ispravljanje presude	193
5.3. Dostavljanje presude	193
5.4. Sporazum o priznanju krivice	194

6.	REDOVNI PRAVNI LEKOVI	194
6.1.	Pojam i sadržaj žalbe	194
6.2.	Razlozi za pobijanje prvostepene odluke	195
6.3.	Postupak po žalbi	198
7.	VANREDNI PRAVNI LEKOVI	201
7.1.	Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka	201
7.2.	Zahtev za zaštitu zakonitosti	203
Glava šesta: POSEBNI POSTUPCI		205
1.	PREKRŠAJNI POSTUPAK PREMA MALOLETNICIMA	205
2.	POSTUPAK ZA NAKNADU ŠTETE ZBOG NEOPRAVDANOG KAŽNJAVANJA	206
3.	PREKRŠAJNI POSTUPAK KOJI VODE ORGANI DRŽAVNE UPRAVE	209
3.1.	Redovni postupak	209
3.2.	Postupak za naplatu novčane kazne na licu mesta	210
4.	POSTUPAK IZDAVANJA PREKRŠAJNOG NALOGA	211
4.1.	Pojam prekršajnog naloga	211
4.2.	Uslovi za izdavanje prekršajnog naloga	211
4.3.	Sadržina prekršajnog naloga	212
4.4.	Dostavljanje prekršajnog naloga	213
4.5.	Postupanje okrivljenog po prekršajnom nalogu	213
4.6.	Zahtev za sudsko odlučivanje i postupak suda po zahtevu	213
V. deo – IZVRŠENJE PREKRŠAJNIH SANKCIJA		215
1.	USLOVI ZA IZVRŠENJE ODLUKA	215
2.	IZVRŠENJE NOVČANE KAZNE	216
3.	IZVRŠENJE ZAŠТИTNE MERE ODUZIMANJA PREDMETA	217
4.	IZVRŠENJE MERE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI	218
5.	EVIDENCIJA IZREČENIH PREKRŠAJNIH SANKCIJA	218
Poseban deo: OSNOVI PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA		221
Glava prva: OPŠTA PITANJA PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA ..		221
1.	POJAM PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA	221
2.	PREDMET PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA	222
3.	IZVORI PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA	222
Glava druga: OPŠTI DEO PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA ..		223
1.	PRIVREDNI PRESTUP	223
1.1.	Pojam privrednog prestupa	223
1.2.	Elementi privrednog prestupa	223
1.3.	Osnovi koji isključuju postojanje privrednog prestupa	224
1.4.	Način izvršenja privrednog prestupa	225
1.5.	Vreme izvršenja privrednog prestupa	225

1.6. Mesto izvršenja privrednog prestupa.....	225
1.7. Pokušaj privrednog prestupa	226
1.8. Saučesništvo u privrednom prestupu.....	227
2. ODOGOVORNOST ZA PRIVREDNE PRESTUE	227
2.1. Odgovornost pravnih lica.....	227
2.2. Odgovornost odgovornog lica.....	228
3. SANKCIJE ZA PRIVREDNE PRESTUPE.....	229
3.1. Novčana kazna.....	229
3.1.1. Odmeravanje novčane kazne.....	230
3.2. Uslovna osuda	231
3.3. Zaštitne mere.....	232
3.3.1. Javno objavljivanje presude	233
3.3.2. Oduzimanje predmeta.....	233
3.3.3. Zabrana bavljenja pravnom licu određenom privrednom delatnošću	233
3.3.4. Zabrana vršenja odgovornom licu određene dužnosti.....	234
4. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	
PRIBAVLJENE PRIVREDNIM PRESTUPOM.....	234
5. GAŠENJE SANKCIJA ZA PRIVREDNE PRESTUPE	235
5.1. Prestanak pravnog lica	235
5.2. Smrt odgovornog lica	236
5.3. Duševno oboljenje odgovornog lica	236
5.4. Osuda za krivično delo koje sadrži obeležja privrednog prestupa	237
5.5. Zastarelost	237
6. PRAVNE POSLEDICE OSUDE, BRISANJE OSUDE	
I DAVANJE PODATAKA IZ EVIDENCIJE.....	238
6.1. Pravne posledice osude.....	238
6.2. Brisanje osude.....	238
6.3. Davanje podataka iz evidencije.....	239
Glava treća: POSEBNI DEO PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA	241
1. POJAM I SISTEMATIKA POSEBNOG DELA	
PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA	241
1.1. Saobraćajni privredni prestupi.....	241
1.2. Privredni prestupi iz Zakona o oružju i municiji	243
Glava četvrta: POSTUPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE	245
1. PROCESNI SUBJEKTI U POSTUPKU ZA PRIVREDNE PRESTUPE	246
1.1. Sastav suda i njegova stvarna i mesna nadležnost	246
1.2. Tužilac	247
1.3. Okrivljeni.....	248
2. PRETHODNI POSUTPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE	249
2.1. Prijava za privredni prestup i postupak po prijavi.....	249
2.2. Istražne radnje	250
2.3. Optužni predlog i njegovo prethodno ispitivanje	250

3.	GLAVNI POSUTPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE	251
3.1.	<i>Glavni pretres .....</i>	251
3.2.	<i>Presuda .....</i>	252
4.	POSTUPAK PO PRAVNIM LEKOVIMA	252
4.1.	<i>Žalba protiv presude i žalba protiv rešenja .....</i>	252
4.2.	<i>Zahtev za ponavljanje postupka .....</i>	253
4.3.	<i>Zahtev za zaštitu zakonitosti .....</i>	253
5.	SKRAĆENI POSTUPAK I POSEBNI POSTUPCI ZA PRIVREDNE PRESTUPE ..	254
5.1.	<i>Skraćeni postupak .....</i>	254
5.2.	<i>Postupak oduzimanja imovinske koristi .....</i>	254
5.3.	<i>Postupak naknade štete zbog neopravdane osude .....</i>	255
5.4.	<i>Postupak brisanja osude .....</i>	255
5.5.	<i>Postupak za prestanak zaštitne mere ili pravne posledice osude .....</i>	255
	Literatura	257

PREDGOVOR

Udžbenik obrađuje deo materije kaznenog prava, odnosno bavi se prekršajima i privrednim prestupima, dok iz fokusa interesovanja izostavlja krivična dela. Razlika između ove tri kategorije delikata u našem pravu, ogleda se u sledećem. Krivično delo je upravljeno protiv svih pravom zaštićenih dobara, odnosno osnovnih dobara čoveka i onih dobara koja su u funkciji postojanja i ostvarivanja ovih prvih, dok privredni prestup može biti protivan samo privrednom sistemu zemlje, njenim privrednim interesima i interesima njenih građana. Što se učinioča tiče, tu razlike nema, jer od 2008. godine u našem pravnom sistemu i pravno lice legalno odgovara za krivična dela. S toga, nije jasno zašto je zakonodavac i dalje zadržao ovu vrstu delikata. Od bivših jugoslovenskih republika, Srbija jedina ima i ovu vrstu prestupa. Treba istaći, da je među pomenutim republikama bila prva koja ih je uvela. Danas oni još uvek „žive“ u njenom pravnom sistemu i ako nisu dali rezultate koji su se, od njihovog uvođenja, očekivali. Pravni akti kojim može biti propisan privredni prestup jesu zakon ili uredba donesena na osnovu zakona, dok se krivično delo može odrediti isključivo zakonom.

Prekršaj, kao delikt, je usmeren na ceo javni poredak, a ne samo na jedan njegov segment kako je to slučaj sa privrednim prestupima. Shodno činjenici da prekršaji prouzrokuju najlakše posledice, oni se mogu, osim zakonom, propisati i drugim pravnim propisom. Sledstveno pomenutoj hijerarhiji posledica, krivična dela za rezultat imaju najtežu posledicu, dok se posledica privrednih prestupa, po težini, nalazi između prekršaja i krivičnog dela. Međutim, zbog hipertrofije inkriminacija, u ne malom broju slučajeva, teško možemo razlikovati krivično delo od privrednog prestupa, što vodi neefikasnosti pojedinih grana kaznenog prava. Rešenje ove situacije bilo bi ukidanje privrenih prestupa i njihovo svrstavanje, ukoliko se radi o lakšim delima u prekršaje, a ako je reč o težim delima kojima se povređuju ili ugrožavaju osnovna dobra čoveka i ona dobra koja su u funkciji postojanja i ostvarivanja tih prava, u krivična dela.

Udžbenik je rađen prema Zakonu o prekršajima¹ koji je usvojen 25. jula 2013. godine, a primenjuje se od 01. marta 2014. godine. Do donošenja navedenog zakona, u primeni je bio Zakon o prekršajima iz 1989. godine, koji je, shodno vremenskom periodu kada je donesen, sadržao brojne izmene i dopune. Značajne novine koje aktuelni zakon unosi u naš kazneni sistem, su: prekršajni postupak vodi i odluku o konkretnom prekršaju donosi prekršajni sud, dok organ uprave ovu funkciju ima samo kod onih prekršaja za koje je propisana isključivo novčana kazna i čije procesuiranje zakon striktno određuje na ovaj način; prekršajni nalozi; registar izrečenih prekršajnih sankcija uz evidenciju (i mehanizme za naplatu) novčanih kazni i dr. Oblast koja se tiče privrednih prestupa rađena je prema Zakonu o privrednim prestupima² donetom još 1977. godine, a koji je i danas važeći, sa većim brojem izmena i dopuna koje su u međuvremenu usvojene.

Kazneno pravo – prekršaji i privredni prestupi, kao udžbenik, prevasnodno je namenjeno studentima fakulteta i drugih visokoškolskih ustanova na kojima se navedene oblasti kaznenog prava izučavaju kao nastavni predmet. Međutim, udžbenik može biti koristan i svima onima koji se ili bave ili interesuju za prekršajnopravnu i privrednoprestupnu materiju.

U Beogradu,
avgusta 2014 . godine

Autori

---

¹ Službeni glasnik RS, br. 65/13.

² Službeni list SFRJ, br. 4/1977, 36/1977, 14/1985, 10/1986, 74/1987, 57/1989, 3/1990. i Službeni list SRJ, br. 27/1992, 16/1993, 31/1993, 41/1993, 50/1993, 24/1994, 28/1996. i 64/2001.

I. deo

OSNOVNE ODREDBE PREKRŠAJNOG PRAVA

1. POJAM, PREDMET I ZADATAK PREKRŠAJNOG PRAVA

Pojam prekršajnog prava se određuje kao skup pravnih propisa kojima se propisuje:

- 1) koje se ponašanje, tj. postupak smatra prekršajem,
- 2) način utvrđivanja ispunjenosti opštih uslova kada je u pitanju određenje odgovornosti za prekršaje,
- 3) postojanje neophodnih uslova za izricanje prekršajnih sankcija,
- 4) vrste prekršajnih sankcija,
- 5) nadležnost i postupak određivanja odgovornosti za učinjene prekršaje,
- 6) izricanje prekršajnih sankcija i
- 7) pravila njihovog izricanja.

Ova složena materija koja je predmet prekršajnog prava može se podeliti na:

- 1) materijalno prekršajno pravo (čiji su predmet interesovanja opšta i posebna pitanja određivanja postojanja delinkventnog ponašanja koje zapravo predstavlja prekršaj, pitanja odgovornosti za prekršaje i pitanja sankcija koje se imaju primeniti prema učiniocu prekršaja),
- 2) procesno prekršajno pravo (koje se bavi pitanjem nadležnosti organa za prekršaje i postupkom koji se u vezi sa njima vodi) i
- 3) izrvšno prekršajno pravo (reguliše pitanja koja se tiču izvršenja prekršajnih sankcija).

Predmet prekršajnog prava čine prekršaji. U vezi sa tim, prekršajno pravo određuje koje se to ponašanje smatra prekršajem, ko se smatra učiniocem prekršaja (fizičko lice, pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu, preduzetnik), opšte uslove za postojanje prekršaja i prekršajne odgovornosti učinioca, vrste sankcija i uslove za njihovo izricanje (kako opšte uslove, tako i one neophodne za izricanje sankcija u konkretnom slučaju), nadležnost organa za prekršaje i pravila prekršajnog postupka i pravila u vezi sa izvršenjem prekršajnih sankcija.

Zadatak prekršajnog prava sastoji se u zaštiti uspostavljenog javnog poredka konkretnog društva, koji je regulisan pravnim propisima na osnovu kojih su uspostavljeni određeni odnosi u zajednici kojima je data prekršajno-pravna zaštita. Reč je o uspostavljenim društvenim odnosima koji odgovaraju, kako interesima društva kao celine, tako i interesima pojedinaca.

2. IZVORI PREKRŠAJNOG PRAVA

Ustav predstavlja najviši pravni akt jedne zemlje. Svi drugi pravni propisi su niže pravne snage, i u vezi sa tim, moraju biti u skladu sa Ustavom. Ovo predstavlja karakteristiku i zakonodavstva Republike Srbije. Stoga, kao prvi i najvažniji izvor prekršajnog prava možemo smatrati Ustav Republike Srbije. Odmah zatim, ovde bi smo svrstali i Zakon o prekršajima³. Pored toga, u izvore prekršajnog prava možemo uvrstiti još i Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku, jer postoje brojni slučajevi u prekršajnom pravu u kojima se primenjuju pojedine odredbe krivičnog i krivičnog procesnog prava.⁴

Međutim, poseban deo Zakona o prekršajima nije kodifikovan, već su odredbe kojima se propisuju pojedini prekršaji rasute u mnoštvu zakona, uredbi i odluka nadležnih organa. Ovu činjenicu potvrđuje i Zakon o prekršajima time što predviđa mogućnost propisivanja prekršaja zakonom, uredbom ili odlukom skupštine autonomne pokrajine, skupštine opštine, Skupštine grada Beograda i skupštine grada. Shodno tome, broj ovih odredbi kojima se propisuju prekršaji dosta često se menja donošenjem novih propisa. S toga, broj propisa kojima se reguliše materija iz oblasti prekršajnog prava nije statična, već vrlo često varira.

³ Službeni glasnik RS, br. 65/13.

⁴ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2004. god., str. 15.

3. TUMAČENJE PROPISA PREKRŠAJNOG PRAVA

Tumačenje pravnih propisa zapravo predstavlja utvrđivanje njihovog značenja. Tumačenje propisa vrši se u cilju njihove pravilne primene, koja bi bila praktično nemoguća ukoliko se njihovo značenje ne bi tačno znalo.

Tumačenje može biti:

I. prema subjektu koji tumači prekršajni propis:

- 1) *autentično tumačenje* – daje donosilac propisa, tj. organ koji je i doneo propis koji se tumači. Ovo tumačenje ima obavezni karakter i smatra se najpotpunijim, s obzirom na to da ga daje njegov donosilac koji najbolje zna šta se konkretnim propisom htelo reći.
- 2) Sudsko-administrativno tumačenje⁵ – daje organ u čijoj je nadležnosti primena propisa, a koji pre primene konkretnе odredbe utvrđuje njen značenje. Ovo tumačenje nema obavezni karakter, tj. važi samo u konkretnom slučaju, mada ga mogu i drugi prihvati i primeniti.
- 3) *doktrinarno tumačenje* – daje nauka koja proučava granu prava kojoj konkretni propis pripada. Ni ovo tumačenje nema obavezujući karakter.

II. prema načinu na koji se prekršajni propis tumači:

- 1) *jezičko (gramatičko) tumačenje* – kod ove vrste tumačenja primenjuju se raspoloživa jezička znanja radi određenja pravnog značenja izraza kojima je propis formulisan.
- 2) *logičko tumačenje* – ono se pri određenju značenja konkretnog izraza koristi pravilima logike.
- 3) *sistematsko tumačenje* – sprovodi se na osnovu mesta koje odredba u sistemu propisa ima, jer upravo to mesto mnogo govori o njenoj sadržini.
- 4) *istorijsko tumačenje* – vrši se korišćenjem istorijskog materijala koji se odnosi na donošenje konkretnе odredbe.
- 5) *uporedno tumačenje prekršajnih propisa* – ovo tumačenje se vrši upoređivanjem autentičnog teksta konkretnog propisa pod uslovom da je takav propis objavljen u službenom glasilu koje se objavljuje na više jezika. Smisao ovog tumačenja postoji samo ukoliko je na nekom od jezika postojala bolja mogućnost da se izrazi smisao propisa.

⁵ Ovo tumačenje se najčešće daje u obrazloženju odluke koja je doneta primenom odnosnog propisa.

III. prema obimu koji se daje sadržini propisa koji se tumači:

- 1) restriktivno (uže) tumačenje i
- 2) ekstenzivno (šire) tumačenje.

Pravilo je da se prekršajni propisi, kao deo kaznenog prava, tumače u užem smislu. Međutim, ukoliko je organ koji donosi pravni propis imao u vidu njegovu širu sadržinu onda bi u propisu to trebalo izričito i objasniti.⁶

4. VAŽENJE PREKRŠAJNIH PROPISA

Relevantnost ovog pitanja ogleda se kod određenja mogućnosti primene propisa u konkretnom slučaju. Tako razlikujemo:

- 1) prostorno važenje prekršajnog propisa,
- 2) vremensko važenje prekršajnog propisa i
- 3) važenje prekršajnog propisa u pogledu lica.

4.1. Prostorno važenje prekršajnog propisa

Ukoliko su odredbe o prekršajima propisane zakonom ili uredbom važiće na celoj teritoriji Republike Srbije, a samo na teritoriji jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave kada su propisane odlukom skupštine autonomne pokrajine, skupštine opštine, skupštine grada Beograda ili skupštine grada. Dakle, u prekršajnom pravu je prihvaćen teritorijalni princip važenja propisa o prekršaju. S toga je neophodno dati odrednicu pojma teritorije. Državna teritorija se sastoji od suvozemne i vodene površine (reke, jezera, tj. teritorijalne vode) unutar državnih granica, vazdušni prostor iznad njih, kao i podzemni prostor. Pored toga, ukoliko je prekršaj učinjen na domaćem brodu ili vazduhoplovu bez obzira na to gde su se nalazili u vreme izvršenja prekršaja, smatraće se da je delo učinjeno na teritoriji države (čak i izvan teritorije Republike).

U slučaju da je prekršaj učinjen u inostranstvu učinilac će se kazniti samo ukoliko je to određeno zakonom ili uredbom. Međutim, Zakon o prekršajima, po principu uzajamnosti, predviđa mogućnost ustupanja gonjenja za prekršaj stranoj državi u kojoj učinilac prekršaja ima prebivalište.

⁶ Primer: pojam "pismena isprava" obuhvata: 1) samu pismenu ispravu ili 2) svaki predmet koji je podoban i određen da služi kao dokaz o pravno relevantnim činjenicama.

4.2. Vremensko važenje prekršajnog propisa

Na učinioca prekršaja primjenjuje se zakon, tj. propis koji je važio u vreme izvršenja prekršaja. Prekršajni propis važi od dana stupanja na snagu. On po pravilu stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u službenom glasilu, ukoliko tim propisom nije drugačije određeno.

Prestanak važenja propisa o prekršaju zavisi od toga da li je propis donet s neodređenim ili određenim rokom važenja. Ukoliko je prekršajni propis donet s određenjem roka njegove važnosti, on istekom tog roka postaje nevalidan. Međutim, ukoliko je donet s neodređenim vremenom važenja, a što je i najčešće slučaj, važnost propisa prestaje danom njegovog ukidanja, i to izrično ili prečutno. Izričito ukidanje postojaće u slučaju donošenja novog propisa kojim se određuje dan prestanka ranijeg propisa ili se određuje da stupanjem na snagu novog propisa prestaje važenje ranijeg. Prečutno ukidanje će postojati ukoliko se doneše novi propis o istoj stvari koju reguliše i stari propis, a koji novim nije izričito ukinut. U ovom slučaju, raniji propis će se smatrati ukinutim danom stupanja na snagu novog.

Ukoliko nakon učinjenog prekršaja bude izmenjen propis, primeniće se propis koji je blaži za učinioca.⁷ Ovde je bitno ustanoviti, ne koji je propis blaži kao takav, već koji je blaži za učinioca u konkretnom slučaju.

4.3. Važenje prekršajnih propisa u pogledu lica

Po pravilu, prekršajni propisi se primenjuju prema svkome ko učini prekršaj. Međutim, kada su učinioci prekršaja lica koja uživaju imunitet prema njima se ne primenjuju prekršajni propisi. U našoj državi ovu vrstu imuniteta uživaju sledeća lica: šef države, predsednik i članovi vlade, predsednik ustavnog suda, a u izvesnoj meri i narodni poslanici. Pored ovih, ovde ubrajamo još i šefove stranih država, članove njihovih porodica i članove njihove službene pratnje koji su u službenoj poseti našoj zemlji i diplomatski predstavnici stranih zemalja koji su akreditovani u našoj zemlji. Takođe, pod određenim uslovima i u određenoj meri, i neka druga lica mogu uživati imunitet u pogledu primene prekršajnih propisa (npr. diplomatski predstavnici Organizacije Ujedinjenih nacija i sl.).

---

⁷ Institut retroaktivne primene blažeg zakona.

II. deo OPŠTI DEO PREKRŠAJNOG PRAVA

Glava prva **PREKRŠAJ**

1. POJAM PREKRŠAJA

Prekršaj predstavlja povredu javnog poretka, predviđenu zakonom ili drugim propisima, za koju je propisana kazna ili zaštitna mera.

Na osnovu ovog određenja, dolazi se do zaključka da prekršaj sadrži tri bitna obeležja:

- 1) postojanje povrede javnog poretka.
- 2) predviđenost u zakonu ili drugim propisima i
- 3) propisanost kazne ili zaštitne mere.

Ukoliko izostane bilo koje od ovih obeležja, prekršaj naravno neće postojati. Prekršaj neće postojati ni u slučaju postojanja povrede javnog poretka, ako ta povreda pre nego što je učinjena nije bila propisana kao prekršaj, ili ako za nju nije predviđena kazna ili pak, druga zaštitna mera.

Određenje pojma prekršaja može biti formalno ili materijalno. Formalni model shvatanja ovog izraza podrazumeva prosto nepokoravanje propisima kojima je zabranjeno preduzimanje ili nepreduzimanje neke radnje koje može biti neškodljivo , tj. koje može predstavljati apstraktnu opasnost po javni red i

mir ili druge zaštićene vrednosti društva. Ukoliko bi se ovaj izraz shvatio kao realna povreda koja dovodi do remećenja normalnog funkcionisanja društva onda bi u pojmu prekršaja imali materijalni element. Međutim, navedeno određenje pojma prekršaja sadrži i materijalne i formalne elemente, pa s toga možemo konstatovati da se naš zakonodavac priklonio materijalno-formalnom određenju pojma prekršaja.

Ipak, imajući u vidu da je određenje pojma prekršaja veoma uopšteno smatramo da je potrebno ukazati na opšte odlike prekršaja kao delikata koji se sagledavaju i iz drugih opštih odredaba o prekršaju, a koje ukazuju na njegove opšte karakteristike. Tako:

- 1) prekršaj predstavlja povredu javnog poretku koja se sastoji od radnje i njom izazvane posledice;
- 2) može ga učiniti fizičko lice, pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik (pri čemu u kategoriju "fizičko lice" ovde ubrajamo i odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnika zato što su i oni, u stvari, fizička lica);
- 3) prekršaj je protivpravna radnja, radnja koja je protivna javnom poretku koji je regulisan pravnim propisima;
- 4) prekršaj mora biti predviđen propisom nadležnog organa (zakonom, uredbom ili odlukom skupštine autonomne pokrajine, skupštine grada Beograda ili skupštine grada), pri čemu je neophodno da samo određivanje prekršaja sadrži i određivanje kazne koja se za prekršaj izriče.

Imajući u vidu navedene opšte karakteristike prekršaja, pojам prekršaja bi se mogao odrediti sledećom definicijom:

Prekršaj predstavlja povredu javnog poretku učinjenu od strane fizičkog ili pravnog lica, koja je protivprana i koja je propisom nadležnog organa predviđena kao prekršaj.

2. ELEMENTI PREKRŠAJA

Prekršaji imaju opšte elemente, koji su neminovni za njihovo postojanje, ali svaki konkretan prekršaj pored opštih ima i posebna obeležja koja su karakteristična samo za njega. S toga, imamo dve vrste elemenata: opšte i posebne.

I. Opšti elementi. Zakonodavac navodi tri opšta elementa prekršaja: 1) postojanje povrede javnog poretku; 2) propisanost ove povrede zakonom ili drugim propisom i 3) propisanost kazne i zaštitne mere.

Ukoliko iz razmatranja izostavimo prekršajnu sankciju i posmatramo samo prekršajno delo videćemo da ono kao objektivno delo ima tri, a kao objektivno-subjektivna kategorija četiri elementa. Međutim, i ako prekršaj čini pravno lice onda, on i tada ostaje objektivno-subjektivna kategorija jer se i za odgovornost pravnog lica traži krivica, pri čemu se ona ne utvrđuje kod konkretnog pravnog lica, već se izvodi iz krivice lica koje je postupalo u ime i za račun pravnog lica. Tako će pravno lice odgovarati samo za prekršaj koji je izvršen skrivljeno preduzetom radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora od strane organa upravljanja ili odgovornog lica, ili skrivljrenom radnjom drugog lica koje je u vreme izvršenja prekršaja bilo ovlašćeno da postupa u ime i za račun pravnog lica. Ovakvo rešenje doprinosi doslednijoj primeni principa subjektivne odgovornosti za prekršaje, čak i kada se radi o prekršajima pravnih lica.

Opšti objektivni elementi su: radnja prekršaja, posledica i uzročnost; protivpravnost; i predviđenost pravnim propisom.

Vinost (krivica), predstavlja opšti subjektivni element. Krivica fizičkog lica za prekršaj postoji ukoliko je ono u vreme izvršenja prekršaja postupalo sa umišljajem ili iz nehata, dok krivica pravnog lica postoji ako je organ upravljanja, odgovorno lice ili drugo lice koje je bilo olašćeno da postupa u ime pravnog lica, u vreme kada je prekršaj izvršen postupalo sa umišljajem ili iz nehata.⁸

Pod materijalnim elemenima podrazumevamo postojanje dela, tj. prouzrokovanje posledice ljudskom radnjom, dok u formalne elemente svrstavamo: vinost, kao subjektivni element; protivpranost i predviđenost određenim propisom.

- 1) Radnja prekršaja se može sastojati u činjenju ili nečinjenju. Činjenje predstavlja telesni pokret, dok je nečinjenje prouštanje da se izvrši telesni pokret. Radnjom se smatra samo onaj telesni pokret koji je voljno učinjen ili pak voljno propuštanje da se telesni pokret učini (voljno činjenje ili voljno nečinjenje).

U pitanju nečinjenja ono može biti radnja samo ako je učinilac voljno propustio da učini nešto što je bio dužan da učini, pri čemu se mora utvrditi postojanje dužnosti prekršioca da učini ono što nije učinio. Ova dužnost može proistisći iz zakona ili drugog propisa.

⁸ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2013. god., str. 36.

Prekršaji nečinjenja mogu biti pravi i nepravi. Ukoliko se mogu učiniti samo nečinjenjem reč je o pravim prekršajima nečinjenja, a ako postoji mogućnost da se mogu učiniti i činjenjem i nečinjenjem, pa u konkretnom slučaju budu učinjeni nečinjenjem, radi se o nepravom prekršaju nečinjenja.

Ako imamo prekršaj učinjen od strane pravnog lica (koje nije podobno da vrši telesne pokrete) radnju prekršaja za pravno lice vrši određeno fizičko lice. Tako, prekršaj pravnog lica može biti učinjen radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora od strane organa upravljanja, odgovornog lica ili lica koje je bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica.

Posledica prekršaja predstavlja promenu koja je radnjom izvršenja prekršaja proizvedena u spoljnom svetu. Ona se može sastojati u: povredi ili ugrožavanju. Povreda se manifestuje kao: uništenje ili oštećenje konkretnog dobra. Ugrožavanje predstavlja stvaranje opasnosti za neko dobro, odnosno mogućnosti da neko dobro bude povređeno. Razlikujemo dve vrste opasnosti: apstraktnu (stvaranje mogućnosti da neko dobro dođe u opasnost, do čega u konkretnom slučaju nije došlo, pri čemu ta mogućnost nije u potpunosti isključena) i konkretnu opasnost (opasnost koja je u odnosu na neko dobro već nastupila).

Uzročnost predstavlja objektivnu vezu između radnje i posledice prekršaja. Stoga je za njeno postojanje nebitno da li je učinilac znao i htio da posledica nastupi. Odsustvo znanja i htjenja da konkretna radnja može dovesti ili dovodi do posledice ne isključuje postojanje prekršaja, ali može da isključi prekršajnu odgovornost usled odsustva vinosti (nehata ili umišljaja) učinjoca.

- 2) Protivpravnost prekršaja ogleda se u povredi javnog poretku koji je regulisan zakonima i drugim pravnim propisima, tako da povreda javnog poretku istovremeno predstavlja i povredu pravnih propisa kojima je javni poredak regulisan. Dakle, svaki prekršaj, da bi to bio, mora biti protivpravan. U slučaju postojanja nekog osnova koji isključuje protivpravnost (npr. krajnja nužda) učinjeno delo, iako poseduje sva druga obeležja određenog prekršaja, neće, neće biti prekršaj.
- 3) Predviđenost prekršaja pravnim propisom. Zakon o prekršaju kaže da niko ne može biti odgovoran za prekršaj ako prekršaj, pre nego što je učinjen, nije predviđen propisom niti mu se može izreći sankcija ako i ona nije unapred propisana. Na ovaj nači dolazi do izražaja princip zakonitosti ili legaliteta prekršaja i prekršajne sankcije. Prekršaje pro-

pisuju organi koji su za njihovo donošenje nadležni. Prilikom propisavanja prekršaja i prekršajnih sankcija za njih, oni za propisane prekršaje mogu da predvide samo one kazne i zaštitne mere koje su predviđene Zakonom o prekršajima.

II. Posebni elementi. Posebni elementi prekršaja se pojavljuju kao konkretnizacija opštih elemenata ili pak kao njihova dopuna kojom se određuju karakteristike tog prekršaja. Ove posebne elemente delimo na objektivne i subjektivne. U objektivne možemo, na primer, uvrstiti predmet radnje, način ili sredstvo izvršenja, a u subjektivne određene namere ili pobude iz kojih se prekršaj vrši. Pored ovoga, posebne elemente još možemo podeliti na osnovne i dopunske. Osnovni elementi su oni elementi koji čine biće osnovnog oblika konkretnog prekršaja, a dopunski su oni koji čine kvalifikovani/privilegovani oblik prekršaja.

3. OBJEKT PREKRŠAJA

Objekt prekršaja možemo posmatrati kao zaštitni objekt i kao objekt radnje.

Zaštitni objekt prekršaja predstavlja ono dobro, ili pak interes, koji se zaštićaju propisivanjem prekršaja i kažnjavanjem učinilaca tih pekršaja. Zaštitni objekt može biti: opšti zaštitni objekt, grupni zaštitni objekt i pojedinačni zaštitni objekt, a u zavisnosti od toga da li je uopštenije ili konkretnije određen. Opšti zaštitni objekt obuhvata sva dobra ili interese koji se štite prekršajnim pravom (javni poredak). Grupni zaštitni objekt predstavljaju dobra ili interesi koji se štite određenom grupom prekršaja (npr. bezbednost javnog saobraćaja), dok pojedinačni zaštitni objekt čini zaštita dobra i interesa propisivanjem svakog konkretnog prekršaja.

Objekt radnje kod prekršaja predstavlja dobro ka kome je radnja prekršaja upravljena i na kome se ostvaruje posledica prekršaja. Shodno tome, ovde je za postojanje prekršaja neophodno da na objektu radnje nastupi posledica, dok kada je reč o zaštitnom objektu ovo ne mora uvek da bude slučaj.

4. SUBJEKT PREKRŠAJA

Razlikujemo dve vrste subjekata prekršaja: aktivne i pasivne.⁹

Aktivni subjekt prekršaja je zapravo lice koje radnjom činjenja proizvodi posledicu. Dakle, to je učinilac prekršaja (izvršilac i saučesnici). Učinilac prekršaja može biti svako lice, pod uslovom da se ne radi o detetu, tj. da je lice koje je u konkretnom slučaju učinilac navršilo četrnaest godina života. Međutim, kod pojedinih prekršaja traži se i posebno svojstvo, odnos ili okolnost lica kako bi ono moglo biti učinilac prekršaja, tzv. *delicta propria* (dela sa specijalnim subjektom).

Ako se ima u vidu objektivni pojam prekršaja dolazi se do zaključka da se kao učinilac prekršaja može javiti i neuračunljivo lice, pravno lice i maloletnik. Iz ovoga proizilazi da se može praviti razlika između pojmove: učinilac, izvršilac i krivac. Tako izvršilac prekršaja može biti svako lice koje preduzme radnju izvršenja predviđenu zakonom ili drugim propisom, dok je učinilac, pored izvršioca, i svako ono lice koje bilo kojom delatnošću doprinosi ostvarenju dela (saučesnik), a krivac je onaj učinilac koji je određenog uzrasta, koji je uračunljiv i kriv (vin). Pored fizičkog lica, naravno pod određenim uslovima, kao subjekt prekršaja može se javiti i pravno lice.

Subjekt prekršaja može ostvariti svršeno ili pokušano delo. Prema uzrastu razlikujemo maloletne (mlađe i starije) i punoletn izvršioce, dok ih prema podobnosti za odgovornost delimo na uračunljive, neuračunljive i one sa bitno smanjenom uračunljivošću. Izvršilac može biti ili neposredni, kada sam preduzima radnju krivičnog dela, ili posredni, ukoliko koristi drugo lice kao sredstvo za izvršenje dela. Takođe, kao izvršilac se može pojaviti ili jedno ili više lica (saizvršioci).

Subjekt prekršaja može biti: fizičko lice; pravno lice (domaće ili strano); odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik.

Subjekt prekršaja može biti i pravno lice. Pravno lice je organizacija ili zajednica ljudi koji se bave ili dozvoljenom delatnošću ili ostvaruju dozvoljeni cilj, a kojoj je pravnim poretkom priznato svojstvo pravnog subjekta. Pravni subjekat je nosilac prava, obaveza i odgovornosti. Međutim, za razliku od fizičkih lica koja se u svojstvu učinjoca prekršaja mogu uvek pojaviti (kada propis o prekršaju ne govori o tome ko može biti učinilac konkretnog prekršaja), pravno lice može biti učinilac prekršaja samo onda kada je to izričito predviđeno propisom o prekršaju. Shodno činjenici da pravno lice kao kolektivitet nije u stanju da izvrši radnju prekršaja, ono prekršaj čini radnjama svojih organa.

⁹ Dimitrijević P., Jovašević D.: Prekršajno pravo, Beograd, 2005. god., str. 69.

Pravno lice je odgovorno za prekršaj učinjen od strane organa upravljanja ili odgovornog lica ili skrivljenom radnjom drugog lica koje je u vreme izvršenja prekršaja bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Međutim, za prekršaj ne mogu odgovarati sledeća pravna lica: Republika Srbija, državni organi, organi teritorijalne autonomije, grad i jedinice lokalne samouprave.

Subjekt prekršaja može biti i strano pravno lice, ako su ispunjena dva uslova: 1) ako je prekršaj učinjen na teritoriji Republike Srbije i 2) ako strano pravno lice ima predstavništvo na teritoriji Republike Srbije, pod uslovom da propisom o prekršaju nije drugačije određeno.

Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična dela,¹⁰ odgovornim licem smatra se: 1) fizičko lice kome je pravno ili faktički poveren određeni kruv poslova u pravnom licu, kao i 2) lice koje je ovlašćeno, odnosno za koje se može smatrati da je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica.

Zakon o prekršajima pod pojmom odgovornog lica smatra lice kome su u pravnom licu povereni određeni poslovi koji se odnose na upravljanje, poslovanje ili proces rada, kao i lice koje u državnom organu ili ogranicu lokalne samouprave vrši određene dužnosti.

Za prekršaje mogu biti odgovorna i odgovorna lica u državnim organima i organima lokalne samouprave iako pomenuti organi ne odgovaraju za prekršaje.

Odgovorna lica u pravnom licu za učinjeno delo odgovaraju i kada im prestane radni odnos u pravnom licu ili državnom organu, odnosno organu lokalne samouprave, kao i kada prestane mogućnost kažnjavanja pravnog lica zbog njegovog prestanka postojanja. Na ovaj način odgovara i odgovorno lice u stranom pravnom licu.

Kao učinilac prekršaja može se još javiti i preduzetnik, tj. fizičko lice koje obavlja kakvu delatnost zarad sticanja dobiti. Međutim, da bi preduzetnik imao svojstvo subjekta prekršaja neophodno je da njegova odgovornost bude predviđena propisom kojim su određena obeležja konkretnog prekršaja.

Pasivni subjekt prekršaja jeste lice koje se u konkretno izvršenom prekršaju pojavljuje kao oštećeni, odnosno žrtva prekršaja. Određivanje pasivnog subjekta nekada može izazvati velike poteškoće jer se kod jednog prekršajnog dela, kao oštećeni, mogu pojaviti više lica. Upravo zbog ovih teškoća uzima se da je pasivni subjekt ono lice ili lica koja su titulari dobra čija je zaštita razlog propisivanja prekršaja.

Pasivni subjekt može biti svako fizičko i pravno lice, pri čemu nije neophodno da je pravno lice ni poslovno ni pravno sposobno.

¹⁰ Službeni glasnik RS, br. 97/2008.

5. OSNOVI ISKLJUČENJA POSTOJANJA PREKRŠAJA

Da bi neko delo bilo prekršaj neophodno je da poseduje sve opšte elemente, kao i sve posebne elemente konkretnog prekršaja. Ukoliko nedostaje bilo koji od ovih elemenata neće postojati ni prekršaj.

Po Zakonu o prekršajima postoje tri osnova isključenja postojanja prekršaja:

- 1) nužna odbrana,
- 2) krajnja nužda i
- 3) sila i pretnja.

U ovim slučajevima postupanje učinioца koji čini prekršaj neće biti protivopravno, jer zakon ovakvo ponašanje dozvoljava. Za isključenje postojanja prekršaja u ovakvim slučajevima je neophodno da budu ispunjeni svi uslovi koje Zakon o prekršajima propisuje za postojanje nužne odbrane, krajnje nužde ili sile i pretnje.

5.1. Nužna odbrana

Nužna odbrana je ona odbrana koja je neophodna potrebna da učinilac od sebe ili drugoga odbije istovremeni protivpravni napad.

Iz ovog pojma nužne odbrane, koji je dat u Zakonu o prekršajima, proizilazi da nužna odbrana ima dva elementa. To su napad i odbijanje napada. Svaki od ovih elemenata mora ispunjavati određene uslove da bi se izvršena odbrana mogla smatrati nužnom odbranom u smislu prekršajnog prava.

Da bi postojao napad kao element nužne odbrane, on mora da ispunjava izvesne uslove:

- 1) Napad može da se pojavi samo kao delatnost čoveka. U slučaju da napad dolazi od životinje onda je reč o krajnjoj nuždi.
- 2) Napad mora biti protivpravan, tj. da je protivan nekoj normi. Napad se smatra protivpravnim onda kada predstavlja povredu ili ugrožavanje nekog pravnog dobra, a ta povreda ili ugrožavanje nemaju svoj pravni osnov. Iz ovoga jasno proizilazi da nije dozvoljena nužna odbrana na nužnu odbranu, dok traje napad, s obzirom na činjenicu da svaka nužna odbrana mora imati svoj pravni osnov. Tako, na primer, ako lice A no-

žem napadne lice B, pa lice B preduzme protivnapad u nužnoj odbrani, lice A se neće moći pozvati na nužnu odbranu, jer se napad lica B već zasniva na nužnoj odbrani, što znači da ima svoj pravni osnov.

- 3) Napadom može da se povredi bilo koje napadnuto dobro. To mogu da budu život i telo, imovina ili bilo koje drugo pravno dobro napadnutog lica, pri čemu napad može biti upravljen kako na lice koje se brani, tako i na neko drugo lice (fizičko ili pravno).
- 4) Najzad, napad treba da je stvarn, tj. da je objektivan i realan. Ukoliko je lice pogrešno držalo da je napadnuto, pa u takvoj nestvarnoj, objektivno i realno nepostojećoj odbrani, povredi lice koje se pojavljuje kao napadač, onda se ne radi o pravoj nužnoj odbrani, već je u pitanju tzv. uobražena ili putativna nužna odbrana. Učinilac se, u ovakvom slučaju, ne može pozvati na nužnu obranu, ali može na stvarnu zabludu, pod uslovom da su postojali elementi potrebni da bi se moglo smatrati da je učinilac učinio prekršaj u svarnoj zabludi.

Odbijanje napada:

- 1) Odbijanje napada, za razliku od samog napada, mora da bude prekršaj, odnosno lice koje se brani, prema napadaču, treba da učini delo koje ima sva obeležja konkretnog prekršaja. Ukoliko to nije, onda se takva odbrana ne smatra nužnom odbranom u smislu prekršaja.
- 2) Odbijanje napada mora biti usmereno protiv napadača, i to protiv bilo kojeg njegovog dobra. Ukoliko se odbijanjem napada povredi dobro nekog trećeg lica, neće postojati nužna odbrana već krajnja nužda. Ali, ako napadač koristi dobra trećeg lica u vršenju napada, u slučaju da dođe do povrede tih dobara, postojaće nužna odbrana.
- 3) Odbijanje napada mora da bude istovremeno sa samim napadom. Smatra se da je ovaj uslov ispunjen i onda kada napad nije istovremen, ali i kad neposredno predstoji. Da li je napad istovremen ili neposredno predstoji, treba ceniti prema okolnostima napada, ali se uzima da je napad istovremen kad postoji ozbiljna i objektivna mogućnost povrede ili ugrožavanja lica koje se nalazi u nužnoj odbrani, ili nekog trećeg lica. Nužna odbrana od budućih napada nije dozvoljena. Međutim, smatra se dozvoljenim preuzimanje izvesnih mera za zaštitu svog pravnog dobra od nekog napada koji tek treba da dođe, ali samo pod uslovom da te zaštitne mere ne prelaze neophodnu granicu i da deluju tek u trenutku kada otpočne napad.

- 4) Odrhana mora biti neophodno potrebna za odbijanje napada. Ovo znači da ona ne sme sadržati nepotrebne radnje ili takvo odbijanje napada kojim se povređuju dobra napadača i bez čega bi odbrana mogla biti dovoljna. Nije, dakle, neophodno da ona predstavlja krajnje sredstvo, odnosno da se ni na koji drugi način nije mogao odbiti napad, ali ne sme sadržati ništa što za odbranu nije preko potrebno.

Ukoliko budu ispunjeni svi ovi uslovi, smatraće se da učinjeno delo koje ima sva obeležja prekršaja nije prekršaj, odnosno protiv lica koje se u konkretnom slučaju javlja kao učinilac prekršaja neće biti pokrenut prekršajni postupak, a ako je takav postupak već pokrenut, biće obustavljen.

Prekoračenje granica nužne odrane postoji onda kada odbijanje napada nije srazmerno izvršenom napadu. Ovo prekoračenje granica nužne odbrane, koje se još naziva i ekces nužne odbrane, može biti dvojako:

- 1) intenzivni ekces, ukoliko je odbrana bila jača nego što je to bilo potrebno, i
- 2) ekstenzivni ekces, ako je odbrana trajala duže nego što je to bilo neophodno.

U ovim slučajevima postoji prekoračenje nužne odbrane koje je protivpravno, koje predstavlja prekršaj i za šta je učinilac prekršajno odgovoran. Međutim, uvek se uzima da je do njih došlo usled protivpravnog napada od koga je učinilac htio da odbrani sebe ili drugog, pa se učinilac obično blaže kažnjava ili, ako je prekoračenje učinjeno usled naročito olakšavajućih okolnosti, učinilac neće odgovarati za prekršaj.

5.2. Krajnja nužda

Krajnja nužda postoji ukoliko je prekršaj učinjen radi toga da učinilac otkloni od sebe ili drugog istovremenu neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti i ako, pri tom, učinjeno zlo nije veće od zla koje je pretilo.

Iz definicije pojma krajnje nužde proizilazi da u sastav krajnje nužde ulaze dva elementa: stanje opasnosti, odnosno opasnost, i otklanjanje opasnosti.

Opasnost predstavlja svaku mogućnost povrede ili ugrožavanja nekog pravnog dobra. Opasnost može da bude prouzrokovana na različite načine: može

da dolazi od životinje, može da dolazi od neke prirodne sile (grom, poplava, zemljotres, i sl.).

Da bi postojala opasnost u smislu krajnje nužde, ona mora da ispunjava određene uslove:

- 1) Opasnost može poticati od čoveka, životinje ili prirodne sile.
- 2) Opasnost može pretiti bilo kojem pravnom dobru fizičkog ili pravnog lica, pri čemu nije od važnosti da li ona preti licu koje je otklanja ili nekom drugom licu.
- 3) Opasnost mora biti stvarna, a to znači da postoji, objektivno posmatrano, realna opasnost za neko pravno dobro, ili da ta opasnost, isto tako objektivno i realno predstoji.
- 4) Opasnost ne sme biti skrivljena, tj. opasnost treba da je nastala bez krivice lica koje se nalazi u opasnosti. Opasnost bi na primer bila skrivljena ako bi lice A namerno prevrnulo čamac u kome se nalazi i lice B, pa bi otelo od njega pojas za spasavanje da bi se samo spaslo.

Otklanjanje opasnosti je svaka delatnost koja se sastoji u povredi ili ugrožavanju nekog tuđeg pravnog dobra, a upravljena je na očuvanje nekog svog pravnog dobra. Da bi otklanjanje opasnosti bilo relevantno sa aspekta krajnje nužde ono mora da ispunjava određene uslove:

- 1) Otklanjanje opasnosti mora imati sva obeležja prekršaja, koji može biti učinjen prema bilo kom licu (fizičkom ili pravnom), u suprotnom, ovakva krajnja nužda nije prekršajnopravno relevantna. Međutim, treba naglasiti da, ukoliko opasnost dolazi od čoveka, delo ne može biti učinjeno prema tom licu, jer bi se u takvom slučaju radilo o nužnoj odbrani.
- 2) Otklanjanje opasnosti mora da bude istovremeno sa nastupelom opasnošću. Slično nužnoj odbrani, opasnost se smatra istovremenom u smislu prekršajnog prava i onda kada neposredno predstoji. Prema tome, ovaj uslov je ispunjen kada postoji objektivna i ozbiljna mogućnost povrede koja je već počela ili koja neposredno predstoji.
- 3) Otklanjanje opasnosti treba da bude takvo da se opasnost na drugi način nije mogla otkloniti. Preduzeto otklanjanje opasnosti treba da je zaista bilo moguće rešenje, jer druga mogućnost za otklanjanje opasnosti nije postojala. Da li je taj uslov ispunjen, faktičko je pitanje, koje se

može rešiti samo u odnosu na konkretni slučaj, kada prekršajni organ sagleda sve okolnosti pod kojima je otklanjanje opasnosti izvršeno. Ukoliko je postaojala neka druga mogućnost, odnosno neki drugi način za otklanjanje opasnosti, a učinilac je bio ubedjen da ta mogućnost ne postoji, može da se radi o tobožnjoj ili uobraženoj, odnosno putativnoj krajnjoj nuždi.

- 4) Otklanjanje opasnosti treba da se vrši povredom pravnog dobra koje nije veće vrednosti od dobra koje se zaštićuje. U ovom uslovu ogleda se zakonska formulacija krajnje nužde, po kojoj je krajnja nužda ona nužda u kojoj učinjeno zlo nije veće od zla koje je pretilo. Srazmernost, tj. ekvivalencija između povređenog i zaštićenog dobra, kod krajnje nužde je izričit uslov.

Ukoliko budu ispunjeni svi ovi uslovi, smatraće se da učinjeno delo koje ima sva obeležja prekršaja nije prekršaj, odnosno protiv lica koje se u konkretnom slučaju javlja kao učinilac prekršaja neće biti pokrenut prekršajni postupak, a ako je takav postupak već pokrenut, biće obustavljen.

Međutim, u teoriji je zastupljeno stanovište da se institutom krajne nužde ne može koristiti lice koje je dužno da se izlaže opasnosti zbog koje je učinjeno konkretno delo, jer bi u tom slučaju postupanje ovog lica bilo protivno njegovoj dužnosti, te bi bilo i protivpravno.

Prekoračenje granica krajne nužde postoji onda kada je učinilac pri otklanjanju opasnosti izašao iz okvira krajne nužde, odnosno prekoračio granice u okviru kojih se pravo na krajnu nuždu priznaje. Ovo prekoračenje krajne nužde može biti dvojako:

- 1) 1) Intenzivni ekces, ukoliko je otklanjanjem opasnosti učinjena veća povreda od one koja je bila nužna za otklanjanje opasnosti, i
- 2) 2) Ekstenzivi ekces, ako je otklanjanje opasnosti trajalo duže nego što je to bilo potrebno.

U ovim slučajevima postoji prekoračenje krajne nužde koje je protivpravno, koje predstavlja prekršaj i za šta je učinilac prekršajno odgovoran. Međutim, u ovakvim situacijama se uvek uzima da je do njih došlo usled otklanjanja neskrivljene opasnosti, pa se učinilac obično blaže kažnjava ili, ako je prekoračenje učinjeno usled naročito olakšavajućih okolnosti, učinilac neće odgovarati za prekršaj.

5.3. Sila i pretnja

Na sam čin izvršenja prekršaja neko može biti i prinuđen, odnosno neko može izvršiti prekršaj i protiv svoje volje, u slučaju kada je prema njemu primenjena sila ili pretnja. Pod silom se podrazumeva primena fizičke snage prema nekom licu kako bi se ono prinudilo da nešto učini ili ne učini. Ovo u slučaju da se radi o sili koja dolazi od čoveka. Ako, pak, delovanje fizičke sile dolazi od prirodnih sila, onda je reč o višoj sili.

Pojam sile možemo posmatrati i u širem smislu, ukoliko pod njega podvremeno i primenu hipnoze i omamljujućih sredstava sa ciljem da se neko protiv svoje volje dovede u nesvesno stanje ili onesposobi za otpor.

Shodno svom intenzitetu, odnosno dejству, sila može biti absolutna i kompulzivna. Sila koja je takvog inteziteta da joj se onaj prema kome se ona primenjuje uopšte ne može suprotstaviti, već se ponaša onako kako mu ona to nalaže, jeste absolutna sila. Kompulzivna sila ne isključuje u potpunosti mogućnost suprotstavljanja lica prema kome je upravljena, ali se njenim delovanjem iznuduje njegova odluka.

Pretnja predstavlja stavjanje u izgled nekome nekog zla, čije nastupanje zavi od volje onoga koji prenju upućuje, koje će prema njemu biti učinjeno ako on ne postupi onako kako se od njega zahteva. Stavljanje u izgled zla, čije nastupanje ne zavisi od volje onoga ko na to zlo ukazuje, nije pretnja, već opomena. Sama pretnja može da stavlja u izgled zla, kako prema licu kome se preti, tako i prema nekom drugom (obično bliskom), licu. Da bi pretnja postojala od značaja je samo da lice kome se preti pretnju shvati kao stvarnu, moguću i ostvarljivu. Irrelevantno je da li je ona ostvarljiva, kao i postojanje stvarne namere lica koje preti da je i ostvari.

Izraz „prinuda“ objedinjuje silu, pretnju, ali i višu silu.

Sila i pretnja se javljaju kao elementi konkretnog prekršaja. Međutim, opšti značaj sile, pretnje i prinude je što usled njihovog dejstva u konkretnom slučaju neko može da izvrši prekršaj. U takvim slučajevima, Zakon o prekršajima propisuje da nema prekršaja, čime je sili i pretnji dat podjednak značaj, za razliku od Krivičnog zakonika prema kome samo absolutna sila ima takvo dejstvo, dok kompulzivna sila i pretnja predstavljaju samo osnov za ublažavanje kazne.¹¹

¹¹ Postoje shvatanja prema kojima sila i pretnja isključuju postojanje radnje prekršaja (mnogo pre nego element protivpravnosti). Naime, kod absolutne sile nema voljne radnje, pa samim tim ni učinjenog dela, jer je radnja „društveno relevantno ostvarivanje volje“ (a ovde nedostaje upravo element volje). U slučaju kompulzivne sile ili pretnje

6. STICAJ PREKRŠAJA

U slučaju kada se protiv jednog lica vodi prekršajni postupak za više učinjenih prekršaja imamo sticaj prekršaja. Dakle, za postojanje prekršaja u ovom obliku moramo imati sledeća tri elementa: više učinjenih prekršaja, isti učinilac i jedinstveni prekršajni postupak koji se vodi za sve te učinjene prekršaje.

Sticaj prekršaja može biti idealan i realan. Idealni sticaj postoji kada učinilac jednom radnjom prouzrokuje više posledica, a realni ukoliko učinilac sa više radnji u spoljnom svetu proizvede više posledica.

U zavisnosti od toga da li imamo više istih ili različitih prekršaja, pravi se razlika između homogenog i heterogenog prekršaja. Međutim, razlikovanje homogenog od heterogenog idealnog sticaja nije od značaja za postojanje samog sticaja. Ova razlika može da bude od značaja prilikom odmeravanja kazne.

Za prekršaje u sticaju uvek se vodi jedan prekršajni postupak za sve učinjene prekršaje, a učiniocu se izriče jedinstvena kazna koja se odmerava prema posebnim pravilima za odmeravanje kazne za prekršaje u sticaju.

6.1. Prividni sticaj

U slučaju kad u konkretnoj situaciji prividno izgleda da postoji više prekršaja, a u stvari se radi samo o jednom, imamo prividni sticaj. I ovaj sticaj može biti prividni idealni sticaj ili prividni realni sticaj, u zavisnosti od toga da li prividno izgleda da je učinilac pomoću jedne radnje izvršio više prekršaja ili je sa više radnji u spoljnom svetu proizveo više prekršaja. U praksi se često nailazi na problem kada je u konkretnom slučaju potrebno utvrditi da li zaista postoji sticaj prekršaja ili se radi o prividnom sticaju, tako da u stvari postoji samo jedan prekršaj. S obzirom na to da u Zakonu ne postoje pravila za sanaciju ovog problema, u praksi se koriste izvesne teorijske postavke o postojanju prividnog sticaja koje se odnose na izvesne tipične situacije u kojima postoji prividni sticaj. Tako imamo¹²:

- 1) Prividni sticaj prekršaja *po osnovu specijaliteta* postoji u slučaju kada je jedan prekršaj poseban slučaj nekog drugog prekršaja, pri čemu, logično, poseban slučaj uvek sadrži i karakteristike onog opštег, a što sve stvara privid postojanja dva prekršaja, iako u stvari postoji samo jedan. Ovaj

---

postojanje prekršaja se isključuje po osnovu krajnje nužde, jer je učinilac u tom slučaju otklanjan neskrivljenu opasnost.

¹² Đorđević Đ.: Prekršajno..., op. cit. pp. 49-50.

slučaj prividnog sticaja u praksi je moguće sresti samo kao prividni idealni sticaj prekršaja.

- 2) Prividni sticaj prekršaja *po osnovu supsidijariteta* predstavlja prethodni stadijum u izvršenju nekog drugog prekršaja, tako da postoji samo taj drugi prekršaj, jer je ovaj prethodni obuhvaćen njime. Ovaj vid prividnog sticaja sasvim je moguć i kao prividni idealni i kao prividni realni sticaj.
- 3) Prividni sticaj *po osnovu konsumpcije* postoji kada je jedan prekršaj u prirodnom smislu obuhvaćen drugim, tako da u stvari postoji samo jedan prekršaj i to onaj teži, a koji sadrži, ili obuhvata i onaj lakši. Ovaj oblik prividnog sticaja može se pojaviti u formi prividnog idealnog ili prividnog realnog sticaja prekršaja.
- 4) Prividni sticaj *po osnovu alternativiteta* postojaće u slučaju kada su predviđena dva posebna oblika jednog istog prekršaja, pa učinilac učinivši delo, ostvari obeležja oba posebna oblika prekršaja. U ovakvoj situaciji postojaće samo jedno delo. Ovaj vid prividnog sticaja moguć je samo kao prividni idealni sticaj prekršaja.

6.2. *Produženi prekršaj*

Produženi prekršaj postoji onda kada jedno lice pomoću više radnji učini više istih ili istorodnih prekršaja u određenom vremenskom periodu, tako da se sva ta dela nadovezuju jedno na drugo čineći jedan prekršaj. Za postojanje produženog prekršaja, Zakon o prekršajima ne propisuje uslove, ali se ova konstrukcija prihvata u teoriji i praksi, te se u tom smislu određuju i uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi ova situacija mogla postojati. Međutim, kako krivični zakonik određuje opšte uslove za postojanje produženog krivičnog dela, to bi se oni mogli uzeti u obzir i kod produženog prekršaja. U tom smislu, za postojanje ove konstrukcije produženog prekršaja moglo bi se zahtevati postojanje sledećih uslova:

- 1) neophodno je da je od strane istog učinioca izvršeno više prekršaja,
- 2) da su svi učinjeni prekršaji u stvari ista ili istovrsna dela, tj. isti prekršaji ili različiti oblici istog prekršaja, ali nikako srodni a različiti prekršaji,
- 3) svi prekršaji treba da su učinjeni u vremenskom kontinuitetu, bez većih prekida,
- 4) da postoje još neki povezujući elementi između učinjenih prekršaja, najmanje dva, od sledćih: istovetnost oštećenog, istovrsnost predmeta dela,

korišćenje iste situacije ili istog trajnog odnosa, jedinstvo mesta ili prostora izvršenja prekršaja ili jedinstveni umišljaj učinioca prekršaja.

Da bi produženi prekršaj postojao, obavezno moraju biti ispunjena prva tri navedena uslova, i bar još dva uslova navedena pod 4.

6.3. Kolektivni prekršaj

Kolektivni prekršaj predstavlja oblik prividnog realnog sticaja i postoji u situaciji kada dođe do izvršenja više istih ili istorodnih prekršaja od strane istog lica, a koja se tretiraju kao jedan prekršaj, pri čemu su sva ova dela rezultat psihičkog stanja učinoca. Kod ovog instituta karakteristično je ponavljanje vršenja prekršaja, odnosno potrebno je „baviti“ se nečim što je zabranjeno. To da se neko nečim bavi zaključuje se iz broja ponovljenih radnji, ili (kada je učinilac izvršio samo jednu radnju), iz drugih okolnosti koje ukazuju na postojanje namere učinjoca da ponavlja prekršaj, odnosno da se time bavi.

Razlikujemo tri oblika kolektivnog prekršaja:

- 1) U vidu zanata - postoji kada učinilac izvrši jedno ili više istih ili istorodnih dela, pri čemu pokazuje spremnost da na ovaj način ostvaruje stalne osnovne ili dopunske izvore prihoda.
- 2) U vidu zanimanja - postoji kada učinilac izvrši jedno ili više istih ili istorodnih prekršaja, pri čemu pokazuje spremnost da nastavi sa njihovim vršenjem i to u vidu profesije, bez obzira da li na taj način ostvaruje imovinsku korist ili ne.
- 3) Iz navike - postoji kada učinilac izvrši jedno ili više istih ili istorodnih prekršaja iz sklonosti koja je kod učinjoca nastala ranijim vršenjem tih prekršaja.

6.4. Prekršaji sa indiferentnim brojem radnji izvršenja (i posledica)

U praksi postoji jedan broj prekršaja, kod kojih, bez obzira na to koliko je puta izvršena radnja prekršaja, uvek postoji jedan prekršaj. Reč je o situacijama kada se iz samog opisa prekršaja vidi da se radi o prekršaju kod koga se radnja može neodređeno puta ponavljati ili je za određibanje radnji upotrebljen trajni glagol, što ukazuje na mogućnost ponavljanja radnje u okviru jednog izvršenja prekršaja. Tada se ima u vidu da je radnja izvršena jednom ili više puta, ali se

uvek uzima da postoji jedan prekršaj, bez obzira na to da li je radnja izvršenja ponovljena i koliko puta. U ovakvim situacijama reč je o prividnom realnom sticaju prekršaja, zato što se uvek smatra da postoji samo jedan prekršaj.

7. POKUŠAJ PREKRŠAJA

Postoji četiri stadijuma izvršenja prekršaja: donošenje odluke da se prekršaj izvrši, pripremanje izvršenja prekršaja, započinjanje prekršaja i svršeni prekršaj. Međutim, u našem prekršajnom pravu jedino je kažnjivo započinjanje izvršenja prekršaja i naravno svršeni prekršaj, što nije slučaj sa prve dve faze.

Započinjanje izvršenja prekršaja je zapravo pokušaj prekršaja. Pokušaj predstavlja umisljajno započinjanje izvršenja prekršaja, koji nije dovršen. Izvršenje prekršaja je započeto onda kada učinilac preduzme radnju izvršenja ali je ne dovrši, a prekršaj biva svršen onog trenutka kada nastupi njegova posledica. Radnja izvršenja prekršaja može ostati nesvršena, pa da usled toga izostane i posledica prekršaja, ili pak da bude svršena a da do nastupanja posledice iz nekog razloga ipak ne dođe. Imajući u vidu ovo, razlikujemo nesvršeni i svršeni pokušaj. Međutim, pored ove razlike, istu je neophodno praviti i između: 1) podobnog pokušaja, gde se preduzetom radnjom mogla proizvesti posledica u spoljnem svetu, i 2) nepodobnog pokušaja, kod koga, ili zbog nepodobnosti upotrebljenog sredstva ili nepodobnosti objekta prema kojem je radnja bila usmerena, posledica nikako nije mogla biti proizvedena, pri čemu se radi o apsolutno nepodobnom pokušaju, a kada su objekat prekršaja ili upotrebljeno sredstvo inače podobni da prouzrokuju posledicu, ali su u konkretnom slučaju bili nepodobni radi se o relativno nepodobnom pokušaju.

Učinilac pokušaja prekršaja će prekršajno biti odgovoran za prekršaj samo onda kada je to zakonom predviđeno. Dakle, odgovornost za pokušaj prekršaja se isključivo može propisati zakonom, a nikako nekim drugim propisom. Zakon o prekršajima ne predviđa mogućnost ublažavanja kazne za pokušaj prekršaja, jer prilikom predviđanja kažnjavanja za prekršaj u svakom konkretnom slučaju propisuje i kaznu za takav slučaj.

Što se dobrotljivog odustanka od prekršaja tiče, Zakon o prekršajima ga ne pominje, iako je ovakva situacija u praksi sasvim moguća. Tako, povodom ovog pitanja u teoriji prevladava mišljenje da dobrotljivi odustanak od prekršaja može imati značaj fakultativne olakšavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazne, a izuzetno, uz druge neophodne okolnosti, može imati uticaja i na ublažavanje kazne za prekršaj.

8. SAUČESNIŠTVO

U najvećem broju slučajeva prekršaj izvršava smo jedno lice, i tada postoji jedan učinilac prekršaja. Međutim, prekršaj može da učini i više lica. Pri tome, u odnosu na izvršenje prekršaja, sva ta lica se mogu pojaviti u istoj ulozi, ali, isto tako, i u različitim ulogama. Kada se više lica pojavljuje u izvršenju jednog istog prekršaja sa istom ulogom - izvršioca, onda se sva ta lica nazivaju saizvršiocima. Ako se više lica pojavljuje u izvršavanju jednog istog prekršaja, ali u različitim ulogama, onda njihove uloge nisu od istog međusobnog značaja u odnosu na prouzrokovanoj posledici. Neka od ovih lica učestvuju samo u izvršenju radnje prekršaja; kao što je već rečeno, to su saizvršioci. Druga lica, međutim, ne učestvuju u samom izvršenju radnje prekršaja, ali svojom delatnošću doprinose nastupanju posledice. Takva lica nazivaju se saučesnicima. U širem smislu, međutim, sva lica koja učestvuju u izvršenju jednog prekršaja, na bilo koji način, nazivaju se saučesnicima. Na taj način, razlikuje se saučesništvo u širem i saučesništvo u užem smislu.

U širem smislu, sučesnikom se smatra svako lice koje, na bilo koji način, učestvuje u izvršenju prekršaja. Svako od ovih lica može se smatrati učiniocem prekršaja u širem smislu.

Prema doprinosu delatnosti koju vrši zarad nastupanja posledice, odnosno izvršenja prekršaja, saučesništvo u širem smislu se deli na sledeće grupe:

- 1) delatnost koja se pojavljuje kao radnja kojom se ostvaruje biće prekršaja naziva se saizvršilaštвом;
- 2) delatnost koja ne znači radnju izvršenja prekršaja, već samo doprinos nastupanju posledice prekršaja, naziva se saučesništвом (u užem smislu). Ova delatnost može da se pojavi u dvostrukom vidu: kao podstrekavanje i kao pomaganje.

Prema tome, pojam saučesništva u širem smislu obuhvata kako saizvršilaštvo tako i saučesništvo u užem smislu.

Pojam saučesništva u užem smislu obuhvata: podstrekavanje i pomaganje.

Saučesništvo, kao poseban oblik izvršenja krivičnog dela, predstavlja društveno veoma opasnu delatnost, i to je pojava koja ima sve veći značaj. S toga, saučesništvo predstavlja poseban kaznenopravni institut koji postavlja niz problema koji se tiču oblika saučesništva i kaznenopravne odgovornosti saučesnika.

8.1. Elementi saučesništva

Da bi postojalo saučesništvo uopšte, tj. kako u širem tako i u užem smislu, neophodno je da postoje izvesni elementi, odnosno uslovi. Ukoliko ovi uslovi ne postoje, nema ni saučesništva. Prema tome, može se dogoditi da faktički više lica učestvuje u izvršenju jednog istog prekršaja ali da ipak ne postoji saučesništvo, jer nisu ispunjeni uslovi koji se, smatraju bitnim za postojanje saučesništva.

- 1) Na prvom mestu, da bi postojalo saučeništvo, neophodno je da je u izvršenju jednog prekršaja učestvovalo više lica. Delatnosti u kojima ta lica učestvuju u izvršenju prekršaja treba da su preduzete pre nastupanja posledice, dakle pre izvršenja prekršaja, ili u toku samog izvršenja dela. Delatnosti koje se preduzimaju posle izvršenja prekršaja, uz izvesne izuzetke, ne mogu se smatrati radnjom saučesništva.

Pošto više lica učestvuje u izvršenju jednog prekršaja, to je praktično u pitanju sticaj lica, a ne samo sticaj radnji. Prema tome, sticaj lica znači da u prekršaju ima onoliko radnji koliko ima saučesnika, a to znači da se u izvršenju jednog istog prekršaja mogu steći sledeća lica: saizvršioci, podstrekrači i pomagači. Radnjom prekršaja smatra se svaka delatnost bilo kog od ovih lica. Kao i svaka druga radnja kod prekršaja, i ove radnje treba da ispunjavaju sve uslove (objektivne i subjektivne) da bi se mogle smatrati radnjom prekršaja.

Sa gledišta uzročnog značaja u nastupanju posledice, sve radnje saučesništva su uzročnog karaktera, jer je prekršaj proizvod sadejstva svih ovih radnji.

Navedeni uslov bio bi, očigledno, objektivne prirode.

- 2) Drugi element koji treba da postoji da bi se radilo o saučesništvu, jeste subjektivne prirode. Ovaj element, izražen je kroz potrebu da kod svakog saučesnika postoji svest o zajedničkoj saradnji, odnosno da kod svih saučesnika postoji svest da zajedničkom aktivnošću doprinose prouzrokovanim posledicama, tj. izvršenju prekršaja. Ova svest o zajedničkoj saradnji nije vinost saučesnika. Vinost, kao subjektivni element, obeležje je koje mora da postoji kod svakog saučesnika, nezavisno od njegove svesti o zajedničkoj saradnji. Na taj način, iako kod svih saučesnika postoji zajednička, manje – više istovetna svest, o saradnji, njihova vinost može da bude u različitom obliku. Na primer, kod izvršenja prekršaja, vinost jednog saučesnika može da bude u vidu direktnog umišljaja, a

vinost drugog saučesnika u vidu eventualnog umišljaja. Ovakvo stanje u pogledu njihove vinosti nimalo ne utiče, niti menja potrebu da kod njih postoji svest o zajedničkoj saradnji.

Iz navedenih elemenata saučesništva, proizilazi da je neophodno jedinstvo objektivnih i subjektivnih elemenata. Prema tome, ako jedno lice sudeluje sa drugim u izvršenju prekršaja, ali kod njega ne postoji svest o zajedničkoj saradnji, ono ne može da se smatra saučesnikom. Isto tako, ako jedno lice samo psihički sudeluje sa drugim licem u izvršenju prekršaja, ali ne preduzima nikakvu delatnost kojom bi dao svoj doprinos nastupanju posledice prekršaja, isto tako se ne može smatrati saučesnikom. Prema tome, saučesništvo predstavlja aktivnu radnju, odnosno činjenje. Ako se radi o nečinjenju, saučesništvo, po pravilu, ne postoji.

Od ovog negativnog saučesništva treba razlikovati saučesništvo u prekršaju koje se sastoji u propuštanju da se izvrši neka obaveza na činjenje, čime se ustvari daje pozitivan doprinos nastupanju posledice.

9. SAIZVRŠILAŠTVO

Shodno razlikovanju saučesništva na saučesništvo u širem smislu i na saučesništvo u užem smislu, pojma učinilac prekršaja obuhvata sva lica koja, na bilo koji način, učestvuju u izvršenju prekršaja. Prema tome, sasvim je opravdano upotrebiti izraz učinilac prekršaja, jer jedno lice može učestvovati u izvršenju jednog prekršaja u različitim ulogama. Pojam izvršilac prekršaja, međutim, imenuje samo ono lice koje učestvuje u radnji izvršenja prekršaja.¹³ Pojam izvršilac prekršaja je uži od pojma učinilac prekršaja.

Ako samo jedno lice učestvuje u radnji izvršenja prekršaja, onda se ono naziva izvršiocem prekršaja. Reč je dakle, o izvršilaštvu. Međutim, u izvršenju radnje prekršaja može sudelovati više lica. U takvom slučaju, svako od ovih lica se pojavljuje u ulozi izvršioca prekršaja. Pošto svi oni ravnopravno sudeluju u izvršenju radnje prekršaja, oni se nazivaju saizvršiocima. U pitanju je sizvršilaštvo. Pod saizvršilaštvom se podrazumeva učešće dva ili više lica u izvršenju prekršaja.

¹³ Terminološki gledano, ponekad je potrebno upotrebiti izraz izvršilac prekršaja umesto pojma učinilac prekršaja, odnosno izršenje prekršaja. Na primer, teško je reći da je učinilac učestvovao u učinjenju prekršaja.

9.1. Elementi saizvršilaštva

Slično saučesništvu, i za postojanje saizvršilaštva potrebno je da su ispunjena dva uslova, jedan objektivne i jedan subjektivne prirode.

- 1) Prvi uslov za postojanje saizvršilaštva je da su sva lica, odnosno svi učesnici, sudelovali u izvršenju prekršaja. Na taj način, svaki od učesnika u prekršaju pojavljuje se kao izvršilac prekršaja, a svi oni kao saizvršioci.

Za postojanje saizvršilaštva nije neophodno da svi saizvršioci sudeluju u izvršenju svih delatnosti koje su neophodne da bi se prekršaj izvršio. Za postojanje saizvršilaštva takođe nije nužno da svi učesnici u izvršenju prekršaja sudeluju od samog početka, pa do potpunog izvršenja prekršaja. Može da postoji sukcesivno saizvršilaštvo, onda kada jedan saizvršilac nastavlja izvršenje prekršaja započetog od drugog saizvršioca. Može da postoji čak i slučajno saizvršilaštvo, onda kada se izvesna lica, na primer slučajni prolaznici, pridruže drugim saizvršiocima koji su ranije već započeli izvršenje prekršaja, pa to izvršenje nastave zajedničkom delatnošću.

- 2) Drugi uslov, odnosno element saizvršilaštva, subjektivne je prirode. Neophodno je da kod svih saizvršilaca postoji svest o zajedničkoj saradnji u izvršenju prekršaja. Prema tome, kod svakog učesnika mora da postoji svest da krivično delo vrši u zajedničkoj saradnji sa ostalim učesnicima. Ukoliko kod nekog učesnika ne postoji ova svest o zajedničkoj saradnji, on može da se pojavi samo u ulozi izvršioca, ali ne i u ulozi saizvršioca.

Svest o zajedničkoj saradnji, kao što je već rečeno, nije vinost kao psihički odnos učesnika prema delu koje je izvršio. Svest o saradnji je samo svest o zajedničkoj akciji. S druge strane, vinost učesnika sastoji se u određenom psihičkom odnosu svakog od njih prema prekršaju, odnosno njegovoj radnji i posledici. Vinost se posebno utvrdjuje za svakog učesnika, što znači da može biti različita, pojedinačno posmatrana.

10. OBLICI SAUČESNIŠTVA

Kao što je već rečeno oblici saučesništva su: izvršilaštvo, podstrekavanje i pomaganje.

Izvršilaštvo je naziv za izvršenje prekršaja učinjenog od strane jednog izvršioca, a ukoliko se umesto jednog, prilikom izvršenja prekršaja pojavljuje više izvršilaca reč je o saizvršilaštvu. Za postojanje ovog instituta, veoma je važno da saizvršioci pored zajedničkog učestvovanja u izvršenju prekršaja imaju i svest o zajedničkom delovanju. Saizvršioci izvršenje prekršaja shvataju kao svoje zajedničko delo. Takođe, oni prekršaj mogu da izvrše sa umišljajem ili iz nehata.

Podstrekavanje predstavlja oblik saučesništva koji podrazumeva navođenje drugoga na izvršenje prekršaja, time što će kod njega stvoriti odluku da izvrši prekršaj ili što će uticati na učvršćivanje već postojeće odluke kod drugoga da izvrši prekršaj. Ukoliko je izvršilac imao čvrstu odluku, podstrekavanje više nije moguće.

Podstrekavanje uvek mora biti usmereno na određeno lice i mora se odnositi na konkretni prekršaj, odnosno podstrekač mora znati koga podstrekava i na šta. Međutim, nije nužno da podstreknuti zna ko ga podstrekava.

Podstrekač odgovara samo za umišljajno podstrekavanje, pa se zato i njegova prekršajna odgovornost kreće samo u granicama njegovog umišljaja. Zato, u slučajevima kada podstreknuti izvrši teži prekršaj od onog na koji je podstrekavan, on odgovara za taj prekršaj, a podstrekač samo za onaj lakši, na koji se njegov umišljaj i odnosio. Podstrekač se kažnjava kao da je sam izvršio delo, odnosno prema njemu se primenjuje kazna koja je propisana za izvršenje konkretnog prekršaja. Ali, shodno:

- prirodi učinjenog prekršaja,
- okolnostima pod kojima je podstrkavanje vršeno i
- stepenu odgovornosti podstrekača,

podstrekač može biti i blaže kažnen ili se protiv njega prekršajni postupak može obustaviti.

Pomaganje je oblik saučesništva, kod koga pomagač pruža pomoć izvršiocu prekršaja pri njegovom izvršenju.. Neophodno je da se pomaganje, da bi bilo oblik saučesništva, odnosi na određeno lice kome se pomoći pruža i konkretni prekršaj. Takođe, nužno je i da pomagač zna lice kome pomaže, pri čemu

obrnuta situacija nije od važnosti. Pomaganje je isključivo moguće izvršiti sa umišljajem.

Pomaganje se vrši pre i za vreme izvršenja prekršaja, a nakon njegovog izvršenja samo ukoliko je to bilo unapred obećano.

Pomagač se kažnjava kao da je sam izvršio delo, odnosno prema njemu se primenjuje kazna koja je propisana za izvršenje konkretnog prekršaja. Ali, shodno:

- prirodi učinjenog prekršaja,
- okolnostima pod kojima je podstrkavanje vršeno i
- stepenu odgovornosti pomagača,

podstrekač može biti i blaže kažnjen ili se protiv njega prekršajni postupak može obustaviti.

11. MESTO I VREME IZVRŠENJA PREKRŠAJA

11.1. Mesto izvršenja prekršaja

Značaj ustanovljavanja mesta izvršenja prekršaja ogleda se u određenju:

- 1) propisa koji će se u konkretnom slučaju primenjivati, jer se na učinjen prekršaj primenjuju propisi koji su važili u mestu njegovog izvršenja;
- 2) mesne nadležnosti organa koji je nadležan za vođenje prekršajnog postupka;
- 3) mesta izvršenja prekršaja kao konstitutivnog elementa prekršaja.

Mestom izvršenja prekršaja smatra se kako mesto izvršenja prekršaja, tako i mesto nastupanja posledice. Dakle, i mesto radnje i mesto posledice se uzimaju kao mesto izvršenja prekršaja. U vezi sa ovim, ako je radnja vršena na više mesta, ili je pak posledica nastupila na različitim lokacijama, sva mesta, odnosno lokacije će se smatrati mestom izvršenja. U slučaju da je prekršaj nastao nečinjenjem, kao mesto izvršenja će se smatrati ono mesto na kome je učinilac bio dužan da radi, kao i mesto na kome je posledica nastupila. Kada u konkretnom slučaju postoji i saučesnik mesto izvršenja se proširuje i na ona mesta na kojima je saučesnik vršio radnju, podstrekavanje ili pomaganje. Kod pokušaja, mestom izvršenja se smatra samo mesto radnje, jer posledice u ovom slučaju nema.

11.2. Vreme izvršenja prekršaja

Važnost određenja vremena izvršenja prekršaja ogleda se u sledećem:

- 1) Na osnovu određenja vremena izvršenja prekršaja određuje se i važenje propisa koje treba primeniti u konkretnom slučaju.
- 2) Postojanje uračunljivosti učinioca prekršaja u vreme izvršenja prekršaja.
- 3) Rešavanja pitanja uzrasta učinioca.
- 4) Određenje vremena izvršenja prekršaja veoma često predstavlja konstitutivni element prekršaja.
- 5) Ovaj element je veoma značajan i kod određenja rokova za nastupanje zastarelosti pokretanja i vođenja prekršajnog postupka.

Vremenom izvršenja prekršaja smatra se ono vreme kada je učinilac prekršaja radio, ili bio dužan da radi ukoliko je u pitanju prekršaj učinjen nečijenjem.

Glava druga

PREKRŠAJNA ODGOVORNOST

1. POJAM I ELEMENTI PREKRŠAJNE ODGOVORNOSTI

Prekršajna odgovornost predstavlja skup elemenata koji kod učinioca prekršaja moraju postojati kako bi on mogao biti kažnjen. Ova vrsta odgovornosti može se shvatiti ili u užem ili u širem smislu.

U užem smislu prekršajna odgovornost obuhvata subjektivne elemente koji u momentu izvršenja prekršaja treba da postoje kod njegovog učinioca, da bi se on za njega smatrao odgovornim i mogao biti kažnjen. U ove subjektivne elemente ubrajaju se uračunljivost i vinost. Uračunljivost predstavlja psihičko stanje učinioca prekršaja u trenutku njegovog izvršenja, dok je vinost psihički odnos učinioca prema svom delu. Vinost¹⁴ može postojati u obliku umišljaja ili nehata.

U širem smislu posmatrano, prekršajna odgovornost obuhvata i faktičko izvršenje prekršaja (objektivna prekršajna odgovornost) i krivicu za učinjeni prekršaj (subjektivna prekršajna odgovornost). Dakle, kod objektivne odgovornosti za prekršaj, relevantno je samo izvršenje prekršaja, dok se uračunljivost i vinost ne utvrđuju. Ovaj oblik odgovornosti u našem prekršajnom pravu danas ne postoji, a postojao je (prema Zakonu o prekršajima iz 1989. god.), u slučajevima kada se kao učinioci prekršaja pojavljuju pravna lica. Odgovornost pravnog lica, koju je teško ustanoviti, sada se izvlači iz krivice lica koja su postupala u njegovo ime, odnosno, utvrđuje uračunljivost i vinost tih lica.

¹⁴ Prema važećem Zakonu o prekršajima termin „krivica“ (vinost), koristi se kao zajednički naziv za umišljaj i nehat. Ovako shvaćen pojam krivice u prekršajnom pravu razlikuje se od definicije pojma krivice u Krivičnom zakoniku, gde ovaj pojam, pored umišljaja ili nehata, obuhvata i uračunljivost, kao i postojanje svesti ili dužnosti svesti o zabranjenosti dela. Ova razlika proizilazi iz neusklađenosti terminologije Zakona o prekršajima i Krivičnog zakonika, a neobuhvatanje svesti o zabranjenosti dela pojmom vinosti (krivice /termin iz aktuelnog Zakona o prekršajima/), proizilazi iz različitog značaja koji navedeni element ima u dva pomenuta zakona. Pojmovi: uračunljivost, umišljaj i nehat određeni su sličnim formulacijama kao i u Krivičnom zakoniku.

2. URAČUNLJIVOST

Uračunljivost predstavlja psihičko stanje učinioca prekršaja, koje je takvo da ga čini sposobnim da shvati značaj onoga što čini i upravlja svojim postupcima. Ona dakle, mora postojati u vreme izvršenja prekršaja. Mada ne treba zanemariti ni činjenicu, da je za vođenje prekršajnog postupka takođe neophodno postojanje uračunljivosti učinioca prekršaja. Zato, u svim situacijama kada postoji sumnja u uračunljivost učinioca, organ koji vodi prekršajni postupak obavezno će pristupiti utvrđivanju stanja uračunljivosti lica protiv koga se u konkretnom slučaju vodi prekršajni postupak.

Prema Zakonu o prekršajima uračunljivost se uvek pretpostavlja, a kada se u nju posumnja, pristupa se ispitivanju i dokazivanju eventualne neuračunljivosti. Neuračunljivost učinioca prekršaja utvrđuje se tako što veštak-lekar psihijatar da svoj nalaz i mišljenje u vezi sa ovim pitanjem, nakon čega organ koji vodi postupak donosi odgovarajuću odluku koja se obavezno mora zasnovati na odredbama Zakona o prekršajima koje regulišu ovu oblast.

Zakon prekršajnu neuračunljivost određuje kao nemogućnost shvatanja značaja svoga dela ili nemogućnost upravljanja svojim postupcima usled postojanja trajnog ili privremenog duševnog oboljenja, druge teže duševne poremećenosti (privremene duševne poremećenosti) ili zaostalog duševnog razvoja. Neuračunljivost, da bi postojala, mora imati tri elementa: 1) nemogućnost shvatanja značaja svoga dela (izostanak ili nedostatak intelektualnih sposobnosti); 2) nemogućnost upravljanja svojim postupcima (izostanak ili nedostatak volontarizma), i 3) duševna poremećenost koja se može ispoljiti kao: privremeno ili trajno duševno oboljenje, druga teža duševna poremećenost (privremena duševna poremećenost) ili zaostao duševni razvoj.

Privremeno ili trajno duševno oboljenje predstavlja bolesno stanje centralnog nervnog sistema, pre svega mozga, koje u zavisnosti od prirode i toka bolesti može biti trajno (neizlečivo) ili privremeno (izlečivo). Česta obaljenja ove vrste su: šizofrenija, paranoja, epilepsija, manično depresivne psihoze, i sl.

Druga teža duševna poremećenost (privremena duševna poremećenost) je stanje koje se iz različitih razloga javlja kod zdravih ljudi. Ova vrsta poremećenosti, dakle, nije trajna, već nakon nekog vremena nestaje. Uzroci ovakvih stanja mogu biti: alkoholisanost, opijenost omamljujućim sredstvima, somnabulizam (mesecarenje), hipnoza i dr.

Zaostao duševni razvoj javlja se kod lica koja nisu dostigla onaj stepen duševne razvijenosti koji odgovara njihovom uzrastu. Uzročnici ovakvog stanja

mogu biti: preležane zarazne bolesti, povrede glave, povrede u prenatalnom periodu i sl.

Kada se ustanovi da je neko lice duševno poremećeno, to ne znači i da je ono neuračunljivo. Da bi se to lice moglo smatrati neuračunljivim neophodno je utvrditi da je ono usled duševne poremećenosti bilo u nemogućnosti da rasuđuje ili odlučuje. S toga, ukoliko je duševno poremećeno lice (odnosno lice koje je privremeno ili trajno duševno bolesno, privremeno duševno poremećeno ili zaostalog duševnog razvoja) usled te poremećenosti bilo u nemogućnosti da rasuđuje ili odlučuje, ono je onda svakako neuračunljivo.

Navedena psihička stanja moraju dovesti do poremećaja psihičkih funkcija usled kojih nastaje neuračunljivost ili u oblasti rasuđivanja (poremećaji svesti) ili u oblasti odlučivanja (poremećaji volje). Poremećaje svesti, Zakon o prekršajima vidi kao nemogućnost učinioца prekršaja da shvati značaj svoje radnje (prekršaja u konkretnom slučaju) i posledicama koje mogu da proizađu iz njegove radnje. Poremećaje volje Zakon o prekršajima definiše kao nemogućnost upravljanja svojim postupcima. Za razliku od poremećaja svesti gde učinilac prekršaja svoje delo ne vidi kao društveno neprihvatljivo, kod poremećaja volje on je svestan negativnosti svoje radnje ali nije u mogućnosti da se savlada i da upravlja svojim postupcima.

Naše prekršajno pravo za postojanje neuračunljivosti zahteva postojanje jednog od bioloških osnova neuračunljivosti (privremeno ili trajno duševno oboljenje, druga teža duševna poremećenost /privremena duševna poremećenost/ i zaostali duševni razvoj) i jednog od psiholoških (poremećaj svesti ili poremećaj volje), pri čemu je nužno da je do poremećaja psihičkih funkcija došlo usled nekog biološkog osnova neuračunljivosti. Prema tome, Zakon o prekršajima postojanje instituta neuračunljivosti određuje prema biološko-psihološkom modelu. Ukoliko je usled ovih okolnosti, učinilac prekršaja, u trenutku njegovog izvršenja, bio neuračunljiv njegova odgovornost za učinjeni prekršaj biće isključena.

U slučaju da učinilac prekršaja usled privremenog ili trajnog duševnog oboljenja, druge teže duševne poremećenosti /privremene duševne poremećenosti/ ili zaostalog duševnog razvoja nije bio u mogućnosti da u potpunosti shvati značaj svog dela ili da upravlja svojim postupcima, tj. ukoliko su mu te mogućnosti bile značajno smanjene (bitno smanjena uračunljivost)¹⁵, on će biti prekršajno odgovoran, a ovakvo njegovo stanje će se jedino uzeti u obzir pri odmeravanju kazne za učinjeni prekršaj.

¹⁵ Ovo tumačenje, shodno činjenici da važeći Zakon o prekršajima ne predviđa institut bitno smanjene uračunljivosti.

Kada učinilac sam sebe dovede u stanje neuračunljivosti usled upotrebe droga ili drugih omamljujućih sredstava neće biti oslobođen odgovornosti za učinjen prekršaj. Ovo rešenje je prihvatljivo u situaciji kada je učinilac prekršaja sam sebe doveo u stanje neuračunljivosti pri čemu je bio, ili je mogao biti svestan, da će i da može u takvom stanju učiniti prekršaj. Ali, ukoliko u takvo stanje bude doveden bez svoje krivice, postupcima drugih lica (upotrebom pri-nude, sile ili pretnje), učinilac bi se trebao izuzeti od prekršajne odgovornosti, što smatramo da u Zakonu o prekršajima i jeste prihvaćeno time što on sadrži odredbe o sili i pretnji kao osnovu za isključenje postojanja prekršaja. Po tom osnovu, navedeni slučaj bi se mogao smatrati slučajem primene sile prema licu koje je bez svoje volje dovedeno u stanje alkoholisanosti ili omamljenosti.

3. VINOST

Pod pojmom vinosti podrzumeva se psihičko saglašavanje učinioca sa radnjom prekršaja, kao i određeni psihički odnos učinioca prema posledicu prekršaja. Pored uračunljivosti, vinost predstavlja drugi element prekršajne odgovornosti (shvaćene u užem smislu). Ona je nužna za psihičku odgovornost učinioca prekršaja.

Iz pojma vinosti proizilazi da vinost obuhvata kako radnju tako i posledicu prekršaja. Zbog toga se govori o vinosti u odnosu na radnju prekršaja i u odnosu na posledicu.

- 1) Vinost u odnosu na radnju prekršaja znači da je kod učinioca postoji svest i htenje radnje, odnosno određenog telesnog pokreta, ili svest i htenje da se propusti, odnosno ne preduzme, određeni telesni pokret.
- 2) U odnosu na posledicu, vinost označava da kod učinioca postoji svest i htenje posledice, kao određene promene u spoljnem svetu.
Postoje dva oblika vinosti. To su: umišljaj i nehat.

Umišljaj (*dolus*) predstavlja najčešći i najvažniji oblik vinosti. Da bi postojao, neophodno je da postoji svest učinioca o delu, ali isto tako i njegovo htenje dela. Ali, jačina svesti i volje može biti različitog stepena. Tako, razlikujemo direktni i eventualni umišljaj. Ukoliko kod učinioca postoji i svest o delu i htenje tog dela, radi se o direktnom umišljaju, a ukoliko učinilac izrazito ne želi konkretno delo, ali ipak pristaje na njegovo izvršenje, reč je o eventualnom umišljaju.

Dakle, direktni umišljaj (*dolus directus*) postoji onda kada je učinilac bio svestan svog dela i kad je htio njegovo izvršenje. Kao što je već istaknuto, a to proizilazi i iz pojma direktnog umišljaja, ovaj umišljaj se sastoji iz dva elementa: elementa svesti (da je svestan svog dela) i elementa volje (da je učinilac htio njegovo izvršenje). Svest se može odnositi kako na izvesno nastupanje posledice, tako i na mogućnost njenog nastupanja, dok se voljni element kod direktnog umišljaja sastoji samo u tome što učinilac hoće izvršenje prekršaja.

Eventualni umišljaj (*dolus eventialis*) postoji onda kada je učinilac bio svestan da usled njegove radnje može nastupiti zabranjena posledica, pa je pristao na njeno nastupanje. Ovaj oblik umišljaja se od prethodnog razlikuje po stepenu voljnosti. Naime, učinilac u ovom slučaju radnju ne vrši zbog nastupanja posledice, već iz nekih drugih razloga, ali je svestan mogućnosti njenog nastupanja i na nju pristaje.

U pogledu kažnjavanja Zakon o prekršajima ne pravi razliku između direktnog i eventualnog umišljaja, iako ovaj prvi predstavlja teži oblik vinosti.

Nehat je dakle, drugi oblik vinosti. Međutim, za razliku od umišljaja, kod njega element volje ne postoji. Ali, s obzirom na to da sadržaj svesti kod nehata može biti različit, i kod ovog vida odgovornosti razlikujemo dva oblika nehata: svesni nehat i nesvesni nehat.

Svesni nehat (*luxuria, samopouzdanje*) postoji onda kada je učinilac bio svestan da, usled njegovog činjenja ili nečinjenja, može nastupiti zabranjena posledica, ali je olako držao da će moći da je spreči ili da ona neće nastupiti. Element svesti kod ovog oblika nehata je isti kao i kod eventualnog umišljaja,¹⁶ ali je različit element volje. Naime, učinilac prkršaja niti hoće posledicu niti pristaje na njen izvršenje, već radnju preduzima sa uverenjem da posledica ili neće nastupiti ili da će je on moći sprečiti.

Nesvesni nehat (*negligentia, nemar*) postoji onda kada učinilac nije bio svestan mogućnosti nastupanja zabranjene posledice iako je, prema okolnostima i

¹⁶ Kako je i kod svesnog nehata i kod eventualnog umišljaja svest ista, postavlja se pitanje razlikovanja ova dva oblika krivice (shodno tome da li je učinilac olako držao da posledica neće nastupiti, odnosno da će je on moći sprečiti, ili je pristao na njen nastupanje). Teorija se koristi tzv. Frankovom formulom (dobila je ime po teoretičaru Rajnhardu Franku koji ju je postavio), prema kojoj se razlika između eventualnog umišljaja i svesnog nehata pravi na osnovu principa "pristanjanja". Naime, polazi se od toga kako bi postupio učinilac, odnosno da li bi pristao na izvršenje dela, da je kod njega postojala svest o sigurnom, a ne mogućem, nastupanju posledice. U situaciji da, pod ovim uslovima, izvrši delo, radilo bi se o eventualnom umišljaju. U suprotnom, bilo bi reči o svesnom nehatu.

prema svojim ličnim svojstvima, bio dužan i mogao da bude svestan te mogućnosti. Ovde, nema ni volje ni svesti učinjoca prekršaja u pogledu nastupanja posledice. Njegova krivica se zasniva na nepažnji pri preduzimanju radnji u pogledu mogućnosti proizilaženja posledica iz njih, jer je bio dužan i mogao da bude svestan toga. Međutim, mogućnost i dužnost predviđanja nastanka posledice se moraju ceniti u svakom konkretnom slučaju.

U pogledu kažnjavanja Zakon o prekršajima ne pravi razliku ni između svesnog i nesvesnog nehata.

4. OSNOVI KOJI ISKLJUČUJU PREKRŠAJNU ODGOVORNOST

4.1. Stvarna zabluda

Zabluda (*eror*) jeste postojanje nepotpune ili pogrešne predstave o nekoj okolnosti.¹⁷ U zavisnosti od toga da li postoji zabluda u odnosu na stvarne ili pravne okolnosti prekršaja, razlikujemo stvarnu i pravnu zabludu.

Stvarna zabluda (*eror facti*) je zabluda u vezi sa nekom stvarnom okolnošću prekršaja. Stvarne okolnosti prekršaja mogu biti: elementi dela ili pak kakve druge stvarne činjenice koje nisu elementi dela, ali imaju određeni pravni značaj za njegovu realizaciju. U pogledu toga, stvarna zabluda se može pojaviti u užem i u širem smislu. Stvarna zabluda u užem smislu jeste zabluda o okolnostima koje predstavljaju element bića prekršaja, a stvarna zabluda u širem smislu jeste zabluda o stvarnim okolnostima koje nisu element bića prekršaja. Ova druga vrsta zablude postoji u situaciji kada učinilac, iako svestan svih obeležja prekršaja, pogrešno drži da postoje neke stvarne okolnosti koje bi, kada bi zaista postojale, činile delo dozvoljenim (npr. učinilac je svestan da ono što čini ima obeležja prekršaja, ali smatra /pogrešno/ da se nalazi u nužnoj odbrani ili krajnjoj nuždi, što bi isključivalo postojanje prekršaja i delo činilo dozvoljenim).

Stvarna zabluda može biti otklonjiva i neotklonjiva. Otklonjiva stvarna zabluda postoji ukoliko učinilac prekršaja nije bio svestan okolnosti koje čine prekršaj ili je o njima imao pogrešnu predstavu, ali je s obzirom na svoja subjektivna svojstva i objektivne okolnosti pod kojima je prekršaj učinjen učinilac mogao imati ispravnu sliku, ispravno shvatanje o svim relevantnim okolnostima konkretnog prekršaja. Neotklonjiva zabluda će postojati u sluča-

¹⁷ Jovašević D.: Leksikon krivičnog prava, Beograd 2002. god., str. 619-620.

ju da učinilac nije imao i nije mogao imati ispravnu sliku o onome o čemu je u zabludi.

Što se prekršajne odgovornosti tiče, ona je uvek isključena ako je delo izvršeno usled neotklonjive stvarne zablude, jer u takvoj situaciji krivica učinioca, u odnosu na učinjeni prekršaj, ne postoji. U slučaju neotklonjive stvarne zablude krivica je isključena zato što je za umišljaj (kao i svesni nehat), potrebno da kod učinioca postoji svest o svim obeležjima prekršaja koji čini, a kod nesvesnog nehata mogućnost i dužnost da takvu svest ima, dok onaj ko je u neotklonjivoj stvarnoj zabludi takvu svest nema, niti je mogao da je ima. Kada je u pitanju otklonjiva stvarna zabluda postojanje umišljaja i svesnog nehata je, takođe isključeno, ali postoji nesvesni nehat, jer je učinilac prekršaja mogao da ima tačnu predstavu o onome što je učinio. Shodno tome, a i kako je za prekršajnu odgovornost, po pravilu, (pod uslovom da propisom nije drugačije određeno) dovoljan nehat učinioca, jedino neotklonjiva stvarna zabluda uvek isključuje prekršajnu odgovornost učinioca, dok otklonjiva stvarna zabluda to čini samo u slučajevima kada je u pitanju prekršaj kod koga je propisano da se može učiniti isključivo sa umišljajem.

4.2. Pravna zabluda

Prekršaj učinjen usled pravne zablude ne isključuje odgovornost učinioca, jer prekršajno pravo polazi sa stanovišta da nepoznavanje prava škodi¹⁸, odnosno da nepoznavanje propisa ne opravdava. U vezi sa tim, Zakon o prekršajima daje mogućnost blažeg kažnjavanja učinioca prekršaja ukoliko iz opravdanih razloga nije znao da je ono što čini prekršaj.

Iako iz rečenog proizilazi da ovaj institut ne bi trebalo predstavljati na ovom mestu, to je ipak učinjeno, a iz razloga postojanja veze između pravne i stvarne zablude.

Pravna zabluda (*eror iuris*) je zabluda o zabranjenosti dela. Za razliku od stvarne zablude, gde učinilac dela nije svestan neke stvarne okolnosti koja čini biće prekršaja, kod pravne zablude učinilac jeste svestan svih okolnosti dela koje preduzima, ali nije svestan da je to delo zakonom predviđeno kao prekršaj. Dakle, u slučaju stvarne zablude učinilac ne zna šta radi, a u slučaju pravne zablude on zna šta radi ali ne zna da je to što radi zabranjeno.

¹⁸ Danas, kada postoji ogroman broj pravnih propisa, koji se, pored toga, veoma često menjaju, pretpostavka da su svi pravni propisi objavljeni i da su svima poznati, ne može imati apsolutni značaj.

4.3 Naređenje pretpostavljenog

Zakon o prekršajima određuje da ne postoji odgovornost odgovornog lica za prekršaj ako je ono postupalo na osnovu naređenja drugog odgovornog lica ili organa upravljanja i ako je preduzelo sve radnje koje je na osnovu zakona, drugog propisa ili opštег akta bilo dužno da preduzme da bi sprečilo izvršenje prekršaja.

Za isključenje prekršajne odgovornosti potrebno je postojanje nekoliko uslova:

- 1) prekršaj mora biti ostvaren radnjom odgovornog lica u pravnom licu,
- 2) to odgovorno lice treba da je postupalo na osnovu naređenja koje je izdalo drugo odgovorno lice ili organ upravljanja, i
- 3) neophodno je da je odgovorno lice preduzelo sve radnje koje je bilo dužno da preduzme kako bi sprečilo izvršenje prekršaja, a da i pored svega toga ipak posledica nastupi.

5. PREKRŠAJNA ODGOVORNOST PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA I PREDUZETNIKA

Opšta pravila o odgovornosti važe za sve učinioce prekršaja. Ali, kada su neki subjekti prekršaja u pitanju primenjuju se i neka posebna pravila o njihovoj prekršajanoj odgovornosti. Ova pravila imaju prednost u primeni u odnosu na opšta, izuzev onih oblasti koje nisu njima regulisane, a koje se regulišu opštim pravilima.

5.1. Prekršajna odgovornost pravnog lica

Samo za one prekršaje kod kojih je to izričito propisano može odgovarati pravno lice. Ono će biti odgovorno za prekršaj jedino onda kada je do izvršenja prekršaja došlo radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora odgovornog lica u tom pravnom licu ili radnjom nekog drugog lica koje je bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Radnje odgovornog ili drugog ovlašćenog lica se u ovom slučaju pojavljuju kao radnje izvršenja prekršaja i smatraju se radnjama pravnog lica. Kada je u pitanju propuštanje dužnog nadzora nad radnjom kojom se ostvaruje posledica, prekršaj faktički vrše lica koja rade za pravno

lice, ali se radnja konkretnog prekršaja sastoji u propuštanju dužnog nadzora, što je u stvari i bilo uzrok nastupanja posledice, pa i izvršenja prekršaja. Tako, u takvima situacijama ukoliko nije bilo propuštanja dužnog nadzora pravno lice svakako neće biti odgovorno za prekršaj, ali hoće lice koje je preduzelo konkretnе radnje ukoliko je njima učinjen kakav odgovarajući prekršaj, krivično delo ili disciplinski delikt.

Odgovornost pravnog lica se ne zasniva na njegovoj uračunljivosti i vinosti, već na uračunljivosti organa upravljanja, odgovornog lica ili drugog ovlašćenog lica čijom je radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora došlo do izvršenja prekršaja. Takođe, za odgovornost pravnog lica za prekršaj traži se krivica organa upravljanja ili odgovornog lica čijom je radnom ili čijim je propuštanjem dužnog nadzora došlo do izvršenja prekršaja. Dakle, odgovornost pravnog lica se izvodi iz uračunljivosti i krivice fizičkih lica koja postupaju u ime i za račun pravnog lica, tako da se može reći da je prekršajna odgovornost pravnog lica zasnovana na principu subjektivne odgovornosti, odnosno na samom objektivnom izvršenju prekršaja i krivici lica koja su postupala u ime i za račun pravnog lica.

Državni organi i organi lokalne samouprave ne mogu biti odgovorni za prekršaje, ali odgovorna lica u njima i te kako mogu biti odgovorna ukoliko je to propisano zakonom.

Pravno lice će biti odgovorno za učinjeni prekršaj, čak i kada se nalazi u stečaju, bez obzira da li je prekršaj učinjen pre ili nakon otvaranja stečajnog postupka. Međutim, ne može mu se izreći ni kazna ni zaštitna mera, izuzev zaštitne mere oduzimanja predmeta i mere oduzimanja imovinske koristi privavljenе izvršenjem prekršaja.

Strana pravna lica, takođe, odgovaraju za prekršaj, pod uslovom da na teritoriji Republike Srbije imaju predstavništvo ili poslovnu jedinicu.

5.2. Prekršajna odgovornost odgovornog lica

Odgovornost odgovornog lica u pravnom licu za učinjeni prekršaj postoji samo ukoliko je to predviđeno propisom kojim je konkretni prekršaj određen. Odgovornost odgovornog lica će postojati ako je prekršaj učinjen ili njegovom radnjom ili njegovim propuštanjem dužnog nadzora. Za postojanje prekršajne odgovornosti odgovornog lica potrebno je da je ono uračunljivo i vino.

Pravno i odgovorno lice, po pravilu, odgovaraju za isti prekršaj, ali odgovornost jednog nije uslov za odgovornost drugog. Tako, odgovorno lice će biti

odgovorno za učinjeni prekršaj iako je pravno lice prestalo da postoji. Takođe, odgovorno lice u državnom organu ili organu lokalne samouprave će odgovarati za prekršaj iako za njega nije predviđena odgovornost pravnog lica. Čak ukoliko odgovornom licu prestane radni odnos u konkretnom pravnom licu, državnom organu ili organu lokalne samouprave to neće imati uticaja ni na njegovu, a ni na prekršajnu odgovornost pravnog lica.

Odgovornost odgovornog lica u pravnom licu će biti isključena ukoliko je ono u izvršenju prekršaja postupalo po naređenju drugog, njemu prepostavljenog odgovornog lica ili organa upravljanja u pravnom licu i ukoliko je to odgovorno lice preduzelo sve radnje koje je bilo dužno da preduzme kako bi sprečilo izvršenje prekršaja.

5.3. Prekršajna odgovornost preuzetnika

Preuzetnik će za učinjeni prekršaj odgovarati samo ukoliko je to izričito predviđeno kod konkretnog prekršaja. Za postojanje odgovornosti preuzetnika neophodno je da je:

- 1) preuzetnik učinio prekršaj,
- 2) da je uračunljiv i
- 3) da je vin.

Glava treća

PREKRŠAJNE SANKCIJE

1. POJAM I VRSTE PREKRŠAJNIH SANKCIJA

U prekršajnom pravu, mere koje se primenjuju prema učiniocima prekršaja nazivaju se prekršajne sankcije. Uopšte posmatrano, to su mere društvenog reagovanja prema učiniocima prekršaja, koje imaju jedinstven cilj - suzbijanje vršenja prekršaja i time ostvarivanje zaštite javnog poretku koji se vršenjem prekršaja povređuje. Ovaj cilj se ostvaruje zarad sprečavanja daljeg vršenja prekršaja od strane onih koji su to već učinili, ali isto tako i svih potencijalnih učinilaca.

Prekršajne sankcije se propisuju ili zakonom ili drugim propisima kojima se mogu propisivati i odredbe prekršajnog prava. Da bi se prekršajne sankcije u konkretnom slučaju mogle primeniti, neophodno je da su bile propisane pre izvršenja prekršaja o kome je reč. Prekršajne sankcije izriču, nakon zakonito sprovedenog postupka, nadležni organi.

Naše prekršajno pravo razlikuje četiri vrste prekršajnih sankcija: kazne; opomena, zaštitne mere i vaspitne mere.

Kazne predstavljaju osnovnu vrstu prekršajnih sankcija i uvek su predviđene propisom kojim je predviđen i prekršaj. Opomena, kao posebna vrsta prekršajne sankcije, može se izreći učiniocu prekršaja umesto kazne samo kada su za to ispunjeni posebni uslovi. Zaštitne mere imaju preventivni karakter i uvek se izriču uz kaznu, a u cilju otklanjanja stanja ili uslova koji bi mogli dovesti do ponovnog vršenja prekršaja. Vaspitne mere se primenjuju prema maloletnim učiniocima prekršaja.

2. KAZNE

Kazne predstavljaju najtežu vrstu prekršajnih sankcija, koje se mogu izreći samo prekršajno odgovornim učiniocima prekršaja, sa ciljem suzbijanja vršenja prekršaja, a što se ostvaruje uticanjem na učinioца prekršaja da ubuduće ne vrši prekršaje (specijalna prevencija), kao i uticajem na druge da se klone

vršenja prekršaja (generalna prevencija). Kaznom se oduzimaju ili pak ograničavaju određena prava učinioца prekršaja.¹⁹ Ona se može izreći samo nakon zakonito sprovedenog prekršajnog postupka. Za učinjen prekršaj moguće je izreći samo onu kaznu koja je bila propisana za konkretan prekršaj u vreme kada je on učinjen.

Zakon o prekršajima, za učinjene prekršaje, predviđa mogućnost izricanja četiri vrste prekršajnih kazni: zatvor, novčanu kaznu, rad u javnom interesu i kazneni poeni. Kazna zatvora i kazneni poeni mogu se propisati samo zakonom, a novčana kazna i rad u javnom interesu mogu se propisati svim propisima kojima se određuju prekršaji. Za prekršaj može biti propisana ili samo kazna zatvora ili samo novčana kazna, ili pak obe alternativno. Ove kazne se mogu propisati i kumulativno, ali samo za prekršaje učinjene iz materijalne koristi. U slučajevima kada su ove dve kazne propisane alternativno kazna zatvora će se izreći samo u slučajevima kada su prekršajem izazvane ili teže posledice ili kada učinjeni prekršaj ukazuje na veliki stepen odgovornosti učinioца. Za pravna lica kao učinioce prekršaja jedino se može propisati novčana kazna.

Kazneni poeni mogu biti propisani samo za prekršaje protiv bezbednosti saobraćaja. Kazna rada u javnom interesu nije propisana ni za jedan konkretan prekršaj, ali se, shodno pravilima Zakona o prekršajima, može izreći za bilo koji prekršaj, i to zajedno sa drugom kaznom ili samostalno (umesto nje).

Kazna zatvora se izriče isključivo kao glavna kazna, dok se novčana kazna, rad u javnom interesu i kazneni poeni mogu izreći i kao glavna i kao sporedna kazna.

2.1. Kazna zatvora

Kazna zatvora je propisana samo za teže prekršaje, jer predstavlja težu vrstu kazne. Primjenjuje se samo za fizička lica kao učinioce prekršaja, i to onda kada su učinjenim prekršajem ili prouzrokovane teže posledice ili ukoliko učinjen prekršaj ukazuje na veći stepen prekršajne odgovornosti učinioца konkretnog prekršaja. Ova kazna može se propisati isključivo zakonom.

Kazna zatvora se propisuje najmanje u trajanju od jednog dana, a najviše šezdeset dana. Ova vrsta kazne ne može biti izrečena bremenitoj ženi, koja se u tom stanju nalazi duže od tri meseca, a ni majci deteta starosti do jedne godine. U slučaju rađanja mrtvog deteta, ili ukoliko je ono umrlo posle rođenja, majci se kazna zatvora ne može izreći pre isteka šest meseci od porođaja.

¹⁹ To se čini samo u granicama prirode kazne i potrebe ostvarivanja svrhe kažnjavanja.

2.2. Rad u javnom interesu

Kazna *rad u javnom interesu* može se izreći učiniocu prekršaja u trajanju od dvadeset do dvesta četrdeset časova, s tim da se obavlja najviše dva časa dnevno. Ona se sastoji u obavljanju određenog rada u korist društva u određenom trajanju. Samo trajanje u konkretnom slučaju određuje sud u propisanom zakonskom roku. Rad mora biti takav da ne vreda ljudsko dostojanstvo onog koji ga obavlja. Prilikom izricanja ove kazne imaju se u vidu: vrsta učinjenog prekršaja, uzrast, fizička i radna sposobnost učinjoca, njegova psihička svojstva, obrazovanje, sklonosti i druge okolnosti koje se odnose na njegovu ličnost; kako bi se što potpunije ostvarila individualizacija kazne, a time i svrha kažnjavanja. Radom u javnom interesu ne može se ostvarivati profit. Ova kazna može biti izrečena kao glavna i kao sporedna kazna.

2.3. Kazneni poeni

Kazneni poeni mogu biti izrečeni samo u slučajevima kada se radi o prekršajima iz oblasti bezbednosti saobraćaja na putevima. Propisuje se u rasponu od jednog do osamnaest poena, pri čemu izrečenih osamnaest poena tokom dve godine, za posledicu ima poništenje vozačke dozvole (presudom), koja se po isteku jedne godine može ponovo steći po opštim propisanim uslovima. Ovu kaznu može izreći isključivo prekršajni sud. Uz nju, mogu biti izrečene i dopunske obaveze, u cilju edukacije vozača i praćenja njegovog ponašanja u saobraćaju, koje se propisuju posebnim zakonom. Kazneni poeni se izriči i kao glavna i kao sporedna kazna.

2.4. Novčana kazna

Statistički podaci govore da je novčana kazna najčešće izrica na sankcija kada su prekršaji u pitanju. Kada se radi o pravnim licima, to je i jedina kazna koja se može primeniti. Može biti propisana svim propisima kojima se prekršaji inače mogu propisati. Propisana je ili samostalno ili alternativno sa kaznom zatvora, ili pak kumulativno sa kaznom zatvora.

Novčana kazna se propisuje u različitim rasponima, a koji zavise od toga: 1) za koje se subjekte predviđa kazna, 2) za koje prekršaje, 3) u kom postupku se ona izriče i 4) kojim se propisom propisuje.

Za prekršaje koji su predviđeni *zakonom* ili *uredbom*, okvir novčane kazne je:

- 1) za fizička lica ili odgovorna lica od 5.000 do 150.000 dinara,
- 2) za pravna od 100.000 do 2.000.000 dinara,
- 3) za preduzetnike od 10.000 do 500.000 dinara.

Za prekršaje koji se propisuju *odlukom* skupštine autonomne pokrajine, skupštine opštine, Skupštine grada Beograda ili skupštine grada, novčani iznosi kazni mogu biti propisani samo do polovnine iznosa koji se mogu propisati zakonom ili uredbom.

Ovi iznosi ne važe za one novčane kazne koje se naplaćuju na licu mesta. U ovakvim slučajevima novčana kazna se propisuje u fiksnom iznosu, i to, za fizička i odgovorna lica od 500 do 5.000 dinara, a za pravna lica i preduzetnike od 2.000 do 20.000 dinara.

Međutim, u dva slučaja se novčana kazna može propisati i na drugi način:

- 1) za prekršaje iz oblasti: *javnih prihoda, javnog informisanja i carinskog, spoljnotrgovinskog i deviznog poslovanja*, može se izreći novčana kazna u srazmeri s visinom: neizvršene obaveze, pričinjene štete ili vrednosti kakve stvari koja je predmet prekršaja, pri čemu ta novčana kazna može da iznosi najviše do desetostrukog iznosa tih vrednosti i
- 2) za prekršaje iz oblasti: *sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurenциje*, pravnom licu ili preduzetniku može se izreći novčana kazna u iznosu od jednog do deset procenata ostvarenog prihoda u godini koja je prethodila godini u kojoj je učinjen prekršaj.

Za pojedine prekršaje novčana kazna se propisuje u rasponu koji mora biti u okviru opšteg raspona kazne koja se za prekršaj može propisati, ali novčana kazna koja se naplaćuje na licu mesta ne propisuje se u rasponu, već u fiksnom iznosu.

Novčana kazna se može platiti u roku od najviše petnaest dana koji teče od dana pravosnažnosti rešenja o prekršaju. Novčana kazna se može, ukoliko za to postoje opravdani razlozi, platiti u ratama, a u roku koji ne može preći tri meseca.

Ukoliko kazna ne bude plaćena u predviđenom roku:

- 1) Od strane fizičkog lica ili preduzetnika - biće zamenjena kaznom zatvora ili kaznom rada u javnom interesu. Ova zamena vrši se tako što je za

svakih započetih 1.000 dinara neplaćene novčane kazne ekvivalent dva dana rada u javnom interesu ili jedan zatvorski dan. Maksimalna dužina rada u javnom interesu izrečena kao zamena za neplaćenu novčanu kaznu, ne može trajati duže od sto dvadeset dana, a kazna zatvora ne može trajati kraće od jednog ni duže od šezdeset dana. Ako zbog ovog ograničenja ne može biti zamjenjena cela kazna, višak kazne koji se nije mogao zamjeniti naplaćuje se prinudno. Ukoliko je pored novčane kazne izrečena i kazna zatvora, ukupna kazna zatvora (izrečena i zamjenjena), ne može biti duža od devedeset dana.

- 2) Od pravnog lica, odgovornog lica u pravnom licu i profesionalnog vojnika - novčana kazna se naplaćuje prinudno, po propisima o prinudnoj naplati novčanih potraživanja.

Zamena neplaćene novčane kazne radom u javnom interesu ili kaznom zatvora vrši se tako što sud sačinjava zabelešku o tome da novčana kazna nije plaćena u roku i donosi rešenje o zameni novčane kazne. Protiv ovog rešenja može se izjaviti žalba u roku od tri dana. Ukoliko nakon donošenja navedenog rešenja, osuđeni plati novčanu kaznu, kazna rada u javnom interesu ili kazna zatvora neće biti izvršene, a ako je izvršenje već započeto, pa kažnjeni isplati ostatak novčane kazne, izvršenje će se prekinuti.

2.5. Odmeravanje kazne

Odmeravanje kazne je određivanje vrste i visine kazne koja se ima izreći učiniocu za učinjen prekršaj. Koje kazne za konkretni prekršaj mogu biti izrečene, koja je najveća i najmanja mera kazne za taj prekršaj, utvrđeno je propisom kojim je odnosni prekršaj određen. Međutim, to uvek mora biti u granicama u kojima se ta kazna može propisivati i izricati, predviđenim u Zakonu o prekršajima. Pri odmeravanju kazne trebaju se uzeti u obzir sve okolnosti, a sa ciljem da se učiniocu odredi takva kazna po vrsti i visini koja odgovara težini učinjenog prekršaja i sa kojom bi se najbolje mogla ostvariti svrha kažnjavanja.

Kako bi prekršajna kazna u potpunosti ostvarila svoju svrhu, ona mora biti pravilno odmerena prema težini učinjenog prekršaja i ličnosti učinioca. Zakon o prekršajima u vezi sa tim propisuje posebna pravila na osnovu kojih prekršajni organ odmerava kaznu u konkretnom slučaju. Tako, prekršajni organ, prilikom odmeravanja kazne polazi od propisane kazne za konkretan prekršaj, uzimajući u obzir njene granice, pri čemu obavezno razmatra i sve

okolnosti konkretnog slučaja, koje se, u zavisnosti od svog svojstva, nazivaju ili olakšavajuće ili otežavajuće i koje utiču na to da se odredi manja ili veća kazna. Prilikom odmeravanja kazne, prekršajni organ naročitu pažnju poklanja sledećim okolnostima učinjenog prekršaja: težini i posledicama prekršaja; okolnostima pod kojima je prekršaj učinjen; stepenu odgovornosti učinioca; ličnim prilikama učinioca i držanju učinioca nakon izvršenja prekršaja. Međutim, pored ovih olakšavajućih i otežavajućih okolnosti u obzir mogu biti uzete i druge okolnosti koje se odnose na prekršaj i njegovog učinioca, naravno, pod uslovom da ukazuju na to da kazna treba biti manja ili veća.

2.6. Povrat

Ranija osuđivanost učinioca prekršaja ili povrat, kako se još naziva, kod odmeravanja kazne može imati karakter otežavajuće okolnosti. Zakon o prekršajima propisuje da se kao otežavajuća okolnost ne mogu uzeti u obzir ranije izrečena kazna ili zaštitna mera, ako je od dana pravosnažnosti rešenja o prekršaju, kojim je izrečena ta kazna ili zaštitna mera, prošlo više od dve godine. Na ovaj način povrat je, kao otežavajuća okolnost, vremenski ograničen.

Povrat, u zavisnosti od toga, da li se ranija osuđivanost odnosila na bilo koja ili pak, istovrsna dela, može biti: opšti ili specijalni. U slučaju da je učinilac prekršaja ranije kažnjavan samo jednom radi se o običnom povratu, a ako je kažnjavan više puta onda je u pitanju višestruki povrat. Ukoliko se u obzir uzimaju sve ranije osude imaćemo vremenski neograničen povrat, a ako to ne bude slučaj, već se razmatraju smo osude u određenom vremenskom periodu, radiće se o vremenski ograničenom povratu.

Vrste povrata, nemaju uticaj na odmeravanje kazne, već se podjednako uzimaju u obzir i na odmeravanje kazne imaju isti uticaj (naravno, shodno proceni prekršajnog organa koji odmerava kaznu).

Prilikom odmeravanja kazne, pored ranijih kazni i zaštitnih mera za prekršaje, u obzir bi trebalo uzeti i raniju osuđivanost za krivična dela i privredne prestupe.

2.7. Ublažavanje kazne

Ublažavanje kazne predstavlja način odmeravanja kazne kod koga prekršajni organ učiniocu konkretnog prekršaja može izreći kaznu ispod posebnog minimuma propisane kazne za taj prekršaj, a do opštег minimuma te vrste

kazne, ili pak da zameni propisanu kaznu drugom, blažom, vrstom kazne. Međutim, važeći Zakon o prekršajima dozvoljava samo ublažavanje kazne po meri, ne i po vrsti kazne.

Mogućnost ublažavanja kazne dolazi u obzir u sledeća dva slučaja:

- 1) kada je to zakonom predviđeno, i
- 2) kada nadležni organ za prekršaje, koji u konkretnom slučaju, odmerava kaznu oceni da kaznu treba ublažiti, a na osnovu uslova koje predviđa Zakon o prekršajima (prekoračenje nužne odbrane, prekoračenje krajnje nužde, u slučaju pravne zablude iz opravdanih razloga, i pod određenim uslovima za podstrekavanje i pomaganje) može, dakle nije nužno, ublažiti kaznu.

Prema tome, organ koji odmerava prekršajnu kaznu, a imajući u vidu opšte uslove koje predviđa Zakon o prekršajima, kaznu može ublažiti, pod uslovom da prekršajem nisu prouzrokovane teže posledice, a postoje olakšavajuće okolnosti koje ukazuju na to da se i ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

2.8. Oslobođenje od kazne

Institut oslobođenja od kazne predstavlja jedan vid "smanjenja" kazne kod koga se učiniocu kazna smanjuje do njenog potpunog anuliranja. Međutim, naš Zakon o prekršajima ovakvu mogućnost uopšte ne predviđa.

2.9. Nekažnjavanje za prekršaj

Isto lice se ne može dva puta kazniti za isti prekršaj. Takođe, ukoliko je lice, nakon sprovedenog krivičnog postupka ili postupka za privredni prestup, pravosnažnim rešenjem oglašeno krivim, tj. odgovornim, za delikt koji ima obeležja nekog prekršaja neće biti kažnen i za taj prekršaj, jer krivična i privrednoprestupna odgovornost pokrivaju i prekršajnu, kao lakši oblik odgovornosti.

2.10. Odmeravanje kazne za sticaj prekršaja

Za prekršaje u sticaju izriče se jedna kazna, tako što se najpre odredi kazna za svaki pojedinačni prekršaj, pa se na osnovu tako određenih kazni ustavljava jedinstvena kazna za sve prekršaje u sticaju.

Jedinstvena kazna za dela u sticaju (bilo da se radi o idealnom ili realnom sticaju) izriče se po sledećim pravilima:

- 1) ukoliko je za sve prekršaje u sticaju utvrđena kazna zatvora - kao jedinstvena kazna biće izrečena kazna zatvora, pri čemu ona ne može biti duža od devedeset dana,
- 2) ukoliko je za sve prekršaje u sticaju utvrđena novčana kazna - kao jedinstvena kazna biće izrečena novčana kazna koja predstavlja zbir utvrđenih novčanih kazni, ali ta "novoformirana" novčana kazna ne sme preći dvostruki iznos najveće mere zakonom predviđene novčane kazne (opšti zakonski maksimum: za fizičko i odgovorno lice – 150.000 din.; za pravno lice – 2.000.000 din., i za preduzetnika – 500.000 din.),
- 3) ako je za svaki pojedinačni prekršaj u sticaju utvrđena kazna rada u javnom interesu, biće izrečena jedinstvena kazna rada u javnom interesu koja ne može duže trajati od 240 časova,
- 4) ukoliko je za neke prekršaje u sticaju utvrđena kazna zatvora, a za druge novčana kazna - kao jedinstvena kazna kumulativno će biti izrečene obe kazne, i
- 5) u slučaju da su za prekršaje u sticaju utvrđeni kazneni poeni, izreći će se jedinstvena kazna koja odgovara zbiru utvrđenih kaznenih poena za pojedine prekršaje, a koja ne može biti veća od 18 kaznenih poena.

2.11. Uračunavanje zadržavanja i pritvora u kaznu

Zadržavanje (zadržavanje je mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje prekršajnog postupka) i pritvor nemaju karakter prekršajne sankcije, a time, naravno, ni prekršajne kazne, ali se obavezno uračunavaju u izrečenu kaznu učiniocu prekršaja. Dakle, svako lišenje slobode, preduzeto na osnovu zakonskog ovlašćenja i u vezi sa izvršenjem prekršaja, mora se uračunati u kaznu ako ona bude izrečena za to delo.

Drugi oblici lišenja slobode koji se uračunavaju u izrečenu kaznu su: dovođenje okrivljenog, vreme koje je učinilac proveo u zdravstvenoj ustanovi radi

psihijatrijskog veštačenja ili radi lečenja, vreme koje je učinilac proveo u ustanovi za lečenje narkomana i alkoholičara, vreme koje je učinilac proveo u eks-tradicionom pritvoru ili kazna koju je učinilac izdržao za isto krivično delo.

Prilikom uračunavanja zadržavanja ili pritvora u kaznu dan zadržavanja ili pritvora se računa kao dan kazne zatvora, tj. kao 1.000 dinara novčane kazne. Ako su zadržavanje ili pritvor trajali manje od 24 časa, ali više od 12 časova, to vreme se, takođe, računa kao jedan dan kazne zatvora, odnosno kao 1.000 dinara novčane kazne.

2.12. Obustavljanje prekršajnog postupka zbog dobrovoljnog otklanjanja posledice

Prekršajni postupak može biti obustavljen, ukoliko je učinilac prekršaja za koji je predviđena novčana kazna, nakon njegovog izvršenja, a pre pokretanja prekršajnog postupka, dobrovoljno otklonio protivpravno stanje ili naknadio štetu.

3. OPOMENA

Opomena predstavlja najblažu vrstu prekršajnih sankcija koja se izriče, umesto kazne, punoletnom i odgovornom učiniocu naročito lakog prekršaja. Opomena je, u stvari, prekor društva učiniocu prekršaja zbog učinjenog prekršaja i upozorenje da će ukoliko u buduće bude kršio norme javnog poretku i činio prekršaje biti kažnen. U ovom slučaju, i ako postoji prekršajna odgovornost, kazna se ne izriče. Međutim, izricanje opomene ne isključuje mogućnost izricanja zaštitnih mera (ako za to postoje uslovi).

Da bi se izrekla opomena neophodno je da postoje sledeći uslovi:

- 1) prekršaj mora da je učinjen pod olakšavajućim okolnostima, i
- 2) prekršajni organ mora biti uveren u to, da se opomenom, bez izricanja kazne, može očekivati da učinilac prekršaja ubuduće neće vršiti prekršaje.

Opomena se može izreći i učiniocu onog prekršaja koji se sastoji u neis-punjavanju propisanih obaveza ili, ukoliko je prekršajem proizvedena kakva šteta drugom fizičkom ili pravnom licu ali, pod uslovom da je učinilac, pre-donošenja rešenja o prekršaju, ispunio propisanu obavezu ili nadoknadio pro-uzrokovanoj štetu.

4. ZAŠTITNE MERE

4.1. Pojam i vrste zaštitnih mera

Zaštitne mere su vrsta prekršajnih sankcija, preventivnog karaktera, koje se mogu izreći svakom učiniocu prekršaja: punoletnom ili maloletnom, odgovornom ili neodgovornom. One imaju prevaspitni karakter i izriču se učiniocu u cilju otklanjanja uslova ili stanja koji mogu dovesti do ponovnog vršenja prekršaja. Propisuju se zakonom ili uredbom, a mogu se izreći samostalno, uz kaznu ili opomenu, s tim što se ove mere mogu izreći čak i kada učiniocu prekršaja nije izrečena kazna ako je takva mogućnost predviđena.

Zakon o prekršajima predviđa deset vrsta zaštitnih mera:

- 1) oduzimanje predmeta,
- 2) zabrana vršenja određenih delatnosti,
- 3) zabrana pravnom licu da vrši određene delatnosti,
- 4) zabrana odgovornom licu da vrši određene poslove,
- 5) zabrana upravljanja vozilom na motorni pogon,
- 6) obavezno lečenje alkoholičara i narkomana,
- 7) zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja,
- 8) zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama,
- 9) javno objavljivanje presude i
- 10) udaljenje stranca sa teritorije Republike Srbije.

Zaštitne mere se izriču u slučajevima koji su predviđeni određenim prekršajem. Izuzetak od ovog pravila postoji za mere: oduzimanje predmeta, obavezno lečenje alkoholičara i narkomana, zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja i udaljenje stranca sa teritorije Republike Srbije, koje se mogu izreći i kada nisu predviđene propisom kojim je prekršaj određen.

Učiniocu prekršaja može biti izrečena jedna ili više zaštitnih mera. Više zaštitnih mera može biti izrečeno i ako se donosi rešenje za više prekršaja u sticaju. Ako se utvrdi više istih zaštitnih mera za prekršaje učinjene u sticaju, izriče se jedna zaštitna mera čije se trajanje određuje sabiranjem pojedinačno utvrđenih zaštitnih mera, pri čemu tako utvrđena jedinstvena zaštitna mera ne može svojim trajanjem preći najveću zakonsku granicu trajanja te zaštitne mere.

Zaštitne mere izriče isključivo prekršajni sud.

4.2. Oduzimanje predmeta

Oduzimanje predmeta jeste zaštitna mera kojom se oduzimaju predmeti koji su upotrebljeni ili su bili namenjeni za izvršenje prekršaja ili su nastali izvršenjem prekršaja. Svrha ove mere jeste oticanje opasnosti ponovnog izvršenja prekršaja. Njeno izricanje je, po pravilu, fakultativno. Međutim, propisom kojim je određen prekršaj može biti propisano i obavezno izricanje zaštitne mere oduzimanja predmeta.

Predmeti se oduzimaju od učinioца ukoliko su njegova svojina ili ukoliko njima raspolaže pravno lice koje je prekršaj učinilo, mada se oni mogu oduzeti i kad sve ovo nije slučaj, ukoliko to zahtevaju interesi opšte bezbednosti, čuvanja života i zdravlja ljudi, sigurnost robnog prometa ili razlozi javnog morala, kao i u drugim slučajevima koje Zakon o prekršajima predviđa, o čemu se mora doneti posebno rešenje. Međutim, u svim ovim slučajevima oduzimanja predmeta ne dira se u pravo trećih lica da od učinioца prekršaja ostvare pravo na naknadu štete, koju su pretrpeli usled oduzimanja predmeta.

U slučaju da je učinilac prekršaja predmete na koje se odnosi zaštitna mera ili uništio ili otudio, ršenjem o prekršaju se određuje novčani iznos koji učinilac prekršaja ima platiti, a koji je ekvivalentan vrednosti predmeta koji je uništio ili otudio.

Oduzeti predmeti se mogu: uništiti, prodati ili predati zainteresovanom organu. Samu odluku o tome, kako će se postupati sa oduzetim predmetima donosi prvostepeni organ za prekršaje u skladu sa propisima kojima se reguliše ova oblast. Novac od prodatih oduzetiih predmeta se predaje licu čija su svojina oduzeti predmeti, tj. pravnom licu koje tim predmetima raspolaže, ili ukoliko je to lice nepoznato i ne javi se u roku od godinu dana sredstva dobijena njihovom prodajom unose se u bužet Republike Srbije.

Kada se radi o prekršajima iz oblasti carinskog, spoljnotrgovinskog i deviznog poslovanja, predmeti koji se oduzimaju u okviru zaštitne mere oduzimanja predmeta mogu se oduzeti i kad kazna za prekršaj nije izrečena:

- 1) ukoliko se prekršajni postupak ne može voditi usled nepostojanja uslova za prekršajnu odgovornost i
- 2) ukoliko je prekršajni postupak prekinut usled toga što učinilac prekršaja nije dostupan organu koji je nadležan za vođenje prekršajnog postupka u konkretnom slučaju.

4.3. Zabrana vršenja određene delanosti

Ova mera se izriče preduzetniku ili drugom licu koje je izvršilo prekršaj. Sastoji se u zabrani vršenja određene privredne ili druge delatnosti za čije se vršenje izdaje dozvola od strane nadležnog organa ili koja se upisuje u odgovarajući registar. Mera zabrane vršenja određene delatnosti se izriče učiniocu prekršaja koji je zloupotrebio delatnost čije mu se vršenje zabranjuje ili je učinio kakav prekršaj u vezi sa tom delatnošću, ili ukoliko se opravdano očekuje da dalje vršenje konkretne delatnosti od strane tog učinjoca može biti opasno po život ili zdravlje ljudi ili druge interese. Cilj izricanja ove mere se dakle ogleda u otklanjanju opasnosti od ponovnog vršenja prekršaja.

Ova mera može trajati najmanje šest meseci, a najduže tri godine. Ukoliko učinjocu prekršaja uz ovu meru bude izrečena i kazna zatvora, vreme koje bude proveo na izdržavanju kazne zatvora neće se uračunati u vreme trajanja ove mere.

4.4. Zabrana pravnom licu da vrši određene delatnosti

Ova mera se može izreći samo pravnom licu kao učinjocu prekršaja. Sastoji se u zabrani proizvodnje određenih proizvoda ili vršenja određenih poslova u oblasti prometa robe, finansija i usluga ili u zabrani vršenja kakvih drugih poslova. Da bi se ova mera mogla izreći kod prekršajnog organa je neophodno postojanje uverenja da će dalje vršenje određene delatnosti pravnog lica biti opasno po život ili zdravlje ljudi ili štetno za privredno ili finansijsko poslovanje drugih pravnih lica ili pak privredu u celini.

Ova mera može trajati najmanje tri meseca, a najduže godinu dana. Međutim, delatnosti i poslovi čije se obavljanje za određeno vreme pravnom licu zabranjuje moraju biti tačno navedeni.

4.5. Zabrana odgovornom licu da vrši određene poslove

Zabrana odgovornom licu da vrši određene poslove predstavlja zaštitnu meru koja se može izreći samo odgovornom licu u pravnom licu kao učinjocu prekršaja. Sastoji se u zabrani učinjocu prekršaja da vrši onu dužnost koju je obavljao u vreme izvršenja prekršaja ili drugu rukovodeću dužnost u privrednom ili finansijskom poslovanju ili određenu vrstu poslova ili sve ili samo neke dužnosti vezane za raspolaganje, korišćenje, upravljanje ili rukovanje povere-

nom imovinom. Zakon o prekršajima kao uslov za izricanje ove mere jedino što traži jeste zloupotreba vršenja dužnosti od strane odgovornog lica.

Ova mera može trajati najmanje tri meseca a najduže godinu dana, pri čemu se vreme koje učinilac provede na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vreme trajanja izrečene mere.

4.6 Zabrana upravljanja vozilom na motorni pogon

Ova mera predstavlja specifičnu zaštitnu meru, koja se može izreći samo učiniocima saobraćajnih prekršaja. Sastoji se u zabrani upravljanja vozilom na motorni pogon određene vrste ili kategorije za određeno vreme.

Mera zabrane upravljanja vozilom na motorni pogon se izriče učiniocu prekršaja ukoliko je on izvršio prekršaj kojim je teže povredio propise o bezbednosti saobraćaja ili čije ranije kršenje saobraćajnih propisa pokazuje da je opasno da on upravlja motornim vozilom određene vrste ili kategorije. Pri izricanju ove mere obavezno se u obzir uzima i to, da li je učinilac kome se ona izriče profesionalni vozač motornog vozila ili ne.

Trajanje ove izrečene zaštitne mere ne može biti kraće od trideset dana ni duže od jedne godine. Njeno trajanje teče od dana upisa ove mere u dozvolu za upravljanje motornim vozilom, ili od dana pravosnažnosti rešenja o prekršaju ukoliko učinilac konkretnog prekršaja dozvolu za upravljanje motornim vozilom ne poseduje. Vreme koje učinilac provede na izdržavanju kazne zatvora neće se uračunati u vreme trajanja mere.

Izricanje mere je fakultativno, ali za neke prekršaje, propisom kojim je konkretni prekršaj određen, može biti utvrđeno i njeno obavezno izricanje.

Mera se sprovodi na taj način što se od učinioca prekršaja oduzima dozvola za upravljanje vozilom na motorni pogon, a u slučaju da je on ne poseduje njeno izdavanje učiniocu prekršaja će se zabraniti za vreme trajanja izrečene mere. Ako učinilac poseduje dozvolu za upravljanje vozilom na motorni pogon izdatu u inostranstvu njeno korišćenje će mu biti zabranjeno na teritoriji naše zemlje.

4.7. Obavezno lečenje alkoholičara i narkomana

Obavezno lečenje alkoholičara i narkomana predstavlja medicinsku zaštitnu meru u našem prekršajnom pravu. Izriče se licu koje je učinilo prekršaj usled zavisnosti od stalne upotrebe alkohola ili opojnih droga ako postoji opasnost

da će usled te zavisnosti i dalje nastaviti da čini prekršaje. Da bi organ za prekršaje mogao izreći ovu meru neophodno je da pribavi mišljenje veštaka o celishodnosti njenog izricanja.

Učiniocu kome je ova mera naložena biće realizovana u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi. U slučaju da učinilac prekršaja neosnovano odbije naloženo obavezno lečenje ili ga jednostavno napusti, ono se ima prinudno sprovesti.

Dužina ove mere uvek se određuje na predlog odgovarajuće zdravstvene organizacije, pri čemu se njen izvršenje može obustaviti i pre isteka predviđenog vremena ako lečenje učinjoca prekršaja bude završeno.

4.8. Zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja

Ova zaštitna mera, kao i ostale, ima preventivni karakter i izriče se radi sprečavanja učinjoca da ponovi prekršaj ili da nastavi da ugrožava oštećenog. Ona uključuje i zabranu pristupa zajedničkom stanu ili domaćinstvu. Može trajati do jedne godine. Odluka kojom se izriče, obavezno, sadrži naznačenje vremenskog perioda na koji se odnosi i podatke o licima i objektima kojima učinilac ne sme da pristupi.

U slučaju njenog nepoštovanja, kao sankcija, alternativno su predviđene: novčana kazna u iznosu do 30.000 dinra ili kazna zatvora do 30 dana.

4.9. Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama

Mera zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama sastoji se u obavezi učinjoca prekršaja kome je izrečena da se neposredno pre početka održavanja određene sportske priredbe javi službenom licu u područnoj policijskoj upravi ili policijskoj stanicu u mestu u kome se u to vreme zatekao i da sve vreme trajanja sportske priredbe provede u njoj. Vreme na koje se konkretna mera izriče je od jedne do tri godine, ne računajući vreme provedeno na izdržavanju kazne. Izricanje ove mere može biti obavezno ili fakultativno, zavisno od toga kako je propisom o konkretnom prekršaju određeno. Nepoštovanje ove mере od strane kažnjjenog lica za posledicu ima novu kaznu zatvora u trajanju od trideset do šezdeset dana.

4.10. Javno objavljivanje presude

Zaštitna mera javno objavljivanje presude izriče se ako sud nađe da je korisno da se javnost upozna sa presudom koja je izrečena učiniocu prekršaja. Ovo je naročito slučaj ako objavljivanje presude može da doprinese otklanjanju opasnosti po život ili zdravlje ljudi ili zaštiti sigurnosti prometa roba i usluga ili privrede. O načinu objavljivanja presude i vrsti sredstava javnog informisanja, sud odlučuje u svakom konkretnom slučaju.

4.11. Udaljenje stranca sa teritorije Republike Srbije

Ova mera ima specifičan karakter s obzirom na svojstvo učinoca kome se izriče. Izriče se licu koje nije naš državljanin, koje je učinilo prekršaj na teritoriji naše zemlje i čiji je dalji boravak nepoželjan.

Ova mera ne može biti kraća od šest meseci ni duža od tri godine, pri čemu se vreme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vreme trajanja ove mere.

5. PREKRŠAJNE SANKCIJE PREMA MALOLETNICIMA

5.1. Vaspitne mere

Vaspitne mere predstavljaju posebnu vrstu prekršajnih sankcija koje se primenju prema maloletnim učiniocima prekršaja. Ova vrsta mera pružanjem pomoći i zaštite maloletnim učiniocima prekršaja razvija njihovu ličnu odgovornost, obezbeđuje njihovo vaspitanje, prevaspitanje i pravilan razvoj i na taj način utiče da ubuduće ne čine prkršaje.

Maloletnici su lica koja su u vreme izvršenja prekršaja navršila četrnaest godina života, pa sve do njihovog punoletstva, odnosno navršenih osamnaest godina. Lica, koja u vreme izvršenja prekršaja nisu navršila četrnaest godina smatraju se decom i protiv njih se ne može voditi prekršajni postupak. U slučaju da takva lica izvrše prekršaj, potrebne mere prema njima mogu preduzeti samo njihovi roditelji, staraoci ili organi starateljstva. Ali, ako lice u vreme izvršenja prekršaja ima navršenih osamnaest godina, tj. ako je punoletno, prema njemu će biti primenjene opšte odredbe Zakona o prekršajima.

Prema maloletnim učiniocima prekršaja se po pravilu primenjuju vaspitne mere, kao posebna vrsta prekršajnih sankcija. U određenim slučajevima prema njima se mogu primeniti i prekršajne kazne, i to prvenstveno vaspitne mere, a ako je nužno i kazne, s tim da je njihova visina u ovim slučajevima posebno ograničena. Međutim, kod primene prekršajnih sankcija prema maloletnicima neophodno je imati u vidu da se neke mogu primeniti samo prema starijim maloletnicima,²⁰ a neke samo prema mlađim maloletnicima²¹. Tako se prema licima koja su u vreme izvršenja prekršaja bila mlađi maloletnici jedino mogu primeniti vaspitne mere (i zaštitne mere, ako je to izuzetno potrebno zbog prirode učinjenog prekršaja), dok se prema starijim maloletnicima, uz vaspitne mere, mogu primeniti i kazne, i naročito zaštitne mere.

Prilikom izricanja vaspitne mere maloletniku, nadležni organ za prekršaje koji i izriče meru, u obavezi je da uzme u obzir sve okolnosti koje mogu da utiču na izbor vaspitne mere, a sve u cilju izricanja one vaspitne mere koja će najviše doprineti ostvarenju svrhe prevaspitanja. Kako bi utvrdio sve ove okolnosti organ za prekršaje može saslušati roditelje maloletnika ili njegovog staraoca, kao i sva druga lica koja mogu pružiti potrebne podatke o maloletniku.

Ako se nakon donešene odluke o izricanju vaspitne mere pojave kakve nove okolnosti koje u vreme donošenja odluke o izboru vaspitne mere nisu bile poznate, a koje su takvog značaja da bi svakako imale uticaj na izbor konkretnе mere, izvršenje vaspitne mere će se ili obustaviti ili zameniti drugom vaspitnom merom.

U slučaju da se ne započne sa izvršenjem izrečene vaspitne mere u roku od šest meseci od pravosnažnosti odluke o izrečenoj meri, prvostepeni organ za prekršaje je u obavezi da ponovo razmotri odluku o vaspitnoj meri. On ovom prilikom može odlučiti da se ranije izvršena vaspitna mera izvrši, ne izvrši ili zameni nekom drugom vaspitnom merom.

Ukoliko maloletnik postane punoletan pre izricanja vaspitne mere, prvostepeni organ za prekršaje neće izreći ovu meru, a ukoliko je maloletnik kome je izrečena vaspitna mera postao punoletan nakon donošenja rešenja o ovoj meri, prvostepeni organ će obustaviti izvršenje te vaspitne mere.

Maloletnicima se za učinjen prekršaj mogu izreći dve vrste vaspitnih mera: 1) mere upozorenja i usmeravanja (ukor i posebne obaveze) i 2) mere pojačanog nadzora.

---

²⁰ Stariji maloletnik je lice starosti od šesnaest do osamnaest godina.

²¹ Mlađi maloletnik je lice starosti od četrnaest do šesnaest godina.

5.1.1. Mere upozorenja i usmeravanja

Ukor je najblaža vaspitna mera koja se može izreći maloletniku za učinjeni prekršaj. Cilj i svrha postojanja ove mere sastoje se u ukazivanju maloletniku na štetnost njegovog postupka.

Maloletniku se izriče ukor ako zbog učinjenog prekršaja i svih drugih okolnosti nije neophodno preduzeti trajnije vaspitne mere, a pogotovo ako je maloletnik prekršaj učinio usled lakomislenosti ili nepromišljenosti, pa se može očekivati da će se i samo njegovim ukoravanjem i ukazivanjem na štetnost njegovog postupka moći postići svrha primene vaspitne mere.

Posebne obaveze su specifična vaspitna mera u okviru koje se maloletniku može odrediti jedna ili više obaveza, i to:

- 1) izvinjenje oštećenom,
- 2) popravljanje ili naknada štete,
- 3) neposećivanje određenih mesta i izbegavanje društva određenih lica koja na njega negativno utiču,
- 4) odvikavanje ili lečenje od alkohola ili droga ili drugih sličnih sredstava,
- 5) upućivanje u ustanovu za osposobljavanje vozača,
- 6) rad bez naknade u humanitarnim organizacijama ili na poslovima ekološkog, socijalnog ili lokalnog značaja i
- 7) uključivanje u rad sportskih ili drugih akcija u školi.

Ovu meru sud izriče ukoliko oceni da je potrebno uticati na maloletnika i njegovo ponašanje i da se to može postići nekim od navedenih zahteva ili zabrana. U okviru ovih obaveza sud može odrediti visinu i način na koji će maloletnik naknaditi štetu pričinjenu prekršajem, pri čemu njegov lični rad u toku meseca ne može biti duži od dvadeset časova, dok ukupno trajanje mere ne sme preći šest meseci, pri čemu nejno izvršenje ne sme remetiti školovanje ili zaposlenje maloletnika. Nadzor nad sproveđenjem navedenih obaveza vrši Centar za socijalni o čemu obaveštava sud.

5.1.2. Mere pojačanog nadzora

Ova mera se izriče u slučaju kada se prema maloletnom učiniocu prekršaja mora primeniti trajna mera vaspitanja i prevaspitanja. Ona se pojavljuje u sledeća dva oblika:

- 1) Pojačan nadzor od strane roditelja, usvojitelja ili staratelja - Vaspitna mera pojačanog nadzora u ovom obliku će se izreći u slučaju kada su ova lica propustila da vrše potreban nadzor nad maloletnikom u pogledu njegovog ponašanja, a što je dovelo do izvršenja prekršaja od strane maloletnika, ali postoje mogućnosti da oni taj nadzor vrše i da ga pojačaju kako bi maloletnika odvratili od vršenja prekršaja.
- 2) Pojačan nadzor od strane organa strateljstva – Primjenjuje se ako roditelji, usvojitelj ili staratelj nisu u mogućnosti da vrše pojačan nadzor nad maloletnikom, pri čemu maloletnik i dalje ostaje kod roditelja ili staraoca, ali preuzimanje potrebnih mera u pogledu pojačanog nadzora nad maloletnikom preuzima nadležan organ strateljstva.

Mera pojačanog nadzora ne može trajati kraće od šest meseci ni duže od godinu dana.

5.2. Kažnjavanje maloletnika

Maloletniku, kao učiniocu prekršaja, osim vaspitnih mera može biti izrečena i kazna ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) učinilac prekršaja mora biti stariji maloletnik,
- 2) u vreme izvršenja prekršaja mora biti dovoljno duševno razvijen da može shvatiti značaj svoje radnje i upravljati svojim postupcima, i
- 3) da vaspitnu meru ne bi bilo opravданo primeniti usled postojanja težih posledica prekršaja i većeg stepena odgovornosti maloletnika.

U ovakvim slučajevima može se izreći ili novčana kazna ili kazna zatvora, pri čemu ona ne može biti duža od petnaest dana, ali ni kazna zatvora kojom se zamjenjuje neplaćena novčana kazna ne može biti duža od petnaest dana.

5.3. Izricanje vaspitne mere ili kazne za prekršaje u sticaju

Ukoliko maloletnik učini više prekršaja u sticaju, bilo idealnom bilo realnom, biće mu izrečena jedna vaspitna mera ili kazna.

Tako, maloletniku prvostepeni prekršajni organ, ukoliko oceni da mu za sve učinjene prekršaje treba izreći vaspitne mere, izriče samo jednu odgovarajuću vaspitnu meru. Ali, u slučaju da prekršajni organ oceni da bi za neke učinjene prekršaje trebalo izreći vaspitnu meru, a za druge prekršaje kaznu, biće izre-

čena samo kazna. Kazna se izriče i ako je maloletnik nakon izricanja vaspitne mere ili kazne učinio nov prekršaj, ili ukoliko je otkriveno da je pre izricanja vaspitne mere ili kazne učinio još jedan ili više prekršaja.

5.4. Odgovornost roditelja, usvojitelja ili staratelja za prekršaj maloletnog lica

Do prekršajne odgovornosti roditelja ili staraoca za prekršaj koji je učinio maloletnik (i dete) dolazi u ukoliko je do izvršenja prekršaja od strane maloletnika (ili deteta) došlo usled propuštanja dužnog nadzora roditelja ili staraoca, pod uslovom, naravno, da su oni bili u mogućnosti da taj nadzor i vrše. Međutim, postojanje ove odgovornosti isključuje odgovornost deteta za učinjeni prekršaj, ali ne i maloletnika. Dakle, u slučaju kada prekršaj učini dete, što predstavlja posledicu nevršenja dužnog nadzora od strane roditelja, usvojitelja ili staratelja koji su bili u mogućnosti da takav nadzor vrše, roditelj, usvojitelj odnonso staratelj deteta odgovaraju za prekršaj kao da su ga sami učinili, tj. odgovaraju umesto deteta, jer deca ne mogu biti prekršajno odgovorna.

U situaciji kada prekršaj učini maloletnik, što se može pripisati propuštanju dužnog nadzora od strane roditelja, usvojitelja ili staratelja nad njim, ova lica, takođe, mogu odgovarati za prekršaj pod uslovom da su oni bili u mogućnosti da taj nadzor vrše. Ova vrsta odgovornosti se propisuje samo zakonom (ne uredbom ili odlukom), pri čemu njeno postojanje ne isključuje odgovornost maloletnika za učenjeni prekršaj (oni odgovaraju po pravilima o odgovornosti maloletnika), a roditelj, usvojitelj ili staratelj za svoj prekršaj koji se sastoji u propuštanju dužnog nadzora nad maloletnikom.

6. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI Pribavljenе PREKRŠAJEM

Oduzimanje imovinske koristi pribavljenе prekršajem predstavlja posebnu prekršajnopravnu meru. Ona, dakle, nije prekršajna sankcija. Primjenjuje se u prekršajnom postupku protiv učinilaca prekršaja kako niko ne bi zadržao imovinsku korist koju je pribavio krivičnim delom. Odluka da se od učinioca prekršaja oduzme imovinska korist koju je pribavio učinjenim prekršajem donosi se presudom ili rešenjem kojim je utvrđen prekršaj i prekršajna odgovornost.

Mera se sastoji u oduzimanju, od učinioca prekršaja, novca ili drugih vrednosnih predmeta koji predstavljaju imovinsku korist pribavljenu prekršajem. Ukoliko se pak, iz nekih razloga, od učinioca prekršaja, fizički ne može oduzeti predmet pribavljen prekršajem, on se obavezuje da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi. Ako ovaj iznos ne bude plaćen u određenom roku, pristupiće se prinudnoj naplati.

Kada učinilac prekršaja pribavljenu imovinsku korist učinjenim prekršajem, prenese na drugo lice, bez naknade ili uz neodgovarajuću naknadu, sa znanjem tog lica ili trebanjem imanja znanja da je konkretna imovinska korist predmet prekršaja, ona će od tog lica biti oduzeta. Ako je imovinska korist pribavljena prekršajem preneta pravnom licu, takođe će biti oduzeta. Ona se oduzima čak i ako je pravno lice, nakon pravosnažnosti rešenja o prekršaju, prestalo da postoji ali, od onog pravnog lica koje je preuzelo njegovu imovinu, i to samo do visine te preuzete imovine.

Imovinska korist, koja se oduzima, unosi se u budžet Republike Srbije, osim ukoliko oštećenom nije dosuđen imovinsko-pravni zahtev u vezi sa njemu prekršajem pričinjenom štetom. Ovo neće biti slučaj samo ako pribavljena imovinska korist bude veća od imovinskopravnog zahteva oštećenog, kada će u budžet biti uneta samo ona sredstva koja prelaze iznos imovinskopravnog zahteva.

7. ZASTARELOST

Zastarelost predstavlja protok vremena nakon koga se ne može pokrenuti i voditi prekršajni postupak ili nakon koga se ne može izvršiti prekršajna kazna ili zaštitna mera. Iz ove definicije jasno proizilazi da se razlikuju dve vrste zastarelosti:

- 1) Zastarelost pokretanja i vođenja prekršajnog postupka - nastaje protekom godine dana od dana izvršenja prekršaja. Međutim, ovaj rok kod prekršaja iz oblasti carinskog, spoljnotrgovinskog i deviznog poslovanja, javnih prihoda finansijsa, prometa roba i usluga i vazdušnog saobraćaja, može biti znatno duži, tj. do pet godina. Kod instituta zastarelosti neophodno je razlikovati obustavu (zastoj) i prekid zastarelosti. Obustava (zastoj) zastarelosti postoji u onom periodu, u kome se prema zakonu, prekršajno gonjenje ne može preduzeti (npr. ako je učinilac u bekstvu). Prekid zastarelosti nastaje preduzimanjem bilo koje radnje koju nadležni

prekršajni organ preduzme radi prekršajnog gonjenja. U slučaju nastupanja prekida zastarelosti prekršajnog gonjenja, tok zastarelosti iznova počinje teći. Međutim, Zakon o prekršajima propisuje da zastarelost prekršajnog gonjenja nastupa protekom dvostrukog roka zastarelosti od dana izvršenja prekršaja (dakle dve godine, odnosno deset godina za prekršaje iz oblasti carinskog, spoljnotrgovinskog i deviznog poslovanja, javnih prihoda finansija, prometa roba i usluga i vazdušnog saobraćaja), jer bi se u suprotnom, zastarelost prekršajnog gonjenja mogla odlagati u nedogled. Ovo bi, dakle, bila apsolutna zastarelost.

- 2) Zastarelosti izvršenja izrečene prekršajne kazne ili zaštitne mere - nastaje protekom godine dana od dana pravosnažnosti rešenja o prekršaju kojim je kazna ili zaštitna mera izrečena. I kod ovog oblika instituta zastarelosti, kao i kod prethodnog, može doći do obustave (zastoja) i prekida zastarelosti. Zakon o prekršajima predviđa takođe i apsolutnu zastarelost, koja nastupa u slučaju proteka dvostrukog roka zastarelosti od pravosnažnosti rešenja o prekršaju kojim je izrečena prekršajna sankcija.

III. deo

POSEBNI DEO PREKRŠAJNOG PRAVA

Glava prva

POJAM I SISTEMSKO UREĐENJE

POSEBNOG DELA PREKRŠAJNOG PRAVA

Za razliku od opštег dela materijalnog prekršajnog prava koje je predviđeno odredbama Zakona o prekršajima i koje je koherentna i sistematizovana pravna oblast, posebni deo prekršajnog prava je disperzivnog karaktera, jer su odredbe koje ga regulišu rasute u više stotina zakona i podzakonskih akata.

Posebni deo prekršajnog prava predstavlja sistem pravnih propisa kojima se određuju pojedinačni prekršaji (u osnovnom, kvalifikovanom i privilegovanim obliku) i sankcije za te prekršaje.

S obzirom na činjenicu da pojedini prekršaji nisu predviđeni u jednom zakonu ili kakvom drugom propisu opšteg karaktera, već u velikom nizu različitih propisa iz raznih oblasti društvenog života i privredne delatnosti, to se pojedini prekršaji u okviru posebnog dela prekršajnog prava mogu sistematizovati prema različitim kriterijumima, i to prema:²² vrsti propisa kojim su određeni prekršaji predviđeni; vrsti organa koji je propisao određena ponašanja fizičkih i pravnih lica kao prekršaja; vrsti organa koji vodi prekršajni postupak; grupnom zaštitnom objektu (kao najčešćem i najznačajnijem kriterijumu njihovog grupisanja), i sl.

---

²² Dimitrijević D., Jovašević D.: Prekršajno pravo, Beograd, 2005. god., str. 138.

Ovde ćemo pažnju posvetiti analizi karakteristika i obeležja bića onih prekršaja koji su značajni sa stanovišta pravne teorije i prekršajne prakse, tj. koji se učestalije javljaju i pobudjuju pažnju i opšte i stručne javnosti. To su:

- prekršaji iz Zakona o javnom redu i miru,
- prekršaji iz Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama,
- prekršaji iz Zakona o Oružju i municiji,
- prekršaji u vezi sa okupljanjem građana,
- prekršaji iz Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima,
- prekršaji u vezi sa ličnom kartom,
- poreski prekršaji,
- carinski prekršaji,
- devizni prekršaji i
- spoljnotrgovinski prekršaji.

Glava druga

PREKRŠAJI IZ ZAKONA O JAVNOM REDU I MIRU

1. POJAM JAVNOG REDA I MIRA I VRSTE PRKRŠAJA

Zakon o javnom redu i miru²³ pojam javnog reda i mira određuje kao usklađeno stanje međusobnih odnosa ljudi nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu i delovanjem organa i organizacija u javnom životu radi obezbeđivanja jednakih uslova za ostvarivanje prava građana na ličnu i imovinsku sigurnost, mir i spokojstvo, privatni život, slobodu kretanja, očuvanja javnog morala i ljudskog dostojanstva i prava maloletnika na zaštitu.

Poštovanje javnog reda i mira jeste i poštovanje javnog poretku koji je regulisan brojnim pravilima ponašanja, a kojima se obezbeđuje neometano funkcionisanje društvenoekonomskog i političkog sistema i pravnog poretku.

Prekršajima protiv javnog reda i mira narušava se društvena disciplina, odnosno harmonija međusobnih odnosa građana, funkcionisanja službi, vršenje dužnosti, prava i obaveza, a što u stvari čini normalni tok života društvene zajednice.

Opšti zaštitni objekat prekršaja iz ove oblasti jesu javni red i mir.

Zakon o javnom redu i miru predviđa šesnaest prekršaja.

2. SVAĐA I VIKA

Svađa predstavlja verbalni sukob dva ili više lica, koji je često praćen povišenim tonom i upotrebom pogrdnih i uvredljivih izraza.

Vika je verbalna radnja koja se čini govorom, ispuštanjem glasova i zvukova tako jakog intenziteta da dovode do uznemirenja okoline.

Svađa, vika, tuča i pretnja su usko povezane, što je i razlog njihovog regulisanja istim članom u Zakonu o javnom redu i miru. Svađa gotovo uvek ide uz viku, koja se i samostalno može pojaviti i pretvoriti u nasilničko ponašanje.

Svađa i vika, kao prekršaj iz oblasti javnog reda i mira ima, pored osnovnog, i teži oblik.

²³ Službeni glasnik RS, br. 5/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005.

Osnovni oblik postoji ukoliko se javni red i mir remete svađom ili vikom koje su nastale u trenutku, ili su pak nešto duže trajale (čl. 6, st. 1).

Posledica se sastoji u uznemiravanju okoline.

Za ovaj prekršaj je predviđena novčana kazna u iznosu od 20.000 dinara ili kazna zatvora u trajanju do 20 dana.

Teži oblik prkršaja postoji ukoliko su svađa ili vika izvršene u grupi, koju čine najmanje tri lica i koja su se prethodno dogovorila na udruženje u ovom cilju.

Za ovaj, teži, oblik prekršaja predviđena je kazna zatvora do 60 dana.

Ovaj prekršaj može prerasti u krivično delo, ukoliko se pri svađi (ili tuči) neko maši oružja, opasnog oruđa ili drugog sredstva podobnog da telo teško povredi ili zdravje teško naruši. U tom slučaju postojaće krivično delo ugrožavanja opasnim oruđem pri tuči ili svađi.

3. PRETNJA

Pretnja se sastoji u izjavi jednog lica da će napasti na život ili telo drugog lica ili nekog njemu bliskog (čl. 6, st. 2), ukoliko ono nešto učini ili ne učini. Pored toga, razlog pretnje može ležati, osim navedenih, u bilo kom drugom cilju (osveta, ljutnja, i sl.). Pretnja mora biti stvarna, odnosno objektivno moguća, ozbiljna i ostvarljiva. Neophodno je još da ona bude podobna da kod onoga kome se preti izazove strah i nespokojsvo, tj. da onome kome se preti izgleda moguće i ostvarljivo. Međutim, pretnja koja objektivno ne bi mogla da izazove posledicu koja se njom stavlja u izgled ne može predstavljati pretnju u smislu ovog prekršaja.

Posledica prekršaja se sastoji u ugrožavanju mira, sigurnosti i spokojsstva lica kome se preti, ili u ugrožavanju njegovog života, telesnog integriteta i zdravlja ili života, telesnog integriteta i zdravlja njegovih najbližih.

Za ovaj prekršaj je predviđena novčana kazna do 25.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana, pored čega se obavezno izriče i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

Teži oblik ovog prekršaja postoji ukoliko je pretnju učinila grupa lica, i za njega je propisana kazna zatvora do 60 dana.

Ovaj prekršaj ima sličnosti sa osnovnim oblikom krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti. Razlika između konkretnog prekršaja i navedenog krivičnog dela ogleda se u posledici. Kod prekršaja ona se sastoji u ugrožavanju javnog reda i mira, a kod pomenutog krivičnog dela u ugrožavanju osećanja sigurnosti ljudi.

4. TUČA

Zakon o javnom redu i miru u članu 6 st. 3 predviđa prekršaj koji se sastoji u ugrožavanju spokojstva građana ili remećenju javnog reda i mira vređanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja nad drugim, izazivanjem tuče ili učestvovanjem u njoj.

Iz određenja pojma ovog prekršaja proizilazi da on obuhvata tri oblika ugrožavanja spokojstva građana:

- 1) Vređanjem ili zlostavljanjem drugog – ispoljava se, dakle, u dva oblika. Prvi je ugrožavanje spokojstva građana vređanjem koji se sastoji u davanju izjave ili ponašanju kojim se potcenjuje, odnosno ismejava ličnost nekog lica pred drugim ljudima. Drugi oblik jeste ugrožavanje spokojstva građana zlostavljanjem drugog, na taj način što mu se nanosi fizički ili psihički bol manjeg intenziteta na javnom mestu ili u prisustvu građana.
- 2) Vršenjem nasilja nad drugim – sastoji se u maltretiranju.
- 3) Izazivanjem tuče i učestvovanjem u njoj – ispoljava se, takođe, u dva oblika. Izazivanje tuče vrši se navođenjem na tuču i verbalno i realno, dok učestvovanje u tući predstavlja situaciju u kojoj lica aktivno sude luju u tući.

Tuča je fizičko obračunavanje dva ili više lica, koje se sastoji u međusobnom udaranju učesnika u tući rukama, nogama i drugim delovina tela, kao i u korišćenju raznovrsnih sredstava i predmeta.

Prekršaj postoji ukoliko u tući niko ne bude teško telesno povređen ili lišen života, a posledica prekršaja se sastoji u ugrožavanju spokojstva građana i remećenju javnog reda i mira.

Za sve oblike ovog prekršaja prviđena je novčana kazna do 30.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana, a ukoliko je prkršaj izvršen u grupi onda se izriče samo kazna zatvora do 60 dana. Učiniocu se, obavezno, izriče i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

Prekršaj učestvovanje u tući, može preći i u krivično delo. Naime, ako:

- 1) se učesnik u tući (ili svađi), maši oružja, opasnog oruđa ili drugog sredstava podobnog da telo teško povredi ili zdravlje teško naruši – postojaće krivično delo ugrožavanja opasnim oruđem pri tući ili svađi, i

- 2) u tuči dođe do lišenja života ili nanošenja drugome teške telesne povrede – postojaće krivično delo učestvovanja u tuči, za sve učesnike u tuči (nevezano za to da li je poznato ko je iz grupe konkretno naneo tešku telesnu povredu ili drugoga lišio života, pri čemu se povređeni /pod uslovom da je samo on povređen/, ne smatra učiniocem dela, dok onaj koji je naneo tešku telesnu povredu ili drugog lišio života, odgovara za krivično delo teške telesne povrede ili ubistva).

5. NEOVLAŠĆENO PUCANJE IZ VATRENOG ORUŽJA

Ovaj prekršaj se sastoji u neovlašćenom paljenju raketa i drugog zapaljivog ili eksplozivnog materijala, ili u pucanju iz vatrengog oružja čime se remeti javni red i mir ili ugrožava bezbednost građana (čl. 7 Zakona o javnom redu i miru).

Iz definicije se vidi da ovaj prekršaj ima dva oblika:

- 1) Neovlašćeno paljenje raketa ili drugog zapaljivog ili eksplozivnog materijala – ovaj prekršaj čini lice koje aktivira ili pali navedene materije protivno propisima koji regulišu način na koji se ove materije koriste.
- 2) Neovlašćeno pucanje iz vatrengog oružja – ovaj prekršaj čini lice koje koristi vatreno oružje ne poštujući zakonom propisane uslove za to.

Zakon o oružju pod vatrenim oružjem smatra svaku napravu koja je izrađena ili prilagođena kao oružje iz kojeg se može ispaliti metak, zrno, ili kakav drugi projektil, škodljiv gas, tečnost ili neka druga supstanca pomoću eksploziva, gasa ili vazdušnog pritiska ili drugog potisnog sredstva.

Kazna za učinioca ovog prekršaja propisana je alternativno: navčana kazna do 20.000 dinara ili kazna zatvora do šezdeset dana, a za teži oblik ovog prekršaja (prekršaj učinjen u grupi) predviđena je samo kazna zatvora do 60 dana.

Uz kaznu za ovaj prekršaj obavezno se izriče i oduzimanje predmeta kojim je prekršaj izvršen.

6. KOCKANJE

Ovaj prekršaj se sastoji u kockanju ili ustupanju prostorije s ciljem kockanja, ili u kockanju sa maloletnim licem ili u ustupanju prostorije ili na drugi način omogućavanja maloletnom licu da se kocka (čl. 8 Zakona o javnom redu i miru).

Kod ovog prekršaja postoje dva osnovna i dva kvalifikovana oblika. Osnovni oblici su: kockanje i ustupanje prostorije za kockanje, dok bi teži bili: kockanje sa maloletnim licem i ustupanje prostorija ili omogućavanje na drugi način maloletnom licu da se kocka.

Kockanje predstavlja igru na sreću, gde učestvuje najmanje dva lica, i u kojoj neki dobijaju a neki gube određene vrednosti. Biće kockanja čine dva elementa: 1) uspeh u kockanju je slučajan, odnosno zavisi od događaja u budućnosti koji je nemoguće predvideti, i 2) ishod igre je takav da neko gubi a neko dobija određene vrednosti.

Prekršaj ne postoji ukoliko igra služi za zabavu, tj. ukoliko joj cilj nije ostvarivanje koristi, kao ni onda kada igru na sreću dozvoljavaju nadležni organi (npr. lutrija, igra na aparatima za zabavu, i sl.).

Što se ustupanja prostorija tiče, važno je da lice koje koristi prostoriju po bilo kom osnovu zna ili prepostavlja da će je oni kojima je ustupa na korišćenje koristiti za kockanje. Nije od značaja o kakvim se prostorijama radi ni da li se one ustupaju uz neku naknadu ili ne. Samo lice, koje ustupa prostorije ne mora učestvovati u igri. U slučaju da učestvuje ne bi se radilo o sticaju (prividni idealni sticaj).

Kvalifikovani oblici ovog dela, kao što je već rečeno, postoje ukoliko se čin kockanja obavlja sa maloletnim licem ili se prostorije ustupaju u cilju kockanja sa licem ovakvih svojstava. Težinu ovim oblicima daje svojstvo zaštićenog subjekta, njegovo maloletstvo.

Kazna za osnovne oblike je novčana u iznosu do 20.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana, a za teže oblike samo kazna zatvora do 60 dana. Uz kaznu se obavezno izriče i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

7. NEUPOZORAVANJE LICA KOJE NARUŠAVA JAVNI RED I MIR U UGOSTITELJSKOM OBJEKTU

Ovaj prekršaj čini ugostiteljski radnik, preduzetnik ili odgovorno lice koji propusti da upozori lice koje narušava javni red i mir u ugostiteljskom objektu ili bez odlaganja o tome ne obavesti organ unutrašnjih poslova zarad uspostavljanja javnog reda i mira (čl. 9 Zakona o javnom redu i miru).

Ovdje je objekat zaštite, pored javnog reda i mira, i bezbednost građana, a radnja izvršenja je zapravo, nečinjenje.

Narušavanje javnog reda i mira u ugostiteljskom objektu se najčešće vrši svađom, vikom, tučom, nasilničkim ponašanjem i sličnim radnjama.

Učinilac ovog prekršaja može biti svako fizičko lice, a pored njega i pravno lice, odgovorno lice u tom pravnom licu i preduzetnik, pod uslovom da se bave ugostiteljskom delatnošću.

Za fizičko lice je propisana novčana kazna do 20.000 dinara ili kazna zatvora do 40 dana, dok je za pravna, odgovorna lica i preduzetnike predviđena samo novčana kazna i to: za pravna lica do 100.000 dinara, za odgovorna lica do 10.000 dinara, a za preduzetnike do 50.000 dinara. Preduzetnicima se pored novčane kazne može izreći i zaštitna mera zabrane vršenja delatnosti.

8. PREPRODAJA ULAZNICA

Prekršaj se sastoji u preprodaji ulaznica za sportske priredbe, bioskopske ili pozorišne predstave, koncerte i slične manifestacije, poznat pod nazivom tapkarenje (čl. 10 Zakona o Javnom redu i miru).

Dakle, ovaj prekršaj se bazira na kupovini ulaznica za kulturne predstave, sportske priredbe i razna takmičenja, po određenim cenama i njihovoj prodaji po znatno višim cenama. Ovakvim ponašanjem remeti se javni red i mir, stvaraju se nepotrebne gužve ispred objekata gde se manifestacije ovakvog tipa održavaju, i jedan broj građana onemogućava da po redovnim cenama kupi ulaznice.

Posledicu ovog prekršaja čini: remećenje javnog reda i mira, kršenje društvene discipline i otežavanje normalnog obavljanja nekih društvenih delatnosti.

Ovaj prekršaj ima tri oblika: osnovni i dva teža.

Prvi teži oblik će postojati ukoliko je prekršaj izvršen u grupi.

Drugi, teži oblik, postoji ako je preprodaja ulaznica organizovana ili je vrše lica kojima su ulaznice dostupne. Kod ovog oblika prekršaja nastoje se teže kazniti lica koja organizuju ovakve delatnosti i koja u ovu svrhu ne retko, angažuju čitavu mrežu preprodavaca. Pored njih, ovde je težnja ka strožem kažnjavanju usmerena i ka licima kojima su ulaznice dostupne u većem broju (npr. blagajnici), a bez kojih ovi prethodni teško da bi mogli doći do velikog broja ulaznica, jer organizatori često ograničavaju broj karata koje se mogu prodati jednom licu.

Za osnovni oblik ovog prekršaja predviđena je novčana kazna do 10.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana. Za prvi teži oblik ovog prekršaja, novčana kazna do 20.000 dinara ili kazna zatvora do 40 dana, dok je za drugi teži oblik predviđena novčana kazna do 30.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana.

9. DAVANJE ALKOHOLNOG PIĆA OČIGLEDNO PIJANOM LICU ILI MALOLETNOM LICU KOJE NIJE NAVRŠILO ŠESNAEST GODINA

Prekršaj se sastoji u davanju pića očigledno pijanom licu ili maloletnom licu koje nije navršilo 16 godina života u prometu alkoholnih pića koja se troše na licu mesta (čl. 11 Zakona o javnom redu i miru).

Ovaj prekršaj ima dva oblika:

- 1) Davanje pića očigledno pijanom licu – da bi postojao, ovaj prekršaj mora da se čini na mestu gde se alkoholna pića prodaju i odmah konzumiraju (kafane, restorani, kafići, bifei, točionice pića u šatrama i improvizovanim kioscima na vašarima i sl.).
- 2) Davanje pića mlađem maloletniku – prekršaj se sastoji u davanju pića licu koje nije navršilo šesnaest godina života. To su lica koja se nalaze u periodu pubertetskog razvoja, koji karakterišu burne promene i podložnost uticajima s obzirom na činjenicu da se ličnost nalazi u formiranju. Konzumiranje pića od strane takvih lica može biti opasno zbog stvaranja navike na piće kao i po biopsihološki razvoj.

Posledica ovog prekršaja je narušavanje javnog reda i mira i ugrožavanje bezbednosti i zdravlja pijanih i mlađih maloletnih lica.

Učinilac ovog prekršaja može biti: fizičko lice (radnik u ugostiteljskom objektu), pravno lice (koje se bavi ugostiteljskom delatnošću), odgovorno lice u tom pravnom licu i preduzetnik (privatni ugostitelj).

Za ovaj prekršaj predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do 30 dana. Predviđena novčana kazna za fizičko lice iznosi do 10.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana, za pravno lice novčana kazna iznosi do 50.000 dinara, za odgovorno lice do 10.000 dinara, a za preduzetnika do 25.000 dinara. Pored kazne, preduzetniku kao učiniocu prekršaja se može izreći i zaštitna mera zabrane vršenja delatnosti.

10. PROSJAČENJE I SKITNIČENJE

Prekršaj se sastoji u prosjačenju i skitničenju ili nepristojnom, drskom i bezobzirnom ponašanju kojim se ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir (čl. 12 Zakona o javnom redu i miru). Ovaj prekršaj se javlja u tri oblika.

- 1) Prosjačenje – jeste prvi oblik ovog prekršaja. Prosjačenje predstavlja traženje milostinje na javnom mestu. Postoje dve kategorije osoba koje se bave prosjačenjem: lica koja su zaista defektna, nesposobna za rad i kategorija socijalnih parazita koji nemaju naviku da rade već žive od milostinje drugih. Prosjačenje je negativna pojava jer kod lica koje prosi stvara naviku da parazitira odnosno, živi bez rada, i predstavlja jedan od puteva ka delinkvenciji, a pored svega toga utiče i na moral građana koji počinju da sumnjaju u sposobnost države da obezbedi normalan život ovim ljudima. Prosjačenje se najčešće javlja u vidu zanata (kada lice koje se prosjačenjem bavi time sebi pribavlja osnovna sredstva za život) ili iz navike (kada se time ostvaruje dodatna zarada).
- 2) Skitničenje – predstavlja drugi oblik ovog prekršaja. Pod njim se podrazumeva menjanje mesta boravka bez ekonomске i društvene opravdanosti, tj. bez ikakvog posebnog razloga. Razlikuju se dve vrste skitnica: nesvojevoljne skitnice u koje spadaju bolesni, slaboumni, senilni i sl., i profesionalne skitnice koji sa ovim porokom žive još od detinjstva i rane mladosti. Skitnja je usko povezana sa prosjačenjem jer se skitnice često bave prosjačenjem, a prosjaci skitnjom.
- 3) Nepristojno, drsko i bezobzirno ponašenje – jeste treći oblik ovog prekršaja. Njime se remeti javni red i mir i ugrožava spokojstvo građana. Ovaj oblik prekršaja obuhvata sva ponašanja pojedinca u praksi koja je

nemoguće pobrojati pojedinačno, a čija je zajednička karakteristika to da se vrše na javnom mestu i da mogu dovesti do ugrožavanja spokojstva građana i remećenja javnog reda i mira.

Propisana kazna za učinioce ovog prkršaja je novčana kazna u iznosu do 20.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana. Pored kazne, izricanje zaštitne mere oduzimanja predmeta je obavezno.

Teži oblik ovog prekršaja je organizovano vršenje prosjačenja, bilo da je učinilac organizator grupe ili da je u njoj i sam učestvovao. Predviđena kazna za ovaj oblik ovog prekršaja jeste novčana kazna do 30.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana.

11. VRAČANJE

Ovaj prekršaj se sastoji u proricanju sudbine, tumačenju snova ili sličnom obmanjivanju, čime se ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir (čl. 13 Zakona o javnom redu i miru).

Kod ovog prekršaja se radi o kolektivnom prekršaju u vidu zanimanja, jer je za njegovo postojanje nužno da se učinilac bavi navedenim radnjama, što znači da ih je vršio više puta ili makar i samo jednom, ali uz iskazanu nameru da ih i dalje vrši i da mu takva delatnost bude izvor prihoda. Ukoliko nema ovih elemenata: bavljenje u vidu zanimanja, izazivanje uznemirenja građana i remećenje javnog reda i mira, ove radnje će biti dozvoljene i predstavljache vid zabave i razonode (npr. gledanje u šoljicu od kafe).

Izvršilac ovog prekršaja kažnjava se novčanom kaznom u iznosu do 20.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana. Pored kazne, učiniocu se obavezno izriče zaštitna mera oduzimanja predmeta.

12. PROSTITUCIJA

Prekršaj se sastoji u odavanju prostituciji ili u ustupanju prostorija radi prostitucije (čl. 14 Zakona o javnom redu i miru).

Prostitucija predstavlja pružanje seksualnih usluga, koje karakteriše emocionalna ravnodušnost i promiskuitetnost, a u zamenu za kakvu korist. Prostitucijom se mogu baviti i žene (koje su u ovoj oblasti najzastupljenije) i muškarci.

Ovaj prekršaj ima dva oblika:

- 1) Odavanje prostituciji – znači da se osoba bavi pružanjem seksualnih usluga, tj. ovo predstavlja njen izvor prihoda, bilo da se time bavi stalno ili povremeno. Posledica ovog prekršaja je ugrožavanje javnog morala i razijanje parazitizma, odnosno negativnog odnosa prema radu.
- 2) Ustupanje prostorija radi prostitucije – znači izdavanje kakvih prostorija na korišćenje, uz naplatu određenog novčanog iznosa, a radi pružanja seksualnih usluga. Teži oblik ovog prekršaja jeste ustupanje prostorija maloletnom licu radi prostitucije.

Za osnovni oblik prekršaja predviđena je kazna zatvora do 30 dana i obavezna zaštitna mera oduzimanja predmeta, a za teži oblik kazna zatvora do 60 dana.

13. REMEĆENJE MIRA MUZIČKIM INSTRUMENTIMA I MEHANIČKIM IZVORIMA BUKE

Ovaj prekršaj se sastoji u remećenju mira građana izvođenjem muzičkih i drugih sadržaja korišćenjem muzičkih instrumenata, radio i televizijskih prijemnika, i drugih zvučnih uređaja, kao i mehaničkim izvorima buke (čl. 15 Zakona o javnom redu i miru).

Korišćenje muzičkih uređaja treba da bude tako da ne smeta onima kojima je potreban mir za odmor ili obavljanje poslova.

Pod mehaničkim izvorima buke podrazumeva se korišćenje kakvih aparata u vreme odmora (bušilica, vibrаторa, i sl.) koji izazivaju jaku buku.

Posledica ovog prekršaja se sastoji u narušavanju mira drugih koji im je potreban za odmor ili obavljanje intelektualnih poslova, odnosno uznemirenje građana i remećenje javnog reda i mira.

Za ovaj prekršaj predviđena je samo novčana kazna što znači da spada u lakše prekršaje protiv javnog reda i mira. Iznosi kazne za učinioce ovih prekršaja su sledeći: 10.000 dinara za fizičko lice i za odgovorno lice u pravnom licu, do 30.000 dinara za pravno lice i do 25.000 dinara za preduzetnika.

14. DRŽANJE PREDMETA KOJI MOGU DRUGOG DA UGROZE ILI DA MU NANESU ŠTETU

Prekršaj se sastoji u stavljanju ili držanju ispred zgrade ili ograde, odnosno na zgradi ili ogradi, uređaja ili predmeta koji mogu ugroziti prolaznike ili im naneti štetu, ili u izbacivanju na ulicu takvih predmeta (čl. 16 Zakona o javnom redu i miru).

Ovaj prekršaj se dakle, može pojaviti u dva oblika:

- 1) Stavljanje ili držanje ispred zgrade ili ograde odnosno na zgradi ili ogradi, uređaja ili predmeta koji mogu ugroziti prolaznika ili mu nанети štetu. Pod stavljanjem se podrazumeva na nestručan ili nebezbedan način izvedena ugradnja, dok se pod držanjem smatra odlaganje takvih uređaja ili predmeta na pomenutim mestima.
- 2) Izbacivanje takvih predmeta na ulicu.

Posledica prekršaja se sastoji u opasnosti za bezbednost ljudi i imovine.

Učinioći ovog prekršaja su: fizička lica, pravna lica, odgovorna lica i naravno, preduzetnik. Predviđena kazna za učinioce ovog prekršaja je novčana, i to u sledećim iznosima: za fizičko i odgovorno lice do 5.000 dinara, za pravno lice do 30.000 dinara i za preduzetnika do 25.000 dinara, kome se pored ove kazne može izreći i zaštitna mera zabrane vršenja delatnosti.

15. DRŽANJE OPASNIH ŽIVOTINJA BEZ NADZORA

Ovaj prekršaj se sastoji u držanju bez nadzora ili zaštitnih sredstava opasnih životinja koje mogu drugog povrediti ili makar samo prestrašiti, ili u zlostavljanju životinja na javnom mestu ili na drugi način u postupanju sa njima (čl. 17 Zakona o javnom redu i miru). Prekršaj ima dva oblika. Prvi oblik se sastoji u držanju opasnih životinja bez nadzora, a drugi u zlostavljanju životinja na javnom mestu.

Posledicu prvog oblika prekršaja predstavlja apstraktna opasnost po mir i bezbednost ljudi, a posledicu drugog čine bol i patnja koja se životinji nanosi, kao i mogućnost izazivanja uznenamirenosti građana.

Učinilac prekršaja može biti samo fizičko lice.

Predviđena kazna za ovaj prekršaj je novčana, i to u iznosu do 20.000 dinara.

16. NEOVLAŠĆENO PRIKUPLJANJE DOBROVOLJNIH PRILOGA

Prekršaj se sastoji u neovlašćenom prikupljanju dobrovoljnih priloga čime se povređuje javni red i mir (čl. 18. Zakona o javnom redu i miru).

Dobrovoljne priloge mogu prikupljati humanitarne i druge organizacije pod uslovom da su ovu aktivnost prijavile Ministarstvu unutrašnjih poslova, najkasnije osam dana pre početka prikupljanja priloga. Prijava se podnosi Policijskoj stanici na teritoriji na kojoj će se i sprovesti prikupljanje priloga. Elementi koje ova prijava mora sadržati jesu: naziv podnosioca prijave, mesto, vreme, svrha i način prikupljanja, lični podaci lica koja će prikupljati priloge i mere koje će se preduzeti radi obezbeđenja od eventualnih zloupotreba u vezi sa prikupljanjem dobrovoljnih priloga. Ako nadležni organ oceni da bi ovo moglo da ugrozi spokojstvo građana i poremeti javni red i mir, u roku od dva dana od prijema prijave, rešenjem će zabraniti prikupljanje priloga. Na ovo rešenje može se uložiti žalba, koja ne odlaže izvršenje rešenja, i o kojoj drugostepeni organ odlučuje u roku od tri dana.

Prekršaj će postojati ako prijava sa potrebnim podacima nije podneta, ili ukoliko je doneto rešenje o zabrani prikupljanja dobrovoljnog priloga, a sa njim se ipak započne.

Posledica prekršaja se sastoji u remećenju javnog reda i mira i ugrožavanju spokojstva građana.

Učinilac prekršaja može biti: fizičko lice, pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu.

Za fizičko lice predviđena je novčana kazna u iznosu do 20.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana, a novčana kazna do 50.000 dinara za pravno i do 10.000 dinara za odgovorno lice.

17. NEOVLAŠĆENO ORGANIZOVANJE PRIREDBI SA UPOTREBOM PIROTEHNIČKIH SREDSTAVA

Prekršaj se čini neovlašćenim organizovanjem bakljada, vatrometa i priredbi na kojima se koriste pirotehnička sredstva (čl. 19 Zakona o javnom redu i miru).

Održavanje ovakvih priredbi je neophodno prijaviti nadležnom organu, najkasnije osam dana pre početka održavanja priredbe. U samoj prijavi se mora navesti naziv podnosioca prijave, mesto, vreme i svrha održavanja priredbe, vrsta i broj baklji, odnosno vrstu i količinu pirotehničkih sredstava koja će se upotrebiti, kao i mere obezbeđenja koje će biti preduzete. Nadležni organ će održavanje ove priredbe zabraniti, ukoliko iznađe da bi njeno održavanje moglo da ugrozi javni red i mir, bezbednost građana i njihove imovine, a naročito ako je njihovo održavanje planirano u neposrednoj blizini škola, obdaništa, bolnica, poslovnih ili stambenih zgrada.²⁴ Na ovo rešenje se može izjaviti žalba, koja ne odlaže izvršenje rešenja, i o kojoj drugostepeni organ odlučuje u roku od tri dana.

Za postojanje prekršaja je dovoljno da prijava nije podneta ili da rešenje o zabrani nije ispoštovano.

Posledica prekršaja se sastoji u remećenju javnog reda i mira i ugrožavanju bezbednosti građana i njihove imovine.

Učinilac može biti fizičko, odgovorno i pravno lice.

Propisana kazna za fizičko lice jeste novčana u iznosu do 30.000 dinara ili kazna zatvora u trajanju do 60 dana. Za pravno lice, propisana je nočana kazna u iznosu do 800.000 dinara, dok je za odgovorno lice predviđena novčana kazna u iznosu do 30.000 dinara. Pored kazne učiniocu se izriče i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

18. PROPUŠTANJE DUŽNOG NADZORA NAD MALOLETNIKOM

Ako maloletnik učini kakav prekršaj protiv javnog reda i mira koji je posledica propuštanja dužnog nadzora roditelja ili staraoca nad njim, roditelj ili staralac se kažnjavaju samo za propuštanje vršenja dužnosti (čl. 20 Zakona o javnom redu i miru).

Za postojanje odgovornosti roditelja ili staraoca potrebno je sledeće:

- 1) da je maloletnik učinio neki prekršaj protiv javnog reda i mira, osim prekršaja davanja pića pijanom ili maloletnom licu,

²⁴ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2008. god., str. 131.

- 2) da je propuštena dužnost nadzora nad maloletnikom usled čega je maloletnik učinio prekršaj, i
- 3) da je roditelj ili staralac bio u mogućnosti da nad maloletnikom vrši nadzor.

Ova odgovornost roditelja ili staraoca nije odgovornost za drugoga, već odgovornost za svoje nečinjenje.

Za učinioca ovog prekršaja propisana je novčana kazna u iznosu do 30.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana.

Glava treća

PREKRŠAJI IZ ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA I NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

1. KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA IZ ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA I NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

Danas smo svedoci sve većeg broja nasilničkih i vandalističkih ponašanja na sportskim manifestacijama, koji se sa njih često prenose i na ulice. Upravo, zbog učestalosti i velike opasnosti dešavanja ove vrste, donešen je Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama²⁵, kojim su detaljno regulisani prava i dužnosti organizatora sportskih priredbi, utvrđene mere za sprečavanje nasilja i nereda na sportskim priredbama i ovlašćenja pojedinih organa u njihovom sprovođenju, i uspostavljena odgovornost za sve one koji se ne pridržavaju ovih propisa.

Ovaj zakon, daje odrednice sledećih pojmova:

- 1) Sportske priredbe – su sportska takmičenja i sportske manifestacije.
- 2) Organizator sportske priredbe – može biti: sportski savez, sportsko društvo, sportska organizacija (klub) ili drugo pravno ili fizičko lice koje se stalno ili povremeno bavi organizacijom sportskih priredbi, odnosno koje organizuje određenu sportsku priredbu ili obavlja određene poslove u njenom organizovanju.
- 3) Vreme održavanja sportske priredbe – jeste vremenski period koji obuhvata samo trajanje sportske priredbe, kao i sat vremena pre i posle sportske priredbe, ili dva sata pre i posle sportske priredbe ukoliko su u pitanju sportske priredbe povećanog rizika.

²⁵ Službeni glasnik RS, br. 67/2003, 101/2005, 90/2007 i 111/2009.

- 4) Učesnici sportske priredbe – jesu sva lica prisutna na sportskoj priredbi.
- 5) Sportski objekat – jeste objekat namenjen za održavanje sportskih priredbi, koji pored sportskog terena ima i gledalište.
- 6) Sportski teren – je prostor na kome se odvija sportska aktivnost.
- 7) Gledalište – predstavlja prostor uz sportski teren namenjen gledaocima.

Zakon navodi i neka ponašanja koja se smatraju nasiljem i nedoličnim ponašanjem na sportskim priredbama.

Kao učinioци ovih prekršaja pojavljuju se: fizička lica, pravna lica, odgovorna lica i preduzetnici.

Veći broj ovih prekršaja sastoji se u nečinjenju, tj. nepreduzimanju neke radnje za koju inače postoji zakonska obaveza da se preduzme.

Posledica ovog prekršaja se sastoji u remećenju javnog reda i mira i ugrožavanju bezbednosti ljudi i imovine.

Za ove prekršaje predviđene su novčane kazne u visokim iznosima, kazna zatvora u trajanju do 60 dana, koja se može izreći i preduzetniku, i zaštitne mere, i to: zabrana vršenja određene delatnosti (pravnom licu), zabrana vršenja određenih poslova (odgovornom licu), zabrana vršenja određenih delatnosti (preduzetniku) i zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama, kao posebna zaštitna mera koja se izriče fizičkom licu.

Ovi prekršaji su podeljeni u dve grupe: prekršaji organizatora sportske priredbe i prekršaji učesnika sportske priredbe.

2. PREKRŠAJI PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA, FIZIČKOG LICA I PREDUZETNIKA KAO ORGANIZATORA SPORTSKE PRIREDBE

Ovaj zakon u 21. članu propisuje pekršaje pravnog lica, odgovornog lica, fizičkog lica i preduzetnika kao organizatora sportske priredbe. Predviđene kazne su: za pravno lice novčana kazna u iznosu od 1.000.000 dinara do 2.000.000 dinara, za odgovorno lice isto novčana kazna i to u iznosu od 50.000 do 150.000 dinara, za fizičko lice novčana kazna od 50.000 do 150.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana, a za preduzetnika navčana kazna u rasponu od 300.000 dinara do 500.000 dinara ili kazna zatvora. Osim kazni, predviđene su i zaštitne mere: zabrana vršenja određene delatnosti pravnom licu, zabra-

na vršenja određenih poslova odgovornom licu i zabrana vršenja određenih delatnosti preduzetniku.

2.1. Neobezbeđenje nesmetanog i bezbednog održavanja sportske priredbe

Učinilac prekršaja je organizator sportske priredbe, u slučaju da, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova ne omogući bezbedno održavanje sportske priredbe i ne preduzme potrebne mere kojima bi se predupredilo i onemogućilo izbjivanje nasilja i nedoličnog ponašanja publike (čl. 3 st. 1).

2.2. Nevršenje nadzora nad sprovedenjem mera utvrđenih ovim zakonom

Prekršaj se sastoji u nevršenju nadzora nad sprovedenjem mera predviđenih ovim zakonom od strane organizatora sportske priredbe (sportski savez, sportsko društvo, sportska organizacija-klub, ili pak drugo pravno ili fizičko lice kome je povereno vršenje određenih poslova u organizaciji sportske priredbe).

2.3 Nepreduzimanje propisanih preventivnih mera

Kao učinilac prekršaja pojavljuje se sportski savez, sportsko društvo ili sportska organizacija-klub, ukoliko ne preduzme zakonom predviđene preventivne mera, a sve sa ciljem smanjenja rizika izbjivanja nasilja i nedoličnog ponašanja prisutnih, tj. publike na sportskim manifestacijama.

2.4. Neorganizovanje odgovarajuće redarske službe

Prekršaj čini organizator sportske priredbe ako ne organizuje odgovarajuću redarsku službu, koju je inače dužan ili sam organizovati ili angažovati drugog da to umesto njega uradi.

2.5. Angažovanje redara koji nije pohađao program obuke Ministarstva unutrašnjih poslova

Za poslove fizičkog obezbeđenja i održavanja reda na sportskoj priredbi, kao redar, isključivo, može biti angažovano lice koje je završilo odgovarajuću

obuku za obavljanje ovih poslova u Ministarstvu unutrašnjih poslova, a prema programu, i na način, koji propisuje ministar policije.²⁶ Angažman lica bez navedene obuke predstavlja prekršaj.

2.6. Neobavljanje od strane redarske službe poslova koji su im povereni

Redarska služba ima obavezu da obavlja poslove koji su joj zakonom povereni. To su: onemogućavanje pristupa sportskom objektu licima pod dejstvom alkohola, odvajanje gostujućih navijača, onemogućavanje ulaska navijača na sportski teren, onemogućavanje unošenja i prodaje alkoholnih pića, upozoravanje lica koja svojim ponašanjem mogu izazvati nasilje i nerede na sportskoj prirebi i dr. Neobavljanje ili loše izvršavanje navedenih poslova od strane redarske službe, predstavlja prekršaj za koji odgovara organizator sportske priredbe.

2.7. Odbijanje saradnje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova

Prekršaj čini organizator sportske manifestacije ukoliko ne ostvari saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, na koju se obavezao zarad sprovodenja mera i naloga koji se odnose na održavanje javnog reda i mira.

2.8. Neobezbeđenje prisustva službe medicinske pomoći ili drugih nadležnih organa i organizacija

Neobezbeđenje službe medicinske pomoći ili drugih nadležnih organa (vatrogasne jedinice, komunalne službe) za vreme održavanja sportske prirede, predstavlja prekršaj za koji je odgovoran organizator sportske prirede.

2.9. Nepreduzimanje propisanih mera ako okolnosti ukazuju da se radi o sportskoj prirebi povećanog rizika

Ako organizator sportske prirede, bez obzira na to što se radi o sportskoj prirebi povećanog rizika, o tome ne obavesti Ministarstvo unutrašnjih poslova

---

²⁶ Ideja zakonodavca, da lica koja se angažuju za poslove fizičkog obezbeđenja i održavanja reda na sportskim priredbama, moraju završiti odgovarajuću obuku, mora se pohvaliti. Međutim, sporno je što se primat i isključivost (monopol), u realizaciji pomenute obuke daju Ministarstvu unutrašnjih poslova. Pri tom, program obuke donosi ministar policije, lice koje je političar, i često (gotovo uvek) nije stručnjak za odnosnu oblast.

i druge nadležne organe, ne odredi lice koje će biti odgovorno za sprovođenje mera za sprečavanje nasilničkog i nedoličnog ponašanja publike i ne sarađuje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i predstavnicima klubova navijača, učiniće prekršaj.

2.10. Neproglasavanje sportske priredbe povećanog rizika

Organizator sportske priredbe ima obavezu da određenu sportsku priredbu, na osnovu akta nadležnog sportskog saveza, ili na preporuku Ministarstva unutrašnjih poslova, ako posebne okolnosti (zančaj priredbe, očekivani broj gledalaca, očekivani dolazak određenih navijačkih grupa, događaji koji su prethodili priredbi i dr.) ukazuju da na njoj može doći do nasilja ili nedoličnog ponašanja gledalca, proglaši za sportsku priredbu povećanog rizika.

2.11. Nepreduzimanje propisanih mera na sportskim priredbama povećanog rizika

Organizator sportske priredbe ima obavez, kada se radi o sportskim priredbama povećanog rizika, da:

- 1) uspostavi saradnju s predstavnicima klubova navijača,
- 2) upozna Ministarstvo unutrašnjih poslova i druge nadležne organe sa svim informacijama koje poseduje u vezi sa sportskom priredbom,
- 3) odredi odgovorno lice koje će biti zaduženo za sprovođe zakonom određenih mera, za saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i postupanje po njegovim nalozima.

2.12. Nepreduzimanje propisanih mera pre početka, za vreme trajanja i po završetku sportske priredbe povećanog rizika

Prekršaj se sastoji u tome što organizator sportske priredbe povećanog rizika ne preduzima sledeće mere: puštanje u prodaju samo ulaznica za sedežne, sarđivanje sa drugim učesnicima u sportskoj priredbi u pogledu prodaje ulaznica za njihove navijače, odvajanje grupe gostujućih navijača time što se ulaznice prodaju na različitim prodajnim mestima, određivanje posebnog dela gledališta i posebnih ulaza za gostujuće navijače, kao i odgovarajuće informisanje gledalaca.

2.13. Nevođenje propisanih evidencija, odnosno nepružanje istih na uvid ovlašćenom licu Ministarstva unutrašnjih poslova

Ovaj prekršaj postoji ako organizator sportske priredbe povećanog rizika ne vodi evidencije o identitetu lica kojima se prodaju ulaznice ili ako takve evidencije ne da na uvid ovlašćenom licu Ministarstva unutrašnjih poslova.

2.14. Prodaja ulaznice licima koja ne poseduju identifikacioni dokument

Ulaznice za sportske priredbe mogu biti prodate samo licima koja poseduju neki identifikacioni dokument. Obezbeđivanje ovakvog načina prodaje je u obavezi organizatora.

2.15. Prodaja više ulaznica jednom licu

Jedno lice, za jednu sportsku priredbu, može kupiti najviše sedam ulaznica.

2.16. Omogućavanje ulaska na sportsku priredbu licima koja ne poseduju identifikacioni dokument, odnosno licima mlađim od 16 godina bez pratnje punoletnog lica

Organizator sportske priredbe ima obavezu da obezbedi da se na sportsku priredbu ne dozvoli ulaz licima koja ne poseduju neki identifikacioni dokument kao i licima mlađim od 16 godina bez pratnje roditelja ili staratelja.

2.17. Prodaja ulaznica van odobrenih posebnih prodajnih mesta

Ovaj prekršaj čini organizator sportske priredbe povećanog rizika koji prodaje ulaznice van odobrenih mesta.

2.18. Neobezbeđenje odgovarajućeg sportskog objekta za održavanje sportske priredbe

Učinilac prekršaja je organizator sportske priredbe povećanog rizika koji za njeno održavanje ne obezbedi odgovarajući sportski objekat.

2.19. Nepreduzimanje zakonom propisanih mera od stane gostujuće ekipe

Prekršaj čini gostujući klub koji učestvuje na sportskoj priredbi povećanog rizika, ukoliko blagovremeno ne obavesti organizatora o organizovanom dolasku navijača, ne srađuje sa klubom navijača i ne organizuje zajednički dolazak na sportsku priredbu, ne obavesti organizatora o raspodeli dobijenih karata od strane organizatora sportske priredbe, i ukoliko ne preduzme druge neophodne mere kako klub i njegovi navijači ne bi bili uzrok nasilja i nereda na konkretnoj sportskoj priredbi.

2.20. Prodaja alkoholnih pića suprotno zabrani

Prekršaj se sastoji u prodavanju alkoholnih pića na prilazima, u neposrednoj blizini ili u samom sportskom objektu za vreme održavanja sportske priredbe visokog rizika, kao i tri sata pre njenog početka kao i tri sata nakon njenog završetka. Alkoholna pića se u ovom vremenskom periodu ne smeju prodavati na području udaljenosti do 1 kilometra od konkretnog sportskog objekta u Beogradu, Nišu, Novom Sadu i Kragujevcu, a u drugim mestima do 300 metara.

3. PREKRŠAJI FIZIČKOG LICA, UČESNIKA SPORTSKE PRIREDBE

Učesnici sportske priredbe, fizička lica, takođe mogu biti učinioци prekršaja na sportskoj priredbi, i to:

- 1) bacanje predmeta na sportski teren ili u gledalište,
- 2) uništavanje imovine prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe,
- 3) neovlašćeni ulazak u službene prostorije i službene prolaze sportskog objekta na kome se odvija sportska priredba za vreme održavanja sportske priredbe, kao i neposredno pre ili posle održavanja sportske priredbe,
- 4) unošenje ili pokušaj unošenja u sportski objekat, posedovanje ili upotrebljavanje u sportskom objektu, alkohola ili drugih opojnih sredstava,
- 5) unošenje ili pokušaj unošenja u sportski objekat ili korišćenje pirotehničkih sredstava i drugih predmeta i sredstva kojima može da se ometa tok sportske priredbe,

- 6) paljenje navijačkih rekvizita ili drugih predmeta,
- 7) nošenje navijačkog šala, kape ili drugih predmeta u nameri da skriva identitet,
- 8) ne postupanje po nalogima redarske službe,
- 9) preprodaja ulaznica protivno zabrani, i
- 10) prodaja alkoholnih pića suprotno zabrani.

Za učinioce ovih prekršaja propisana je novčana kazna u iznosu od 50.000 do 150.000 dinara i kazna zatvora do 60 dana, kao i obavezno izricanja zaštitne mere zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama čije trajanje nije određeno. Osim ove zaštitne mere učiniocima nekih od ovih prekršaja može se izreći i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

Glava četvrta

PREKRŠAJAI IZ ZAKONA O OKUPLJANJU GRAĐANA

1. JAVNO OKUPLJANJE I POJAM JAVNOG SKUPA

Jedno od osnovnih ljudskih prava jeste pravo na okupljanje. Ono se garanjuje Ustavom R. Srbije, brojnim zakonima i međunarodnim dokumentima. Naime, Ustav Republike Srbije propisuje da se građanima garantuje sloboda zbora i drugog okupljanja i bez odobrenja, ali uz prethodnu prijavu nadležnom organu. Ovo pravo može biti ograničeno jedino odlukom nadležnog organa, u cilju: sprečavanja ometanja javnog saobraćaja, ugrožavanja zdravlja, javnog morala ili bezbednosti ljudi i imovine.

Zakon o okupljanju građana²⁷ reguliše pitanja realizacije prava građana na okupljanje.

Javno okupljanje građana ili javni skup, predstavlja sazivanje i održavanje zbora ili drugog skupa na za to primerenom prostoru. Primereni prostor je prostor koji je pristupačan i pogodan za okupljanje lica čiji broj i identitet nisu unapred određeni i na kome okupljanje građana ne dovodi do ometanja javnog saobraćaja, ugrožavanja zdravlja, javnog morala ili bezbednosti ljudi i imovine. Pod određenim uslovima, i prostor na kome se odvija javni saobraćaj može biti primeren za održavanje javnog skupa, ukoliko je moguće obezbediti privremenu izmenu režima saobraćaja kao i zaštitu zdravlja i bezbednosti ljudi i imovine, i to isključivo u periodu od 08,00 do 14,00 i od 18,00 do 23,00 časova, sa trajanjem do 3 sata (maksimalan rok trajanja). Koji su prostori primereni za održavanje javnog skupa određeno je aktom opštine, odnosno grada. Jedino izričito ograničenje, koje ovde postoji, tiče se zabrane održavanja javnog skupa u blizini Narodne skupštine Republike Srbije neposredno pre i u vreme njihovog zasedanja.

Javni skup može biti prijavljen i realizovan i kao javni skup u pokretu. To je vrsta skupa koji se odvija neprekidnim kretanjem na određenom prostoru, sa zadržavanjem samo na mestu polaska i završetka.

²⁷ Službeni glasnik RS, br. 51/1992, 53/1993, 67/1993, 48/1994, 24/2001. i 101/2005.

Sazivač javnog skupa je fizičko ili pravno lice koje naležnom organu (Ministarstvu unutrašnjih poslova – organizacionoj jedinici na području održavanja javnog skupa), podnosi prijavu za održavanje javnog skupa. Sazivač je obavezan da prijavi i mesto održavanja javnog skupa. Ukoliko se radi o prostoru sa koga je neophodno privremeno izmestiti saobraćaj sazivač je obavezan da snosi troškove izazvane izmenom režima saobraćaja i vanrednim obavljanjem komunalnih usluga, te na ime toga uplaćuje određena novčana sredstva (čija je visina određena aktom opštine, odnosno grada), kao kauciju.

Prekršaji iz ove grupe, spadaju u krug težih prekršaja. Kao njihov učinilac može se pojaviti sazivač javnog skupa, odnosno lice koje okuplja građane bez prethodne prijave. Sazivač može biti i fizičko i pravno lice, te se kao učinilac ove vrste prekršaja mogu javiti: fizičko, pravno i odgovorno lice. Pravno i odgovorno lice kažnjavaju se isključivo novčanom kaznom, pravno lice do 10.000 dinara, a odgovorno lice do 1.000 dinara. Fizičko lice može biti kažnjeno novčanom kaznom u iznosu do 1.000 dinara, ili kaznom zatvora do šezdeset dana.

Posledica prekršaja se sastoji u narušavanju javnog reda i mira i ugrožavanju sigurnosti građana i njihove imovine.

1.1. Nepreduzimanje mera za održavanje reda na javnom skupu

Odgovornost za organizaciju javnog skupa i održavanje reda na njemu snosi sazivač. On ima obavezu da organizuje redarsku službu koja će se brinuti o tome da javni skup protekne mirno, u skladu sa ciljevima usled kojih je i sazvan, bez narušavanja javnog reda i mira. Neorganizovanje, ili loše organizovanje, redarske službe predstavlja prekršaj, za koji je odgovara sazivač javnog skupa.

Navedena obaveza sazivača ne zadire u nadležnost zaštite lične i imovinske sigurnosti učesnika javnog skupa i drugih građana, održavanje javnog reda i mira, bezbednosti saobraćaja i druge poslove koji se odnose na obezbeđivanje javnog skupa, koje obavlja Ministarstvo policije.

1.2. Okupljanje građana bez prethodne prijave

Da bi se javni skup održao, potrebno je da se blagovremeno prijavi nadležnom organu. Prijavu za održavanje javnog skupa podnosi sazivač Ministarstvu policije (organizacionoj jedinici na području održavanja javnog skupa), ali i nadležnom organu opštine, odnosno grada koji obezbeđuje obavljanje komu-

nalnih usluga. Prijava održavanja javnog skupa podnosi se najkasnije 48 sati pre vremena za koje je zakazan, a ukoliko se radi o javnom skupu koji se organizuje na prostoru na kome se odvija javni saobraćaj prevoznim sredstvima, kada je potrebno da se dodatnim merama obezbedi privremena izmena režima saobraćaja i posebna zaštita zdravlja i bezbednosti ljudi i imovine, prijava se vrši najkasnije pet dana pre vremena za koje je javni skup zakazan.

Prijava skupa sadrži: program i cilj konkretnog skupa, podatke o određenom mestu, vremenu održavanja i trajanju javnog skupa, podatke o preduzetim merama za održavanje reda i redarskoj službi koju, radi toga, organizuje sazivač i očekivani broj učesnika skupa. Kada je reč o skupu u pokretu, prijava sadrži još i detaljno određenu trasu kretanja, mesto polaska i mesto završetka.

U slučaju da prijava ne sadrži sve potrebne podatke, nadležni organ na to upozorava sazivača i ostavlja mu rok da prijavu dopuni. Tada se kao datum podnošenja prijave računa datum podnošenja potpune prijave.

Radnja prekršaja se, dakle, sastoji u okupljanju građana bez prethodne prijave.

1.3. Održavanje javnog skupa protivno zabrani

Ukoliko je javni skup usmeren na nasilnu promenu Ustavom utvrđenog poretku, narušavanje teritorijalne celovitosti i nezavisnosti Republike Srbije, kršenje Ustavom garantovanih sloboda i prava čoveka i građanina i na izazivanje i podsticanje nacionalne, rasne i verske netrpeljivosti, nadleženi organ ga privremeno zabranjuje, o čemu sazivača obaveštava najkasnije 12 sati pre vremena za koje je javni skup zakazan. Konačnu odluku o privremenoj zabrani javnog skupa, na osnovu obrazloženog zahteva nadležnog organa, donosi mesno nadležan sud. Sud, u roku od 24 sata od prijema zahteva, održava glavni pretres na koji poziva podnosioca zahteva i sazivača, nakon čega donosi rešenje kojim se ili odbija zahtev i poništava rešenje o privremenoj zabrani ili izriče zabana održavanja javnog skupa. Protiv tog rešenja stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 24 sata od njegovog prijema. O njemu, po hitnom postupku, odlučuje Veće Vrhovnog kasacionog suda, u roku od 24 sata od prijema žalbe.

Ako je reč o javnom skupu kojim se ometa javni saobraćaj, ugrožava zdravlje ljudi, javni moral ili bezbednost ljudi i imovine, nadležni organ ga može zabraniti, o čemu obaveštava sazivača najkasnije 12 sati pre vremena za koje je skup zakazan.

1.4. Neprekidanje javnog skupa po nalogu nadležnog organa

Može se dogoditi da se, u toku održavanja javnog skupa, koji je uredno prijavljen i nije zabranjen odlukom nadležnog organa, odnosno suda, pojave okolnosti usled kojih se javni skup može zabraniti. U tom slučaju, nadležni organ upozorava sazivača da održavanje javnog skupa prekine i pozove okupljene građane da se razdiđu radi uspostavljanja reda. Ako sazivač odbije, ili nije u mogućnosti da to učini, nadležni organ donosi rešenje o zabrani, usmeno ga sopštava prisutnima i održavanje javnog skupa prekida. Pismeno rešenje o zabrani, nadležni organ sazivaču dostavlja u roku od 12 sati, a ako je reč o zabrani o kojoj odlučuje sud, nadležni organ u roku od 12 sati sudu upućuje obrazložen zahtev za odlučivanje o zabrani prekinutog javnog skupa.

Prekršaj se sastoji u nepostupanju sazivača po nalogu nadležnog organa i neprekidanju vanog skupa.

Glava peta

PREKRŠAJI IZ ZAKONA O ORUŽJU I MUNICIJI

1. POJMOVNO ODREĐENJE ORUŽJA I MUNICIJE

Oružje predstavlja sredstvo podobno da izazove teške povrede, pa i uništi ljudski život. Tako, zarad izbegavanja neželjenih posledica koje bi mogle proizći iz zloupotrebe, nestručnog ili nesavesnog rukovanja oružjem, posedovanje i eventualna upotreba oružja moraju biti strogo kontrolisani. Međutim, treba imati u vidu i to, da je reč o sredstvima koja su, pored svih opasnosti koje sa sobom nose, neophodna u značajnom broju oblasti društvenog života, kao npr. u vojsci i policiji. Dakle, zbog velike neophodnosti oružja u društvu, s jedne strane, i njegove ogromne opasnosti, s druge strane, svaka delatnost koja se odnosi na oružje mora biti detaljno regulisana propisima. Propisi ove vrste su zaista brojni, ali svakako najznačajniji skup normi predstavlja Zakon o oružju i municipiji²⁸.

Ovaj zakon oružjem smatra svaku napravu "koja je izrađena, prilagođena ili namenjena za izbacivanje projektila, gasa, tečnosti ili druge supstance putem potiska barutnih gasova, vazdušnog pritiska, gasa pod pritiskom ili drugog potisnog sredstva, kao i drugi predmeti čija je osnovna namena vršenje napada". Prema vrsti oružje se deli na:

- 1) vatreno oružje - izbacuje projektil potiskom brutnih ili drugih gasova nastalih kao proizvod sagorevanja pogonske materije;
- 2) vazdušno oružje - projektil izbacuje potiskom vazduha ili sabijenog gasa;
- 3) gasno oružje - ispušta ili izbacuje gas ili druge supstance štetne za zdravlje;
- 4) rasprskavajuće oružje - rasprskava se pod dejstvom eksplozivnih ili zapaljivih materija;
- 5) posebno oružje - pod potiskom eksploziva ili gasne materije izbacuje anestetičko sredstvo ili sredstvo koje proizvodi svetlosni ili zvučni signal;

²⁸ Službeni glasnik RS, br. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/2005.

- 6) oružje sa tetivom - potiskom tetine ili druge elastične materije izbacuje strelu ili drugi projektil, i
- 7) hladno oružje (bokser, bodež, kama, sablja, bajonet i sl. predmeti).

Uzimajući u obzir element posebne vrste i namene oružja, videćemo da imamo i sledeće vrste oružja:

- 1) oružje za ličnu bezbednost, gde spadaju pištolji i revolveri čiji kalibar ne može biti manji od 5,6 mm;
- 2) lovačko oružje, u koje se uvrštavaju lovačke puške različitih kalibara sa olučenim i neolučenim cevima;
- 3) sportsko oružje, koje čine puške, pištolji i revolveri velikog kalibra koji su podešeni za sportske svrhe, malokalibarske puške i revolveri i malo-kalibarski pištolji kalibra 5,6 mm, sa ivičnim paljenjem i sa olučenim ili neolučenim cevima, vazdušne puške i vazdušni pištolji i revolveri i oružje sa tetivom;
- 4) trofejno oružje, gde spada vatreno i hladno oružje koje se čuva ili iz ustanaka i oslobođilačkih ratova ili koje predstavlja lični, odnosno porodični trofej;
- 5) staro oružje, u koje su uvršteni: puške, revolveri, sablje, mačevi i drugo oružje koje više nije u upotrebi, ali, koje ima istorijsku ili umetničku vrednost;
- 6) kombinovano oružje, predstavlja ono oružje koje se sastoji od dve ili više olučenih ili neolučenih cevi različitog kalibra.

U delove za oružje, po ovom zakonu, spadaju: cevi za puške, pištolje i revolvere; ulošci (adapteri) za vatreno oružje; zatvarači za puške i pištolje, cilindri revolvera, navlake pištolja, sanduk ili glava puške.

Pod municijom, Zakon o oružju i municiji smatra: metke, patrone, čaure sa kapislama, kapisle, zrna, dijabole, kugle, sačme, barut, signalna, anestetička i gasna punjenja.

Zakon zabranjuje promet, nabavljanje, držanje, nošenje, popravljanje i prepravljanje vatretnog oružja sa napravama za prigušivanje zvuka, naprava za prigušivanje zvuka, teleskopskih nišana sa svetlosnim snopom, ili sa uređajem za elektronsko pojačavanje svetlosti ili infra-crvenim uređajem, rasprskavajućeg i gasnog oružja, hladnog oružja i naprava koje nisu izradene i prilagođene kao vatreno oružje. Što se fizičkih lica tiče, njima je pored ovog oružja zabranjeno i nabavljanje, držanje i nošenje automatskog dugog vatrenog oružja, automat-

skog i kombinovanog kratkog vatrenog oružja i posebnog oružja, osim, ukoliko ovim zakonom nije drugačije određeno.

Propisan je i postupak nabavljanja, držanja i nošenja oružja i municije, promet i prevoz oružja i municije, popravljanje i prepravjanje oružja, postupak vođenja odgovarajućih evidencija o oružju i municiji, itd. Kada je o vatrenom oružju reč, ono se može nabavljati samo na osnovu odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova (nadležnog organa), na čijem području se nalazi prebivalište, odnosno sedište lica koje je podnelo zahtev za izdavanje odobrenja. Ovo odobrenje neće biti izdato sledećim licima:

- 1) maloletnom licu ili licu liшенom poslovne sposobnosti,
- 2) licu osuđivanom za krivična dela napada na ustavno uređenje, ugrožavanje teritorijalne celine, podrivanja vojne i odbrambene moći, nasilja prema predstavniku najvišeg državnog organa, oružane pobune, terorizma, diverzije, povrede teritorijalnog suvereniteta, otmice vazduhoplova, ugrožavanja bezbednosti leta vazduhoplova, ubistva, teške telesne povrede, lake telesne povrede, učestvovanja u tuči, ugrožavanja sigurnosti, ugrožavanja opasnim oruđem pri tuči ili svađi, otmice, silovanja, protivprirodnog bluda, teške krađe, razbojničke krađe, razbojništva, teški slučajevi razbojničke krađe i razbojništva, iznude, izazivanja opšte opasnosti, nezakonitog lova, sprečavanja službenog lica u vršenju službene dužnosti, ometanja ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira, nasilničko ponašanje, izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela, učestvovanje u skupini koja izvrši nasilje;
- 3) licu protiv koga se vodi krivični postupak za krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti, za vreme dok traje postupak;
- 4) licu koje je u poslednje tri godine od dana podnošenja zahteva za izdavanje odobrenja za nabavljanje oružja kažnjavano za prekršaj protiv javnog reda i mira za koji je propisana kazna zatvora ili prekršaj utvrđen Zakonom o oružju i municiji;
- 5) licu protiv koga se vodi prekršajni postupak za prekršaj protiv javnog reda i mira za koji je propisana kazna zatvora ili prekršaj utvrđen Zakonom o oružju i municiji, za vreme dok traje postupak;
- 6) licu koje nije obučeno za rukovanje vatrenim oružjem.

Odobrenje za nabavljanje oružja neće biti izdato i onda kada je to neophodno zbog zaštite lične i imovinske sigurnosti drugih lica, javni red i mir ili za bezbednost i odbranu zemlje. (čl. 8 st. 1 i 2 Zakona o oružju i municiji).

Licu kome je izdato odobrenje za nabavljanje oružja, podnosi zahtev nadležnom organu radi izdavanja oružnog lista u roku od osam dana od dana izvršene nabavke oružja. Oružni list, svom imaoču daje pravo držanja, ali ne i nošenja oružja. Da bi i ova druga mogućnost došla u obzir, neophodno je da nadležnom organu, od strane zainteresovanog lica, bude podnet obrazložen zahtev u pisanoj formi. Ovlašćeni rukovodilac Ministarstva unutrašnjih poslova, (u ovom trenutku je to direktor policije), nakon što utvrdi postojanje ili nepostojanje izuzetno opravdanih razloga za zaštitu lične bezbednosti podnosioca zahteva, rešenjem će ili odobriti ili zabraniti nošenje oružja za ličnu bezbednost. Na osnovu ovog rešenja, ukoliko je ono pozitivno, nadležni organ će izdati dozvolu za nošenje oružja za ličnu bezbednost koja važi pet godina i koja može biti produžena na isti vremenski period, pod uslovom da i dalje postoje razlozi zbog kojih je i izdata. Ako dođe do prestanka postojanja ovih razloga, dozvola se može oduzeti i pre isteka roka na koji je izdata.

2. KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA U VEZI SA ORUŽJEM I MUNICIJOM

Zakon o oružju i municiji obuhvata: privredne prestupe i prekršaje. Prekršaji su sistematizovani u okviru pet članova ovog zakona (od čl. 35 do čl.39).

Učinioци ovih prekršaja, u okviru prekršajnog prava, su: fizička lica, pravna lica, odgovorna lica i preduzetnici.

Radnje prekršaja iz ove oblasti su vrlo raznovrsne, bilo da je reč o obliku činjenja ili obliku nečinjenja.

Posledica se sastoji u remećenju javnog reda i mira, ugrožavanju bezbednosti ljudi i imovine, a kod pojedinih prekršaja i u ugrožavanju normalnog funkcionisanja pravnog sistema.

Ovi prekršaji se mogu učiniti i sa umišljajem i iz nehata.

Propisane kazne su novčana kazna i kazna zatvora u trajanju do 60 dana. Pored kazni, obavezno je i izricanje zaštitnih mera, i to: oduzimanje predmeta i zabrana vršenja dužnosti za preduzetnika.

3. PREKRŠAJI FIZIČKIH LICA

3.1. Teži prekršaji fizičkih lica

Teži prekršaji fizičkih lica sistematizovani su u članu 35 Zakona o oružju i municiji. Kao njihov učinilac, pojavljuje se fizičko lice. Predviđene prekršajne sankcije su: novčana kazna u iznosu do 50.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana, a i zaštitna mera oduzimanja predmeta se obavezno izriče. U ovu kategoriju prekršaja spadaju:

- 1) *Nabavljanje, držanje ili nošenje hladnog oružja, posebnog oružja, naprava ili uređaja, odnosno nošenje lovačkog, sportskog i posebnog oružja.* Nabavljanje, držanje ili nošenje hladnog oružja, posebnog oružja, naprave ili uređaja je zabranjeno, pri čemu se ova zabrana kada je u pitanju posebno oružje odnosi samo na fizička lica. Nošenje lovačkog, sportskog i posebnog oružja je zabranjeno izvan lovišta, objekata streljačkih organizacija i drugih namenskih objekata. Postupanje suprotno ovim zabranama dovodi do pojave prekršaja.
- 2) *Nabavljanje delova za vatreno oružje i municije za oružje sa olučenim cevima bez odobrenja nadležnog organa.* Delovi i municija za vatreno oružje sa olučenim cevima mogu se nabavljati samo na osnovu odobrenja nadležnog organa i to jedino za onu vrstu oružja za koju je izdat oružni list, jedino tako neće postojati prekršaj. Ovo odobrenje važi šest meseci, računajući od datuma izdavanja. Međutim, kada se radi o odobrenju za municiju ono se izdaje samo jednom u toku godine i to za kolичinu sadržanu u originalnim pakovanjima, a najviše do 60 komada.
- 3) *Držanje bez odobrenja nadležnog organa trofejnog oružja ili oružja koje zbog dotrajalosti više nije za upotrebu.* Dakle, ovo oružje se može držati, ali samo na osnovu odobrenja nadležnog organa. U suprotnom, postojaće prekršaj. Ali, odobrenje neće dobiti lice koje ne ispunjava uslove za dobijanje odobrenja za nabavku vatrenog oružja (čl.8 st. 1 t. 1 do 5 i st. 2), svi uslovi sem onog vezanog za obučavanje za rukovanje vatrenim oružjem.
- 4) *Nabavljanje, držanje ili nošenje vazdušnog ili oružja sa tetivom bez odobrenja nadležnog organa.*
- 5) *Nošenje trofejnog, dotrajalog ili starog oružja, ili spravljanje i držanje municije za to oružje.*

- 6) *Nepravilno držanje i nošenje oružja.* Zakon o oružju i municiji propisuje da se oružje i municija moraju držati zaključani i na drugi način obezbeđeni kako ne bi došli u posed neovlašćenih lica. I pitanje nošenja oružja, kao i rukovanja njime je takođe posebno određeno. Naime, regulisane su situacije kada neko lice koje poseduje oružni list ili odobrenje za nabavku oružja, a pri tom nema dozvolu za nošenje oružja, ima potrebu da prenosi oružje u slučaju promene prebivališta, popravke ili prepravke oružja, odlaska u lov, u streljanu na takmičenje, u slučaju smrti držaoca oružja ili u drugim opravdanim slučajevima. U ovim slučajevima, prenošenje oružja se prethodno mora prijaviti. Pri prenošenju oružje se obavezno mora rastaviti i mora biti odvojeno od municije, a ukoliko je u pitanju oružje koje se ne može rastaviti, ono mora biti na drugi način onesposobljeno za trenutnu upotrebu (nošenjem u futroli, stavljanjem bravice na okidaču, i sl.). U suprotnom, postojaće prekršaj.
- 7) *Upotreba oružja na javnom mestu ili mestu na kome se upotrebom oružja može ugroziti bezbednost ljudi ili objekata..*
- 8) *Davanje oružja na poslužu.* Ova zabrana ne važi za lovačko oružje koje se može davati na poslužu onom licu koji ima oružni list za tu vrstu oružja.
- 9) *Prevoz oružja, delova za oružje i municije bez odobrenja nadležnog organa.* Za svaki prevoz oružja, municije i delova municije, koji sadrže eksplozivnu ili zapaljivu materiju, mora se prethodno pribaviti odobrenje nadležnog organa, za koje se zahtev treba podneti najkasnije 24 časa pre započetog prevoza i koji mora sadržati sve relevantne podatke o pošiljaocu, primaocu, proizvođaču, prevozniku, kao i o samom teretu koji se prevozi. U suprotnom, postojaće prekršaj. Navđeno ne važi kada se radi o prevozu ovih sredstava za potrebe Vojske Srbije.

3.2. Lakši prekršaji fizičkih lica

Zakon o oružju i municiji u članu 36 propisuje ove prekršaje. Predviđene sankcije za njihove učinioce su: novčana kazna u iznosu do 200.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana i zaštitna mera oduzimanja predmeta, koja se obavezno izriče. U prekršaje ovog tipa ubrajaju se:

- 1) *Nabavljanje municije za oružje sa neolučenim cevima bez oružnog lista koji se izdaje za to oružje.* Municija za oružje sa olučenim cevima se može nabavljati samo na osnovu odobrenja nadležnog organa, a što nije slučaj

sa oružjem sa neolučenim cevima, jer je za nabavljanje njegove municije dovoljan sam oružni list. Nabavljanje oružja sa neolučenim cevima bez oružnog lista koji se za to oružje izdaje predstavlja prekršaj.

- 2) *Nepodnošenje zahteva nadležnom organu radi izdavanja oružnog lista.* Lice, kome je izdato odobrenje za nabavljanje oružja, na osnovu čega je ono oružje i nabavilo, mora u roku od osam dana od dana izvršene nabavke oružja, nadležnom organu podneti zahtev radi izdavanja oružnog lista. U suprotnom, čini prekršaj.
- 3) *Neprijavljivanje nabavljanja i držanja starog oružja.*
- 4) *Prenošenje oružja bez prethodne prijave.* Prekršaj se sastoji u neprijavljivanju nadležnom organu prenošenja oružja koje se legalno drži na osnovu oružnog lista i odobrenja. Nepravilno prenošenje oružja predstavlja teži prekršaj načinjen od strane fizičkih lica.
- 5) *Nevraćanje oružnog lista.* Nakon otuđenja oružja, lice koje je otuđilo oružje mora, u roku od osam dana oružni list, odnosno odobrenje za držanje oružja zajedno sa odobrenjem za nabavljanje oružja, predati nadležnom organu. Ukoliko se pak radi o zameni oružja iste vrste na koju glasi oružni list, lice koje zamenu vrši mora, u roku od osam dana, predati oružni list nadležnom organu radi izdavanja novog oružnog lista. U roku od osam dana, i lice koje poseduje oružje u obavezi je da prilikom promene prebivališta, o tome obavesti nadležni organ u mestu novog prebivališta. U slučaju da je lice koje je posedovalo oružje umrlo, članovi njegove porodice moraju u roku od 30 dana od dana njegove smrti, o tome obavestiti nadležni organ, a lice koje to oružje poseduje, u obavezi je da ga bez odlaganja predava čuvanje nadležnom organu. U suprotnom će postojati prekršaj.
- 6) *Nenošenje isprava prilikom prenošenja ili nošenja oružja.* Prilikom nošenja ili prenošenja oružja, mora se nositi i isprava kojom je utvrđeno pravo na držanje, odnosno pravo na nošenje ovakvog oružja. U suprotnom, postojaće prekršaj.
- 7) *Nabavljanje i držanje posebnog oružja od strane člana sportske ili druge organizacije bez odobrenja.* Uz posebno odobrenje, članovima sportskih i drugih organizacija može biti izdato odobrenje za navavljanje i držanje posebnog oružja i to: signalnih pištolja i naprava, pod uslovom da to predstavlja deo njihove opreme za sportsku ili profesionalnu delatnost. U suprotnom čine prekršaj.
- 8) *Nošenje oružja i municije van objekta, područja ili pravca kretanja transporta koji obezbeđuje.* Lica koja neposredno vrše poslove fizčkog obez-

beđenja i zaštite objekata dobijaju od strane organa, preduzeća, ustanove ili drugog pravnog lica za koje rade, uz saglasnost nadležnog organa, propisanu ispravu za nošenje oružja. Ali, ova lica oružje i municiju mogu nositi samo za vreme obavljanja poslova u objektu, na području ili pravcu kretanja transporta koji obezbeđuju. U suprotnom, čine prekršaj.

- 9) *Neprijavljivanje nestanka odnosno pronalaženje oružja.* Lice kome oružje nestane, kao i lice koje pronađe oružje u obavezi je da u roku od 48 sati o tome izvesti nadležni organ. U suprotnom, čini prekršaj.

4. PREKRŠAJI PRAVNOG LICA, ODGOVORNOG LICA I PREDUZETNIKA (ČL. 37)

Učinci ovih prekršaja mogu biti: pravna lica, odgovorna lica i preuzetnici. Sankcije propisane za prekršae iz čl. 37 Zakona o oružju i municiji su:

- za pravno lice: novčana kazna do 1.000.000 dinara i zaštitna mera oduzimanja predmeta,
- za preuzetnika: novčana kazna do 50.000 dinara i zaštitna mera oduzimanja predmeta,
- za odgovorno lice u pravnom licu: do 10.000 dinara i zaštitna mera oduzimanja predmeta.

U ove prekršaje spadaju:

- 1) *Stavljanje u promet, nabavljanje, držanje, popravljanje ili prepravljanje zabranjenog oružja ili uredaja.*
- 2) *Nabavljanje i držanje oružja i municije bez odobrenja radi obavljanja delatnosti.* Zakon izričito propisuje kojim organima, preuzećima, ustanovama i drugim pravnim licima će se izdati odobrenje za nabavljanje oružja. Svako nabavljanje oružja i municije bez ovog odobrenja predstavlja prekršaj.
- 3) *Neobaveštavanje nadležnog organa o prestanku potrebe za posedovanjem oružja i municije.* Državni organi, preduzeća, ustanove i druga pravna lica u obavezi su, da ukoliko im prestane potreba za daljim posedovanjem oružja i municije, o tome obaveste nadležni organ i najkasnije u roku od 15 dana mu to oružje i municiju predaju na čuvanje. U suprotnom, postojiće prekršaj. U slučaju da pravno lice to oružje i municiju

u roku od godinu dana ne preda nadležnom organu, oni će postati vlasništvo Republike Srbije.

- 4) *Neizdavanje propisane isprave za nošnje oružja licima koja obavljaju poslove fizičkog obezbeđenja i zaštite objekata.* Svi organi, preduzeća, ustanove i druga pravna lica koja se bave poslovima fizičkog obezbeđenja i zaštite objekata mogu poveriti oružje i municiju za neposredno vršenje tih poslova jedino licima koja su njihovim aktom za to određena. Međutim, neophodno je da ta lica budu zdravstveno sposobna i obučena za rukovanje oružjem. Uz saglasnost nadležnog organa, pravna lica su dužna da takvim licima izdaju propisanu ispravu za nošenje oružja. U suprotnom, postojaće prekršaj.
- 5) *Poveravanje oružja i municije licu koje ne ispunjava uslove ili koje ne čuva oružje i municiju na bezbednom mestu.*
- 6) *Neovlašćeni promet i prevoz oružja, delova za oružje i municiju.* Da bi se mogao obavljati promet oružja, delova za oružje i municije između preduzeća, tj. radnji ovlašćenih za tu vrstu delatnosti potrebno je postojanje posebnog odobrenja nadležnog organa. U suprotnom, radiće se o prekršaju. Takođe, i prevoz oružja, delova za oružje i municije ne može se obavljati bez ovakvog odobrenja, jer će u suprotnom postojati prekršaj.

5. PREKRŠAJI PRAVNOG LICA I PREDUZETNIKA (ČL.39)

U članu 39 Zakona o oružju i municiji propisani su ovi prekršaji. Njihovi učinioци su pravna lica, a kod jednog od njih učinilac je i preduzetnik. Predviđena je samo novčana kazna, i to:

- za pravno lice u iznosu do 1.000.000 dinara i
- za preduzetnika u iznosu do 500.000 dinara.

U ove pekršaje spadaju:

- 1) *Neizdavanje propisane isprave.* Pravna lica (organizacije koje upravljuju lovištima, streljačke organizacije, pravna lica koja u obavljanju svoje delatnosti koriste posebno oružje) koja u okviru svoje delatnosti koriste, ili pak daju na korišćenje određenim licima (ovde se misli samo na ona lica koja: po propisima o lovstvu imaju pravo na lov, su članovi streljačkih organizacija, ili prenose posebno oružje) oružje i municiju u obavezi

- su i da im o tome izdaju propisanu ispravu. Postupanje protivno ovom propisu predstavlja prekršaj.
- 2) *Neprijavljivanje nestanka odnosno pronalaženja oružja.* Nestalo ili pronađeno oružje se u roku od 48 sati mora prijaviti nadležnom organu. U suprotnom, radiće se o prekršaju.
  - 3) *Neobaveštavanje nadležnog organa o izvršenoj prepravci oružja.* Preduzeća, odnosno radnje koje se bave prepravkom oružja u obavezi su da o svakoj izvršenoj prepravci u pismenoj formi obaveste nadležni organ u roku od 48 sati. U suprotnom, postojaće prekršaj.
  - 4) *Nevođenje propisanih evidencija.* Svi subjekti koji: neposredno obavljaju poslove fizičkog obezbeđenja i zaštite objekata, upravljaju lovištima, vode streljačke organizacije, koriste posebno oružje u obavljanju svoje delatnosti, se bave prometom i/ili prepravljanjem oružja i municije, moraju voditi evidenciju o tome. Evidencije moraju voditi i ovlašćene organizacije za obuku lica za rukovanje vatrenim oružjem i to o obučenim licima i za to izdatim uverenjima. Pored ovih, postoje i evidencije o: podnetim zahtevima i izdatim odobrenjima za nabavljanje oružja i municije, o izdatim oružnim listovima i odobrenjima za držanje oružja, o oduzetom, nađenom i predatom oružju, delovima za oružje i municiji, o prijavljenom starom oružju i o oružju sa tetivom, koje vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova. Nevođenje ovih evidencija će predstavljati prekršaj.
  - 5) *Poseban prekršaj preduzetnika.* U čl. 38 Zakona o oružju i municiji predviđen je prekršaj čiji učinilac može biti samo preduzetnik. On se sastoji iz dva oblika. Prvi oblik postoji ukoliko se preduzetnik bavi prometom oružja, municije i delova za oružje bez potrebnog odobrenja nadležnog organa ili ukoliko prodaje oružje, municiju i delove za oružje licima (pravnim ili/i fizičkim) koja ne poseduju za to odgovarajuću dozvolu. Drugi oblik ovog prekršaja postoji u slučaju da se preduzetnik bavi popravljanjem i prepravljanjem oružja bez neophodnog odobrenja nadležnog organa ili, ukoliko prepravlja oružje za koje nadležni organ nije izdao odobrenje, odnosto oružni list. Sankcije predviđene za ovaj prekršaj su: navčana kazna u iznosu od 5.000 do 500.000 dinara i zaštitna mera zabrane vršenja dužnosti.

Glava šesta

PREKRŠAJI IZ ZAKONA O BEZBEDNOSTI SAOBRĀČAJA NA PUTEVIMA

1. POJAM SAOBRĀČAJA NA PUTEVIMA I OPŠTE KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA

Saobraćaj na putevima predstavlja izuzetno korisnu, a pre svega, neophodnu delatnost. On je zapravo krvotok organizma društva, jer potreba današnjeg čoveka za putovanjem i prevozom robe i materijala postala je nužnost života, što je za posledicu imalo ekspanziju saobraćajnih sredstava. U ovom gigantskom razvoju vodeće mesto zauzeli su drumski i vazdušni saobraćaj. Međutim, najčešći i najveći bezbednosni rizici pojavljuju se u drumskom saobraćaju, koji ima ogroman broj učesnika, a iz razloga što su kod ovog oblika saobraćaja nesreće vrlo česte, pa su i broj žrtava i materijalna šteta znatno veći u odnosu na druge vidove saobraćaja.

Ukoliko se ima u vidi da se putevima Republike Srbije svakodnevno kreću stotine i hiljade automobila, autobusa, kamiona, traktora, građevinskih mašina i drugih sredstava na motorni pogon, kao i to da je znatan broj njih neispravan, da putevi ni kvantitativno ni kvalitativno nisu adekvatni za toliki broj vozila, da veliki broj vozača ne poseduje dovoljno saobraćajne kulture, odgovornosti i stručne sposobnosti, ili je pak dobar deo njih samo premoren, bolestan – očigledno je kakva opasnost vreba na putevima u Republici.

Predviđanjem krivičnih dela i prekršaja zakonodavac nastoji da podigne nivo svesti svakog učesnika u saobraćaju da sa većom pažnjom i odgovornošću poštuje saobraćajne propise i tehnička pravila u vožnji i korišćenju vozila, a sve sa ciljem predupređenja saobraćajnih nezgoda.

Drumski saobraćaj u Republici Srbiji regulisan je velikim brojem propisa, među kojima je najznačajniji Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima.²⁹ Ovaj zakon u okviru svojih kaznenih odredbi sadrži odredbe o privrednim prestupima koje čine pravna i odgovorna lica (član 325) i veliki broj odredaba o

²⁹ "Službeni glasnik RS" br. 41/2009 i 53/2010.

najznačajnijim prekršajima u oblasti bezbednosti saobraćaja na putevima, koje mogu učiniti pravna i odgovorna lica, preduzetnici i fizička lica (čl. 326-338). Krivična dela iz ove oblasti sadržana su u posebnoj glavi Krivičnog zakonika.

Saobraćajni prekršaji imaju dvostruki objekt zaštite: bezbednost saobraćaja na putevima i opštu sigurnost ljudi i imovine.

Kao posledica kod ovih prekršaja javljaju se apstraktna i konkretna opasnost.

Što se vinosti tiče, saobraćajni prekršaji su, po prirodi stvari, nehatni delikti, što naravno ne isključuje mogućnost da budu učinjeni i sa umišljajem, koji je uvek uperen na ugrožavanje bezbednosti saobraćaja.

Učinilac saobraćajnog prekršaja može biti: pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu, preduzetnik i fizičko lice.

Saobraćajni prekršaji mogu biti učinjeni i sa umišljajem i iz nehata. Međutim, obično je reč o nehatnim deliktima, ali to ne isključuje mogućnost da budu učinjeni i sa umišljajem. Umišljaj je kod saobraćajnih delikata uvek usmeren na ugrožavanje bezbednosti saobraćaja, a ne na izazivanje drugih posledica (materijalna šteta i sl), u kom slučaju bi se radilo o postojanju odgovarajućeg krivičnog dela.

Prekršajni postupak, u prvom stepenu, za prekršaje kod kojih se kao učinilac javlja: pravno lice, odgovorno lice i preduzetnik, vodi organ državne uprave koji je nadležan za sporovođenje Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima. Taj organ vodi i postupak protiv fizičkog lica, učinioца saobraćajnog prekršaja za koji je predviđena novčana kazna u fiksnom iznoscu, pod uslovom da lice, u roku od osam dana, ne izvrši uplatu predviđenog iznosa novčane kazne na račun propisan za uplatu javnih prihoda, po nalogu izdatom od strane policijskog službenika koji je konstatovao da je konkretni prekršaj učinjen. Policijski službenik ima obavezu da, prilikom uručenja pomenutog naloga, učinioца prekršaja pouči da će, u slučaju da novčanu kaznu ne uplati u predviđenom roku, protiv njega biti pokrenut prekršajni postupak pred nadležnim organom državne uprave. U ostavlim slučajevima, za vođenje prekršajnog postupka nadležan je prekršajni sud.

1.1. Sankcije za saobraćajne prekršaje

Učiniocima saobraćajnih prekršaja, mogu se izreći:

- kazna zatvora,
- novčana kazna i
- kazneni poeni.

Kazna zatvora je predviđena za najteže slučajeve saobraćajnih prekršaja, u trajanju od jednog do šezdeset dana. Propisuje se samostalno ili alternativno sa novčanom kaznom.

Novčana kazna propisana je kao samostalna kazna za prekršaje kod kojih se kao učinioци pojavljuju: pravna lica, odgovorna lica i preduzetici. Maksimalan iznos propisane novčane kazne:

- za pravno lice je 800.000 dinara,
- za odgovorno lice u pravnom licu ili državnom organu, odnosno organu jedinica lokalne samouprave je 50.000 dinara,
- za fizičko lice, novčana kazna je propisana alternativno sa kaznom zatvora, u rasponu posebnog minimuma i maksimuma, gde njen maksimalni iznos dostiže 50.000 dinara. Za najlakše prekršaje kazna je, za osnovne oblike, propisana u fiksnim iznosima od 5.000 dinara, odnosno od 3.000 dinara.

Kazneni poeni za učinjene prekršaje iz oblasti saobraćaja izriču se vozaču (isključivo fizičkom licu), kome je vozačka dozvola izdata u Republici Srbiji. Za pojedine prekršaje, predviđene Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima, utvrđeni su kazneni poeni od 1 do 18 u zavisnosti od težine prekršaja, koji se izriču kumulativno sa kaznom zatvora ili novčanom kaznom. Izrečeni kazneni poeni se iz evidencija brišu nakon proteka dve godine od dana izricanja. Međutim, ako vozač u roku od dve godine sakupi 18 ili više kaznenih poena, odnosno 9 ili više kaznenih poena ako se radi o vozaču koji ima probnu vozačku dozvolu, nadležna organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, koja vozača vodi u evidenciju, oduzeće mu vozačku dozvolu. Kazneni poeni koji su vozaču izrečeni za vreme posedovanja probne vozačke dozvole važe i nakon sticanja vozačke dozvole, tj. dok ne proteknu dve godine od dana izricanja kaznenih poena.

Kaznene poene može izreći samo prekršajni sud, tako da oni mogu biti propisani samo za prekršaje za koje se prekršajni postupak vodi pred tim sudom. Ova kazna može biti izrečena samo vozaču kojem je vozačka dozvola, odnosno probna vozačka dozvola, izdata u Republici Srbiji.

Za najteže prekršaje fizičkih lica (čl. 329 i 330 Zakona o bezbednosti saobraćaja), odredbom o odnosnom prekršaju, propisano je i koliko će kaznenih poena (kumulativno sa kaznom zatvora) biti izrečeno učiniocu prekršaja. Po reda toga, u čl. 335 predviđeno je za koje se još prekršaje iz oblasti bezbednosti

saobraćaja izriču kazneni poeni i u kom iznosu. Kada se radi o prekršajima iz člana 331, broj kaznenih poena se uvećava za 3, odnosno jedan, ukoliko je reč o prekršajima iz člana 332, pod uslovom da je zbog učinjenog prekršaja došlo do saobraćajne nezgode, a ako je saobraćajna nezgoda izazvana prekršajem za koji inače nisu propisani kazneni poeni, učiniocu se izriču dva kaznena poena. Propisani broj kaznenih poena se uvećava (za dva kaznena poena) i u slučaju da se u vrme izvršenja prekršaja u vozilu učinioca nalazilo dete mlađe od 12 godina, u slučaju činjenja prekršaja iz grupe „Obaveze vozača prema pešacima“, kao i ako je vozač prilikom izvršenja prekršaja upravljao vozilom pod dejstvom alkohola u stanju srednje, teške, veoma teške, odnosno potpune alkoholisnosti, ako je upravljao autobusom dok se njime prevoze putnici, vozilom kojim se vrši javni prevoz putnika, prevoz opasnih materija ili vanredni prevoz, kao i vozilom sa pravom prvenstva prolaza ili vozilom pod pratnjom.

Kazneni poeni se izriču uz opomenu, ako se rai o opomeni koja je izrečena od strane prekršajnog suda za prekršaj za koji je obavezno izricanje kaznenih poena.

Kod odmeravanja kazne za sticaj prekršaja, kazneni poeni se određuju za svaki prekršaj individualno, a jedinstvena kazna predstavlja zbir pojedinačno utvrđenih kaznenih poena.

1.2. Zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom

Ova zaštitna mera se sastoji u zabrani učiniocu prekršaja da upravlja motornim vozilom. Izriče se uz kaznu ili opomenu. Da bi se mogla izreći neophodno je da bude predviđena pravnom normom kojom se propisuje konkretni prekršaj koji se učiniocu stavlja na teret i za koji je on proglašen odgovornim. Opšti uslovi za izricanje ove zaštitne mere su: da je učinilac prekršaja učinio prekršaj protiv bezbednosti saobraćaj i da postoji opasnost da će ponovo učiniti prekršaj, odnosno da njegovo ranije kršenje saobraćajnih propisa ukazuje da postoji opasnost da on dalje upravlja motornim vozilom. Takođe, zakonom kojim se propisuju pojedini saobraćajni prekršaji mogu biti određeni i drugi uslovi za izricanje ove mere.

Zaštitnu meru zabrane upravljanja motornim vozilom može izreći samo prekršajni sud, a njeno izricanje može biti fakultativno ili obavezno. Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, za sve teže prekršaje fizičkih lica (čl. 329 i 330), predviđa obavezno izricanje ove mere. Pored toga, čl. 338 predviđa i druge slučajeve obavezne primene ove mere. Reč je o saobraćajnim prekršajima.

ma koji se u zakonu tretiraju kao opasni za bezbednost saobraćaja, u meri da učiniocu uvek treba izreći meru zabrane upravljanja motornim vozilom. Isti član, predviđa i mogućnost izricanja navedene mere za prekršaje koji se vode pred prekršajnim sudom. U tom slučaju, prekršajni sud koji odlučuje o prekršaju, ceni zakonom postavljene opšte uslove za izricanje ove mere i okolnosti konkretnog slučaja, nakon čega odlučuje da li će izreći zaštitnu meru zabrane upravljanja motornim vozilom ili ne.

Prilikom donošenja odluke o izricanju ove zaštitne mere, mora se uzeti u obzir da li je učinilac prekršaja vozač motornog vozila i po zanimanju. Međutim, zakon ne propisuje i način tretiranja navedene činjenice, odnosno u kom smislu ona treba da utiče na donošenje odluke.

Zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom izriče se u trajanju od trideset dana do jedne godine. U vreme trajanja ove zaštitne mere ne uračunava se vreme koje je učinilac proveo na izdržavanju kazne zatvora. Za konkretni prekršaj, dužina trajanja ove mere, određena je ili samim propisom o prekršaju ili opštom odredbom kojom se određuje njeno izricanje. Trajanje ove mere, ako je izrečena na osnovu opšte odredbe, može biti produženo za dva meseca (s tim da ona ukupno ne može trajati duže od 12 meseci):

- 1) ukoliko je izvršenjem prekršaja (za čiji je osnovni oblik predviđeno izricanje zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom), izazvana sobraćajna nezgoda,
- 2) ako se u vreme izvršenja prekršaja u vozilu učinioca nalazilo dete uzrasta do 12 godina,
- 3) u slučaju činjenja prekršaja iz grupe „Obaveze vozača prema pešacima“,
- 4) ukoliko je vozač prilikom izvršenja prekršaja upravljaо vozilom pod uticajem alkohola u stanju srednje, teške, veoma teške, odnosno potpune alkoholisanosti, autobusom dok se njim prevoze putnici, vozilom kojim se vrši javni prevoz putnika, prevoz opasnih materija ili vanredni prevoz, kao i vozilom sa pravom prvenstva prolaza ili vozilom pod pratnjom.

2. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA

2.1. Teži prekršaji pravnih i odgovornih lica

Ova grupa prekršaja predviđena je u članu 326 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima. Za učinioce su predviđene novčane kazne od 100.000 do 800.000 dinara za pravna lica, i od 6.000 dinara do 50.000 dinara za odgovorna lica u pravnom licu i odgovorna lica u državnom organu, odnosno organu jedinica lokalne samouprave. Navedenim članom propisano je ukupno 79 prekršaja, a među njima su:³⁰

- 1) Svako pravno lice i preduzetnik koji obavlja delatnost proizvodnje, održavanja, stavljanja u promet, popravljanja ili prepravljanja vozila ili uređaja, rezervnih delova i opreme za vozila, dužan je da te poslove obavlja na propisan način u skladu sa pravilima struke u cilju bezbednog učestvovanja vozila u saobraćaju.
Privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koji projektuje, gradi, rekonstruiše, održava i upravlja putevima, dužan je da to čini na način koji omogućava bezbedno odvijanje saobraćaja.
- 2) Autobusi i teretna vozila najveće dozvoljene mase preko 7.500 kg, koja su proizvedena, odnosno prvi put registrovana u Republici Srbiji nakon stupanja na snagu Zakona o bezbednosti saobraćaja, moraju imati uređaj za ograničavanje brzine kretanja koji ne dozvoljava kretanje brzinom većom od 10 km/h od ograničenja predviđenog za tu vrstu vozila.
- 3) Uređaji za davanje posebnih zvučnih i svetlosnih znakova, crveno i plavo trepćuće svetlo koja se naizmenično pale i zvučni znak promenljive frekvencije, smeju se ugrađivati i postavljati samo na vozilima pod pratnjom, a to su: vozilo kome je dodeljena pratnja vozila policije, Bezbednosno-informativne agencije, Vojske Srbije, odnosno Vojno-bezbednosne agencije, kada daju posebne zvučne i svetlosne znake, kao i samo vozilo policije, Vojske Srbije, Bezbednosno-informativne agencije i Vojno-bezbednosne agencije, kada daje posebne zvučne i svetlosne znake i kada su namenjena da vrše pratnju.
- 4) Uređaji za davanje posebnih zvučnih i svetlosnih znakova smeju se ugrađivati i postavljati samo na vozilima sa prvenstvom prolaza, a to

³⁰ Đorđević Đ.: Prekršajno..., op. cit. pp. 148 – 152.

su vozila policije, Bezbednosno-informativne agencije, Vojske Srbije, Vojno-bezbednosne agencije, hitne medicinske pomoći, odnosno vatrogasne službe, kada daju posebne zvučne i svetlosne znake, kao i vozila ministarstva nadležnog za izvršenje zavodskih sankcija kada prevoze lica lišena slobode, kada daju posebne zvučne i svetlosne znake.

- 5) Vozilo koje prelazi propisane dimenzije, odnosno vozilo na kome teret prekoračuje dozvoljene dimenzije i vozilo koje prati takav prevoz kada je to određeno u dozvoli za vanredni prevoz, mora da ima uključeno žuto rotaciono ili trepćuće svetlo u saobraćaju a putu.
- 6) U saobraćaju na putu vozilo ne sme da se optereti preko nosivosti upisane u saobraćajnu dozvolu, odnosno preko najvećeg osnovinskog opterećenja pojedinih osovina odrećenih od strane proizvođača vozila.
- 7) U motrornom vozilu, odnosno na vozilu i priključnom vozilu u saobraćaju na putu, dozvoljeno je prevoziti onoliko lica kojiko je označeno u saobraćajnoj dozvoli, na mestima koja su za to predviđena.
- 8) Turistički voz sme da se kreće samo po trasi koju je odredio nadležni organ jedinice lokalne samouprave. Za slučaj da se kreće van odobrene trase, mora imati posebnu dozvolu nadležnog organa za poslove saobraćaja. Turističkim vozom sme upravljati samo vozač koji ima vozačku dozvolu najmanje za upravljanje vozilima B kategorije i posebnu dozvolu za upravljanje turističkim vozom koju izdaje Agencija.
- 9) Za probnu vožnju pri kojoj se, radi ispitivanja proizvedenog ili prepravljenog motornog, odnosno priključnog vozila, mora odstupiti od pojedinih odredbi propisa o bezbednosti saobraćaja na putevima, potrebna je dozvola.
- 10) Javni putevi moraju biti obeleženi propisanom saobraćajnom signalizacijom, kojom se učesnici u saobraćaju upozoravaju na opasnost koja im preti na putu, odnosno delu puta, stavljuju do znanja ograničenja i privremene zabrane u saobraćaju, pri čemu se ti znakovi moraju ukloniti čim razlozi zbog kojih su postavljeni prestanu.
- 11) Saobraćajna signalizacija (saobraćajni znakovi, oznake na kolovozu i trotoaru, uređaji za davanje svetlosnih saobraćajnih znakova, svetlosne i druge oznake na putu), se postavlja i održava tako da učesnici u saobraćaju mogu na vreme i lako da ih uoče danju i noću i da blagovremeno postupe u skladu sa njihovim značenjem.
Saobraćajna signalizacija se mora ukloniti, dopuniti ili zameniti, ako njeni značenje ne odgovara izmenjenim uslovima saobraćaja na putu

ili zahtevima bezbednosti saobraćaja. Sadržaj, oblik, boja i veličina saobraćajne signalizacije mora da bude ista u svim vremenskim uslovima, pri dnevnom svetlu i pri osvetljavanju farovima.

Saobraćajna signalizacija mora da bude osvetljena ili izrađena od sve-tloodbojih materijala.

- 12) Prelaz puta preko železničke pruge mora biti obeležen propisanom saobraćajnom signalizacijom.

Na prelazu puta sa savremenim kolovoznim zastorom (asfalt, beton, kocka i sl.), preko železničke pruge morau se postaviti semafori kojima se najavljuje približavanje voza.

Na prelazu puta preko železničke pruge postavljaju se branici ili polubranici kojima se zabranjuje i sprečava prelazak vozila preko železničke pruge, kojima mogu biti pridodati uređaji za davanje zvučnih znakova koji upozoravaju na spuštanje barnika, odnosno polubranika.

Kada su na prelazu puta preko železničke pruge postavljeni branici ili polubranici, a uređaj za njihovu upotrebu nije ispravan ili se ne koristi, ti branici moraju biti uklonjeni ili na odgovarajući način prekriveni. Ako se radi o delu puta koji nema savremeni kolovozni zastor na tom mestu mora se postaviti svetlosni saobraćajni znak koji najavljuje približavanje voza.

- 13) Deo puta na kome su nastale prepreke, odnosno oštećenja, koje se ne mogu odmah ukloniti, odnosno otkloniti ili na kome se izvode radovi, mora biti obeležen propisanom saobraćajnom signalizacijom, a učesnici u saobraćaju obezbeđeni postavljanjem branika.

Upravljač puta je obavezan da obezbedi postavljanje privremene saobraćajne signalizacije na delu puta na kome su nastala oštećenja ili prepreke koje se ne mogu odmah otkloniti i da obezbedi učesnike u saobraćaju.

Izvođač radova dužan je da pre početka radova postavi privremenu saobraćajnu signalizaciju i obezbedi mesto na kome se izvode radovi i da istu održava u propisanom stanju tokom izvođenja radova, a nakon završetka radova da istu ukloni.

- 14) Osiguravajuća društva dužna su da vode evidenciju o saobraćajnim nezgodama za koje je sačinjen Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi.

- 15) Zdravstvena ustanova koja ispunjava propisane uslove i dobije ovlašćenje ministarstva nadležnog za poslove zdravlja da može obavljati zdravstvene pregledе vozača motornih vozila odnosno skupova vozila, instruktora vožnje i vozače tramvaja, obavezna je da zdravstvene pregledе vozača obavlja zakonito po pravilima struke i na savestan način.

- 16) Privredno društvo i drugo pravno lice, odnosno preduzetnik, dužni su da obezbede da poslove vozača koji upravljaju vozilima kategorija C, C1, D, D1, CE, C1E, DE i D1E, kojima je to osnovno zanimanje, odnosno koji obavljaju javni prevoz, obavljaju vozači koji poseduju dozvolu za obavljanje poslova profesionalnog vozača.
- 17) Privredno društvo ili srednja stručna škola koji ispunjavaju propisane uslove za osposobljavanje kandidata za vozače i imaju dozvolu za to, dužni su da u radnom odnosu, na određeno ili neodređeno vreme imaju: 1) najmanje tri instruktora vožnje B kategorije i najmanje jednog instruktora za svaku od kategorija vozila za koje vrši osposobljavanje kandidata za vozače sa punim radnim vremenom, a ako ne vrši osposobljavanje kandidata za vozače motornih vozila B kategorije, mora imati ukupno najmanje tri instruktora vožnje odgovarajućih kategorija; 2) najmanje jednog predavača teorijske nastave; 3) najmanje jednog ispitičača za svaku od kategorija vozila za koje pravno lice vrši osposobljavanje.
- 18) Praktičnu obuku može da obavlja instruktor vožnje koji ispunjava propisane uslove i ima dozvolu (licencu) za instruktora vožnje.
- 19) Vozilo za obuku kandidata za vozače vozila B kategorije mora imati ugrađene duple nožne komande, osim komande za ubrzavanje, a vozila kategorije C i D umesto duplih komandi mogu imati ugrađenu komandu pomoćne parkirne kočnice na dohvat ruke instruktora vožnje.
Vozilo za obuku kandidata za vozače vozila B kategorije ne može imati automatski menjač.
Motorno vozilo kategorije B, C1, C, D1 i D mora imati ugrađen tahograf.
- 20) Obuku iz prve pomoći i organizovanje i sprovođenje ispita obavlja Crveni krst Srbije, odnosno zdravstvena ustanova koja ispunjava propisane uslove i koja za to dobije odgovarajuću dozvolu (ovlašćenje).
- 21) Vozilo u saobraćaju na putu mora da ispunjava propisane tehničke uslove, tehničke propise i da bude tehnički ispravno. Prekršaj će postojati ako je vozilo tehnički neispravno u pogledu uređaja za zaustavljanje, za upravljanje, pneumatika i uređaja za spajanje vučnog i priključnog vozila.
- 22) Vlasnik, odnosno korisnik vozila dužan je da, na zahtev policijskog službenika, da podatke o identitetu lica kome je dao vozilo na upravljanje odnosno korišćenje.
- 23) Privredno društvo ovlašćeno da vrši tehnički pregled vozila dužno je da obezbedi da uređaji i oprema pomoću kojih se vrši tehnički pregled vozila budu uvek u ispravnom stanju.

Uređaji koji se koriste za vršenje tehničkog pregleda vozila, a predstavljaju merila, moraju ispunjavati sve uslove određene metrološkim propisima.

- 24) Vozilo mora biti upisano u jedninstveni registar vozila. Za registrovano vozilo se izdaje saobraćajna dozvola, registrarske tablice i registraciona nalepnica. U saobraćaju na putu mogu da učestvuju samo motorna i priključna vozila za koje je izdata saobraćajna dozvola, registrarske tablice i registraciona nalepnica. Motorno i priključno vozilo ne sme da učestvuje u saobraćaju na putu nakon isteka roka važenja registracione nalepnice.
- 25) Pravno lice koje ima ovlašćenje Ministarstva unutrašnjih poslova za izdavanje registracione nalepnice neće izvršiti izdavanje registracione nalepnice ukoliko ima saznanja da fizičko lice (osim preduzetnika), podnositelj zahteva za registraciju, odnosno izdavanje registracione nalepnice, nije izmirilo sve novčane obaveze povodom učinjenih prekršaja, odnosno krivičnih dela propisanih Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima.
- 26) Pravno lice, preduzetnik, odnosno fizičko lice, ne sme u saobraćaju na putu koristiti vozilo registrovano u inostranstvu, pre nego što se vozilo privremeno registruje. Privremeno se registruju motorna i priključna vozila koja su privremeno uvezena iz inostranstva ili nabavljena u Republici Srbiji radi izvoženja u inostranstvo, motorna i priključna vozila koja se koriste na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji ili ugovora o zakupu zaključenog između domaćeg i stranog prevoznika, kao i motorna i priključna vozila radi učešća na sajmovima i sportskim takmičenjima.
- 27) Analizu krvi, urina i/ili drugih telesnih materija u cilju utvrđivanja sadržaja alkohola i/ili psihoaktivnih supstanci u organizmu može vršiti samo zdravstvena ustanova koja dobije ovlašćenje za to od ministarstva nadležnog za zdravlje.
- 28) Privredno društvo ili drugo pravno lice, odnosno državni organ i organ jedinice lokalne samouprave i preduzetnik koji vrši prevoz u drumskom saobraćaju, dužno je da organizuje i obavlja kontrolu nad ispunjenošću uslova za učešće u saobraćaju na putu njihovih vozila i vozača, a posebno uslovima u pogledu vremena upravljanja i odmora vozača, kao i uslova predviđenih drugim propisima od kojih zavisi bezbednost saobraćaja i vodi propisane evidencije i obezbedi da ti uslovi budu ispunjeni.

2.2. Teži prekršaji preduzetnika

Član 328 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima predviđa saobraćajne prekršaje preduzetnika. Po težini, deli ih u tri grupe. Za najteže prekršaje, učinioći se kažnjavaju naovčanom kaznom u iznosu od 100.000 do 500.000 dinara, i sastoje se u postupanju suprotno odredbama Zakona o Bezbednosti saobraćaja:³¹

- 1) Pravna lica i preduzetnici koji obavljaju delatnost proizvodnje, održavanja, stavljanja u promet, popravljanja ili prepravljanja vozila ili uređaja, rezervnih delova i opreme za vozila, mogu to činiti samo ukoliko dobiju dozvolu od ministarstva nadležnog za trgovinu i usluge.
- 2) Zabranjeno je stavljanje u promet i reklamiranje uređaja i predmeta kojima se može otkrivati ili ometati rad uređaja za merenje brzine kretanja vozila, odnosno drugih uređaja namenjenih za otrivanje i dokumentovanje prekršaja.
- 3) U saobraćaju na putu vozilo ne sme da se optereti preko osnovinskog opterećenja propisanog tehničkim normativima za vozila i najveće dozvoljene ukupne mase, a ovaj prekršaj će postojati kada je premađeno osnovinsko opterećenje propisano tehničkim normativima za vozila i najveću dozvolenu ukupnu masu, za više od 5%. Vozilo se takođe ne sme opteretiti tako da vozilo sa teretom premašuje najveće dozvoljene dimenzije za pojedine vrste vozila.
- 4) Održavanje sportskih i drugih priredbi na putu je zabranjeno.
- 5) Obuku za sticanje licence za obavljanje poslova profesionalnog vozača, organizaciju i sprovođenje seminara unapređenja znanja i polaganja ispita provere znanja stčenog na seminaru, vrši pravno lice koje dobije dozvolu ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja. Stručni ispit za sticanje licence za obavljanje poslova profesionalnog vozača i izdavanje uverenja o položenom stručnom ispitom, obavlja Agencija.
- 6) Motorna i priključna vozila koja se pojedinačno ili serijski proizvode ili prepravljaju, odnosno njihovi uređaji, sklopovi i oprema, moraju biti usaglašeni sa jednoobraznim tehničkim uslovima u skladu sa propisima o homologaciji. Pre stavljanja u promet, odnosno puštanja u saobraćaj ovih vozila, mora se utvrditi i da li ispunjavaju propisane uslove u skladu sa Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima.

³¹ Ibid, pp. 152-153.

- 7) Prepravku, odnosno pojedinačnu proizvodnju vozila može da izvrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik koji imaju dozvolu od ministarstva nadležnog za trgovinu i usluge za obavljanje ove delatnosti.
- 8) Tehnički pregled vozila je delatnost od opšteg interesa, koju može da obavlja samo privredno društvo koje ispunjava propisane uslove i koje za to dobije ovlašćenje.
- 9) Lice koje vrši ukljanjanje odnosno premeštanje vozila ne sme da odredi veću visinu naknade za uklanjanje vozila nego što je to propisano odlukom Vlade.

2.3. Teži prekršaji fizičkih lica

Ovi prekršaji propisani su odredbama čl. 329 i 330 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima. Za njihove učinioce predviđene su kazna zatvora ili novčana kazna, uz kumulativno izrcanje kaznenih poena. Uz navedene kazne, obavezno se izriče i zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom.

Član 329 predviđa kaznu zatvora u trajanju od 30 do 60 dana i izricanje 15 kaznenih poena, za vozača koji postupa u gruboj suprotnosti sa pravilima saobraćaja, pri čemu ne pokazuje obzir prema bezbednosti ostalih učesnika u saobraćaju (tzv. nasilnička vožnja). Za ovaj prekršaj učiniocu se obavezno izriče i zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od najmanje devet meseci.

Teži oblik ovog prekršaja postoji ukoliko vozač prilikom nasilničke vožnje prouzrokuje saobraćajnu nezgodu, u kom slučaju je za učinioca predviđena kazna zatvora od 45 do 60 dana i 17 kaznenih poena, uz obavezno izricanje zaštitne mere u trajanju od najmanje devet meseci.

Za prekršaje predviđene članom 330 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima propisana je kazna zatvora od najmanje 15 dana ili novčana kazna od 100.000 do 120.000 dinara i 14 kaznenih poena i uz obavezno izricanje zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju ne manjem od osam meseci. Prekršaje iz ovog člana čini fizičko lice - vozač koji:

- 1) upravlja vozilom bez vozačke dozvole one kategorije kojom upravlja, osim u slučaju kada je vozačkoj dozvoli istekao rok važenja;
- 2) upravlja turističkim vozom bez vozačke dozvole i posebne dozvole za upravljanje turističkim vozom, osim u slučaju kada je vozačkoj dozvoli, odnosno posebnoj dozvoli istekao rok važenja;

- 3) upravlja tramvajem bez vozačke dozvole i posebne dozvole za upravljanje tramvajem, osim u slučaju kada je vozačkoj dozvoli, odnosno posebnoj dozvoli istekao rok važenja;
- 4) upravlja vozilom pod dejstvom alkohola više od 2,00 mg/ml, kao i instruktor vožnje, lice koje nadzire vozača sa probnom vozačkom dozvolom i ispitivač na praktičnom delu vozačkog ispita kada učestvuje u saobraćaju;
- 5) odbije da se podvrgne utvrđivanju prisustva u organizmu alkohola i/ili psihoaktivnih supstanci pomoću odgovarajućih sredstava (alkometar, droga test i dr.), kao i instruktor vožnje, lice koje nadzire vozača sa probnom vozačkom dozvolom i ispitivač na praktičnom delu vozačkog ispita kada učestvuje u saobraćaju;
- 6) je isključen iz saobraćaja, a zatečen je u upravljanju vozilom za vreme trajanja tog isključenja;
- 7) upravlja vozilom u vreme trajanja isključenja tog vozila iz saobraćaja;
- 8) upravlja motornim vozilom, odnosno tramvajem, za vreme trajanja zaštitne mere, odnosno mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom;
- 9) se na putu u naselju kreće brzinom koja je preko 70 km/h veća od dozvoljene;
- 10) se na putu van naselja kreće brzinom koja je preko 80 km/h veća od dozvoljene, kao i vozač autobusa sa priključnim vozilom za prevoz lica, za gradske autobuse, autobuse koji, pored ugrađenih sedišta imaju i određena mesta za stajanje, koji se na putu van naselja kreće brzinom koja je preko 70 km/h veća od dozvoljene;
- 11) se u zoni „usporenog saobraćaja“ kreće brzinom koja je preko 50 km/h veća od dozvoljene;
- 12) se u zoni „30“ i zoni „škole“ kreće brzinom koja je preko 60 km/h veća od dozvoljene;
- 13) noću upravlja vozilom na neosvetljenom delu puta, a nema uključeno nijedno svetlo za osvetljavanje puta niti prednje poziciono svetlo,
- 14) ne zaustavi vozilo ispred pešačkog prelaza na kome se nalazi najmanje jedan pešak, kada mu je svetlosnim saobraćajnim znakom ili znakom ovlašćenog službenog lica prolaz zabranjen;
- 15) se ne zaustavi pred prelazom puta preko železničke pruge ukoliko je uređaj za zatvaranje saobraćaja spušten ili je počeo da se spušta, ili ako se daju svetlosni ili zvučni znaci koji upozoravaju da će taj uređaj

- početi da se spušta, odnosno da se prelazu puta preko železničke pruge približava voz, u slučajevima kada se u vozilu prevozi dete mlađe od 12 godina, ili upravlja autobusom kojim se prevoze putnici, odnosno drugim vozilom kojim se vrši javni prevoz putnika;
- 16) kao učesnik saobraćajne nezgode u kojoj je neko lice zadobilo telesne povrede, odnosno poginulo, ili je nastala velika materijalna šteta, nije zaustavio vozilo, odnosno nije obavestio policiju i ostao na mestu nezgode do dolaska policije i završetka uviđaja;
  - 17) instruktor vožnje koji obavlja praktičnu obuku kandidata za vozače za vreme trajanja zaštitne mere, odnosno mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom, odnosno koji je izgubio pravo upravljanja motornim vozilom određene kategorije, odnosno kome je vozačka dozvola oduzeta.

Teži oblik nekog od navedenih prekršaja postoji ukoliko je vozač prilikom izvršenja prekršaja prouzrokovao saobraćajnu nezgodu. Učinilac se tada kažnjava kaznom zatvora od najmanje 45 dana ili novčanom kaznom od 120.000 do 150.000 dina i 16 kaznenih poena, uz obavezno izricanje zaštitne mere u trajanju od devet meseci.

2.4. Odgovornost roditelja, usvojioca, odnosno staraoca maloletnika za saobraćajni prekršaj koji učini maloletnik

Članom 318 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima predviđen je prekršaj roditelja, usvojioca, odnosno staraoca maloletnog lica koje je učinilo saobraćajni prekršaj iz Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima.

Ukoliko je prekršaj učinilo maloletno lice mlađe od 14 godina (dete), koje nije prekršajno odgovorno, a prekršaj je učinjen usled propuštanja dužnog nadzora nad tim licem, roditelj, usvojilac odnosno staralac maloletnog lica se kažnjava kao da je sam učinio prekršaj. Ako je prekršaj učinio maloletnik (lice koje je navršilo 14, ali nije napunilo 18 godina života), za prekršaj će se pored njega (maloletnici su prekršajno odgovorni), kazniti i njegov roditelj, usvojilac odnosno staralac, ukoliko je do prekršaja došlo usled propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, a roditelj, usvojilac odnsono stralac je bio u mogućnosti da takav nadzor vrši.

Ni u jednom slučaju se roditelju, odnosno usvojiocu i staraocu neće izreći kazneni poeni ili zaštitna mera, ako su bili predviđeni za učinjeni prekršaj maloletnog lica.

2.5. Odgovornost instruktora vožnje za prekršaj koji učini kandidat za vozača

Članom 319 ovog zakona predviđena je odgovornost instruktora vožnje pod čijim se nadzorom kandidat za vozača obučava u upravljanju motornim vozilom u saobraćaju na putu, odnosno odgovornost lica koje nadzire vozača koji vozilom upravlja na osnovu probne³² vozačke dozvole, za sve prekršaje koje kandidat/vozač u toku svoje obuke/vožnje učini, osim za one prekršaje koje instruktor/lice koje nadzire vozača nije bio/bilo u stanju da spreči.

Ova lica se kažnjavaju za saobraćajni prekršaj koji učini kandidat za vozača, osim ako dokažu da nisu bila u mogućnosti da spreče izvršenje prekršaja. Njima se kazneni poeni i zaštitna mera ne izriču i ako su bili predviđeni, osim ukoliko su u vreme izvršenja prekršaja bili pod dejstvom alkohola ili psihosaktivnih supstanci.

2.6. Odgovornost vlasnika – korisnika vozila

Ova odgovornost postoji ako je odnosnim vozilom izvršen prekršaj. Vlasnik, odnosno korisnik vozila odgovaraju za prekršaj u slučaju da vozač koji je upravljao njihovim vozilom nije identifikovan, zato što su omogućili da se njihovim vozilom učini neki od prekršaja iz Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima, a prekršaj je uočen i dokumentovan uređajima za utvrđivanje prekršaja u saobraćaju ili neposrednim opažanjem policijskog službenika.

---

³² Probna vozačka dozvola se izdaje licu koje ispunjava sve uslove za upravljanje vozilom B kategorije, a nije navršilo 18 godina života, s tim da se ona ne može izdati pre nego što ono navrši 17 godina. Ova dozvola se izdaje i licu koje je navršilo 18 godina, ali koje prvi put stiče pravo na upravljanje motornim vozilima "B" kategorije. U oba slučaja rok važnosti ove dozvole je godinu dana, s tim da se ona može koristiti samo u Republici Srbiji. Imalac ove vrste vozačke dozvole podleže posebnim pravilima i obavezama u saobraćaju. Tako, vozač koji ima probnu vozačku dozvolu B kategorije: ne sme da započne i upravlja vozilom bez nadzora lica u vozilu koje ima vozačku dozvolu B kategorije u trajanju od najmanje pet godina; ne sme upravljati motornim vozilom u periodu od 23,00 do 5,00 sati, koristiti telefon i druga sredstva komunikacije za vreme vožnje; i ne sme se kretati brzinom većom od 90% od brzine koja je dozvoljena na delu puta kojim se kreće, pri čemu vozilo kojim upravlja mora biti označeno posebnom oznakom "P" postavljenom na vidljivom mestu sa prednje i zadnje strane vozila.

Glava sedma

PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM

1. LIČNA KARTA – POJAM

Lična karta predstavlja javnu ispravu. Javna isprava je svako pismeno izdato od strane nadležnog državnog ili nekog drugog organa ili organizacije koji vrše javna ovlašćenja radi konstantovanja određenih činjenica. Svrha postojanja javne isprave ogleda se u dokazivanju činjenica koje su u njoj sadržane. Kako nju, dakle, izdaje ili overava, obično državni organ, to postoji prepostavka njene istinitosti koja se može pobijati.

Lična karta je dokument koji služi za dokazivanje identiteta ličnosti, mada može služiti i za dokazivanje drugih činjenica koje su sadržane u njoj. Može služiti i kao putna isprava, ukoliko je to određeno međunarodnim ugovorom (pr. R. Srbija i Crna Gora). Koje podatke lična karta treba da sadrži, postupak njenog izdavanja, važnost i sve u vezi sa ovim dokumentom propisano je Zakonom o ličnoj karti.³³ Prema pomenutom zakonu, lična karta se izdaje na odgovarajućem obrascu i treba da sadrži sledeće podatke: prezime i ime lica, pol, dan, mesec i godinu njegovog rođenja, mesto, opštinu i državu rođenja, jedinstveni matični broj građana, slike biometrijskih podataka vlasnika lične karte (fotografija, otisak prsta i potpis), datum njenog izdavanja i rok važenja. Pored navedenog, ovaj dokument sadrži i prostor za kontaktni mikrokontroler (čip), kao i prostor za mašinski čitljivu zonu za automatsko očitavanje podataka, u koji se unose svi vidljivi podaci na ličnoj karti, kao i dodatni podaci (državljanstvo, prebivalište i adresa stana njenog imaoca i jedinstveni matični broj njegovih roditelja).

Ličnu kartu izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova na način koji propiše ministar.

Sva lica starija od 16 godina imaju pravo i dužnost posedovanje lične karte, dok lica starija od 10 godina imaju pravo, ali ne i obavezu posedovanja lične karte. Rok važnosti lične karte je deset godina. Izuzetak su deca kojima se lična karta izdaje na period od pet godina. Licu starijem od 65 godina, na njegov zahtev, može se izdati lična karta sa neograničenim rokom trajanja (bez mikročipa).

³³ Službeni glasnik RS, br. 62/2006 i 36/2011.

Svaki pojedinac može imati samo jednu ličnu kartu. Ne može je davati drugome na poslugu, niti se može služiti tuđom ličnom kartom. Lica starija od 16 godina imaju obavezu nošenja lične karte sa sobom i dužna su da je pokažu na zahtev ovlašćenog službenog lica. Gubitak svoje ili pronalazak tuđe lične karte se, bez odlaganja, prijavljuje nadležnom organu, koji nestalu ličnu kartu rešenjem proglašava nevažećom. Pored toga, lična karta prestaje da važi:

- 1) istekom roka na koji je izdata,
- 2) smrću imaoča,
- 3) gubitkom državljanstva imaoča.
- 4) Ličnu kartu njen vlasnik ne sme koristiti u sledećim slučajevima:
- 5) ukoliko su njegovi lični podaci promenjeni,
- 6) ukoliko fotografija na ličnoj karti više ne odgovara njegovom izgledu,
- 7) ukoliko je lična karta oštećena ili iz bilo kog drugog razloga ne služi svrsi,
- 8) ukoliko, naknadno, sazna da mu je u ličnu kartu unesen netačan podatak.

2. KARAKTERISTIKE PREKRŠAJA U VEZI SA LIČNOM KARTOM

Zakon o ličnoj karti u okviru dva člana (čl. 29 i 30), prema težini, propisuje dve grupe prekršaja. Učinilac prekršaja u vezi sa ličnom kartom može biti isključivo fizičko lice. Neki prekršaji se vrše činjenjem a neki nečinjenjem. Posledica se sastoji u kršenju odgovarajućih propisa, time i društvene discipline, a dalje posmatrano javlja se ugrožavanje celine pravnog poretkta. Ovi prekršaji se vrše i iz umišljaja i iz nehata.

Predviđene kazne, za teže prekršaje su alternativno novčana kazna u iznosu do 50.000 dinra i kazna zatvora do 30 dana, a za lakše prekršaje samo novčana kazna u iznosu do 5.000 dinara i to ukoliko su učinjeni bez opravdanog razloga.

3. TEŽI PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM

- 1) Neposedovanje lične karte – svako lice starije od 16 godina, koje je državljanin Republike Srbije, i koje ima prebivalište na njenoj teritoriji, dužno je da poseduje ličnu kartu. U suprotnom, to lice čini prekršaj iz čl. 29 Zakona o ličnoj karti.
- 2) Nepodnošenje zahteva za izdavanje lične karte – zahtev za izdavanje lične karte podnosi se najkasnije u roku od 15 dana po navršenoj 16-oj godini života. Ovu obavezu imaju i lica kojima je istekla lična karta, koja, takođe, u roku od 15 dana po isteku roka na koji im je prethodna lična karta izdata, moraju podneti zahtev za izdavanje lične karte. Nepodnošenje navedenog zahteva u propisanom roku, bez opravdanog razloga, predstavlja prekršaj.
- 3) Unošenje neistinitih podataka u zahtev za izdavanje lične karte – podnositelj zahteva za izdavanje lične karte dužan je da u zahtevu navede istinite podatke koji se traže. Uz zahtev se prilaže: izvod iz matične knjige rođenih, uverenje o državljanstvu, druge isprave iz kojih se može utvrditi identitet lica kome se izdaje lična karta, odnosno kojima se dokazuju podaci iz tog zahteva, kao i fotografija propisane veličine koja verno prikazuje njegov lik. Svako unošenje podataka koji nisu istiniti, predstavlja prekršaj. Ako je unošenje takvih podataka učinjeno sa umišljajem, u nameri da se takvim dokumentom neko dovede u zabludu, može postojati i krivično delo.
- 4) Korišćenje lične karte koja se ne sme koristiti – u slučaju da lična karta ima neki nedostatak usled koga se ne sme koristiti, njen imalač je obvezan da u roku od 15 dana podnese zahtev za izdavanje nove lične karte. U suprotnom, lice koje nije podnelo ovaj zahtev, a služi se takvom ličnom kartom čini prekršaj, u kom slučaju je moguće postojanje četiri situacije:
  - 5) ukoliko je došlo do promene u ličnom imenu lica koje više ne odgovara onom unetom u ličnu kartu,
  - 6) ukoliko je lik neke osobe toliko izmenjen da više ne odgovara fotografiji te osobe u njenoj ličnoj karti,
  - 7) ukoliko je protokom vremena lična karta, usled stalnog nošenja i korišćenja, tako dotrajala i oštećena da više ne može služiti svojoj svrsi i
  - 8) u situaciji kada je lice naknadno saznalo da mu je u ličnu kartu unet netačan podatak.

- 9) Upotreba lične karte suprotno zabrani korišćenja lične karte kao putne isprave – lična karta ne može da služi kao putna isprava ukoliko su ispunjeni uslovi za oduzimanje putne isprave utvrđeni zakonom kojim se uređuju putne isprave za putovanje državljanima Republike Srbije u inostranstvo. U takvoj situaciji nadležni organ donosi rešenje o zabrani korišćenja lične karte kao putne isprave, koje važi šest meseci i koje dostavlja imaoču i organu koji je podneo zahtev.
- 10) Odbijanje pokazivanja lične karte službenom licu ovlašćenom za legitimisanje – dakle, lice starije od 16 godina ima obavezu da poseduje ličnu kartu, da je nosi sa sobom i na zahtev ovlašćenog lica pokaže. Ovlašćeno lice za legitimisanje je ovlašćeno službeno lice Ministarstva unutrašnjih poslova. Nepokazivanje lične karte ovlašćenom službenom licu predstavlja prekršaj.
- 11) Davanje na послugu svoje ili služenje tuđom ličnom kartom – zabranjeno je davanje svoje lične karte na послugu ili služenje tuđom ličnom kartom, kao i svaka druga moguća zloupotrebe tuđe lične karte.

4. LAKŠI PREKRŠAJI U VEZI SA LIČNOM KARTOM

- 1) Nevraćanje lične karte radi poništenja – lice u čijem se posedu nalazi lična karta umrlog lica, kao i lice koje više ne ispunjava uslove za posedovanje lične karte (lice koje više nema status državljanina R. Srbije), ima obavezu da u roku od 15 dana vrati ličnu kartu nadležnom organu radi njenog poništenja. U suprotnom, radiće se o prekršaju pomenutog lica.
- 2) Nenošenje lične karte – imalac lične karte je obavezan da je nosi sa sobom, u suprotnom čini prekršaj.
- 3) Neprijavljinje nestanka odnosno pronalaska lične karte – lice koje ličnu kartu izgubi ili bez nje ostane na drugi način, i lice koje pronađe tuđu ličnu kartu, ima obavezu da to prijavi nadležnom opštinskom organu. Kada lična karta nestane u inostranstvu, ili se u inostranstvu pronađe, njen nestanak ili pronalazak se prijavljuje diplomatsko-konzularnom predstavništvu Republike Srbije, koje o tome obaveštava nadležni organ. U suprotnom, radiće se o prekršaju.

Glava osma

PORESKI PREKRŠAJI

1. POJAM I KARAKTERISTIKE PORESKIH PREKRŠAJA

Porez prestavlja deo dohotka ili imovine koji država, na osnovu vlasti, oduzima od fizičkih i pravnih lica za pokriće svojih rashoda, a da pri tom ne čini ništa konkretno za uzvrat. Dakle, osnovne karakteristike poreza su³⁴:

- 1) može ih razrezivati samo država ili teritorijalna jedinica (npr. opština, pokrajina),
- 2) imaju prinudni karakter, i
- 3) ne karakteriše ih neka konkretna protivčinidba.

Kako bi se porez mogao obračunati, potrebno je utvrditi sledeće parametre: predmet oporezivanja, osnovicu, ko je obveznik, poresku stopu ili iznos, sva izuzimanja i olakšice od oprezivanja, kao i način i rokove plaćanja poreza. Oblasti koje se mogu oporezovati su:

- potrošnja,
- dohodak,
- dobit,
- imovina i
- prenos imovine fizičkih i pravnih lica.

Poreski obveznici su rezidenti i nerezidenti R. Srbije koji podležu oporezivanju na našoj teritoriji. Rezidenti su pravna lica koja su osnovana ili imaju sedište uprave i kontrole na teritoriji R. Srbije, fizička lica koja na našoj teritoriji imaju prebivalište, boravište ili centar poslovnih i životnih interesa, ili borave u našoj zemlji više od 183 dana u toku jedne kalendarske godine, ili u inostranstvu obavljaju poslove za rezidenta, za diplomatsko, konzularno ili drugo predstavništvo naše zemlje ili za međunarodnu organizaciju. Ostala pravna i fizička lica koja posluju u našoj zemlji smatraju se nerezidentima.

---

³⁴ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2008. god., str. 195.

Rezidenti imaju obavezu plaćanja poreza po sledećim osnovama: dobiti, dohodka, imovine i dodate vrednosti dobara i usluga čiji se promet obavlja na teritoriji naše zemlje. Nerezidenti se oporezuju po osnovu dobiti i dohodka koje ostvare na teritoriji naše zemlje, imovine koju poseduju u našoj zemlji, prihoda od prevoza robe i putnika u našoj zemlji, kao i prometa robe i usluga ostvarenih u našoj zemlji.

Naš poreski sistem u najznačajnije vrste poreza ubraja: porez na dodatu vrednost, porez na dobit, porez na dohodak, porez na imovinu i akcize.

Porez na dodatu vrednost predstavlja porez na potrošnju. Obračunava se i naplaćuje za isporuku dobara i pružanje usluga u svim fazama proizvodnje i prometa dobara i usluga, kao i na uvoz dobara. Promet dobara podrazumeva prenos prava raspolaganja materijalnim stvarima licu koje tim dobrima može raspolažati kao vlasnik, a pod prometom usluga, svi poslovi i radnje u okviru obavljanja delatnosti koji ne predstavljaju promet dobara.

Porez na dobit je posebna vrsta poreza. Njim se oporezuje celokupna dobit poreskog obveznika ostvarena u toku jedne kalendarske godine. Obveznik ove vrste poreza je svako pravno lice koje vrši delatnost radi sticanja dobiti.

Porez na dohodak se plaća na prihode iz svih izvora, osim onih koji su zakonom izuzeti. To su: zarade, prihodi od poljoprivrede i šumarstva, prihodi od samostalne delatnosti, prihodi od autorskih prava i prava industrijske svojine, prihodi od kapitala, prihodi od nepokretnosti, kapitalni dobici i ostali prihodi. Godišnji porez na dohodak je vrsta poreza čiji je obveznik svako fizičko lice koje u kalendarskoj godini ostvari ukupan dohodak iznad određenog neoporezovanog iznosa.

Porez na imovinu ima tri oblika:

- porez na imovinu (u užem smislu),
- porez na nasleđe i poklon i
- porez na prenos apsolutnih prava.

Porez na imovinu u užem smislu odnosi se na različita prava nad nepokretnostima (pravo svojine, pravo plodouživanja, pravo upotrebe i pravo stanovanja, pravo vremenskog korišćenja, pravo dugoročnog zakupa stana ili stambene zgrade i pravo korišćenja gradskog građevinskog zemljišta površine preko 10 ari).

Porez na nasleđe i poklon je porez koji plaćaju naslednici i poklonoprimci na stvarna prava na nepokretnosti koju su nasledili, odnosno dobili na poklon.

Porez na prenos apsolutnih prava plaća se prilikom prenosa određenih stvarnih prava, prava intelektualne svojine, udela u pravnom licu i hartija od

vrednosti sa pravom učešća i trajnog ili privremenog korišćenja gradskog građevinskog zemljišta, ukoliko se prenos vrši uz naknadu.

Akciza je vrsta poreza kojom se oporezuje promet, odnosno uvoz zakonom tačno određenih grupa proizvoda (alkoholna pića, duvan, luksuzni proizvodi, derivati nafte i sl.).

Ova materija je regulisana brojnim zakonskim i podzakonskim aktima, među kojima su najznačajniji: Zakon o osnovama poreskog sistema³⁵ i Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji³⁶, jer se oni odnose na sve vrste poreza i jer se njima daju okviri za regulisanje pojedinih vrsta poreza, kao i postupak njihovog utvrđivanja i naplate. Izuzev Zakona o osnovama poreskog sistema svi drugi zakoni iz ove oblasti imaju i kaznene odredbe, a u okviru njih odredbe o prekršajima.

Kao učinioци ovih prekršaja pojavljuju se: pravna lica, odgovorna lica u pravnim licima, preduzetnici i fizička lica. Mogu biti učinjeni i sa umišljajem i iz nehata.

Radnja ove vste prekršaja se gotovo uvek sastoji u nečinjenju, tj. u nepostupanju po nekom propisu koji nlaže određeno činjenje.

Posledica poreskih prekršaja ogleda se u oštećenju državnih prihoda ili u ugrožavanju poreskog sistema i finansijskih interesa zemlje.

Za učinioce ovih prekršaja predviđene su novčane kazne i to: u određenom rasponu, u сразмери sa pričinjenom štetom (pri čemu se misli na vrednost uskraćenog poreza), pribavljenom protivpravnom imovinskom korišću ili vrednošću robe koja je predmet prekršaja.

Osim kazni, učiniocima poreskih prekršaja mogu se izreći i određene zaštitne mere, i to: zaštitna mera zabrane obavljanja određene delatnosti (za preduzetnike), zaštitna mera zabrane pravnom licu da vrši određene delatnosti i zaštitna mera zabrane odgovornom licu da vrši određene poslove.

Prekršajni postupak za poreske prekršaje obavezno vode organi Poreske uprave.

---

³⁵ Službeni glasnik RS, br. 30/96, 29/97, 12/98, 59/98, 44/99, 53/99, 40/2001, 23/2002.

³⁶ Službeni glasnik RS, br. 80/2002, 84/2002, 23/2003, 70/2003, 32/2004, 61/2005, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – dr. zakon, 53/2010, 101/2011, 2/2012 – ispr. i 93/2012. Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji uređuju se: poreski postupak koji obuhvata postupak utvrđivanja, naplate i kontrole javnih prihoda, registaciju poreskih obveznika, njihova prava i obaveze, obrazuje se i Poreska uprava kao organ uprave u sastavu Ministarstva finansija i ekonomije i uređuju njena nadležnost i organizacija. Ovim zakonom predviđena su poreska kriivčna dela i poreski prekršaji.

2. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O PORESKOM POSTUPKU I PORESKOJ ADMINISTRACIJI

U članu 177, 178 i 178a propisani su teži, a u članu 179 laksi prekršaji poreskih obveznika (pravnih lica i preduzetnika). Članom 180 predviđeni su prekršaji poreskih obveznika - fizičkih lica, članom 181 prekršaji poreskih posrednika i drugih poreskih dužnika, a članom 182 prekršaji odgovornih lica u Poreskoj upravi. Na ovom mestu će biti prikazani samo prekršaji poreskih obveznika - fizičkih lica.

2.1. Poreski prekršaji poreskih obveznika - fizičkih lica (čl. 180)

Za prekršaje iz ovog člana, čiji učinilac može biti samo fizičko lice koje nije preduzetnik, predviđena sankcija jeste novčana kazna, i to u iznosu od 5.000 do 20.000 dinara. Ovom kaznom fizičko lice će se kazniti ako:

- 1) ne obavesti, ili ne obavesti u propisanom roku Poresku upravu o licu koje je, kao nerezident, opunomoćilo za izvršavanje poslova u vezi sa poreskim obavezama;
- 2) Poreskoj upravi ne podnese, ili ne podnese u propisanom roku prijavu za registraciju, ako u prijavi za registraciju navede netačne podatke, ili ako ne prijavi sve kasnije izmene podataka u toj prijavi, ili ako prijavi netačne izmene podataka;
- 3) ometa ili sprečava ovlašćenog službenika Poreske uprave u obavljanju zakonom utvrđene dužnosti u poreskom postupku;
- 4) ne obavesti, ili ne obavesti u propisanom roku, Poresku upravu o otvaranju ili zatvaranju računa kod nosioca platnog prometa u Autonomnoj pokrajini Kosovo i Metohija i u inostranstvu;
- 5) prilikom podnošenja poreske prijave ili drugog propisanog akta na propisanom mestu ne unese svoj PIB;
- 6) Poreskoj upravi ne podnese, ili ne podnese u zakonskom ili dodatnom roku poresku prijavu, ili ako je podnese nepotpisanu, ili u prijavu unese netačne podatke, a ne ispravi ih u propisanom roku, ili je podnese bez potrebne dokumentacije i dokaza od značaja za utvrđivanje poreza;
- 7) na zahtev Poreske uprave, dostavi ili ne dostavi na označeno mesto na uvid i proveru isprave od značaja za oporezivanje;

- 8) se, na zahtev Poreske uprave, ne odazove na poziv radi pojašnjenja, ili ne pruži podatke i informacije neophodne za utvrđivanje činjeničnog stanja od značaja za oporezivanje;
- 9) ne dopusti da se obavi uviđaj na stvari, prostoriji ili zemljištu, odnosno da se kroz njih ili preko njih pređe radi uviđaja;
- 10) ometa sprovođenje prinudne naplate, ili ako se ne udalji sa mesta na kome se sprovodi prinudna naplata i nastavi njenom ometanje, ili ako odbije da stvari koje poseduje učini dostupnim za potrebe sprovođenja prinudne naplate;
- 11) ne postupi po rešenju o prinudnoj naplati iz nenovčanog potraživanja poreskog obveznika i Poreskoj upravi ne predstavi stvari koje duguje poreskom obvezniku;
- 12) stvar obuhvaćenu izlučnom tužbom³⁷ koja mu je ostavljena na čuvanje ne sačuva u nepromjenjenom stanju do okončanja po izlučnoj tužbi;
- 13) na zahtev poreskih izvršitelja ne predstavi stvar poreskog obveznika koja se kod njega nalazi, a ne plati poresku obavezu poreskog obveznika umesto predaje stvari;
- 14) ne postupi po nalogu Poreske uprave da učestvuje u postupku kanselarijske kontrole ili da pruži tražena objašnjenja;
- 15) ne stavi na raspolaganje odgovarajuće mesto za rad poreskih inspektora u postupku terenske kontrole;
- 16) ne omogući poreskom inspektoru da uđe na zemljište i u prostorije u kojima obavlja delatnost, a po odobrenju suda i u stan, radi podvrgavanja kontroli;
- 17) ne bude prisutan tokom terenske kontrole, ili odbije da učestvuje u postupku terenske kontrole;
- 18) na zahtev Poreske uprave, odnosno poreskog inspektora, ne podnese dokumentaciju ili ne pruži informacije i obaveštenja, ili ne da izjave od uticaja na utvrđivanje činjeničnog stanja bitnog za oporezivanje;
- 19) poreskom inspektoru u postupku terenske kontrole ne omogući uvid u stanje robe, odnosno u dokumentaciju ili isprave, a ne odredi lice koje će to učiniti u njegovo ime;
- 20) onemogućava poreskog inspektora u sprovođenju mere oduzimanja robe ili oduzimanja dokumentacije u toku poreske kontrole;
- 21) u postupku prikupljanja obaveštenja ne postupi po zahtevu poreske policije.

---

³⁷ Izlučnom tužbom se iz neke imovinske mase izdvaja konkretni predmet za koji tužilac tvrdi da mu pripada po drugom pravnom osnovu.

Glava deveta

CARINSKI PREKRŠAJI

1. CARINE – POJAM

Carine su posebna vrsta državnog poreza koji se plaća na robu koja prelazi državnu granicu. Mogu biti:

- uvozne (plaćaju se prilikom uvoza robe),
- izvozne (plaćaju se pri izvozu robe) i
- tranzitne (plaćaju se prilikom prolaska robe kroz zemlju).

Carine predstavljaju instrument zaštite domaće robe, ali i značajan izvor državnih prihoda.

Najznačajniji propis koji reguliše pitanja koja se tiču carine u Srbiji je Carinski zakon.³⁸ Njime se uređuju opšta pravila i postupci koji se primenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Republike Srbije. Carinsko područje čine teritorija i teritorijalne vode Republike Srbije i vazdušni prostor iznad Republike Srbije. Ovo područje je ograničeno carinskom linijom koja je istovetna s granicom Republike Srbije.

Pomenuti zakon reguliše carinske radnje i postupke, kao i prava i obaveze lica i carinskog organa, koji proističu iz tih radnji i postupaka.

Carinski zakon za cilj ima zaštitu ekonomskih, fiskalnih i finansijskih interesa Republike Srbije, da olakša međunarodnu trgovinu, da Republiku Srbiju zaštiti od nezakonite i ilegalne trgovine i da obezbedi zaštitu ljudi i životne sredine.

2. KARAKTERISTIKE CARINKIH PREKRŠAJA

Carinski prekršaji su radnje činjenja i nečinjenja koje su u suprotnosti sa odredbama Carinskog zakona i podzakonskih akata donetih na osnovu njega, odnosno radnje koje su tim zakonom određene kao prekršaji.

³⁸ Službeni glasnik RS, br. 18/2010 i 111/2012.

Učinioci ove vrste prekršaja mogu biti: fizička lica, pravna lica, odgovorna lica i preduzetnici. Može biti izvršen i radnjom činjenja i radnjom nečinjenja, sa umišljajem ili iz nehata, a posledica se sastoji u umanjenju državnih prihoda ili u ugrožavanju pravilnog funkcionisanja carinskog sistema.

Kao sankcija, za carinske prekršaje, predviđena je novčana kazna, i to:

- određena u intervalima minimuma i maksimuma u okviru kojih organ za prekršaje odmerava kaznu u svakom konkretnom prekršaju,
- određena сразмерno vrednosti robe koja je predmet prekršaja od jednostrukog do četvorostrukog iznosa vrednosti robe,
- za lakše oblike nekih prekršaja (čl. 293 i 294), ukoliko carinska vrednost robe ne prelazi iznos od 1.000 e, propisana je novčana kazna u fiksnom iznosu od 20.000 dinara za pravno lice, a 5.000 dinara za odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice.

Učiniocima nekih carinskih prekršaja izriče se, pod određenim uslovima, zaštitna mera oduzimanja predmeta, odnosno zaštitna mera oduzimanja prevoznog sredstva koje je poslužilo za prevoz ili skrivanje robe koja je predmet prekršaja. Zaštitna mera oduzimanja predmeta odnosi se i na oduzimanje robe koja je predmet prekršaja i na oduzimanje prenosnog sredstva upotrebljenog za smeštaj robe koja je predmet prekršaja. Ukoliko robu nije moguće oduzeti, naplaćuje se njena vrednost. Roba se oduzima i kada nije u svojini učinioca prekršaja, čime se ne dira u pravo trećih lica da traže naknadu štete od učinioca prekršaja. Navedeni predmeti se oduzimaju i u slučaju da je prekršajni postupak obustavljen zbog toga što je učinilac maloletno lice, nepoznat ili neostupan državnim organima, ili zbog postojanja drugih zakonskih smetnji, osim usled nastupanja absolutne zastarelosti.

Kada se radi o oduzimanju prevoznog sredstva, ova mera se primenjuje samo ukoliko je vrednost robe koja je predmet prekršaja veća od jedne trećine vrednosti prevoznog sredstva koje je poslužilo za prevoz ili skrivanje robe. Prevozno sredstvo može biti oduzeto i od lica koje nije vlasnik, ali pod uslovom da je vlasnik znao ili je mogao da zna da će ono biti upotrebljeno za izvršenje prekršaja. U slučaju da je prevozno sredstvo specijalno napravljeno ili prepravljeno za skrivanje robe ono se, nevezano za vrednost robe koja je predmet prekršaja i to da li je učinilac prekršaja njegov vlasnik ili ne, oduzima.

Izricanje zaštitne mere je tamo gde je ona predviđena (čl. 292 i 293), uvek obavezno.

Prvostepeni prekršajni postupak za ove prekršaje vodi Komisija za prekršaje Carinarnice.

Sve prekršaje koje predviđa Carinski zakon možemo podeliti u dve grupe: lakši i teži.

3. TEŽI CARINSKI PREKRŠAJI

Predviđeni su čl. 292 i 293 Carinskog zakona. Sankcionisani su novčanom kaznom od jednostrukog do četverostrukog iznosa vrednosti robe koja je predmet prkeršaja, a odgovorno lice novčanom kaznom u rasponu od 5.000 do 25.000 dinara. Potreb toga, obavezno je izricanje zaštitne mere oduzimanja predmeta. Prekršaj, iz člana 292, postoji ukoliko lice:

- 1) unosi ili iznosi robu van graničnog prelaza ili u vreme kada granični prelaz nije otvoren za promet; unosi ili iznosi skrivenu robu preko graničnog prelaza;
- 2) izuzme robu ispod carinskog nadzora, čime se izbegava carinska kontrola;
- 3) ne prijavi robu koju unosi preko graničnog prelaza u carinsko područje Republike Srbije ili ne dopremi robu carinskom organu;
- 4) u deklaraciji ne prikaže svu robu koja podleže carinskom postupku;
- 5) ne prijavi robu koja iz slobodne zone ili slobodnog skladišta unosi u ostali deo carinskog područja Republike Srbije.

Prekršaj iz člana 293 će postojati ukoliko lice:

- 1) iznošenjem netačnih ili neistinitih podataka, ili na bilo koji drugi način navođenjem carinskog organa na pogrešan zaključak, stekne ili pokuša da stekne plaćanje dažbina u manjem iznosu, preferencijalni tarifni tretman, oslobođenje od plaćanja uvoznih i drugih naknada, plaćanje smanjenog iznosa, povraćaj ili otpust od plaćanja uvoznih dažbina ili bilo koju drugu olakšicu (čl. 23, 30, 31, 84, 87, 104, 112, 113, 150, 152, 169, 172, 177 do 180, 249 do 252);
- 2) suprotno zakonskim odredbama, izvrši prenos robe trećem licu, robu preda trećem licu na korišćenje, iznajmi je ili je na neki drugi način koristi za druge svrhe osim onih za koje je ta roba dobila olakšicu za plaćanje uvoznih i drugih dažbina, tj. robu za koju je odobrena olakšica da kao zalog, u najam ili kao obezbeđenje od plaćanja dažbina pre izmirenja uvoznih dažbina u punom iznosu (čl. 220).

Glava deseta

DEVIZNI PREKRŠAJI

1. DEVIZNO POSLOVANJE – POJAM

Pitanje deviznog poslovanja u Republici Srbije reguliše Zakon o deviznom poslovanju³⁹ i drugi propisi doneti na osnovu tog zakona. Prema navedenom zakonu deviznim poslovanjem se smatra:

- 1) plaćanje, naplaćivanje i prenošenje između rezidenata i nerezidenata u stranim sredstvima plaćanja i u dinarima,
- 2) plaćanje, naplaćivanje i prenošenje između rezidenata u stranim sredstvima plaćanja,
- 3) kupovina i prodaja sredstava plaćanja između rezidenata i nerezidenata, kao i kupovina i prodaja stranih sredstava plaćanja između rezidenata,
- 4) jednostrano prenošenje sredstava plaćanja iz Republike Srbije i u Republiku, koji nemaju obeležja izvršenja posla između rezidenata i nerezidenata,
- 5) tekući i depozitni računi rezidenata u inostranstvu i rezidenata i nerezidenata u Republici,
- 6) kreditni poslovi u Republici, i to između banaka i rezidenata u devizama i između banaka i nerezidenata u dinarima, kao i kreditni poslovi sa inostranstvom.

Rezident je:

- 1) pravno lice koje je registrovano i ima sedište u Republici,
- 2) preduzetnik – fizičko lice koje je registrovano u Republici i koje radi sticanja dobiti, u vidu zanimanja, obavlja zakonom dozvoljenu delatnost,
- 3) ogrank stranog pravnog lica upisan u registar kod nadležnog organa u Republici,
- 4) fizičko lice koje ima prebivalište u Republici, osim fizičkog lica koje ima boravak u inostranstvu duži od godinu dana,

---

³⁹ Službeni glasnik R. Srbije, br. 62/2006, 31/2011 i 119/2012.

- 5) fizičko lice – strani državljanin koji na osnovu dozvole za boravak, odnoso radne vize, boravi u Republici duže od godinu dana,
- 6) korisnici sredstava budžeta Republike Srbije, korisnici sredstava organizacija za obavezno socijalno osiguranje i korisnici sredstava budžeta lokalne vlasti, kao i drugi korisnici javnih sredstava koji su uključeni u sistem konsolidovanog računa trezora,
- 7) diplomatsko, konzularno i drugo predstavništvo u inostranstvu koje se finansira iz budžeta Republike i domaći državljeni zaposleni u tim predstavništvima, kao i članovi njihovih porodica, dok se nerezidentima smatraju sva druga lica.

Platni promet sa inostranstvom se vrši preko banaka. Banka je akcionarsko društvo sa sedištem u Republici, koje poseduje dozvolu za rad Narodne banke Srbije i obavlja depozitne i kreditne poslove, poslove platnog prometa i kreditne poslove sa inostranstvom, kao i druge poslove u skladu sa zakonom.

Kao sredstva plaćanja određeni su dinar i strana sredstva plaćanja. Strana sredstva plaćanja su devize i efektivni strani novac. Devize su potraživanja u inostranstvu koja glase na stranu valutu, a efektivni strani novac su potraživanja u gotovini, odnosno papirni ili kovani novac koji glasi na stranu valutu. Instrumenti plaćanja su: čekovi, menice, akreditivi, doznaće, platne kartice i drugi instrumenti plaćanja, potraživanja od izdavaoca – nerezidenta koja glase na stranu valutu i koja se mogu unovčiti u stranoj valuti.

Hartije od vrednosti mogu biti:

- domaće hartije od vrednosti – emituje ih rezident na domaćem i stranom tržištu i koje mogu glasiti na stranu valutu ukoliko (pod uslovom da je to propisano posebnim zakonom),
- strane hatrije od vrednosti – emituje ih nerezident i glase na stranu valutu,
- dugoročne hartije od vrednosti – sa rokom dospeća dužim od jedne godine,
- kratkoročne hartije od vrednosti – čiji je rok dospeća do godinu dana.

Devizno tržište predstavlja tržište na kome se prodaju i kupuju devize i efektivni strani novac. Menjački poslovi su poslovi prodaje fizičkim licima i kupovine od njih efektivnog stranog novca i čekova koji glase na stranu valutu.

Tekući poslovi su poslovi zaključeni između rezidenta i nerezidenta čija namena nije prenos kapitala. Kapitlni poslovi su poslovi prenosa kapitala između rezidenata i nerezidenata.

Devize i efektivni strani novac kupuju se i prodaju samo na deviznom tržištu i jedino u svrhu koja je dozvoljena Zakonom o deviznom poslovanju. Izvan deviznog tržišta zabranjena je svaka kupovina i prodaja deviza i efektivnog stranog novca izvan deviznog tržišta. Transakcije efektivnog stranog novca na deviznom tržištu vrši Narodna banka Srbije zajedno sa drugim rezidentima koji obavljaju menjačke poslove. Narodna banka Srbije propisuje uslove i način rada deviznog tržišta.

Menjačke poslove mogu obavljati:

- banke i rezident – privredni subjekt koji menjačke poslove obavlja na osnovu posebnog zakona kojim se uređuje njihova delatnost i
- rezidenti – pravna lica i preduzetnici koji imaju ovlašćenje za obavljanje menjačkih poslova izdato od strane Poreske uprave.

Platni promet sa inostranstvom se vrši preko banke u domaćoj i stranoj valuti (devizama). Plaćanje, naplaćivanje i prenos između rezidenata i između rezidenata i nerezidenata u Republici obavlja se u dinarima, mada je, u zakonom predviđenim slučajevima to moguće i u devizama. Ugovaranje u R. Srbiji jeste moguće u devizama, a faktičko plaćanje i naplaćivanje se vrši u dinarima, izuzev u zakonom određenim slučajevima kada se transakcija može obaviti i u devizama (prodaja i davanje u zakup stanova, poslovnog prostora i sl.).

Kurs dinara, prema stranim valutama, je slobodan. Formira se na osnovu ponude i tražnje deviza na deviznom tržištu.

Kontrolu deviznog tržišta obavljaju organi kontrole – Narodna banka Srbije, Poreska upava, carinski organi, odnosno drugi nadležni organi koji imaju pravo da, radi provere, zahtevaju svu dokumentaciju o tom poslovanju kao i drugu dokumentaciju neophodnu za deviznu kontrolu.

2. UOPŠTENE KARAKTERISTIKE DEVIZNIH PREKRŠAJA

Kao učinioци deviznih prekršaja pojavljuju se fizička lica (rezidenti i nerezidenti), pravna lica (rezidenti i nerezidenti), odgovorna lica u pravnim licima (rezidentima i nerezidentima), kao i u državnim organima i organizacijama i preduzetnici (rezidenti i nerezidenti).

Većina prekršaja se vrši nečinjenjem, i to uglavnom sa umišljajem. Posledica se sastoji u oštećenju državne imovine ili imovine pojedinih pravnih lica, ili u ugrožavanju normalnog funkcionisanja deviznog poslovanja.

Predviđene sankcije su novčane kazne (visokih iznosa), u sledećim rasporedima:

- od 5.000 do 150.000 dinara za fizičko lice, odgovorno lice u pravnom licu ili državnom organu ili organizaciji,
- od 10.000 do 500.000 dinara za preduzetnika i
- od 100.000 do 2.000.000 dinara za pravno lice.

Pored kazne, učiniocima se obavezno izriče i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili su bili namenjeni za izvršenje prekršaja, ili su nastali izvršenjem prekršaja. Ova mera se, ukoliko pobude ili druge okolnosti pod kojima je prekršaj izvršen ukazuju da nije neophodno oduzimanje predmeta u celini, može izvršiti i samo delimično.

3. PREKRŠAJI IZ ZAKONA O DEVIZNOM POSLOVANJU

3.1. Prekršaji pravnog i odgovornog lica

Ova grupa broji veliki broj prekršaja, kod kojih se kao učinioци mogu pojaviti:

- pravno lice (rezident i nerezident) i banka, za koje je propisana novčana kazna u iznosu od 100.000 do 2.000.000 dinara;
- odgovorno lice u pravnom licu (rezidentu i nerezidentu), banchi ili ogranku stranog pravnog lica, za koje je propisana novčana kazna u iznosu od 5.000 do 150.000 dinara.

Ovde ćemo navesti samo neke prekršaje iz navedene grupe. Naime, učinilac se kažnjava ako:

- 1) prenese, odnosno plati ili naplati potraživanje i dugovanje koje nije nastalo po osnovu spoljnotrgovinskog prometa roba i usluga;
- 2) izvrši naplatu, plaćanje ili izda nalog za plaćanje, odnosno izvrši prenos nerezidentu, na osnovu ugovora u kojem nije navedena stvarna cena ili na osnovu neistinite isprave;
- 3) izvrši plaćanje radi sticanja svojine na nepokrenostima u inostranstvu, odnosno Republici, protivno zakonu koji uređuje svojinsko pravne odnose;
- 4) devize i efektivni strani novac kupi i proda izvan deviznog tržišta;
- 5) ako za potrebe knjigovodstva i statistike ne primeni zvanični srednji kurs dinara.

3.2. Prekršaji preduzetnika - rezidenta

Učinilac ovih prekršaja je preduzetnik – rezident. Predviđena sankcija je novčana kazna u iznosu od 100.000 do 500.000 dinara. Osim nje, izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta, u celini ili delimično. Ovde ćemo, takođe, navesti samo neke od prekršaja:

- 1) ako učinilac izvrši prenos, kupovinu ili prodaju, odnosno plaćanje ili naplatu potraživanja i dugovanja koje nije nastalo po osnovu spoljnotrgovinskog prometa robe i usluga rezidenata;
- 2) ako učinilac izvrši naplatu, plaćanje ili izda nalog za plaćanje, odnosno izvrši prenos nerezidentu na osnovu ugovora u kojem nije navedena stvarna cena ili na osnovu neistinite isprave;
- 3) ako učinilac izvrši plaćanje radi sticanja svojine na nepokrenostima u inostranstvu, suprotno zakonu koji uređuje spoljnotrgovinske odnose;
- 4) ako učinilac kupi i proda devize i efektivni strani novac izvan deviznog tržišta;
- 5) ako učinilac za potrebe knjigovodstva i statistike ne primeni zvanični srednji kurs dinara.

3.3. Prekršaji fizičkog lica - rezidenta

Učinilac ovih prekršaja je fizičko lice – rezident. Predviđena sankcija je novčana kazna u iznosu od 5.000 do 150.000 dinara. Osim nje, izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta, u celini ili delimično. Radi ilustracije, navešćemo samo neke od prekršaja:

- 1) ako učinilac, suprotno propisu Narodne banke Srbije, drži devize na računu kod banke u inostranstvu;
- 2) ako učinilac izvrši plaćanje premije osiguranja na osnovu ugovora o osiguranju koji je zaključen sa nerezidentom – osiguravajućim društvom, a koji nije dozvoljen zakonom koji uređuje poslove osiguranja;
- 3) ako učinilac obavi platni promet sa inostranstvom po tekućim i kapitalnim poslovima suprotno propisu Narodne banke Srbije;
- 4) ako učinilac plaćanje, naplatu, uplatu i isplatu u efektivnom stranom novcu izvrši suprotno propisu Narodne banke Srbije;
- 5) ako učinilac devize i efektivni strani novac kupi i proda izvan deviznog tržišta.

3.4. Prekršaji fizičkog lica – nerezidenta

Učinilac ovih prekršaja je fizičko lice – nerezident. Predviđena sankcija je novčana kazna u iznosu od 5.000 do 150.000 dinara. Osim nje, izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta, u celini ili delimično.

Primera radi, prekršaj postoji ukoliko učinilac:

- 1) izvrši plaćanje i prenos kapitala po osnovu direktnih investicija u Republici, suprotно zakonу koji uređuje strana ulaganja;
- 2) ukoliko učinilac izvrši plaćanje radi kupovine udela u kapitalu rezidenta pravnog lica koje se ne smatra direktnom investicijom suprotно zakonу koji uređuje privredna društva;
- 3) ukoliko učinilac na računu kod banke drži devize i dinare suprotно Zakonu o deviznom poslovanju;
- 4) ukoliko učinilac plaćanje, naplatu, uplatu i isplatu u efektivnom stranom novcu izvrši suprotно propisu Narodne banke Srbije;
- 5) ukoliko učinilac devize i efektivni strani novac kupi i proda izvan deviznog tržišta.

Glava jedanaesta

SPOLJNOTRGOVINSKI PREKRŠAJI

1. SPOLJNOTRGOVINSKO POSLOVANJE - POJAM

U Republici Srbiji spoljnotrgovinsko poslovanje reguliše Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju.⁴⁰ Spoljnotrgovinsko poslovanje predstavlja spoljnostrgovinski promet robe i usluga i obavljanje privrednih delatnosti stranog lica u Republici Srbiji i domaćeg lica u drugoj državi ili carinskoj teritoriji. Domaće lice je pravno lice, ogrankak domaćeg i stranog pravnog lica i preduzetnik koji imaju sedište, odnosno koji su registrovani u Republici Srbiji, kao i fizičko lice koje ima prebivalište u Republici Srbiji, osim fizičkog lica koje ima prebivalište van Republike Srbije duže od godinu dana. Strano lice je svako ono lice koje se ne smatra domaćim licem.

Spoljnotrgovinski promet je promet koji se obavlja između domaćih i stranih lica na osnovu ugovora zaključenih u skladu sa domaćim propisima i međunarodnim ugovorima. Obavljanje privrednih delatnosti predstavlja direktno ulaganje i investicionie radove stranog lica u Republici Srbiji, odnosno domaćeg lica u drugoj državi ili carinskoj teritoriji. Direktno ulaganje je osnivanje privrednog društva, ogranka, predstavništva, kupovina udela ili akcija u kapitalu privrednog društva, dokapitalizacija privrednog društva i svaki drugi oblik ulaganja stranog lica u Republici Srbiji, odnosno domaćeg lica u drugoj državi ili carinskoj teritoriji. Investicioni radovi su projektovanje, građevinski i zanatski radovi, inženjerski radovi i svi ostali radovi i usluge na objektima koje vrši, odnosno pruža strano lice u Republici Srbiji, odnosno domaće lice u drugoj državi ili carinskoj teritoriji.

Spoljnotrgovinsko poslovanje je potpuno slobodno, odnosno može se ograničiti jedino u skladu sa odredbama Zakona o spoljnotrgovinskom poslovanju. Sva pravna lica, domaća i strana, njihovi ogranci, kao i preduzetnici, i domaća i strana fizička lica stiču pravo da obavljaju spoljnotrgovinski promet robom pod jednakim uslovima, s tim što fizička lica, državni organi, verske, sportske, humanitarne i ostale organizacije u spoljnotrgovinskom prometu učestvuju samo za svoje potrebe.

⁴⁰ Službeni glasnik R. Srbije, br. 36/2009 i 88/2011.

2. SPOLJNOTRGOVINSKI PREKRŠAJI – OSNOVNE KARAKTERISTIKE

Učinioци ovih prekršaja mogu biti: pravna lica, odgovorna lica u njima, preduzetnici, a kod nekih prekršaja i fizička lica. Najčešće se vrše nečinjenjem, uglavnom sa umišljajem. Posledica se sastoji u ugrožavanju pravilnog i nesmetanog vršenja spoljnotrgovinskih poslova.

Propisane sankcije su novčane kazne u sledećim rasponima:

- od 100.000 do 1.000.000 dinara za pravno lice i
- od 10.000 do 100.000 dinara za odgovorno lice u pravnom licu, preuzetnika i fizičko lice.

Mogućnost izricanja zaštitnih mera nije predviđena, ali to ne znači da se one ne mogu izreći na osnovu opštih pravila (iz Zakona o prekršajima).

Prvostepeni prekršajni postupak vodi Ministarstvo finansija – Devizni inspektorat.

3. ZAKON O SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLOVANJU – VRSTE PREKRŠAJA

Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju predviđa ukupno pet prekršaja u okviru čl. 47, 48, 48a, 49 i 50. Prekršaj čini pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu, preuzetnik, a u okviru člana 48 i 48a i fizičko lice koje:

- 1) ne koristi dodeljenu kvotu (čl. 47),
- 2) krši propisane uslove za korišćenje dozvole (čl. 48),
- 3) daje netačne podatke u zahtevu, odnosno dokumentaciji, a koji se tiču postupka izdavanja, korišćenja i ukidanja dozvole za uvoz, izvoz ili tranzit pojedinih roba (čl. 48a),
- 4) robu izvozi, odnosno uvozi, a usluge u spoljnotrgovinskom poslu plaća, odnosno naplaćuje u robi ili uslugama, a ne postupa u skladu sa važećim propisima (čl. 49) i
- 5) ne ispuni obavezu evidentiranja o pojedinom poslu spoljne trgovine (čl. 50).

IV. deo PREKRŠAJNI POSTUPAK

Glava prva POJAM, PREDMET I ZADATAK PREKRŠAJNOG PROCESNOG PRAVA

Prekršajno procesno pravo, kao grana prekršajnog prava, predstavlja skup pravnih propisa kojima se uređuje pravni i procesni položaj subjekata prekršajnog postupka, te omogućava da ti subjekti u skladu sa zakonom ostvaruju svoje osnovne procesne funkcije, u cilju realizacije svojih prava i dužnosti, te radi donošenja odluke kojom se rešava stvar koja je predmet prekršajnog postupka. Dakle, prekršajno procesno pravo kao sistem pravnih propisa određuje i reguliše procesne radnje i procesne odnose subjekata prekršajnog postupka, sa ciljem utvrđivanja postojanja prekršaja, utvrđivanja prekršajne odgovornosti učinioца prekršaja, kao i izricanja i primenjivanja odgovarajuće prekršajne sankcije prema učiniocu prekršaja.

Predmet prekršajno procesnog prava jeste prekršajni postupak, u kome se utvrđuje:

- da li učinjen prekršaj,
- ko je učinilac konkretnog prekršaja,
- da li je učinilac prekršaja prekršajno odgovoran, i
- koja će se prekršajna sankcija izreći prekršajno odgovornom učiniocu.

Tako, prekršajni postupak predstavlja niz prekršajnoprocesnih radnji koje se sukcesivno preduzimaju od strane prekršajnoprocesnih subjekata koji međusobno zasnivaju prekršajnoprocesne odnose.

Zadatak prekršajnog procesnog prava jeste razrešenje prekršajne stvari⁴¹ koja predstavlja predmet konkretnog prekršajnog postupka.

⁴¹ Prekršajna stvar je zapravao realan događaj povodom koga se vodi prekršajni postupak.

Glava druga

POJAM I ODLIKE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

1. POJAM PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Prekršajni postupak je zakonom uređen postupak koji se vodi zbog učinjenog prekršaja a protiv njegovog učinioca. Ovaj postupak se odvija preduzimanjem procesnih radnji od strane prekršajnoprocesnih subjekata, a u okviru njihovih prava i dužnosti, sa ciljem konačnog, pravilnog i zakonitog, rešenja konkretne prekršajne stvari.

2. VRSTE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Razlikujemo dve vrste prekršajnog postupka:

- 1) *Opšti prekršajni postupak* redovno se vodi za učinjeni prekršaj. U ovom postupku se utvrđuje: da li je zaista učinjen prekršaj, ko je učinilac konkretnog prekršaja i da li je prekršajno odgovoran, pa ukoliko se to pozitivno utvrdi, učiniocu će biti izrečene odgovarajuće prekršajne sankcije.
- 2) *Posebni prekršajni postupci* se od opštih razlikuju: prema subjektima protiv kojih se postupak vodi, prema organima koji ih vode i slučajevima na koje se odnose, ali i prema posebnim pitanjima u vezi sa kojima se postupak vodi. Postoje tri posebna postupka:
  - *postupak prema maloletnicima* (vodi se u slučaju kada su učinoci prekršaja lica malda od 18 godina);
  - *postupak za naknadu štete zbog neopravdanog kažnjavanja* (vodi se u slučaju ako je neko lice pravosnažnim rešenjem o prekršaju neopravданo kažnjeno za prekršaj ili mu je izrečena zaštitna mera i po vanrednom pravnom leku dođe do obustavljanja prekršajnog postupka), i
  - *prekršajni postupak koji vode organi državne uprave* (vodi se ili kao redovan ili kao postupak za naplatu novčane kazne na licu mesta).

3. TOK (FAZE) PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Osnovne faze prekršajnog postupka su:

- 1) prvostepeni prekršajni postupak, u kome se izdvajaju sledeće tri faze:
  - prethodni postupak,
  - usmeni pretres i
  - donošenje rešenja o prekršaju; i
- 2) postupak po pravnim lekovima, koji ima dve faze:
  - postupak po redovnim pravnim lekovima i
  - postupak po vanrednim pravnim lekovima.

Prvostepeni prekršajni postupak je redovan i karakterističan je za svaku prekršajnu stvar. Vodi se pred prekršajnim sudom ili pred organom uprave. Ovaj postupak je obavezan za rasvetljenje i rešenje sporne prekršajne stvari, i ima tri faze. Prva faza jeste prethodni postupak u kome se utvrđuju sve relevantne činjenice kako bi se prekršajna stvar rasvetlila do te mere da bi se mogao održati usmeni pretres, što u stvari predstavlja drugu fazu prvostepenog prekršajnog postupka. U ovoj fazi se utvrđuju sve činjenice, kako bi se na osnovu njih donelo prvostepeno rešenje o prekršaju kojim se razrešava prekršajna stvar u prvostepenom postupku.

Postupak po pravnim lekovima jeste moguć, ali nije i obavezan. On se, naime vodi samo u slučaju kada je ovlašćena strana nezadovoljna donetim rešenjem o prekršaju, pa u zakonom predviđenom roku uloži odgovarajući pravni lek. U ovoj fazi prekršajnog postupka vrši se ispitivanje ispravnosti donetog rešenja o konkretnom prekršaju. S obzirom na to da se u pravu razlikuju dve vrste pravnih lekova, postoje i dve vrste ovih postupaka: postupak po redovnim i postupak po vanrednim pravnim lekovima.

Postupak po redovnim pravnim lekovima predstavlja deo postupka u kome se u drugom stepenu može doneti pravosnažno rešenje o prekršaju, tako da je on zapravo drugostepeni prekršajni postupak. Vodi ga ili prekršajni sud ili Viši prekršajni sud.

Postupak po vanrednim pravnim lekovima vodi se:

- po zahtevu za ponavljanje prekršajnog postupka i
- po zahtevu za zaštitu zakonitosti.

Ovi pravni lekovi se mogu podneti samo protiv pravosnažnog rešenja o prekršaju. O njima odlučuju:

- prvostepeni organ za prekršaje (prekršajni sud ili organ uprave) o zahtevu za ponavljanje prekršajnog postupka;
- Vrhovni kasacioni sud o zahtevu za zaštitu zakonitosti.

Posebni prekršajni postupci se razlikuju od opšteg prekršajnog postupka, pa su u zavisnosti od toga koji je prekršajni postupak u pitanju i njihove faze različite.

4. NAČELA PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Prekršajni postupak regulisan je normama sistematizovanim u Zakonu o prekršajima. Ovo regulisanje zasniva se na određenim načelima (principima ili maksimama) koja predstavljaju rukovodne ideje, odnosno osnovne pravne postavke koje se primenjuju u prekršajnom postupku. Neka od ovih načela se primenjuju i u drugim granama prava, a neka samo u prekršajnom pravu. Međutim, u prekršajnom postupku se moraju poštovati sva ta načela kako bi se ostvario cilj postupka, a to je efikasno rašavanje i rasvetljavanje prekršajne stvari.

- 1) *Načelo zakonitosti.* Suština ovog načela se sastoji u tome da niko nevin ne bude kažnjen, a da se učiniocu prekršaja izrekne prekršajna sankcija pod uslovoima predviđenim u zakonu. Na ovaj način, smanjuje se mogućnost arbiternosti, samovolje i zloupotrebe, jer se prekršajno odgovara samo za ono delo koje je pre nego što je učinjeno bilo predviđeno kao prekršaj i za koje je odredena prekršajna sankcija.
- 2) *Načelo pokretanja prekršajnog postupka na zahtev ovlašćenog organa ili oštećenog.* Ovo načelo predviđa mogućnost pokretanja prekršajnog postupka samo na osnovu zahteva ovlašćenog organa ili oštećenog. Ovaj zahtev, kao inicijativa za pokretanje prekršajnog postupka, podnosi se prekršajnom organu nadležnom za vođenje prekršajnog postupka, koji u svakom konkretnom slučaju odlučuje da li će prekršajni postupak pokrenuti. Međutim, od ovog načela postoji izuzetak, a to je slučaj kada prekršajni organ nadležan za vođenje prekršajnog postupka ipak može sam, dakle bez zahteva ovlašćenog organa ili oštećenog, po službenoj dužnosti (*ex officio*) pokrenuti prekršajni postupak, ako je u pitanju postupak koji vodi nadležni organ uprave i koji je saznao da je učinjen prekršaj.

- 3) *Načelo prepostavke nevinosti.* Prema ovom načelu niko se ne može smatrati odgovornim za prekršaj dok to ne bude utvrđeno pravosnažnom odlukom o prekršaju. Lice protiv koga se vodi prekršajni postupak nema dužnost dokazivanja svoje nevinosti, već je dužnost prekršajnih organa da utvrde da li postoji njegova odgovornost.
- 4) *Načelo utvrđivanja istine.* Smisao ovog načela ogleda se u obavezi organa koji vodi prekršajni postupak da potpuno i istinito utvrdi činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke. On dakle, mora utvrditi pravo činjenično stanje, tj. mora ispitati sa istom pažnjom, kako činjenice koje terete okrivljenom, tako i činjenice koje idu u njegovu korist. Pored toga, tokom celog postupka organ za prekršaje mora biti nezavistan i objektivan.
- 5) *Načelo slobodne ocene dokaza.* Ovo načelo znači da organ nadležan za vođenje prekršajnog postupka ocenjuje dokaze po svom slobodnom uverenju. On sam odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazne, a na osnovu savesne i biržljive ocene svakog dokaza i svih dokaza zajedno i na osnovu rezultata celokupnog prekršajnog postupka.
- 6) *Načelo ispitivanja okrivljenog.* Cilj ovog načela jeste pružanje mogućnosti okrivljenom da se pre donošenja rešenja o prekršaju izjasni o svim činjenicama, okolnostima i dokazima koji ga terete i da iznese činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Izuzetak od ovog načela, kada će se rešenje o prekršaju doneti bez ispitivanja okrivljenog, postoji u sledećim slučajevima: ako se rešenje donosi u skraćenom postupku; ako uredno pozvan okrivljeni ne dođe i svoj nedolazak ne opravda, ili ako ne da svoju pisano odluku u određenom roku, a organ koji vodi prekršajni postupak oceni da njegovo ispitivanje nije neophodno da bi se utvrdile činjenice potrebne za donošenje odluke.
- 7) *Načelo odbrane okrivljenog.* Suštinu ovog načela čini garancija okrivljenog da se u prekršajnom postupku brani, i to bilo sam, bilo uz stručnu odbranu branioca po svom izboru. To zapravo znači, da pre nego što se okrivljenom pruži mogućnost odbrane, odluka u postupku neće biti doneta.
- 8) *Načelo pomoći neukoj stranci.* Ovo načelo sadrži obavezu nadležnog organa za vođenje prekršajnog postupka da se stara da neznanje i neuskost okrivljenog u postupku ne idu na njegovu štetu, da ga pouči ne samo u procesnim pravima koje ima u postupku već i koje bi dokaze mogao izneti u prilog svojoj odbrani.

- 9) *Načelo upotrebe maternjeg jezika.* Ovo načelo omogućava učesnicima u prekršajnom postupku da pri izvođenju pojedinih radnji u postupku ili na usmenom pretresu upotrebljavaju maternji jezik. U slučaju da se radnja u prekršajnom postupku, odnosno usmeni pretres ne vode na jeziku tog lica obavezno će mu se obezbediti usmeno prevodenje.
- 10) *Načelo dvostepenosti prekršajnog postupka.* Izražava pravo na podnošenje žalbe na odluku o prekršaju donetu u prvom stepenu u prekršajnom postupku. Navedeno pravo imaju okrivljeni, podnositac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka i lica koja po zakonu mogu da izjave žalbu u korist okrivljenog. U određenim slučajevima, pravno na žalbu imaju i druga lica. Nakon uložene žalbe, odluku donosi drugostepeni prekršajni organ.
- 11) *Načelo javnosti.* Prvostepeni prekršajni postupak je javan, što znači da ovom postupku, pored subjekata prekršajnog postupka, mogu prisustvovati i drugi građani. Izuzetak od ovog pravila, postoji kada se u postupku kao okrivljeni javlja maloletno lice, u kome je javnost isključena zbog zaštite ličnosti maloletnika. Međutim, javnost može biti isključena pod zakonom propisanim uslovima:
  - radi čuvanja tajne,
  - zaštite morala,
  - zaštite interesa maloletnika ili
  - zaštite drugih posebnih interesa društvene zajednice.

Isključenje javnosti može da se odnosi na sve ili na pojedine faze prekršajnog postupka.

- 1) *Načelo postojanosti prekršajne stvari.* Suštinu ovog načela predstavlja to što prekršajnu stvar može rešiti jedino i isključivo nadležni prvostepeni prekršajni organ u za to propisanom postupku. Prvostepeni prekršajni organ za vođenje prekršajnog postupka prilikom rešavanja prekršajne stvari vezan je obavezom da postupak vodi u okvirima podnetog zahteva, uključujući tu i njegovo proširenje ili dopunu, ali se ne može kretati izvan njega. Izuzetak postoji u slučajevima kada se prekršajni postupak vodi po službenoj dužnosti, na osnovu saznanja nadležnog prekršajnog organa o tome da je prekršaj učinjen. Započeti prekršajni postupak (pokrenut na osnovu zahtva ovlašćenog lica ili po službenoj dužnosti), mora biti okončan donošenjem presude, odnosno rešenja o prekršaju.
- 2) *Načelo raspravnosti.* Ovim načelom se okrivljenom omogućava da, nasuprot iznetim činjenicama koje mu nikako ne idu u prilog, tj. koje

ga terete, ukaže na okolnosti i činjenice koje mu idu u prilog i time pobiva ono što se protiv njega iznosi.

- 3) *Načelo neposrednosti.* Smisao načela neposrednosti se sastoji u tome što organ nadležan za vođenje prekršajnog postupka u direktnom kontaktu saznaće sve činjenice i okolnosti koje su od značaja za rešenje i rasvetljenje pekršajne stvari. Ova neposrednost se ogleda u neposrednom dodiru organa nadležnog za vođenje prekršajnog postupka sa svim učesnicima u postupku. Međutim, od ovog pravila postoje izvesna odstupanja i to: ako su ispitana lica umrla, duševno obolela ili se ne mogu pronaći, ili je njihov izlazak pred sud nemoguć ili znatno otežan usled starosti bolesti ili drugih razloga, ili ako su stranke saglasne da se umesto saslušanja svedoka ili veštaka koji nije prisutan, bez obzira na to da li je pozvan ili nije, pročita zapisnik o njegovom ranijem saslušanju. U oba navedena slučaja, biće pročitani raniji iskazi ovih lica iz zapisnika o njihovom saslušanju.
- 4) *Načelo monofunkcionalnosti.* Po pravilu je isključena mogućnost da jedno isto lice u istom prekršajnom postupku obavlja dve ili više procesnih funkcija. Ali, i od ovog pravila postoje izuzeci. Tako razlikujemo: apsolutnu monofunkcionalnost – koja se odnosi na glavne prekršajnoprocesne subjekte koji mogu obavljati samo jednu procesnu funkciju, i relativnu monofunkcionalnost – koja, kada se radi o sporednim subjektima, dozvoljava izuzetke (npr. kada se oštećeni saslušava kao svedok).
- 5) *Načelo ne bis in idem.* Srž ovog načela čini garancija da lice ne može za istu stvar dva puta odgovarati, odnosno odgovarati za prekršaj za koji je već vođen prekršajni postupak i koji je pravosnažno okončan. Ponovno vođenje prekršajnog postupka se pobiјa isticanjem prigovora „već presudjene stvari“ (*res iudicata*), pri čemu se mora ukazati na identitet i konkretnog prekršaja, zbog kojeg se vodi postupak, i identitet okrivljenog u oba slučaja o kojima je reč. Od ovog pravila postoji izuzetak jedino u slučaju postupka po vanrednim pravnim lekovima, koji se mogu uložiti protiv pravosnažnih rešenja o prekršaju.
- 6) *Načelo ekonomičnosti.* Načelo ekonomičnosti znači da se sve procesne radnje moraju preduzimati bez nepotrebnih odlaganja i odugovlačnja kako bi se prekršajni postupak što efektnije i efikasnije sproveo. Međuti, ovo načelo nikako ne sme ugroziti realizaciju načela zakonitosti i načela utvrđivanja istine, pored čega je jako bitno voditi računa i o eventualnim zloupotrebljama procesnih prava radi odugovlačenja postupka.

- 7) *Načelo naknade štete neopravdano zadržanom ili kažnjrenom licu.* Ukoliko se dogodi da neko lice u prekršajnom postupku bude neopravdano zadržano ili osuđeno, na odgovarajući način mora biti obeštećeno u pogledu štete koju je zbog tih odluka pretrpelo. Naime, Ministarstvo pravde je u obavezi, da po zahtevu oštećenog, sprovede postupak radi postizanja sporazuma o postojanju štete, vrsti i visini naknade kao obeštećenja.
- 8) *Načelo zabrane reformatio in peius.* Osnovna ideja ovog načela jeste zaštita lica protiv koga se vodi prekršajni postupak (okrivljeni). Sve promene koje se dešavaju u postupku, ne mogu biti takve, da svojim posledicama dovedu okrivljenog u teži položaj od onog u kojem se trenutno nalazi. Tako, ukoliko je žalba izrečena samo u korist okrivljenog, drugostepeni organ neće moći izreći strožu kaznu nego što je bila kazna prvostepenog organa. Ukoliko pak dođe do ponavlajnja postupka pred prvostepenim organom (kada drugostepeni organ ukine prvostepeno rešenje i vrati predmet prvostepenom organu na ponovno rešavanje) ne može biti doneto rešenje koje je nepovoljnije po okrivljenog. Izuzetak od ovog pravila postoji u slučaju izjavljivanja žalbe javnog tužioca na štetu okrivljenog, a od strane javnog tužioca. Jer, u ovom slučaju je dozvoljena mogućnost preinačenja na štetu okrivljenog u interesu zakonitosti drugostepenog rešenja.

Glava treća

PREKRŠAJNOPROCESNI SUBJEKTI

1. POJAM, KARAKTERISTIKE I VRSTE PREKRŠAJNOPROCESNIH SUBJEKATA

Prekršajnoprocesni subjekt jeste lice, pravno ili fizičko, koje u prekršajnom postupku vrši određenu funkciju, ima određena prava i dužnosti u tom postupku, te tako doprinosi rasvetljenju i rešenju prekršajne stvari.

Zavisno od funkcije koju u prekršajnom postupku obavljaju, prekršajnoprocesne subjekte odlikuju i određene, opšte i individualne, karakteristike. Opšte karakteristike prekršajnoprocesnih subjekata su:

- 1) Subjekt prekršajnog postupka je ili pravno ili fizičko lice.
- 2) Subjekt prekršajnog postupka obavezno mora imati procesnu sposobnost, koja se može shvatiti u dva smisla: kao njegov odnos prema prekršaju zbog čega se prekršajni postupak i vodi (stvarna legitimacija) i kao njegova sposobnost da neposredno svojim radnjama ostvaruje svoja prava i dužnosti (operativna legitimacija). Ako lice nema procesnu sposobnost u prvom smislu nema ni svojstvo procesnog subjekta, a ako ovu sposobnost ne poseduje u drugom smislu, svoja prava i dužnosti u postupku može ostvarivati i vršiti preko svog zakonskog zastupnika.
- 3) Subjekt prekršajnog postupka u postupku ima određena prava i dužnosti, čija sadržina zavisi od funkcije koju konkretni subjekt ima u prekršajnom postupku.
- 4) Subjekt prekršajnog postupka, ostvarujući svoja prava vršenjem svojih procesnih funkcija doprinosi rešenju prekršajne stvari. On svoju procesnu funkciju može neposredno vršiti preduzimanjem konkretnih procesnih radnji ili pak posredno, kada za njega ove radnje preduzimaju drugi subjekti (npr. predstavnik pravnog lica), čime zapravo i oni dobijaju svojstvo procesnog subjekta.

Što se individualnih karakteristika prekršajnoprocesnih subjekata tiče, one zavise od funkcije subjekta u postupku, različite su i po njima se ovi subjekti međusobno razlikuju.

U prekršajnom postupku učestvuju dve vrste prekršajnoprocesnih subjekata:

- 1) Glavni prekršajnoprocesni subjekti, bez kojih se prekršajni postupak ne može voditi. To su:
  - Nadležan prekršajni organ koji vodi prekršajni postupak (nosilac funkcije presuđenja),
  - Okriviljeni (nosilac funkcije odbrane), i
  - Podnosilac zahteva (nosilac funkcije optuženja, sem u slučaju kada se prekršajni postupak vodi bez podnošenja zahteva po službenoj dužnosti, jer u ovoj situaciji prekršajni organ je i nosilac funkcije optužbe).
- 2) Sporedni ili pomoćni prekršajnoprocesni subjekti:
  - Oštećeni (samo ukoliko nije podnosilac zahteva za pokretanje postupka),
  - Zakonski zastupnik,
  - Predstavnik pravnog lica,
  - Ovalašćena službena lica,
  - Organi unutrašnjih poslova,
  - Svedoci,
  - Veštaci,
  - Prevodioci i druga lica koja ne moraju uvek biti učesnici prekršajnog postupka.

2. ORGANI NADLEŽNI ZA VOĐENJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

2.1. Prekršajni sud i viši prekršajni sud

Prekršajni postupak vode sudovi za prekršaje, ako za vođenje prekršajnog postupka nisu nadležni organi uprave. Organi uprave imaju nadležnost da vode prekršajni postupak u prvom stepenu i to samo ako se radi o striktno zakonom nabrojanim prekršajima (za koje je isključivo propisana novčana kazna).

Sudovi za prekršaje su deo jedinstvenog sudskog sistema i predstavljaju sudove posebne nadležnosti. Sudovi za prekršaje su prekršajni sudovi i Viši prekršajni sud. Ukupno ima 45 prekršajnih sudova i formirani su za teritoriju grada ili više opština. Međutim, postoji samo jedan Viši prekršajni sud. Njegovo sedište je u Beogradu, a odeljenja (ima ih ukupno tri), su: u Novom Sadu, Kragujevcu i Nišu.

Prekršajni sud sudi u prvom stepenu (ukoliko nije nadležan organ uprave), odlučuje o žalbama na odluke koje u prekršajnom postupku donose organi uprave i obavlja druge poslove određene zakonom. Viši prekršajni sud odlučuje o žalbama na odluke prekršajnih sudova, o sukobu i prenošenju mesne nadležnosti prekršajnih sudova i vrši druge poslove određene zakonom.

2.2. Izbor sudija za prekršaje

Sudije prekršajnog i Višeg prekršajnog suda bira i o prestanku njihove funkcije odlučuje Narodna skupština, odnosno Visoki savet sudstva. Potreban broj sudija i sudija porotnika za konkretni sud, određuje Visoki savet sudstva, pri čemu se potreban broj sudija prekršajnih, Višeg prekršajnog i Upravnog suda određuje i za svako odeljenje izvan sedišta suda.

Sudijska funkcija je stalna, izuzev za sudije koji se biraju prvi put (oni se biraju na period od tri godine). Narodna skupština, iz reda kandidata koje je predložio Visoki savet sudstva, vrši izbor sudija koji se biraju prvi put. Izbor kandidata na stalnu sudijsku funkciju vrši Visoki savet sudstva, a iz grupe kandidata čiji je dotadašnji rad dobio pozitivnu ocenu.

Kandidat za sudiju treba da ispunjava sledeće uslove:

- 1) da je državljanin Republike Srbije,
- 2) da ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima,
- 3) da je završio pravni fakultet,
- 4) da je položio pravosudni ispit,
- 5) stručnost – podrazumeva teorijsko i praktično znanje kandidata koje je nužno za obavljanje sudijske funkcije,
- 6) sposobljenost – podrazumeva da kandidat poseduje određine veštine koje omogućavaju efikasnu primenu stečenog znanja u cilju rešavanja predmeta,
- 7) dostojnost sudijske funkcije – moralne osobine koje sudija treba posedovati, a time i odgovarajuće ponašanje i

- 8) odgovarajuće radno iskustvo – za sudiju prekršajnog suda potrebno je radno iskustvo u pravnoj struci od dve godine (nakon položenog pravosudnog ispita) i radno iskustvo od šest godina za sudiju Višeg prekršajnog suda.

Na predlog Visokog saveta sudstva, Narodna skupština bira i predsednika suda. Njegov izbor se vrši između sudija suda istog ili višeg strepena, a pored uslova koji su potrebni za izbor sudije, traži se još da to lice poseduje izraženu sposobnost za rukovođenje i organizaciju poslova u суду, u skladu sa kriterijumima koje donosi Visoki savet sudstva. U суду za koji je izabran za predsednika, predsednik suda nastavlja da obavlja i funkciju sudije.

2.3. Prestanak dužnosti sudije za prekršaje

Dužnost sudije za prekršaje prestaje iz nekog od sledećih razloga:

- 1) na zahtev samog sudije za prekršaje,
- 2) zbog sticanja uslova za odlazak u penziju, ili usled smrti sudije,
- 3) kada trajno izgubi radnu sposobnost za vršenje sudijske funkcije,
- 4) ako nije izabran na stalnu funkciju i
- 5) kada bude razrešen.

Sudija se može razrešiti usled postojanja nekog od sledećih razloga:

- 1) ukoliko bude osuđen za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci,
- 2) ukoliko je osuđen za neko kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim sudijske funkcije,
- 3) ukoliko sudijsku funkciju nestručno obavlja,
- 4) ako učini težak disciplinski prekršaj.

Postojanje razloga za razrešenje ustanovljava Visoki savet sudstva. Ovaj organ vodi postupak za razrešenje, utvrđuje činjenice i donosi odluku o razrešenju sudije.

2.4. Stvarna nadležnost organa za prekršaje

Stvarna nadležnost organa za prekršaje jeste pravo i dužnost organa za prekršaje da za određeni prekršaj, vodi prekršajni postupak u određenoj fazi prekršajnog postupka. Organi, stvarno nadležni, za vođenje prekršajnog postupka se razlikuju, u zavisnosti od toga, da li postupak vode u prvom ili u drugom stepenu, ili su nadležni samo za prekršaje iz određene oblasti.

Tako, u prvom stepenu, prekršajni postupak vodi prekršajni sud. U prvostepenom postupku sudija prekršajnog suda sudi i odlučuje kao sudija pojedinac. U drugom stepenu postupak vodi Viši prekršajni sud, u veću sastavljenom od trojice sudija.

Za zakonom pobrojane prekršaje (prekršaji za koje može biti izrečena isključivo novčana kazna), u prvom stepenu, prekršajni postupak vodi organ uprave. To je Komisija za prekršaje, koju čine tri člana ili samo službeno lice. Drugostepeni postupak, za ove prekršaje, vodi prekršajni sud u veću sastavljenom od trojice sudija.

Sudovi za prekršaje imaju obavezu da jedni drugima pružaju pomoć u cilju uspešnijeg vršenja svojih dužnosti. Pored toga, oni pružaju pravnu pomoć državnim i drugim organima. To čine dostavljanjem spisa, isprava i drugih podataka ili sprovođenjem prekršajnoprocensnih radnji, pod uslovom da se time ne ometa prekršajni postupak koji vode oni sami.

2.5. Mesna nadležnost

Mesna nadležnost organa za prekršaje jeste pravo i dužnost organa za prekršaje da, s obzirom na mesto izvršenja prekršaja ili neke druge okolnosti koje su u vezi sa konkretnim prekršajem, vodi prekršajni postupak. U zavisnosti od toga, da li se nadležnost organa za prekršaje određuje prema mestu izvršenja prekršaja ili prema nekum drugim okolnostima koje se tiču konkretnog prekršaja, razlikujemo opštu i supsidijarnu mesnu nadležnost.

Opšta mesna nadležnost. Teritorija na kojoj je izvršen prekršaj po pravilu je bitna i polazna činjenica za određivanje mesne nadležnosti (teritorijalni princip). S toga, u prvom stepenu mesno je nadležan prekršajni sud na čijem području je prekršaj učinjen. Isti mesno nadležan sud za prekršaj pravnog lica, nadležan je i za vođenje prvostepenog postupka protiv odgovornog lica u tom pravnom licu.

Ukoliko je prekršaj učinjen na domaćem brodu ili vazduhoplovu, za vođenje prekršajnog postupka u prvom stepenu mesno je nadlaežan prekršajni sud na

čijem se području nalazi domaća luka ili vazduhoplovno pristanište u kome se okončava putovanje učinioca prekršaja. Ako je učinilac prekršaja član posade, nadležan je prekršajni sud na čijem se području nalazi matična luka broda, odnosno matično pristanište vazduhoplova.

Ako je prekršaj izvršen na području više sudova, mesno će biti nadležan onaj prekršajni sud koji je prvi započeo postupak, a ako postupak nije započet, onaj sud kome je prvo podnet zahtev za pokretanje prekršajnog postupka.

Supsidijarna mesna nadležnost. Mesna nadležnost se određuje i prema prebivalištu ili boravištu okriviljenog fizčkog lica, odnosno sedištu okriviljenog pravnog lica. Tada je mesno nadležan prekršajni sud na čijem području okriviljeni ima prebivalište ili boravište, odnosno gde se nalazi sedište okriviljenog pravnog lica, ali pod uslovom da se važnost propisa kojim je prekršaj određen prostire i na teritoriju prebivališta, boravišta ili sedišta okriviljenog, odnosno područje tog prekršajnog suda. U slučaju da nije poznato ni mesto izvršenja prekršaja, ni prebivališta, ni boravišta, ili sedišta okriviljenog, nadležan će biti onaj prvostepeni organ za prekršaje na čijem se području okriviljeni pronađe, uhvati ili sam prijavi.

Ako je isto lice okriviljeno za više prekršaja, pri čemu su za vođenje prekršajnog postupka nadležna dva ili više prekršajna suda, imaćemo institut kumulacije mesne nadležnosti. Tada je nadležan sud koji je prvi započeo postupak, a ako postupak nije započet, onda je nadležan onaj sud kome je prvo podnesen zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Ovde je dakle reč o institucionalnoj kumulaciji mesne nadležnosti.

Personalna kumulacija (spajanje i razdvajanje prekršajnog postupka) će postojati u slučaju sprovođenja jedinstvenog postupka i donošenja jedinstvenog rešenja o prekršaju za učinioca i jednog ili više saučesnika, a od strane prekršanog suda koji je nadležan za učinioca (spajanje postupka). Ako postoji više saizvrsilaca, nadležan je onaj sud koji, kao mesno nadležan za jednog od saizvrsilaca, prvi pokrene prekršajni postupak. Razdvajanje postupka postoji ako je iz razloga celishodnosti u konkretnoj prekršajnoj stvari, postupak potrebno razdvojiti, kada se donose i posebna rešenja.

Prenošenje mesne nadležnosti, kao vrste promene nadležnosti na osnovu rešenja drugostepenog organa postoji u slučaju da je mesno nadležni prekršajni sud, iz pravnih ili stvarnih razloga, sprečen da postupa po određenom predmetu. U takvoj situaciji prekršajni sud o tome obaveštava Viši prekršajni sud, koji u tom slučaju određuje drugi stvarno nadležan sud.

2.6. Sukob nadležnosti prekršajnih organa

Svaki organ za prekršaje, po službenoj dužnosti, mora voditi računa o svojoj nadležnosti, i to kako stvarnoj tako i mesnoj. Kada organ za prekršaje primeći da nije nadležan, oglasiće se nenađežnim i bez odlaganja ustupiti predmet nadležnom organu. Ako organ kome je predmet ustupljen smatra da je organ koji mu je ustupio predmet nadležan, pokrenuće postupak za rešavanje sukoba nadležnosti. Tada postoji negativan sukob nadležnosti. Ukoliko je suprotna situacija u pitanju, tj. ako više organa koji su u sukobu nadležnosti sebe smatraju nadležnim za vođenje postpka i odlučivanje u konkretnom slučaju, osporavajući pri tom nadležnost onog drugog organa, radiće se o pozitivnom sukobu nadležnosti.

Sukob nadležnosti u prekršajnom postupku predstavlja situaciju u kojoj se dva ili više organa smatraju nadležnim, odnosno nenađežnim za postupanje u konkretnoj prekršajnoj stvari. Ovakava situacija dovodi do stanja procesne blokade prekršajnog postupka. Ako se radi o sukobu nadležnosti između sudova, rešava ga Viši prekršajni sud. Ukoliko je u pitanju sukob nadležnosti između suda i nekog organa uprave nadležnog za vođenje prekršajnog postupka, njega rešava Ustavni sud Srbije. Sukob nadležnosti između pojedinih organa uprave koji vode prekršajni postupak rešava se po opštim pravilima rešavanja sukoba nadležnosti organa upave.

Sve dok se ne reši sukob nadležnosti, svaki organ ima obavezu da preduzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

2.7. Izuzeće

Izuzeće sudije predstavlja institut prekršajnoprocесног права, koјим се utvrđује одређени круг судија који је начелно искључен у односу на могућност да обавља судијску функцију у конекретном случају, због постојања одређених законских razloga који ih начелно чине неподобним за вршење судијске функције у одређеном prekršajnom postupku ili se radi о razlozima који не спадају у takvu vrstu načelne smetnje, ali су takvog karaktera да bi из njih mogla proizići izvesna sumnja u nepristrasnost konkretnog судије. Razlozi за izuzeće судије se dele u dve grupe: razlozi за обavezno izuzeće i razlozi за fakultativno izuzeće.

U Zakonu o prekršajima su taksativno i limitativno nabrojani razlozi za obavzno izuzeće судије, што значи да судија не сме вршити судијску dužnost, ако постоји неки од тих razloga. To су sledeći razlozi:

- 1) ako je sudija oštećen prekršajem, jer bi njegovo učešće u postupku bilo u suprotnosti sa načelom monofunkcionalnosti (u istoj prekršajnoj stvari bio bi i oštećeni i sudija);
- 2) ako je u srodstvu ili braku sa određenim učesnicima u prekršajnom postupku, i to sa okriviljenim, njegovim braniocem, predstavnikom okriviljenog pravnog lica, podnosiocem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, oštećenim ili njegovim zakonskim zastupnikom, odnosno njegovim punomoćnikom, i to u takvom odnosu da mu je neko od ovih učesnika u postupku bračni drug ili srodnik u pravoj liniji bilo kog stepena srodstva, ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili po tazbini do drugog stepena;
- 3) ako je u odnosu staraoca ili staranika, usvojioca ili usvojenika, ili hranjioce ili hranjenika sa okriviljenim, braniocem okriviljenog, predstavnikom okriviljenog pravnog lica, službenim licem koje je u ime ovlašćenog organa podnelo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ili oštećenim;
- 4) ako je u istom predmetu već bio u funkciji određenog prekršajnoprocesnog subjekta i to kao službeno lice koje je u ime ovlašćenog organa podnelo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, kao predstavnik okriviljenog pravnog lica, kao branilac okriviljenog (fizičkog ili pravnog lica), kao zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog, ili ako je već saslušavan kao svedok ili veštak. U ovom slučaju bi, takođe, postojala povreda načela monofunkcionalnosti.
- 5) ako je u istom predmetu već učestvovao u donošenju prvostepenog rešenja.

Razlozi za fakultativno izuzeće sudije se definišu kao postojanje okolnosti koje izazivaju sumnju u njegovu nepristrasnost. Faktičko je pitanje koje su to okolnosti, mada, primera radi, to može biti, neki posebno blizak odnos sa okriviljenim, odnosno njegovim braniocem ili oštećenimm, ako je sudija u odnosu priateljstva ili kumstva sa nekim od tih lica, ili je suprotno tome, sa nekim od njih u određenom neprijateljskom odnosu, i sl.

S obzirom na činjenicu da je sudija po službenoj dužnosti obavezan da vodi računa o razlozima za izuzeće, čim sazna za postojanje razloga za obavezno izuzeće, dužan je da obustavi dalji rad na konkretnom predmetu i da o tome obavesti predsednika suda, koji, kao nadležan organ, donosi rešenje o tome i određuje drugog sudiju koji preuzima taj predmet. Ukoliko se razlozi za izuzeće

odnose na predsednika suda, on je dužan da iz redova sudija tog prekršajnog suda odredi zamenika koji će ga zamjenjivati, a u slučaju da iz nekih razloga nije u mogućnosti da odredi svog zamenika, obavezan je da od predsednika Višeg prekršajnog suda zatraži da delegira drugog sudiju.

Ako sudija utvrdi da postoje razlozi za njegovo fakultativno izuzeće, o tome obaveštava predsednika suda, a ukoliko se radi o razlozima za izuzeće predsednika suda, o tome se obaveštava predsednik Višeg prekršajnog suda.

Izuzeće sudije mogu tražiti i stranke u prekršajnom postupku (okriviljeni i ovlašćeni podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka), pri čemu se taj zahtev obavezno mora odnositi na poimenično određeno lice i obavezno mora sadržati navode o okolnostima zbog kojih se smatra da razlozi za izuzeće postoje. Zahtev za izuzeće sudije se može podneti do donošenja presude odnosno rešenja o prekršaju, a ako se zahtev odnosi na predsednika ili sudiju drugostepenog organa za prekršaje zahtev se može staviti i u žalbi na rešenje o prekršaju.

Kada je zahtev za izuzeće sudije podnet od strane stranke, sudija je dužan da, odmah nakon saznanja za postojanje zahteva, obustavi svaki rad po predmetu o kome se radi, ukoliko se radi o razlozima za obavezno izuzeće. Međutim, ako su u pitanju razlozi za fakultativno izuzeće, sudija će do donošenja rešenja po pitanju izuzeća preduzimati radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Rešenje po zahtevu za izuzeće sudije u prvostepenom prekršajnom postupku uvek donosi predsednik prekršajnog suda, a ako je reč o njegovom, ili izuzeću sudije Višeg prekršajnog suda, rešenje će doneti predsednik Višeg prekršajnog suda, dok rešenje o njegovom izuzeću donosi Vrhovni kasacioni sud.

Nadležan organ je u postupku donošenja rešenja o izuzeću obavezan da pribavi izjavu lica čije se izuzeće zahteva, a po potrebi i da preduzima druge radnje nužne za donošenje pravilne odluke.

Žalba protiv rešenja kojim se izuzeće usvaja nije dozvoljena, a ako je u pitanju suprotna situacija rešenje se može pobijati jedino u žalbi protiv rešenja o prekršaju.

Sva ova pravila važe i kad se kao organ koji vodi prekršajni postupak, umesto sudije za prekršaje, pojavljuje službeno lice u organu državne uprave. Takode, izuzeti se mogu i drugi učesnici u postupku kod kojih je neophodno postojanje nepristrasnosti (npr. zapisničar, tumači veštaci). O njihovom izuzeću odlučuje sudija koji vodi prekršajni postupak.

3. OKRIVLJENI

U prekršajnom postupku okrivljeni je lice protiv koga se prekršajni postupak vodi. On ima svojstvo stranke u prekršajnom postupku i funkciju odbране. U vezi sa tim, uživa i određena prava koja mu omogućavaju da tu funkciju obavlja. Ta prava su precizirana pravilima prekršajnog postupka i sastoje se u pravu podnošenja dokaza, stavljanja predloga, kao i upotrebe pravnih sredstava kojima raspolaže u prekršajnom postupku. Korišćenjem tih svojih prava on ostvaruje svoje osnovno pravo – pravo odbrane. On ovo pravo ostvaruje ili sam ili koristeći i sturčnu pomoć branioca.

Pored ovih prava, on još ima pravo da bude upoznat sa prekršajem za koji je okrivljen, pravo da mu bude ostavljeno dovoljo vremena za pripremu odbane i pravo da bude ispitan u postupku. Nasuprot prava stoje obaveze okrivljenog koje se ogledaju u: obavezi obaveštavanja prekršajnog organa o eventualnoj promeni prebivališta, odnosno boravišta i korektnom ponašanju u postupku.

Kao okrivljeni u prekršajmom postupku se može pojaviti ili fizičko (fizičko lice, odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik) ili pravno lice (predstavnik pravnog lica). Predstavnik pravnog lica ovlašćen je da u ime pravnog lica preduzima sve radnje koje može da preduzima i sam okrivljeni u prekršajnom postupku. Kao predstavnik pravnog lica može se odrediti samo jedno lice, kome se za obavljanje ove funkcije mora izdati pismeno ovlašćenje od strane organa koji ga je odredio da bude predstavnik pravnog lica u prekršajnom postupku. Međutim, kao predstavnik pravnog lica u prekršajnom postupku ne može se odrediti lice: koje je svedok u istom postupku; protiv koga se kao odgovornog lica u pravnom licu vodi postupak za isti prekršaj, i koje se kao učesnik u istom postupku poziva na to da je postupalo po naređenju drugog lica ili organa upravljanja.

Okrivljeno pravno lice je u obavezi da na poziv organa za prekršaje (suda) odredi svog predstavnika u prekršajnom postupku. Ako okrivljeno pravno lice ni posle tog poziva ne odredi svog predstavnika, kazniće se novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 30.000 dinara, a ako i nakon izricanja te kazne ne odredi svog predstavnika, odnosno za svako dalje neodazivanje pozivu da odredi svog predstavnika, biće kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 50.000 do 100.000 dinara.

4. BRANILAC

U okviru prava na odbranu, a iz razloga nedovoljne stručnosti i uzbuđenoštii zbog svog položaja, te nesposobnosti da usled toga vrši kvalitetnu odbranu, okrivljeni u prekršajnom postupku ima pravo i na odbranu od strane stručnog branioca. Funkciju branioca može obavljati samo advokat, koga može zameniti advokatski pripravnik. Ali, ako u mestu u kome je sedište prvostepenog organa za prekršaje nema advokata, okrivljeni za branioca može uzeti i neko drugo lice, koje obavezno mora biti diplomirani pravnik. Angažovani branilac, da bi mogao nastupiti u svojstvu branioca, prvostepenom prekršajnom organu, pred kojim se vodi prekršajni postupak, mora podneti punomoćje izdato od strane lica koje zastupa ili od strane zakonskog zastupnika okrivljenog, bračnog druge okrivljenog, ili njegovog krvnog srodnika u pravoj liniji, usvojioca, usvojenika, brata, sestre i hranioca, tj. od strane lica ovlašćenog da okrivljenom uzme branioca. Punomoćje braniocu može biti dato, od strane okrivljenog, i usmenom izjavom na zapisnik kod prvostepenog organa za prekršaje pred kojim se prekršajni postupak vodi. Prava i dužnosti branioca u konkretnom predmetu u svakom trenutku mogu prestati, ukoliko okrivljeni opozove dato punomoćje.

Branilac, pored prava koje i sam okrivljeni u smislu odbrane ima, ima pravo da bude obavešten o svim radnjama u postupku i da prisustvuje njihovom izvođenju, da kontaktira sa okrivljenim ako je ovaj zadržan, da razgleda spise, da predlaže dokaze i učestvuje u njihovom izvođenju, da daje završnu reči dr., a što se obaveza tiče, mora imati uredno punomoćje i pridržavati se reda u postupku.

Pravno lice i odgovorno lice u tom pravnom licu koja imaju status okrivljenog u istoj stvari mogu imati, ili svaki svog, ili pak zajedničkog branioca.

5. OŠTEĆENI

Oštećeni u prekršajnom postupku jeste fizičko ili pravno lice čije je neko lično ili imovinsko pravo ili povređeno ili ugroženo učinjenim prekršajem. Oštećeni u prekršajnom postupku ima određena prava koja može vršiti samo ili preko svog zastupnika ili punomoćnika.

Osnovna prava oštećenog u prekršajnom postupku su: da podnese zahtev za pokretanje prekršajmog postupka; da u prekršajnom postupku podnosi

dokaze i stavlja predloge; da u prekršajnom postupku istakne imovinsko-pravni zahtev za naknadu štete učinjene prekršajem ili za povraćaj oduzete stvari; da izjavljuje žalbu na rešenje doneto povodom njegovog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u kojoj ističe razloge za pobijanje tog rešenja i argumente u vidu daljeg kretanja prekršajnog postupka.

Oštećeni ima dužnost da se u prekršajnom postupku pojavi kao svedok, ukoliko organ koji vodi postupak odluči da ga sasluša kao svedoka.

6. JAVNI TUŽILAC

Prema Zakonu o javnom tužilaštvu,⁴² javno tužilaštvo je samostalni državni organ koji goni učinioce krivičnih dela i drugih kažnjivih dela i preduzima mere za zaštitu ustavnosti i zakonitosti. Funkciju javnog tužilaštva vrše javni tužioci. U tom smislu, javni tužilac se u prekršajnom postupku pojavljuje kao stranka, kada ima sledeća prava:

- da preduzima neophodne mere u cilju otkrivanja učinjenih prekršaja, njihovih učinilaca i dokaza neophodnih za njihovo gonjenje;
- da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i pravne lekove protiv odluka nadležnih organa u prekršajnom postupku;
- da preduzima i druge radnje za koje je ovlašćen Zakonom o prekršajima i drugim posebnim zakonima.

Javni tužilac u konkretnom prekršajnom postupku ima status subjekta i funkciju optužbe samo ukoliko je podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Navedeni status i funkciju ima i ako je zahtev, pored njega, podneo još neki organ ili oštećeni. U situaciji da javni tužilac odustane od prekršajnog gonjenja, postupak se vodi po zahtevu navedenih lica, a ako je, u konkretnom slučaju, samo javni tužilac podneo zahtev, pa odustao od njega, ima obavezu da u roku od 8 dana o tome obavesti oštećenog ili drugo lice koje je ovlašćeno za pokretanje postupka kako bi ova lica nastavila vođenje prekršajnog postupka (a što je stvar njihove slobodne volje).

Prava koja, u prekršajnom postupku, pripadaju javnom tužiocu ima i drugi organ nadležan za njegovo pokretanje, osim prava koja su striktno vezana za javnog tužioca kao posebni državni organ.

---

⁴² Službeni glasnik RS, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 38/2012 – odluka US i 121/2012.

7. ORGANI UNUTRAŠNJIH POSLOVA, INSPEKCIJE I DRUGI DRŽAVNI ORGANI

Najvažnija prava ovih subjekata ukoliko se pojave u prekršajnom postupku su: podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, podnošenje dokaza u toku prekršajnog postupka i ulaganje žalbe na rešenje o prekršaju, pod uslovom da su oni podnosioci zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Takođe, ova lica se u prekršajnom postupku mogu pojaviti i u svojstvu svedoka.

Određeni državni organi mogu biti i sami nadležni za vođenje prekršajnog postupka (kada je reč o prekršajima u odnosu na koje je to propisano zakonom). U takvim slučajevima, prekršajni postupak vode Komisije za prekršaje i službena lica u organu državne uprave, koje iz reda zaposlenih u tom organu određuje funkcijer koji tim organom rukovodi.

Glava četvrta
OPŠTI PROCESNI INSTITUTI
U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

1. PODNESCI I ZAPISNICI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

1.1. Podnesci u prekršajnom postupku

Podnesci su pismena saopštenja kojima se stranke i druga ovlašćena lica obraćaju organima koji vode ili su nadležni da vode prekršajni postupak. To mogu biti: zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka, predlozi, žalbe ili drugi pravni lekovi ovlašćenih subjekata protiv rešenja u prekršajnom postupku i dr. Podnesci se, organu nadležnom za vodenje prekršajnog postupka, podnose pismeno ili se daju usmeno na zapisnik. Sadržina ovih podnesaka, da bi se po njima moglo postupiti, mora biti razumljiva i mora obuhvatati sve značajnije činjenice i okolnosti. U slučaju da je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupati, sudija koji vodi prerkšajni postupak će podnosiocu podneska naložiti da u određenom roku, ali ne dužem od 15 dana, svoj podnesak ili ispravi ili dopuni. Ako podnositelj podneska ne postupi po ovom nalogu, podnesak će biti odbačen kao neuredan.

1.2. Zapisnici u prekršajnom postupku

O svakoj preduzetoj radnji u prekršajnom postupku sastavlja se pismeni akt – zapisnik (npr. zapisnik o uviđaju). Zapisnik se sastavlja istovremeno sa vršenjem određene procesne radnje, osim u slučajevima kada to nije moguće, pa se zapisnik sastavlja odmah nakon izvedene procesne radnje.

Zapisnik vodi zapisničar – službeno lice zaduženo za ovaj posao. Međutim, kada se vrši pretresanje stana ili lica, ili kada se procesna radnja obavlja izvan službenih prostorija nadležnog prvostepenog organa za prekršaje i kada za vodenje zapisnika nije moguće obezbediti zapisničara, pisanje zapisnika će obaviti lice koje preduzima procesnu radnju. Metodologija sastavljanja zapisni-

ka se sastoji u tome što lice koje vrši procesnu radnju diktira sadržinu koja će se uneti u zapisnik, ili ako se ispituje okrivljeni ili pak saslušava neko drugo lice postoji mogućnost da im se dozvoli da svoju izjavu sami diktiraju u zapisnik.

Što se sadržine zapisnika tiče, ona mora obuhvatati sledeće: naziv prvo-stepenog organa koji vrši procesnu radnju, mesto gde se procesna radnja vrši, dan i čas kada je radnja započeta i završena, lična imena prisutnih lica i u kom svojstvu prisustvuju, kao i naznačenje prekršajnog predmeta po kome se predmetna radnja preduzima. Zapisnik takođe mora sadržati sve bitne podat-ke o toku i sadržini preduzete radnje. Bitna sadržina datih iskaza i izjava se u zapisnik unosi u obliku pripovedanja. Pitanja se u zapisnik unose samo ako je to potrebno da bi se bolje razumeo odgovor ispitanika. Ukoliko su prilikom preduzimanja neke procesne radnje oduzeti predmeti ili spisi to će u zapisniku obavezno biti naznačeno, a oduzete stvari će biti priključene zapisniku ili će biti navedeno mesto gde se one nalaze. Ako je to učinjeno pri izvođenju pojedinih radnji (npr. uviđaj, pretresanje stana i lica i sl.), u zapisnik se unose i podaci o merama, veličini i oznakama predmeta, a ukoliko su pri tom napravljene skice, fotografije ili filmski snimci, podaci o tome se unose u zapisnik, a ovi predmeti priključuju zapisniku. Takođe, u zapisnik se unosi i izjava okrivljenog o tome da li ima predloga u vezi sa izvođenjem drugih dokaza.

U zapisniku se ne mogu vršiti dopisivanja, izmene ili brisanja unetih poda-taka, a ako je to baš neophodno, ispravke će se uneti na kraju zapisnika uz obaveznu overu od strane lica koja potpisuju zapisnik.

Licu o čijem ispitivanju ili saslušanju je sačinjen zapisnik, kao i drugim licima koja obavezno prisustvuju radnjama u postupku, kao i okrivljenom, braniocu i oštećenom ukoliko su prisutni, zapisnik se može pročitati, ili dati da ga sami pročitaju. Ako je zapisnik vodio sudija koji preduzima konkretnu procesnu radnju, taj zapisnik se obavezno mora i pročitati. Podatak o tome da li je zapisnik pročitan ili nije, unosi se u sam zapisnik.

Zapisnik obavezno moraju potpisati određena lica, a što zavisi o kojoj se preduzetoj radnji vodi zapisnik. Tako:

- zapisnik o ispitivanju ili saslušanju okrivljenog lica ova lica potpisuju, a ukoliko je učestvovao u sproveđenju radnje, potpisće ga i tumač;
- pri pretresanju lica ili stana potpisuje ga lice koje se pretresa ili čiji se stan pretresa, kao i svedoci koji su prisustvovali radnji pretresanja, itd.

Ako je lice koje treba da potpiše zapisnik nepismeno, umesto potpisa će staviti otisak desnog kažiprsta, a ako ni to nije moguće staviće otisak nekog drugog prsta, pri čemu zapisničar obavezno ispod tog otiska ispisuje ime i prezime tog lica, a ako je u pitanju otisak nekog drugog prsta, o kom se prstu i na kojoj ruci radi. Ako pak, lice koje treba da potpiše zapisnik nema ruke, biće mu dato da taj zapisnik pročita, a ako je nepismeno zapisnik će mu se pročitati, a što će se sve konstatovati u zapisniku.

Kad neko od ovih lica odbije da potpiše zapisnik, to će, pored razloga zbog kojih se potpisivanje odbija, biti uneto u zapisnik. U zapisnik se obavezno unose i prigovori na njegovu sadržinu ukoliko ih je bilo.

Na kraju, zapisnik potpisuju sudija koji je preuzeo radnju o kojoj je zapisnik vođen i zapisničar. Ako zapisničar nije bio prisutan prilikom sastavljanja zapisnika, njega pored sudije, potpisuju lica koja su prisustvovala preuzimanju radnje, ili, ako su ova lica nesposobna da shvate sadržinu zapisnika, dva prisutna svedoka.

2. ROKOVI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

2.1. Pojam i vrste rokova

Rok u prekršajnom procesnom pravu predstavlja određeni vremenski period u okviru koga se mora, ne sme ili treba preuzeti izvesna radnja u prekršajnom postupku. Postoji više vrsta rokova.

Prema tome ko rok određuje, razlikuju se rokovi određeni zakonom i rokovim koje određuje organ za prekršaje koji vodi prekršajni postupak. Pored toga, moguće je i da zakon određuje okvire roka unutar koga organ za prekršaje određuje rok.

S obzirom na obavezu vezanu za rok, rokove je moguće odrediti: na vremenski period u kome se mora ili može preuzeti određena radnja u prekršajnom postupku (finalni rokovi), i na vremenski period u kome se ne sme preuzeti određena procesna radnja (odložni rokovi).

Prema karakteru, rokovi mogu biti: materijalnopravni – od čijeg poštovanja ili nepoštovanja zavisi nastanak ili prestanak određenih prava u materijalnom smislu (npr. rokovi zastarelosti), i procesnopravni – koji su vezani za preuzimanje ili nepreduzimanje procesnih radnji.

U odnosu na posledice koje nastaju nepoštovanjem rokova, razlikuju se: prekluzivni rokovi – rokovi čijim se propuštanjem gubi pravo na preduzimanje procesne radnje, i instrukcioni rokovi – rokovi čije propuštanje ne povlači posledice.

Prema načinu na koji je trajanje rokova određeno, rokovi mogu biti: sa određenim vremenom trajanja i rokovi čije je trajanje vezano za nastupanje ili prestanak odredene situacije u postupku.

S obzirom na svoje trajanje, rokovi mogu imati fiksno određeno trajanje ili trajanje koje je određeno, ali se ipak može produžiti.

Ukoliko je u pitanju rok za davanje pismene ili usmene izjave, smatra se da je u roku postupljeno ako je izjava data pre isteka roka ovlašćenom organu za njen prijem. Predaja izjave može biti izvršena i preko pošte. U tom slučaju ona se pbavezno šalje ili preporučenom poštom ili telegrafskim putem, a vreme predaje pošte smatra se vremenom predaje onome kome je adresirana. Izjava se može predati i vojnoj pošti. Ako se lice koje daje izjavu nalazi u kaznenopopravnoj ustanovi, izjava se daje ili predaje u toj ustanovi, i to ili na zapisnik ili se u pismenoj formi predaje upravi konkretnе ustanove, pri čemu se smatra da je predaja izjave izvršena u roku ako je izjava u predviđenom roku data ili predata u kaznenopopravnoj ustanovi.

U slučaju da podnositelj u roku predaje izjavu, ali usled neznanja i očigledne omaške, podnesak predaje nadležnom organu, smatraće se da je izjava predata u roku, a nadležni organ će podnesak proslediti nadležnom organu.

Rokove je moguće odrediti računajući na sate, dane, mesece i godine. Sat ili dan roka počinje da teče od prvog narednog dana ili sata od onog u kom je izvršena predaja, saopštenje, dostavljanje ili je nastao događaj od koga teče rok. Dan se računa u trajanju od 24 sata, mesec prema kalendaru. Ako su u pitanju rokovi određeni na mesece ili godine, računaju se tako što se rokovi završavaju onog dana u poslednjem mesecu roka koji po datumu odgovara datumu od koga je rok počeo, a u slučaju da u mesecu u kome ističe rok taj datum ne postoji, poslednji dan roka je poslednji dan tog meseca. Ali, ako poslednji dan roka pada u nedelju ili u neradni dan, kao poslednji dan roka smatra se prvi naredni radni dan.

2.2. Povraćaj u pređašnje stanje

Povraćaj u pređašnje stanje predstavlja institut kojim se otklanjaju štetne posledice do kojih dolazi propuštanjem roka određenog prekršajnog procesnog subjekta, ali bez njegove krivice.

U prekršajnom postupku povraćaj u pređašnje stanje se može dozvoliti ukoliko okriviljeni, iz opravdanih razloga, propusti rok za žalbu. Rok za žalbu na presudu, odnosno, rešenje o prekršaju je prekluzivni rok, tj. njegovim propuštanjem okriviljeni gubi pravo na izjavljivanje žalbe. Ako okriviljeni iz opravdanih razloga nije bio u stanju da izjavi žalbu, on može podneti molbu za povraćaj u pređašnje stanje. Uz ovu molbu, okriviljeni podnosi istovremeno i žalbu. Molba za povraćaj u pređašnje stanje se podnosi u roku od osam dana od dana prestanka razloga usled kojih je rok za žalbu propušten, ali najkasnije u roku od mesec dana od dana propuštanja roka. Molba se podnosi prvostepenom organu za prekršaje koji je doneo rešenje o prekršaju protiv koga se žalba izjavljuje. Ova molba ne odlaže izvršenje rešenja o prekršaju, ako je ono postalo pravosnažno, ali prvostepeni organ za prekršaje kome je molba za povraćaj u pređašnje stanje podneta može, u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja odlučiti da se zastane sa izvršenjem rešenja o prekršaju do donošenja odluke po podnetoj molbi.

Prvostepeni organ kome je molba podneta donosi odluku po njoj. Ako dozvoli povratak u pređašnje stanje, on će molbu, zajedno sa celim predmetom i žalbom proslediti drugostepenom organu za prekršaje radi rešavanja po žalbi.

Protiv rešenja prvostepenog organa za prekršaje kojim se povratak u pređašnje stanje dozvoljava, žalba nije dozvoljena, ali u slučaju postojanja suprotnе situacije, jeste. U ovom drugom slučaju, žalba će se predati prvostepenom organu za prekršaje, koji je u obavezi da tu žalbu, zajedno sa žalbom na rešenje o prekršaju i svim spisima tog predmeta dostavi na rešavanje drugostepenom organu za prekršaje. Ako drugostepeni organ uvaži žalbu, on će pristupiti njenom razmatranju, a nakon čega će doneti i odluku po konkretnoj žalbi.

3. TROŠKOVI PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Pravilno sprovođenje prekršajnog postupka iziskuje i različite troškove, u koje spadaju:

- troškovi za svedoke, veštakе i tumače koji učestvuju u postupku,
- troškovi uviđaja,
- troškovi prevoza okriviljenog,
- izdaci za dovodenje okriviljenog,
- prevozni i putni troškovi službenih lica koja učestvuju u prekršajnom postupku,

- nužni izdaci oštećenog, odnosno njegovog zakonskog zastupnika, kao i nužni izdaci i nagrada za rad punomoćnika oštećenog,
- nužni izdaci i nagrada za rad branioca, i
- paušalni iznos.

Ko snosi troškove prekršajnog postupka zavisi od toga, kako je okončan prekršajni postupak.

Ako je prekršajni postupak okončan pravosnažnom presudom, odnosno, rešenjem o prekršaju kojim je okrivljeni proglašen odgovornim, troškovi postupka padaju na teret okrivljenog.

Ukoliko u istom postupku bude oglašeno odgovornim više lica (okrivljenih) svako od njih snosi odgovarajući deo ukupnih troškova. Iznos tih troškova u odnosu na svakog okrivljenog određuje prvostepeni organ, a ukoliko to nije moguće, svi okrivljeni će snositi troškove solidarno, osim paušalnog iznosa koji se u svakom slučaju posebno određuje za svakog okrivljenog. Ako se dogodi da se protiv jednog lica vodi postupak za više prekršaja, pa ono bude oglašeno odgovornim za neke prekršaje, troškove koje ovom prilikom ono snosi odnose se samo na troškove postupka za koje je ono oglašeno odgovornim, pod uslovom da se ti troškovi mogu izdvojiti iz ukupnih troškova celog postupka. Pored troškova postupka okrivljeni može, kada je to propisom određeno, snositi i troškove otkrivanja prekršaja.

Ali, ako bi plaćanje troškova prekršajnog postupka dovelo u pitanje izdržavanje okrivljenog, ili lica koje je po zakonu on dužan da izdržava, prvostepeni organ za prekršaje okrivljenog može, u potpunosti ili delimično, osloboditi plaćanja troškova postupka.

Ukoliko prekršajni postupak bude okončan obustavom ili okrivljeni bude oslobođen krivice, troškove postupka snosi prvostepeni organ koji je vodio prekršajni postupak. Ovaj organ snosi i troškove prevodenja na jezik nacionalnih manjina.

U slučaju da prekršajni postupak bude obustavljen zbog lažnog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane oštećenog ili zbog odustanka oštećenog od zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, troškovi padaju na teret oštećenog koji je podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

4. IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEV

Imovinskopravni zahtev za naknadu štete ili povraćaj stvari u pređašnje stanje podnosi oštećeno lice radi svog obeštećenja. O imovinskopravnom zahtevu može odlučiti samo sud. Zahtev se podnosi u prekršajnom postupku. Međutim, ako bi razmatranje ovog zahteva značajnije uticalo na trajanje postupka, prekršajni sud će oštećenog uputiti da ovaj svoj zahtev ostvari u parnici.

Oštećeni imovinsko pravni zahtev, u kome tačno mora navesti na šta se zahtev odnosi i priložiti dokaze, podnosi nadležnom prekršajnom суду. On ovaj zahtev može podneti do donošenja prvostepene presude. Ako se postupak vodi pred organom uprave, on predmet ustupa nadležnom суду.

Prekršajni sud, pošto utvrdi ili ne utvrди potrebne činjenice u prekršajnom postupku o visini učinjene štete, donsi ili ne donosi u rešenju o prekršaju i odluku o imovinskopravnom zahtevu, pri čemu ga može prihvati u celini ili delimično. U slučaju samo delimičnog usvajanja zahteva, za ostatak zahteva oštećeni se upućuje na parnicu. Sa zahtevom će se ovako postupiti i ukoliko se potrebne činjenice o zahtevu u prekršajnom postupku ne utvrde. Oštećeni se na parnicu upućuje i ako je zahtev za pokretanje prekršajnog postupka odbačen ili ako je prekršajni postupak obustavljen. U slučaju obustavljanja prekršajnog postupka, a u pitanju je oštećenje državne imovine, prekršajni sud o obustavi prekršajnog postupka obaveštava Republičkog javnog pravobranioca, a ako se radi o imovini u društvenoj svojini, obaveštava imaoца prava raspolaganja imovinom u društvenoj svojini.

U slučaju kada se imovinskopravni zahtev oštećenog usvoji, prekršajni sud u presudi određuje i rok u kome je okrivljeni u obavezi da plati iznos utvrđene štete, odnosno da vrati određenu stvar. Taj rok je petnaest dana i on teče od dana pravosnažnosti presude.

5. DONOŠENJE I SAOPŠTAVANJE ODLUKA

Odluke u prekršajnom postupku donose se u formi:

- presude,
- rešenja,
- naredbe,
- zaključka, i
- zabeležbe.

Nakon što se neka od ovih odluka donese ona se saopštava zainteresovanim licima (ukoliko su prisutna) i to se konstatiše u zapisniku, a što ova lica potvrđuju svojim potpisom. U roku od osam dana od dana usmenog saopšteњa rešenja (osim u slučaju kada se određuje izvršenje rešenja o prekršaju pre njegove pravosnažnosti, jer se pismeni otpravak tada izrađuje odmah) izrađuje se i zainteresovanim licima dostavljaju i pismeni prepis rešenja, izuzev ako oni to ne zahtevaju, ali se u tom slučaju obavezno moraju poučiti o njihovom pravu na žalbu.

U drugostepenom postupku odluke se donose posle usmenog većanja i glasanja, koje se vrši u nejavnoj sednici kojoj mogu prisustrovati jedino članovi veća i zapisničar. Predsednik veća rukovodi većanjem i glasanjem. On je dužan da vodi računa da se pre većanja i glasanja sva pitanja o kojima će se odlučivati podrobno razmotre. Prilikom glasanja predsednik veća glasa poslednji, a odluka se smatra donetom ukoliko za nju glasa većina članova veća. Svi članovi veća imaju obavezu glasanja, tj. ne mogu se uzdržati od glasanja, osim u zakonom predviđenom slučaju.

6. DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA

6.1. *Dostavljanje pismena*

Pismena se u prekršajnom postupku dostavljaju zainteresovanim procesnim subjektima, kako bi oni bili obavešteni o odlukama u postupku i rokovima. Dostavljanje pismena ima izuzetnu važnost, jer od momenta dostavljanja počinju da teku rokovi za preduzimanje određenih procesnih radnji i ostvarivanje prava u postupku.

Dostavljanje pismena se može izvršiti na različite načine:

- lično dostavljanje,
- posredno dostavljanje,
- dostavljanje u slučaju odbijanja prijema pismena,
- dostavljanje na radnom mestu,
- dostavljanje braniocu, zastupniku ili punomoćniku,
- dostavljanje vojnim licima, pripadnicima policije ili nekim drugim licima koja vrše određene službe,

- dostavljanje državnim organima ili pravnim licima, i
- dostavljanje isticanjem pismena na oglasnoj tabli.

Dostavljanje se uvek vrši radnim danom, i to: u stanu lica kome se pismeno uručuje, u njegovoј poslovnoј prostoriji, na njegovom radnom mestu ili u prostorijama organa za prekršaje. Ovo poslednje važi samo ukoliko je primalac prisutan u prostoriji organa za prekršaje. Uručivanje se vrši ili poštom, ili preko dostavljača.

6.1.1. Lično dostavljanje

Pismeno koje se mora lično uručiti⁴³ (dostaviti) predaje se neposredno licu na koga je adresirano. Ali, ako se ovo lice ne zatekne na mestu gde se dostavljanje pismena vrši, dostavljač će se obavestiti od prisutnih lica kada i na kom mestu to lice može zateći. Istovremeno će nekom od prisutnih lica ostaviti pismeno obaveštenje da radi prijema pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu ili na svom radnom mestu.

Ako i posle ovoga dostavljač ne zatekne lice kome se dostavljanje ima izvršiti, preuzeće posredno dostavljanje, a nakon čega će se smatrati da je dostavljanje uredno izvršeno.

6.1.2. Posredno dostavljanje

Posrednim dostavljanjem pismeno se preko drugog lica dostavlja primalcu na koga je ono adresirano. Ovaj način dostavljanja se primenjuje ako se lice kome treba lično dostaviti neko pismeno ne zatekne na mestu gde treba da mu bude izvršeno lično dostavljanje. Ovo dostavljanje se izvršava tako što dostavljač pismeno predaje nekome od punoletnih članova domaćinstva lica kome je trebalo izvršiti lično dostavljanje. Ovo lice je obavezno da uručeno pismeno primi. Međutim, ako se utvrdi da je lice kome se pismeno dostavlja odsutno, te da iz tog razloga punoletni član njegovog domaćinstva neće biti u prilici da mu na vreme preda pismeno, dostavljač će pismeno vratiti i naznačiti gde se odsutni primalac nalazi, kao i vreme i mesto na kome će se izvršiti ponovno dostavljanje pismena. U slučaju da se pismeno ni tada ne dostavi, ono se ističe na oglasnoj tabli suda, i nakon osam dana smatra se da je dostavljanje uredno izvršeno.

---

⁴³ Pismena koja se lično moraju dostaviti su: poziv radi ispitivanja okrivljenog, odnosno davanja pismene odbrane ili saslušanja, kao i sve druge odluke od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu.

6.1.3. Dostavljanje na radnom mestu

Ako se dostavljanje vrši na radnom mestu, a onaj na koga je pismeno adresirano nije prisutan, dostavljanje se može izvršiti licu koje je ovlašćeno da prima poštu u toj ustanovi, odnosno preduzeću i koje je dužno da to pismeno primi, a može se uručiti i nekom drugom licu koje je zaposleno na tom istom radnom mestu, ali samo ako ono na to pristane. Međutim, ako se utvrdi da je lice kome se pismeno dostavlja odsutno, te da iz tog razloga lica preko kojih bi se izvršilo posredno dostavljanje neće biti u prilici da mu na vreme predaju pismeno, dostavljač će pismeno vratiti pošiljaocu uz naznaku da uručivanje nije moglo biti izvršeno i gde se odsutni primalac nalazi.

6.1.4. Dostavljanje u slučaju odbijanja prijema pisma

Često se doađa da lice kome je potrebno lično uručiti neko pismeno odbije da ga primi, a u nekim slučajevima to učine i punoletni članovi njegovog domaćinstva. Tada dostavljač konkretno pismeno ostavlja u stanu lica kome pismeno treba da uruči, ili ga pribija na vrata stana primaoca (a u dostavnici beleži dan i sat uručenja i razloge zbog kojih je prijem pisma odbijen), a čime se smatra da je uručivanje izvršeno.

6.1.5. Dostavljanje braniocu, zastupniku ili punomoćniku

Ako okrivljeni ima branioca, a oštećeni ima zastupnika ili punomoćnika, sve odluke od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu obavezno se dostavljaju braniocu okrivljenog, odnosno zastupniku ili punomoćniku oštećenog. Ukoliko okrivljeni ima više branilaca, a oštećeni više zastupnika ili punomoćnika, uručivanje pismena od koga teče rok za žalbu izvršiće se samo jednom braniocu, odnosno zastupniku ili punomoćniku.

6.1.6. Dostavljanje vojnim licima, pripadnicima policije i nekim drugim licima koja vrše određene službe

Dostavljanje poziva vojnim licima, pripadnicima policije, pripadnicima straže u ustanovama u kojima su smeštена lica lišena slobode i radnicima suvozemnog, rečnog, pomorskog i vazdušnog saobraćaja, vrši se preko njihove komande, ustanove ili neposrednog starešine, a što je u skladu sa prirodom

njihovog posla i faktičkim situacijama u kojima se oni mogu nalaziti, i čime se obezbeđuje brz i siguran način dostavljanja.

Licima lišenim slobode pisma u prekršajnom postupku se dostavljaju preko uprave ustanove u kojoj su ta lica smeštена.

Licima koja uživaju pravo imuniteta u Srbiji pisma u prekršajnom postupku se dostavljaju preko organa nadležnog za inostrane poslove, ako međunarodnim ugovorima ovo nije drugačije uređeno.

6.1.7. Dostavljanje pisma državnim organima i pravnim licima

Pismina državnim organima se uručuju tako što se predaju u pisarnici tog državnog organa.

Pravnim licima se pismina dostavljaju tako što se ta pismina predaju licu koje je u pravnom licu ovlašćeno za primanje pismina, mada se pismino može uručiti i nekom drugom radniku tog pravnog lica koji je zatečen u prostoriji u kojoj se inače prijem pismina vrši.

6.1.8. Dostavljanje isticanjem pismina na oglasnoj tabli

Kao jedan od načina dostavljanja pismina, smatra se i isticanje pismina na oglasnoj tabli nadležnog prvostepenog organa za prekršaje. Ovom načinu dostavljanja pismina pribegava se u slučaju kada dostavljanje pismina nije moguće izvršiti na adresu okrivljenog, njegovog zakonskog zastupnika ili oštećenog, zbog toga što oni nisu obavestili prvostepeni organ za prekršaje o promeni svoje adrese do koje je došlo u toku prekršajnog postupka, a dostavljač nije uspeo da sazna gde su se preselili. U takvoj situaciji prvostepeni organ za prekršaje donosi odluku da se sva dalja dostavljanja pismina vrše isticanjem pismina na oglasnoj tabli ovog organa za prekršaje. Dostavljanje se smatra izvršenim protekom osam dana od dana isticanja pismina na oglasnoj tabli.

Međutim, dostavljanje pismina na ovaj način se ne može vršiti kada se radi o dostavljanju rešenja o prekršaju kojim je okrivljenom izrečena kazna zatvora.

6.2. Razmatranje i prepisivanje spisa

U prekršajnom postupku često se javlja potreba različitih subljekata da razmatraju spise predmeta, da se upoznaju sa zahtevima i predlozima protivne

strane, pa čak i da prepišu određene ili sve delove spisa predmeta. Za ovakve slučajeve Zakon predviđa nekoliko pravila.

Podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, okrivljeni, branitelj okrivljenog, predstavnik odnosno punomoćnik okrivljenog pravnog lica, oštećeni i njegov zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik, kao i sva druga lica koja za to imaju opravdani pravni interes imaju pravo da razmatraju i prepisuju spise predmeta.

Kada je prekršajni postupak u toku, razmatranje i prepisivanje spisa dozvoljava sudija koji vodi prekršajni postupak, a kada je postupak okončan razmatranje i prepisivanje spisa dozvoljava predsednik prekršajnog suda.

Razmatranje i prepisivanje spisa može biti uskraćeno jedino ako bi se time ometalo pravilno vođenje prekršajnog postupka ili ako se u postupku isključi javnost.

Nakon završenog dokaznog postupka, odnosno završenog usmenog pretresa, nikome, ko ima opravdani pravni interes se ne može uskratiti razmatranje ili prepisivanje spisa predmeta.

Glava peta

TOK PREKRŠAJNOG POSTUPKA

1. POKRETANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

1.1. Prethodni prekršajni postupak

Cilj i svrha prethodnog prekršajnog postupka jeste prikupljanje podataka i dokaza o učinjenom prekršaju i njegovom učiniocu, kako bi se prekršajni postupak mogao pokrenuti. Akteri prethodnog prekršajnog postupka su nadležni organi i druga lica, koji u okviru svojih ovlašćenja preduzimaju neophodne radnje (npr. prikupljanje podataka o prekršaju, otkrivanje učinioca prekršaja, obavljanje uviđaja na licu mesta, i sl.) radi pristupanja pisanju prekršajne prijave ili zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

1.2. Prekršajna prijava

Prekršajna prijava predstavlja akt kojim se organ nadležan za pokretanje prekršajnog postupka obaveštava o tome da je prekršaj učinjen, kao i o licu koje je taj prekršaj učinilo, a sve sa ciljem da organ nadležan za pokretanje prekršajnog postupka taj postupak i pokrene.

Kome će se prekršajna prijava podneti zavisi od toga kako se pokreće prekršajni postupak za pojedine prekršaje. Tako, za prekršaje za koje prekršajni postupak vodi prekršajni sud, postupak se pokreće podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane ovlašćenog subjekta (ovlašćeni organi /organ državne uprave, ovlašćeni inspektor, javni tužilac i drugi nadležni organi i organizacije/ i oštećeni). Za ove prekršaje prekršajna prijava se podnosi nadležnom organu državne uprave, koji podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i time pokreće postupak. Za prekršaje za koje postupak vode nadležni organi državne uprave, ovi organi mogu pokrenuti prekršajni postupak po službenoj dužnosti, čim saznaju da je prekršaj učinjen, i kada zahtev za pokretanje prekršajnog postupka nije pokrenut. Za prekršaje iz ove

oblasti prekršajna prijava se može podneti i organu državne uprave nadležnom za vođenje prekršajnog postupka, kako bi on na taj način došao do saznanja da je prekršaj učinjen i po službenoj dužnosti pokrenuo prekršajni postupak.

Dakle, prekršajnu prijavu, pored nadležnih organa koji otkrivaju učinjene prekršaje, može podneti i svako drugo lice. Ona nije akt kojim se pokreće prekršajni postupak, već se njom, organ nadležan za pokretanje prekršajnog postupka, samo obaveštava o učinjenom prekršaju, da bi on pokrenuo postupak.

Elementi koje prekršajna prijava mora sadržati su: podaci o organu kome se prijava podnosi, podaci o učinjenom prekršaju, opis prekršaja i mesto i vreme njegovog izvršenja, navođenje propisa koji je izvršenjem prekršaja povređen, podaci o učiniocu prekršaja i dokazi o tome da je on učinio prekršaj na koji se prekršajna prijava odnosi. Prekršajna prijava mora još sadržati i podatke o podnosiocu prijave, datum podnošenja, kao i da je verodostojno overena. Sadržaj prijave mora biti razumljiv.

Organ koji primi prekršajnu prijavu, najpre je razmatra, a nakon toga preduzima i druge potrebne radnje radi utvrđivanja neophodnih činjenica, kako bi ako utvrdi da ima osnova za pokretanje prekršajnog postupka, prekršajni postupak i pokrenuo, ili ukoliko nađe da nema osnova za pokretanje prekršajnog postupka, prekršajnu prijavu odbacio.

1.3. Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka

Prekršajni postupak se pokreće podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane nadležnih subjekata nadležnom prvostepenom organu za prekršaje.⁴⁴ Međutim, kada su u pitanju prekršaji za koje prekršajni postupak vode organi državne uprave, prekršajni postupak se može pokrenuti i od strane nadležnog organa za vođenje prekršajnog postupka (organu državne uprave) po službenoj dužnosti kada sazna da je prekršaj učinjen.

Ovlašćeni subjekti za podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka su ovlašćeni organ i oštećeni. Ovlašćeni organi su: organi državne uprave, ovlašćeni inspektorji, javni tužilac i drugi nadležni organi i organizacije koji vrše javna ovlašćenja u pogledu izvršenja ili nadzora nad izvršenjem propisa u oblastima u kojima su predviđeni prekršaji.

Oštećeni je ovlašćen za podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u svim slučajevima, sem onda kada je zakonom predviđeno da ovlašćenje za podnošenje zahteva imaju samo ovlašćeni organi.

⁴⁴ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2008., str. 270.

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podnosi se nadležnom prvo-stepenom organu, i to u pisanoj formi, mada se može podneti i usmeno, na zapisnik kod nadležnog organa kome se zahtev podnosi, ukoliko zahtev pod-nosi fizičko lice u svojstvu oštećenog.

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka mora da sadrži:

- 1) naziv organa ili ime i prezime lica koje podnosi zahtev i njegovu tačnu adresu,
- 2) naziv prvostepenog organa za prekršaje kome se zahtev podnosi,
- 3) osnovne podatke o okriviljenom i to: ime i prezime okriviljenog fizičkog lica, lično ime roditelja, datum i mesto rođenja okriviljenog, njegovo zanimanje, njegovo državljanstvo i njegovu adresu, ako je okriviljeno odgovorno lice u pravnom licu, onda i njegovu funkciju koju ima u pravnom licu, a ako je okriviljeno pravno lice potrebno je da je označen naziv pravnog lica i njegovo sedište,
- 4) činjenični opis učinjenog prekršaja, vreme i mesto njegovog izvršenja, kao i druge relevantne okolnosti koje su potrebne da bi se sadržajno što tačnije odredilo u čemu se sastoji učinjeni prekršaj,
- 5) propis koji je povređen prekršajem, odnosno koji treba primeniti u konkretnom slučaju,
- 6) predlog u pogledu dokaza koji bi trebalo da se izvedu radi dokazivanja činjenica koje treba utvrditi da bi se donelo rešenje o prekršaju, i
- 7) potpis podnosioca zahteva, a ako je podnositelj zahteva pravno lice, potpis ovlašćenog lica i pečat.

Zahtev se podnosi u dva primerka, za prekršajni organ i za okriviljenog, a ako ima više okriviljenih, onda u onom broju primeraka koliko je potrebno da bi, pored organa za prekršaje, i svi okriviljeni dobili po jedan primerak.

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka će se smatrati neurednim ako ne sadrži sve potrebne podatke, ili ako nije podnet u potrebnom broju prime-raka. U takvoj situaciji, prvostepeni organ tražiće od podnosioca zahteva da ove nedostatke ukloni u roku ne dužem od 15 dana. Ako podnositelj zahteva ne postupi onako kako je traženo, smatra se da je odustao od zahteva, pa će se neuredni zahtev odbaciti.

Kada nadležni prvostepeni organ za prekršaj (nadležni prekršajni sud) ili nadležni organ uprave primi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, pri-

stupa utvrđivanju postojanja svih neophodnih uslova za pokretanje prekršajnog postupka, a nakon toga donosi odluku kako će dalje postupati. U vezi sa tim, ovaj organ ima dve mogućnosti:

- da doneše rešenje, odnosno, zaključak o pokretanju prekršajnog postupka i
- da zahtev za pokretanje prekršajnog postupka rešenjem odbaci.

Prvostepeni organ za prekršaje zahtev za pokretanje prekršajnog postupka odbacuje u sledećim slučajevima:

- 1) ako delo navedeno u zahtevu nije prekršaj,
- 2) ukoliko utvrdi da nije stvarno nadležan za vođenje prekršajnog postupka u konkretnom slučaju,
- 3) ako je utvrdio da postoje osnovi koji po zakonu isključuju odgovornost za prekršaj lica na koje se zahtev odnosi,
- 4) ako utvrdi da je u konkretnom slučaju nastupila zastarelost za pokretanje prekršajnog postupka,
- 5) ako je zahtev podnet od strane organa ili lica koji nisu ovlašćeni za podnošenje zahteva, i
- 6) u drugim slučajevima kada se po zakonu ne može pokrenuti prekršajni postupak (npr. učinilac prekršaja uživa diplomatski imunitet).

Ako prvostepeni organ za prekršaje ili nadležni organ uprave doneše rešenje kojim se zahtev za pokretanje prekršajnog postupka odbacuje, u obavezi je da to rešenje dostavi podnosiocu zahteva i da obavesti oštećenog da svoj imovinsko-pravni zahtev može ostvariti u parnici. Međutim, organ za prekršaje ove obaveze nema u slučaju donošenja rešenja, odnosno zaključka o pokretanju prekršajnog postupka. Ali, nadležni prekršajni organ ili organ uprave postupak mogu voditi samo protiv okrivljenog i za onaj prekršaj na koji se odnosi doneto rešenje, odnosno, zaključak o pokretanju prekršajnog postupka. Pri tome, nadležni prekršajni organ, odnosno organ uprave nije vezan pravnom kvalifikacijom prekršaja datom u zahtevu, odnosno zaključku o pokretanju prekršajnog postupka.

2. MERE ZA OBEZBEZBEĐENJE PRISUSTVA OKRIVLJENOG

Za uspešno vođenje prekršajnog postupka neophodno je prisustvo okrivljenog ali i drugih lica (svedoka, veštaka, i td.). Prisustvo okrivljenog i drugih lica, njihovo saslušanje i izvođenje dokaza uz njihovo prisustvo potrebno je radi dolaska do pravog i potpunog činjeničnog stanja, utvrđivanja materijalne istine, a sve sa ciljem stvaranja stabilnog i pouzdanog činjeničnog materijala kao osnova za pravilno i zakonito odlučivanje u prekršajnoj stvari. Za obezbeđenje prisustva okrivljenog i drugih lica, preuzimaju se sledeće prekršajnoprocесне mere: 1) pozivanje, 2) dovođenje, 3) zadržavanje i 4) jemstvo.

Prilikom izbora mere koja će se primeniti, prvostepeni organ za prekršaje obavezno mora voditi računa da se ne primeni teža mera ukoliko se lakšom može postići ista svrha.

2.1. Pozivanje

Lice čije je lično prisustvo u prekršajnom postupku neophodno (npr. okrivljeni) poziva se pismenim putem. Pozivanje vrši prvostepeni organ za prekršaje pismenim pozivom. Ukoliko pak, pozivanje izvrši usmenim putem, to obavezno mora naznačiti u spisima predmeta.

Pozivanje se vrši dostavljanjem zatvorenog pismenog poziva, koji obavezno mora sadržati: naziv prvostepenog organa za prekršaje, lično ime okrivljenog, naziv prekršaja koji mu se stavlja na teret, mesto gde okrivljeni ima doći, dan i čas kad se okrivljeni treba javiti, naznačenje da se poziva u svojstvu okrivljenog, službeni pečat i potpis sudije, odnosno službenog lica koje poziva. U pozivu se naznačava i da li je obavezno lično prisustvo okrivljenog radi usmenog ispitanja ili da svoju odbranu može dati i pismeno.

Kada se okrivljeni prvi put poziva, uz poziv mu se dostavlja i zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i pouka da može uzeti branioca i da branilac može prisustvovati njegovom ispitivanju. U slučaju kada se okrivljeni poziva da lično prisustvuje, zato što je njegovo ispitivanje neophodno, u pozivu mora biti naznačeno da će u slučaju neodazivanja biti doveden, odnosno da će se narediti njegovo dovođenje. Isto ovo važi i za pozivanje svedoka i veštaka. Ako za utvrđivanje činjeninog stanja nije nužno prisustvo okrivljenog, on će se u pozivu upozoriti da će, u slučaju njegovog neodazivanja pozivu, rešenje biti doneto i bez njegovog saslušanja.

Na ovaj način poziva se i predstavnik okrivljenog pravnog lica.

2.2 Dovođenje

Kod dovođenja, kao mere obezbeđenja prisustva okrivljenog, razlikujemo dovođenje okrivljenog i dovođenje učinioca prekršaja.

Dovođenju okrivljenog pristupa se u situaciji kada je prisustvo okrivljenog neophodno radi utvrđivanja činjeničnog stanja. Zakon predviđa dve situacije, a u okviru njih zakonske uslove koji treba da se ispune kako bi se ova mera mogla primeniti:

- 1) okrivljeni treba da je uredno pozvan, ali da se tom pozovu nije odazvao i da svoj izostanak nije opravdao, ili
- 2) ako se okrivljenom nije mogao uredno dostaviti poziv, a iz okolnosti očigledno proizilazi da on izbegava prijem poziva.

Opšti uslov za primenu ovih mera jeste da je u pozivu bilo naznačeno da će okrivljeni biti prinudno doveden ako se ne odazove pozivu.

Ova mera može se realizovati samo na osnovu naredbe za dovođenje okrivljenog, a neizostavno mora postojati, pre naredbe, upućen poziv.

Naredbu za dovođenje izdaje nadležni prvostepeni organ za prekršaje, odnosno sud, jer dovođenje okrivljenog može narediti samo sud, a u slučaju da prekršajni postupak vodi organ uprave, on ne može da naredi dovođenje, već će od suda mora zatražiti da naredi potrebno dovođenje.

Naredba se izdaje u pismenom obliku, i obavezno mora sadržati sledeće elemente: lično ime okrivljenog koji se ima dovesti, razlog zbog čega se ima dovesti, službeni pečat i potpis sudske prekršajne komande koji dovođenje naređuje. Naredbu za dovođenje izvršavaju organi unutrašnjih poslova. Službeno lice kome je povereno izvršenje ove naredbe, naredbu predaje okrivljenom, odnosno predstavniku okrivljenog pravnog lica i poziva ga da s njim pođe. Ukoliko on to odbije, doveće ga prinudno.

Protiv pripadnika policije ili straže ustanove u kojoj se izdržava kazna ne izdaje se naredba za dovođenje, već se od njegove komande, odnosno ustanove traži da to lice sprovede. Troškove dovođenja, u ovom slučaju snosi dovedeno lice.

Pored dovođenja okrivljenog postoji i institut dovođenja (prema zakonu, privodenje), učinioca prekršaja. Ovu meru izvršavaju pripadnici policije i druga službena lica ovlašćena za dovođenje. Za dovođenje učinioca prekršaja, za razliku od dovođenja okrivljenog, naredba suda nije potrebna, kao ni poziv.

Ovlašćena lica, zatečeno lice u vršenju prekršaja, mogu dovesti u sledeća četiri slučaja:

- ukoliko se ne može utvrditi njegov identitet,
- ukoliko lice nema prebivalište ili boravište,
- ukoliko bi odlaskom u inostranstvo, radi boravka na duže vreme, lice izbeglo odgovornost za prekršaj, i
- ukoliko je dovođenje neophodno radi sprečavanja tog lica u daljem vršenju prekršaja.

Dovođenje učinioca prekršaja se mora izvršiti bez odlaganja, dakle odmah, sudiji za prekršaje.

2.3. Zadržavanje

Ova mera može biti izrečana samo u sledećim slučajevima:

- 1) ukoliko se ne može utvrditi identitet okrivljenog ili njegovo prebivalište, odnosno boravište, a postoji osnovana sumnja da će pobeći,
- 2) ukoliko bi odlaskom u inostranstvo okrivljeni mogao izbeći odgovornost za učinjeni prekršaj za koji je predviđena kazna zatvora, i
- 3) ukoliko je okrivljeni zatečen u izvršenju prekršaja za koji se može izreći kazna zatvora, a zadržavanje je potrebno da bi se sprečilo dalje vršenje prekršaja.

Primena mere se može odrediti samo naredbom o zadržavanju okrivljenog koju donosti sudija koji vodi prekršajni postupak. U toj naredbi obavezno mora biti označen dan i sat kada je zadržavanje naređeno, kao zakonski osnov na osnovu koga je doneta naredba o zadržavanju. Zadržavanje traje do donođenja rešenja o prekršaju, a najduže 24 sata.

Još jedan specifičan slučaj zadržavanja odnosi se na lica koja su pod uticajem alkohola zatečena u vršenju prekršaja. Sudija ili organ unutrašnjih poslova ovom licu može, ukoliko postoji opasnost da će nastaviti sa vršenjem prekršaja, odrediti zadržavanje u trajanju do 12 časova. Pod navedenim uslovima, zadržavanje je obavezno ukoliko se radi o vozaču motornog vozila koji se nalazi pod dejstvom alkohola ($1,2 \text{ g/kg}$ ili više alkohola u krvi) ili omamljujućih sredstava, ili ako je u pitanju lice koje odbija da se podvrgne ispitvanju na prisustvo alkohola ili omamljujućih sredstava.

Pored ovih slučajeva zadržavanja, u situaciji kada je učinilac prekršaja zatečen u vršenju prekršaja, ali se ne može odmah odvesti sudiji za prekršaje, a postoji sumnja da će pobeći ili opasnost da će neposredno nastaviti sa vršenjem prekršaja, ovlašćeno službeno lice organa unutrašnjih poslova može učinioca prekršaja privremeno zadržati, a najduže do 24 časa.

2.4. Jemstvo

Jemstvo se kao mera obezbeđenja prisustva okrivljenog može izreći, samo ukoliko je protiv njega pokrenut prekršajni postupak, a on nema stalno prebivalište u našoj zemlji ili privremeno boravi u inostranstvu, a isto tako i u slučajevima kada postoji oprasnost da okrivljeni može bekstvom u inostranstvo izbegnuti odgovornost za učinjeni prekršaj. Ova mera se može odrediti i učiniocu prekršaja koji nema prebivalište u Republici Srbiji, a želi da napusti teritoriju Srbije pre pravosnažnosti sudske odluke o učinjenom prekršaju.

Jemstvom se od okrivljenog zahteva da on lično, ili pak neko za njega, pruži garanciju da on neće pobeći. Pri ovom, okrivljeni mora obećati da se neće kriti, kao i da bez odobrenja nadležnog organa neće napuštati svoje boravište.

Jemstvo, uz saglasnost okrivljenog, može da odredi samo sud, dok organ uprave koji vodi prekršajni postupak, od suda može zatražiti određivanje ove mere. Jemstvo se određuje:

- u novčanom iznosu, koji se obezbeđuje polaganjem gotovog novca, har-tija od vrednosti, dragocenosti ili drugih pokretnih stvari koje su veće vrednosti i koje se lako mogu čuvati, tj. koje ne zahtevaju dodatne troškove čuvanja, ili
- u davanju lične obaveze jednog ili više građana da će platiti utvrđeni iznos jemstva u slučaju ako okrivljeni pobegne.

Visinu jemstva određuje sud u iznosu do visine najviše novčane kazne predviđene za učinjeni prekršaj, odnosno do maksimalne visine novčane kazne za sticaj učinjenih prekršaja, s tim da visina jemstva može obuhvatiti i iznos imovinsko-pravnog zahteva oštećenog.

Položeno jemstvo zadržava se do okončanja prekršajnog postupka, odnosno do pravosnažnosti rešenja o prekršaju. U slučaju da okrivljeni u tom vremenu pobegne, jemstvo se zadržava u korist države. Ako okrivljeni ne pobegne, a bude doneto prвostepeno rešenje o obustavi prekršajnog postupka dato jemstvo

se vraća licu koje ga je položilo. Ukoliko pak, prekršajni postupak bude okončan pravosnažnim rešenjem kojim je okrivljeni oglašen odgovornim za prekršaj, jemstvo će biti vraćeno, ali tek nakon realizacije rešenja o prekršaju.

2.5. Zadržavanje putne isprave

Pored nadenih mera (poziv, dovođenje, zadržavanje i jemstvo), Zakon o prekršajima predviđa još i meru „zadržavanje putne isprave“. Međutim, ona nije mera kojom se obezbeđuje prisustvo okrivljenog u prekršajnom postupku, nego mera kojom se obezbeđuje izvršenje već izrečene prekršajne kazne prema licu kje ima mesto boravka u inostranstvu. Izriče se u slučaju postojanja opasnosti da bi kažnjeno lice moglo napustiti teritoriju Republike Srbije i time osujetiti izvršenje presude donesene u prekršajnom postupku.

Mera zadržavanja putne isprave traje do izvršenja presude. Određuje je, isključivo, sud. Ukoliko prekršajni postupak vodi organ uprave, njeno određivanje može zahtevati od suda.

3. DOKAZNI POSTUPAK

Postupak dokazivanja se sastoji u saslušanju okrivljenog, saslušanju svedoka, uviđaju, veštačenju i pretresanju prostorija i lica. Ovo su zapravo dokazna sredstva, čija je svrha utvrđivanje istinitosti određenih činjenica u vezi da učinjenim prekršajem. Dokaze predstavljaju spisi, predmeti, dokumenti, koji mogu poslužiti za utvrđivanje istinitosti spornih činjenica, i time doprineti rešenju prekršajne stvari. Upravo na dokazima počiva i valjanost i zakonitost odlučivanja. Sam postupak izvođenja dokaza naziva se dokazni postupak.

Prikupljanje dokaza vrši se tokom čitavog prekršajnog postupka. Naime, podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u zahtevu daje predlog za izvođenje konkretnih dokaza i prilaže pribavljenе dokaze. Isto tako, dokazi se pružaju tokom celog postupka. Okrivljeni, takođe, u okviru svoje odbrane ima mogućnost pružanja dokaza. Prikupljene dokaze, organ za prekršaje, na osnovu svog slobodnog uverenja, ocenjuje svaki posebno, kao i sve zajedno, a sve sa ciljem utvrđivanja istinitog činjeničnog stanja.

U teoriji procesnog prava govori se o brojnim klasifikacijama dokaza pri čemu se polazi od raznih kriterijuma. U prekršajnoprocesnom pravu se mogu prihvatići sve ove podele, a pogotovo one koje se čine u krivičnoprocesnom

pravu, zbog sličnosti prekršaja i krivičnih dela, kao i prekršajnog i krivičnog postupka. Ističemo podelu na direktne i indirektne dokaze. Direktni dokazi su oni iz kojih se neposredno može doneti zaključak o postojanju činjenice koja je predmet dokazivanja u konkretnom postupku, a indirektni su oni dokazi iz kojih se ne može neposredno zaključiti o postojanju činjenice koja se dokazuje, već se sa više ovakvih indirektnih dokaza može zaključiti nešto što se dokazuje.

3.1. Saslušanje okrivljenog

Saslušanje okrivljenog predstavlja procesnu radnju pomoću koje se dolazi do iskaza okrivljenog. Iskaz okrivljenog je vrlo važan izvor dokaza u prekršajnom postupku, zato što, po pravilu, okrivljeni ima najpotpunije i najtačnije saznanje o događaju koji treba da bude rasvetljen. Ali, s obzirom na položaj okrivljenog u prekršajnom postupku, dokazna vrednost njegovog iskaza mora se uzeti sa rezervom. Naime, iskaz okrivljenog je dat radi njegove odbrane, te je s toga i usmeren u tom pravcu. Pored toga, on nema dužnost davanja iskaza, a za davanje lažnog iskaza ne snosi nikakvu odgovornost.

Saslušanje okrivljenog vrši se usmeno, a samo izuzetno pismeno. Kad se okrivljeni prvi put saslušava uzimaju se njegovi lični podaci, i to: lično ime, nadimak ako ga ima, mesto i datum rođenja, državljanstvo, zanimanje, adresa stana i zaposlenja, porodične prilike, stepen stručne spreme, imovno stanje, da li je služio vojsku i da li ima čin rezervnog oficira, da li se vodi u vojnoj evidenciji i pri kom vojnom organu, da li je osuđivan ili prekršajno kažnjavan i zašto, da li se protiv njega vodi krivični ili prekršajni postupak i za koje delo, a ukoliko je okrivljeni maloletan i ko mu je zakonski zastupnik. Nakon uzetih ličnih podataka, okrivljenom se saopštava za šta se okrivljuje, a zatim poziva da da svoj iskaz, i time iznese svoju odbranu. Nakon što okrivljeni završi sa davanjem svog iskaza, organ koji vrši saslušanje okrivljenog može mu postavljati određena pitanja radi otklanjanja praznina u tom iskazu, eventualnih protivrečnosti ili pojašnjenja kakvih nejasnoća.

U slučaju da okrivljeni odbije da da svoj iskaz, ili ne odgovori na neka od postavljenih pitanja, organ koji vrši saslušanje okrivljenog u obavezi je da ga pouči o tome da ovakvim postupanjem može otežati svoju odbranu.

Ako prvostepeni organ za prekršaje koji vodi konkretni prekršajni postupak, nađe da, s obzirom na značaj prekršaja zbog koga se postupak vodi kao i podatke kojima već raspolaže, neposredno saslušanje okrivljenog nije neop-

hodno, on će okrivljenog pozvati da svoju odbranu da pismenim putem. Ali, i u ovoj situaciji, okrivljeni ima mogućnost da se, umesto davanja pismene odbrane, javi prekršajnom organu kako bi bio usmeno ispitana.

Saslušanje okrivljenog vrši prvostepeni organ za prekršaje koji vodi prekršajni postupak, sem ukoliko okrivljeni koji treba da bude ispitana ima prebivalište ili boravište van područja organa koji vodi postupak. U ovom slučaju, ispitivanje okrivljenog može obaviti i prvostepeni organ za prekršaje na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište, ukoliko za to postoji zahtev nadležnog prvostepenog organa koji vodi prekršajni postupak i ako je okrivljeni na to pristao (jer nema obavezu prihvatanja ovog oblika ispitivanja).

Okrivljeni se može i suočiti sa svedokom ili drugim saokrivljenim, ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica i ukoliko se to neslaganje njihovih izjava ne može na drugi način otkloniti.

3.2. Saslušanje svedoka

Saslušanje svedoka predstavlja procesnu radnju kojom se obezbeđuje iskaz svedoka koji predstavlja značajno dokazno sredstvo u prekršajnom postupku.

Svedok je fizičko lice koje raspolaže određenim saznanjima koja mogu biti od koristi za utvrđivanje istine u postupku.

Lice status svedoka stiče trenutkom pozivanja da svedoči. Pozivanje svedoka vrši organ koji vodi prekršajni postupak, i to po svojoj inicijativi ili na predlog podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, okrivljenog, branioca, predstavnika okrivljenog pravnog lica, oštećenog i njegovog zastupnika. Pozivanje se vrši pismenim putem, tj. upućivanjem pismenog poziva, koji mora sadržati sledeće: ime i prezime lica koje se poziva kao svedok, njegovo zanimanje, gde i kada treba doći, prkršajni predmet zbog koga se poziva i u kom svojstvu se poziva, tj. da se poziva kao svedok, naziv organa koji upućuje poziv, službeni pečat i potpis lica koje upućuje poziv.

Ukoliko kao svedok treba biti saslušano lice koje nije navršilo šesnaest godina života, njemu će poziv biti uručen prekro njegovog zakonskog zastupnika, odnosno staratelja. Ako ovakav vid uručivanja nije moguć, poziv se maloletniku i lično može uručiti.

Lice koje je pozvano kao svedok obavezno je da se odazove pozivu, čak i u slučajevima kada po zakonu nije dužno da svedoči. Ali, ukoliko nije u mogućnosti da se odazove pozivu, dužno je da svoj nedolazak opravda. U suprotnom, kao i kada se bez odobrenja organa za prekršaje ili bez opravdanog razloga

udalji sa mesta pre nego što se sasluđavanje obavi, organ koji vodi postupak može naređiti njegovo dovođenje, koje se obavlja shodno opštim pravilima o dovođenju okrivljenog, a može ga i kazniti novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 50.000 dinara. Ova kazna se izriče rešenjem protiv koga je moguća žalba, ali ona ne zadržava izvršenje tog rešenja. Doneto rešenje o kazni svedoka unosi se u zapisnik.

Lica, kao svedoci, ne mogu biti saslušana u sledeća dva slučaja:

- 1) ukoliko bi lice svojim svedočenjem povredilo dužnost čuvanja službene ili vojne tajne (pod uslovom da nije od strane nadležnog organa oslobođeno dužnosti čuvanja tajne) i
- 2) ukoliko je u pitanju branilac okrivljenog, ako bi trebalo da svedoči o onome što mu je njegov branjenik poverio (osim ako sam okrivljeni zahteva da on o tome svedoči).
- 3) Lice je oslobođeno dužnosti svedočenja ukoliko postoji neki od sledećih razloga:
- 4) ukoliko je svedok bračni drug okrivljenog,
- 5) ukoliko je sa okrivljenim u krvnom srodstvu u pravoj liniji ili u pobočnoj liniji do trećeg stepena, ili u srodstvu po tazbini do drugog stepena zaključno,
- 6) ukoliko je svedok usvojilac ili usvojenik okrivljenog,
- 7) ukoliko je svedok verski ispovednik okrivljenog, a treba da svedoči o onome što mu je okrivljeni rekeao u svojoj isповести.

Ako se kao svedok pojavljuje maloletno lice, u odnosu na koje postoje razlozi koji ga oslobođaju dužnosti svedočenja, a to lice, s obzirom na stepen svoje duševne razvijenosti, nije u mogućnosti da shvati značaj svog prava da ne svedoči, ono neće biti saslušano kao svedok, osim ukoliko okrivljeni ne zahteva njegovo svedočenje. Ako se prekršajni postupak vodi protiv više okrivljenih, a postoji neki razlog za oslobođenje dužnosti svedočenja nekog od okrivljenih lica koje se pojavljuje u ulozi svedoka, to lice nema obavezu svedočenja ni u odnosu na ostale okrivljene, sem u slučaju kada je moguće ograničiti saslušanje samo na ostale okrivljene.

Saslušanje svedoka obavlja prvostepeni organ koji vodi prekršajni postupak. Ali, ukoliko svedok nema prebivalište ili boravište na području organa koji vodi prekršajni postupak, saslušanje može obaviti i prvostepeni organ za prekršaje na čijem području svedok ima prebivalište ili boravište.

Od svedoka se prilikom saslušanja najpre uzimaju lični podaci, nakon čega se on poziva da iznese sve što mu je o predmetu o kome svedoči poznato. Nakon toga, svedoku se mogu postavljati pitanja zarad dopune, objašnjenja, proveravanja istinitosti, tačnosti ili potpunosti onoga što je rekao.

Neposredno pre saslušanja svedok se opominje da je dužan govoriti samo istinu i da ništa ne sme prečutati, pri čemu mu se predočavaju i posledice davanja lažnog iskaza, što, naravno, nije slučaj sa okriviljenim. Svedok ima obavezu svedočenja o svemu što mu je poznato, a što je potrebno za razjašnjenje i rasvetljenje konkretne prekršajne stvari. Međutim, svedok može uskratiti odgovor na neko pitanje, ako bi njime izložio sebe ili svog bliskog srodnika teškoj sramoti, znatnoj materijalnoj šteti ili krivičnom gonjenju. U svim drugim slučajevima svedok mora odgovarati na sva postavljena pitanja. U suprotnom, organ koji vodi prekršajni postupak može mu izreći novčanu kaznu u iznosu od 10.000 do 50.000 dinara, a ukoliko i nakon toga odbije da svedoči, može mu se izreći novčana kazna u iznosu od 50.000 dinara. Ukoliko svedok, nakon izricanja kazne, ipak, pristane da svedoči, prekršajni organ koji je izrekao kaznu će ovo rešenje staviti van snage. Pored ove kazne, svedok se može obavezati i da podmiri troškove koji su nastali usled odbijanja svedočenja. Protiv rešenja o kazni žalba jeste dozvoljena, ali ona ne odlaže izvršenje kazne. U slučaju da svedok ne plati novčanu kaznu ili troškove nastale usled odbijanja svedočenja, izvršava se prinudna naplata.

3.3. Veštačenje

Veštačenje predstavlja posebno dokazno sredstvo kome se pribegava kada su za utvrđivanje ili ocenu činjenica neophodni stručno znanje i veštine kojim ne raspolaže sudija koji vodi prekršajni postupak. Veštačenje se poverava stručnjaku pojedincu u određenoj oblasti, i to prvenstveno sa liste stalnih sudskih veštaka, ili odgovarajućoj stručnoj ustanovi ili državnom organu. Veštačenje mora biti određeno pismenom naredbom.

Veštak je stručno lice, odnosno ekspert u određenoj oblasti. On raspolaže posebnim stručnim znanjem ili umećem iz određene oblasti koje je nužno radi rasvetljavanja i rešavanja prekršajne stvari. Veštaka angažuje organ koji vodi prekršajni postupak. Njegov zadatak je da da svoj nalaz i/ili mišljenje u odnosu na sporne pravnorelevantne činjenice, koje su predmet njegovog veštačenja. Dokazi utvrđeni veštačenjem, kao i svi drugi dokazi, podležu slobodnoj oceni dokaza.

Kao veštak ne može biti angažovano lice koje se ne može saslušati kao svedok, koje je oslobođeno dužnosti svedočenja, kao ni lice koje je prekršajem oštećeno. Određivanje veštaka saopštiće se i okrivljenom i oštećenom pre preduzimanja veštačenja, a ova lica, kao i podnositelj zahteva za pokretanje postupka, mogu zahtevati izuzeće određenog lica kao veštaka.

Pre početka veštačenja, veštak će se pozvati da predmet veštačenja brižljivo razmotri, da tačno navede sve što opazi i nađe i da svoj nalaz i mišljenje iznesе nepristrasno i u skladu sa pravilima nauke. Pored toga, veštak se posebno upozorava da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično delo. Na zahtev veštaka daće mu se potrebna objašnjenja, može mu biti omogućeno razgledanje spisa, a mogu se izvesti i novi dokazi kako bi se utvrdile okolnosti relevantne za predmet veštačenja. Veštak predmet veštačenja pregleda u prisustvu sudije za prekršaje i zapisničara, sem u slučaju kada je za veštačenje neophodno duže ispitivanje, ili ako se ispitivanje vrši u ustanovi ili državnom organu, ili ukoliko je odsustvo sudije za prekršaje i zapisničara nužno zbog obzira morala.

Veštak svoj nalaz i mišljenje daje usmeno na zapisnik, mada u određenom roku nalaz i mišljenje sudiji za prerkrpaje može predati i u pisanom obliku. Ako se u nalazu i mišljenju veštaka pojavi nesaglasnost ili nejasnost, to će biti otklonjeno njegovim saslušanjem ili ponavljanjem veštačenja od strane tog, ili angažovanjem drugog veštaka.

Lice koje se poziva u svojstvu veštaka obavezno je da se odazove pozivu i da da svoj nalaz i mišljenje. Ukoliko uredno pozvani veštak ne dođe, a svoj izostanak ne opravda ili ukoliko neopravdano odbije veštačenje, može mu biti naloženo da nadoknadi sve prouzrokovane troškove, a može mu biti izrečena i novčana kazna u iznosu od 10.000 do 50.000 dinara.

Propisi prekršajnog postupka koji se primenjuju u odnosu na veštake, primenjuju se i na tumače.

3.4. Uviđaj

Uviđaj predstavlja dokazno sredstvo koje određuje sudija koji vodi prekršajni postupak onda kada je za utvrđivanje i razjašnjenje kakave važne činjenice neophodno lično i neposredno opažanje sudije za prekršaje. Sudija naredbom određuje koja će lica prisustvovati uviđaju.

Suštinu uviđaja predstavlja mogućnost da se njime neposredno i čulnim opažanjem utvrđuju određene pravno relevantne činjenice.

Organ za vođenje prekršajnog postupka donosi odluku o tome kada će izvesti uviđaj, mada se on mora blagovremeno izvršiti, kako bi se ostvrio cilj uviđaja, tj. utvrdila istinitost određene činjenice. Uviđaj kao dokazno sredstvo, primenjuje se u zavisnosti od prirode prekršaja, brzine prekršajnog postupka i drugih dokaznih sredstava koja su prikupljena i kojima se utvrđuje činjenično stanje. Zato se kod prekršaja uviđaji dosta retko primenjuju.

3.5. Pretresanje prostorija i lica

Pretresanje prostorija i lica predstavlja posebnu i izuzetnu procesnu radnju koja se preduzima u prekršajnom postupku. Ova radnja se dakle, preduzima samo izuzetno, tj. samo kada se radi o težim prekršajima i ukoliko postoji verovatnoća da će se u prostorijama, stvarima ili kod pojedinih lica naći predmet ili tragovi, koji bi mogli biti od značaja za prekršajni postupak, ili ukoliko bi se pretresom stana i drugih prostorija uhvatilo okriviljeni. Cilj ove radnje jeste pronalazak predmeta, tragova ili lica koji su u vezi sa izvršenim prekršajem.

Preduzimanje mere pretresanja nije dozvoljeno kada se radi o licima koja uživaju imunitet po odredbama međunarodnog prava, bilo da se radi o njihovom ličnom pretresanju ili pretresanju njihovih prostorija.

Pretresanje se može preduzeti samo na osnovu pisane naredbe prvostepeñog organa za prekršaje. Ova pismena naredba se predaje licu čije se prostorije pretresaju, odnosno licu na kome će se pretres obaviti, pre početka pretresa. Odmah zatim, lice na koje se naredba odnosi poziva se da dobrovoljno preda lice ili stvari koje se traže, pa ako ono to ne učini, pristupa se obavljanju pretresa.

Pretresanju obavezno prisustvuju službena lica i dva punoletna lica. Lice u čijim se prostorijama vrši pretresanje pozvaće se da prisustvuje pretresanju, a u slučaju njegove odsutnosti, pozvaće se da pretresnu prisustvuje neko od odraslih članova njegovog domaćinstva, a ako su i oni odsutni, pozvaće se neko od suseda. Ako se vrši pretresanje prostorija pravnog lica, pretresanju mora prisustvovati i predstavnik tog pravnog lica. Pretresanje ženskog lica obavezno vrši lice istog pola. Ako pretresanje treba obaviti u prostoriji koja je zaključana ili u drugom zaključanom prostoru, prisutan držalač ovih prostorija ili njegov punomoćnik se poziva da ih otvorи, pa ako on to odbije otvaranje će se izvršiti upotrebom sile, pri čemu se obavezno mora voditi računa da ne dođe do nepotrebnih oštećenja stvari Isti je postupak i u slučaju kada držalač ili njegov punomoćnik nisu prisutni.

O obavljenom pretresu prostorija i lica sastavlja se zapisnik u koji se unose podaci o naredbi na osnovu koje je pretresanje obavljeno, daje se opis prostorija u kojima je vršeno pretresanje ili lica na kojima je vršeno pretresanje, kao i opis lica, predmeta ili tragova koji su prilikom pretresanja pronađeni. Zapisnik o pretresanju potpisuju sva ona lica čije je prisustvo pretresanju obavezno. Zapisnik, dakle, mora potpisati i lice kod koga, ili nad kojim je pretresanje vršeno. Ovom licu se izdaje i prepis zapisnika.

4. USMENI PRETRES

4.1. Tok usmenog pretresa

Usmeni pretres predstavlja moguću, ne i obaveznu, fazu u prekršajnom postupku. Ovu fazu određuje prvostepeni organ za prekršaje kada oceni da je to neophodno zbog boljeg razjašnjenja prekršajne stvari. Tokom usmenog pretresa se preduzimaju određene procesne radnje radi potpunijeg i detaljnijeg utvrđivanja činjenica potrebnih zarad dolaženja do istine u konkretnom postupku i uspešne realizacije procesnog zadatka. Na usmeni pretres se obavezno pozivaju okrivljeni i njegov branilac, a ukoliko je okrivljeni pravno lice, pozvaće se njegov predstavnik. Ako je potrebno, pozivaju se i podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, svedoci i veštaci. O vremenu i mestu održavanja usmenog pretresa obaveštice se i oštećeni. Okrivljeni ima pravo prisustva usmenom pretresu i bez njegovog prisustva usmeni pretres se ne može održati, ali ako se uredno pozvan okrivljeni ne odazove pozivu, a svoj dolazak ne opravda, usmeni pretres se, pod određenim uslovima⁴⁵, može održati i bez njegovog prisustva.

Usmeni pretres je javan. Izuzetno, sudija koji vodi postupak može isključiti javnost sa celog pretresa ili jednog njegovog dela, ako to zahtevaju opšti interesi ili razlozi morala. Ali, ako se postupak vodi protiv maloletnika, javnost je obavezno isključena, a sudija je u obavezi da lica koja prisustvuju pretresu upozori da je javnost isključena i da su u obavezi da kao tajnu čuvaju sve što su saznali na pretresu, kao i da im ukaže da odavanje tajne predstavlja krivično delo.

⁴⁵ U ove uslove spadaju: da je okrivljeni već saslušan i ako se oceni da njegovo prisustvo nije neophodno za prvilno utvrđivanje činjeničnog stanja u konkretnom slučaju. Ovu ocenu daje prvostepeni organ za prekršaje koji i donosi rešenje o prekršaju.

Usmeni pretres počinje tako što se najpre iznese glavna sadržina zahteva za pokretanje postupka. Nakon toga se pristupa saslušanju okrivljenog. Ukoliko je okrivljeni pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu, prvo se ispituje predstavnik pravnog lica, a nakon toga i odgovorno lice. Zatim se saslušavaju svedoci, veštaci i td.

O radu na usmenom pretresu mora se voditi zapisnik, koji potpisuju sudija i zapisničar.

Podnositelj zahteva, okrivljeni i njegov branilac, predstavnik i branilac pravnog lica i oštećeni u toku pretresa mogu predlagati dokaze i stavljati druge predloge. Uz odobrenje sudije, licima koja se saslušavaju oni mogu postavljati i pitanja. Završna reč uvek pripada okrivljenom, odnosno predstavniku okrivljenog pravnog lica.

Ukoliko sudija za prekršaje ne nađe da pretres treba odlagati radi dopune postupka, zaključiće pretres, a može i doneti rešenje o prekršaju i javno objaviti izreku rešenja uz kratko obrazloženje.

4.2. Održavanje reda u toku prekršajnog postupka

Da bi se prekršajni postupak pravilno mogao odvijati neophodno je da se u toku prekršajnog postupka ničim ne ometa red i normalno obavljanje procesnih radnji koje se u postupku izvode. Zarad obezbeđenja neometanog odvijanja postupka sudija za prekršaje ima pravo da prema učesnicima u postupku i drugim licima koja prisustvuju izvođenju procesnih radnji primeni određene mere.

Tako, ako okrivljeni, njegov branilac, punomoćnik, oštećeni, zakonski zastupnik, svedok, veštak, tumač ili bilo koje drugo lice koje prisustvuje izvođenju procesnih radnji u prekršajnom postupku ometa red u toku postupka, ili koje se u slučaju kada sudija, radi održavanja reda izda za to potrebna naređenje, ne prkorava tim naređenjima, sudija će ga opomenuti, a ako i nakon toga nastavi sa istim ponašanjem, sudija ga može i udaljiti sa mesta izvođenja procesnih radnji. Sudija, sva ova lica, osim okrivljenog, može kazniti i novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 50.000 dinara. Braniocu ili punomoćniku, koji i nakon izrečene novčane kazne zbog remećenja reda u postupku, nastave sa narušavanjem reda, sud može uskratiti dalju odbranu, odnosno dalje zastupanje.

Licima kojima je zbog narušavanja reda u prekršajnom postupku, izrečena novčana kazna, protiv rešenja o kazni imaju pravo žalbe. Međutim, protiv ostalih odluka koje se donose u vezi sa održavanjem reda u postupku i sa rukovođenjem

prekršajnim postupkom, žalba nije dozvoljena. Podnošenje žalbe ne odlaže izvršenje rešenja o kazni, a ako kažnjeno lice ne plati novčanu kaznu u roku koji je određen u rešenju o kazni, naplata novčane kazne biće izvršena prinudno.

4.3. Prekid prekršajnog postupka

Sudija koji vodi prekršajni postupak, prekinuti ga može u sledećim slučajevima:

- 1) ukoliko se ne zna boravište okriviljenog ili je on u bekstvu ili nije dostupan državnim organima ili se nalazi u inostranstvu na neodređeno vreme,
- 2) ukoliko je kod okriviljenog nastupilo privremeno duševno oboljenje ili privremena duševna poremećenost,

Pre prekida postupka, prikupiće se svi dokazi, o izvršenom prekršaju i odgovornosti okriviljenog, do kojih je moguće doći. Prekuniti postupak se nastavlja kada prestanu razlozi zbog kojih je prekinut.

5. DONOŠENJE ODLUKE O PREKRŠAJU

5.1. Pojam i vrste odluka o prekršaju

Prvostepeni organ za prekršaje koji vodi prekršajni postupak, nakon što obavi sve procesne radnje potrebne za donošenje pravilne i zakonite odluke o konkretnoj prekršajnoj stvari, donosi odluku o prekršaju, kojom se, u stvari, i završava prekršajni postupak. Ova odluka mora biti zasnovana na dokazima izvedenim u postupku i na činjenicama koje su utvrđene na osnovu tih dokaza. Pored toga, odluka o prekršaju se može odnositi samo na lice protiv koga je podnet zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i samo na onaj prekršaj u odnosu na koji je taj zahtev i podnet. Ovo nije slučaj kada je u pitanju odluka o prekršaju koja se donosi u prekršajnom postupku koji vode nadležni organi državne uprave, jer organ nadležan za vođenje prekršajnog postupka nije pri donošenju odluke vezan zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka, u delu koji se odnosi na lice koje se tereti za prekršaj i prekršaja koji je predmet podnetog zahteva, zato što se prekršajni postupak za ove vrste prekršaja može voditi i bez zahteva.

Sud u prekršajnom postupku donosi odluku u vidu presude ili rešenja. Presuda može biti: presuda kojom se okriviljeni oglašava krivim; presuda kojom se okriviljeni oslobođa krivice i rešenje kojim se obustavlja prekršajni postupak.

Nadležni organ uprave odluku u prekršajnom postupku uvek donosi u formi rešenja. Sva normativna rešenja iz Zakona o prekršajima koja važe za presudu, primenjuju se i na rešenje o prekršaju.

Rešenjem se prekršajni postupak se ili obustavlja ili se okriviljeni oglašava krivim.

Rešenje o prekršaju kojim se prekršajni postupak obustavlja donosi se u slučaju kada postoje zakonski razlozi za obustavljanje prekršajnog postupka. Ti razlozi su⁴⁶:

- 1) ukoliko je prekršajni postupak vođen bez zahteva ili je zahtev bio podnet od strane neovlašćenog podnosioca,
- 2) usled stvarne nenađežnosti suda ili organa uprave koji vodi postupak,
- 3) ukoliko je okriviljeni već za taj prekršaj kažnjen u prekršajnom postupku ili je taj postupak bio obustavljen (izuzev ako je postupak bio obustavljen zbog nenađežnosti organa koji je vodio postupak),
- 4) ukoliko je okriviljeni za isto delo već oglašen krivim za krivično delo ili za privredni prestup,
- 5) ukoliko okriviljeni uživa diplomatski imunitet,
- 6) ukoliko je nastupila zastarelost za vođenje prekršajnog postupka,
- 7) ukoliko je u toku prekršajnog postupka okriviljeni umro, odnosno ukoliko je okriviljeno pravno lice prestalo da postoji,
- 8) ukoliko je ovlašćeni posnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka odustao od zahteva pre nego što je doneto rešenje o prekršaju,
- 9) ukoliko se utvrdi da postoje neki od drugih razloga za obustavljanje prekršajnog postupka koji su predviđeni zakonom.

---

⁴⁶ Zakon o prekršajima iz 2005. godine, kao razloge za donošenje rešenja kojim se prekršajni postupak obustavlja navodi: ukoliko je prekešajni postupak vođen bez zahteva ili je zahtev bio podnet od strane neovlašćenog podnosioca; usled stvarn ukoliko okriviljeni ima diplomatski imunitet; usled zastarelosti; ukoliko je okriviljeni umro, odnosno okriviljeno pravno lice prestalo da postoji; i ukoliko je podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka odustao od zahteva.

Presudu kojom se okrivljeni oslobađa krivice sud donosi u sledećim slučajevima:

- 1) kada je utvrđeno da radnja zbog koje je vođen prekršajni postupak nije propisana kao prekršaj,
- 2) kada u konkretnom slučaju postoje okolnosti zbog kojih se isključuje odgovornost za prekršaje,
- 3) kada u toku prekršajnog postupka nije dokazano da je okrivljeni učinio prekršaj zbog koga je protiv njega vođen prekršajni postupak.

Presuda kojom se okrivljeni oglašava krivim za prekršaj donosi se u situaciji kada je utvrđeno da je okrivljeni učinio prekršaj i da je za taj prekršaj odgovoran. Ako se prekršajni postupak vodi zbog više prekršaja, presudom se obuhvataju svi prekršaji.

Kada prekršajni sud doneše presudu, ako je okrivljeni prisutan, objavljuje je usmeno. Tada se objavljuje samo izreka presude uz kratko obrazloženje i pouku o pravu na žalbu, a sve to se konstatiše u zapisniku. Pismeni otpravak presude se izrađuje u roku od osam dana po okončanju svih procesnih radnji u prekršajnom postupku, ali samo ako okrivljeni izričito zatraži da mu se dostavi pismeno izrađena presuda, u suprotnom i ako još izjavi da se neće žaliti, sud će mu uručiti samo prepis izreke presude.

Pismeno izrađena presuda obavezno sadrži:

- uvod ,
- izreku,
- obrazloženje i
- uputstvo o pravu na žalbu.

Uvod sadrži:

- 1) naziv suda koji je vodio prekršajni postupak i doneo presudu,
- 2) lično ime (ime i prezime) sudije,
- 3) lično ime (ime i prezime) okrivljenog,
- 4) mesto njegovog prebivališta, a ako je prekršaj vođen protiv pravnog lica, onda njegov naziv i sedište,
- 5) prekršaj za koji se vodi prekršajni postupak,
- 6) datum kada je rešenje o prekršaju doneto i
- 7) podatak o tome po kom osnovu je doneta presuda.

Izreka presude sadrži:

- 1) lične podatke okrivljenog, prebivalište okrivljenog, a ako je okrivljeno pravno lice, izreka sadrži njegov naziv i sedište,
- 2) činjenični opis prekršaja,
- 3) pravnu kavalifiakciju prekršaja i
- 4) odluku o prekršajnoj stvari.

Obrazloženje presude sadrži:

- 1) kratku sadržinu zahteva za pokretanje prekršajnog postupka,
- 2) navode o utvrđenom činjeničnom stanju i dokaze na osnovu kojih su pojedine relevantne činjenice utvrđene,
- 3) navođenje propisa na osnovu kojih je doneta odluka i
- 4) razlozi koji se odnose na svaku tačku koju presuda sadrži.

Uputstvo o pravu na žalbu sadrži:

- 1) naziv organa kome se može izjaviti žalba,
- 2) naziv organa kome se predaje žalba,
- 3) rok u kome se žalba predaje,
- 4) način izjavljivanja žalbe (usmeno ili pismeno). Usmena žalba se nadležnom organu predaje lično ili preporučenom pošiljkom, dok se usmena žalba daje na zapisnik nadležnom organu.

Sve nabrojane delove sadrže i presuda kojom se okrivljeni oglašava krivim i presuda kojom se okrivljeni oslobađa krivice. Međutim, izreka presude kojom se okrivljeni oglašava krivim sadrži, sadri:

- 1) prekršaj za koji se okrivljeni oglašava krivim, navođenje svih bitnih činjenica i okolnosti koje predstavljaju obeležja prekršaja i koje su potrebne da bi mogao da se primeni propis o prekršaju,
- 2) propise o prekršajima koji su primenjeni u konkretnom slučaju,
- 3) odluku o prekršajnim sankcijama koje su primenjene,
- 4) odluku o oduzimanju imovinske koristi,
- 5) odluku o uračunavanju zadržavanja i pritvora u izrečenu kaznu,
- 6) odluku o troškovima prekršajnog postupka i
- 7) odluku o imovinsko-pravnom zahtevu.

Prva tri elementa izreka obavezno sadrži, a ostale samo u slučaju da su postojali uslovi za donošenje tih odluka.

Ako je presudom izrečena novčana kazna, izreka mora da sadrži rok za plaćanje izrečene kazne i naznaku o načinu zamene novčane kazne u slučaju njenog neplaćanja. Ukoliko je presudom izrečena zaštitna mera oduzimanja predmeta, u izreci se određuje i kako će sa tim predmetima biti postupljeno. U slučaju da su predmeti u postupku privremeno oduzeti, a zaštitna mera oduzimanja predmeta nije izrečena, određuje se njihovo vraćanje vlasniku.

5.2. Ispravljanje presude

U slučaju pojave grešaka u presudi o prekršaju, ona se mora ispraviti. Greške u pisanju imena i brojeva, kao i druge očigledne greške u pisanju, računanju i prepisivanju, na predlog okrivljenog, podnosioca zahteva ili oštećenog, ispravljaju se po službenoj dužnosti. Ove ispravke se vrše posebnim rešenjem koje postaje sastavni deo presude odnosno rešenja. Pomenute ispravke se vrše po službenoj dužnosti, a mogu se vršiti i na predlog okrivljenog, podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ili oštećenog. Ukoliko se greške odnose na izreku (dispozitiv) presude, kojom se okrivljeni oglašava odgovornim za prekršaj, ispravljeni prepis presude mora se dostaviti licima koja imaju pravo žalbe protiv presude. U ovom slučaju, rok za žalbu teče od dana dostavljanja ispravljene presude.

5.3. Dostavljanje presude

Nakon pismene izrade presude, ona se dostavlja podnosiocu zahteva i okrivljenom, pod uslovom da se ova lica nisu odrekla prava na žalbu, tj. da nisu izjavila da im se presuda ne dostavlja. Presuda se još dostavlja i: oštećenom (ukoliko je presudom odlučeno o njegovom imovinskopravnom zahtevu), licu čiji je predmet ouduzet konkretnom presudom o prekršaju i licu protiv koga je izrečena mera oduzimanja imovinske koristi. Ukoliko okrivljeni to zahteva, overeni prepis presude se dostavlja i njegovom braniocu. Drugim licima, koja imaju pravo na žalbu protiv presude, prepis presude se dostavlja samo na osnovu njihovog zahteva. Ukoliko je prijavu za prekršaj podneo javni tužilac ili drugi državni organ, presuda im se dostavlja i kada to ne zahtevaju.

U slučaju da je presuda okrivljenom usmeno saopštена, on ima pravo da zahteva da mu se ta presuda dostavi i u pisanoj formi, a što je sudija u obavezi da učini u roku od osam dana od dana izrade presude. Ovakav zahtev okrivljenog mora biti unešen u zapisnik uz njegov potpis.

5.4. Sporazum o priznanju krivice

Sporazum o priznanju krivice predstavlja novi institut u prekršajnom pravu. Shodno njemu, stranke (podnositac zahteva, odnosno okrivljeni), sve do završetka prvog ročišta za održavanje pretresa, mogu jedna drugoj predložiti zaključenje ovakvog sporazuma i, ako se oko toga saglase, u pisanoj formi ga predati sudići. Sporazum sadrži: priznanje okrivljenog da je učinio jedan ili više prekršaja i saglasnost stranaka o prekršajnim sankcijama koje će učiniocu biti izrečene, o odustajanju podnosioca zahteva od prekršajnog gonjenja za prekršaje koji nisu obuhvaćeni sporazumom, o troškovima postupka i imovinskoopravnom zahtevu oštećenog i o odricanju od prava na žalbu protiv odluke suda donete na osnovu sporazuma. Pored navedenog, sporazum može sadržati i obavezu okrivljenog da vrati imovinsku korist stečenu prekršajem, odnosno da vratи predmet prekršaja.

Odluku o sporazumu donosi sud. On ga, rešenjem, može odbaciti, usvojiti ili odbiti. Protiv rešenja o odbacivanju sporazuma žalba se ne može uložiti. Protiv rešenja o odbijanju sporazuma, u roku od osam dana, žalbu mogu podneti podnositac zahteva, okrivljeni i njegov branilac. Protiv rešenja o usvajanju sporazuma žalbu mogu izjaviti oštećeni i njegov punomoćnik. Odluku po žalbi, u roku od petnaest dana, donosi Viši prekršajni sud koji žalbu, ako je neblagovremena, može odbaciti, usvojiti ili odbiti kao neosnovanu.

Kada rešenje o usvajanju sporazuma o priznanju krivice postane pravosnažno, sud donosi presudu u kojoj okrivljenog oglašava krivim, izriče mu prekršajnu sankciju i odlučuje o drugim pitanjima na način kako je to predviđeno u sporazumu.

6. REDOVNI PRAVNI LEKOVI

Pribegavanjem redovnim pravnim lekovima otpočinje drugostepeni prekršajni postupak, u kome se primenom ovih pravnih sredstava pobija prvostepena odluka. Postoji samo jedan redovni pravni lek – žalba.

6.1. Pojam i sadržaj žalbe

Žalba predstavlja redovni pravni lek koji se izjavljuje protiv odluke donete u prvostepenom prekršajnom postupku. Žalbom se pobija odluka prvostepenog prekršajnog organa, u cilju ukidanja ili preinačenja te odluke.

Žalba na presudu, odnosno rešenje o prekršaju doneto u prvom stepenu izjavljuje se drugostepenom organu za prekršaje, ali se predaje prvostepenom organu za prekršaje, koji je konkretno rešenje, protiv koga se žalba ulaže, i doneo. Žalba se mora predati u za to predviđenom roku. Taj rok je osam dana od dana kada je odluka o prekršaju usmeno saopštена, odnosno osam dana od dana kada je je pismeno rešenje dostavljeno licu koje žalbu izjavljuje.

Pravo na žalbu protiv prvostepene odluke o prekršaju imaju: okriviljeni, podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, branitelj okriviljenog, određeni krug srodnih i bliskih lica okriviljenom licu (bračni drug okriviljenog, srodnici okriviljenog po krvi u pravoj liniji, zakonski zastupnik okriviljenog, usvojitelj i usvojenik okriviljenog, a kada je prekršajni postupak vođen protiv pravnog lica žalbu u korist okriviljenog može podneti njegov predstavnik ili zastupnik). Ukoliko je rešenjem o prekršaju izrečena zaštitna mera oduzimanja predmeta žalbu protiv rešenja, tj. samo protiv odluke o izricanju te zaštitne mere, može podneti i lice čija je stvar oduzeta izrečenom zaštitnom merom.

Okriviljeni i podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, mogu se odreći prava na žalbu nakon usmenog saopštjenja rešenja o prekršaju. Ova lica, takođe, mogu i odustati od već izjavljene žalbe, i to sve dok drugostepeno rešenje o prekršaju ne bude doneto.

Žalba protiv odluke o prekršaju, koja je izjavljena u za to predviđenom roku, po pravilu, odlaže izvršenje rešenja, sem u slučajevima kada je zakonom određeno da izjavljena žalba protiv rešenja ne zadržava njegovo izvršenje. Ako u roku predviđenom za izjavljivanje žalbe, to ne učini ni jedno lice koje raspolaže pravom izjavljivanja žalbe, rešenje o prekršaju, nakon proteka tog predviđenog roka, postaje pravosnažno.

Podneta žalba obavezno mora sadržati sledeće: broj presude, odnosno rešenja protiv koga se izjavljuje, razloge zbog kojih se izjavljuje i potpis podnositelja žalbe. Lice koje podnosi žalbu, u žalbi može navesti i nove činjenice, ali je obavezno da se izjasni zašto ih nije ranije izneo. Takođe, može predložiti i izvođenje novih dokaza, ali neizostavno mora navesti koje činjenice tim dokazima želi dokazati.

6.2. Razlozi za pobijanje prvostepene odluke

Prvostepena odluka se može pobijati usled postojanja četiri grupe zakonom propisanih razloga: 1) usled postojanja bitnih povreda odredaba prekršajnog postupka; 2) ukoliko postoje povrede materijalnog propisa o prekršaju; 3) usled

pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, i 4) ukoliko je pogrešno doneta odluka o prekršajnim sankcijama, o oduzimanju imovinske koristi, o troškoima prekršajnog postupka ili o imovinskopravnom zahtevu.

Bitne povrede odredaba o prekršajnom postupku postoje:

- 1) ukoliko je prekršajni postupak vodio i rešenje o prekršaju doneo sudija koji je pravosnažnom odlukom izuzet od vođenja postupka i odlučivanja,
- 2) ukoliko je prekršajni postupak vodio i rešenje o prekršaju doneo sudija koji je morao biti izuzet,
- 3) ukoliko okrivljeni u prekršajnom postupku nije ispitana pre doноšења rešenja o prekršaju, sem u zakonom određenim slučajevima,
- 4) ukoliko okrivljeni nije poučen o pravu na upotrebu jezika, ili je njemu ili njegovom braniocu, protivno njegovom zahtevu, uskraćeno pravo da na usmenom pretresu ili u toku izvođenja ostalih radnji u prekršajnom postupku upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok postupka,
- 5) ukoliko je, protivno zakonu, bila isključena javnost na usmenom pretresu,
- 6) ukoliko je sudija odbacio zahtev za pokretanje prekršajnog postupka protivno zakonu,
- 7) ukoliko je sudija obustavio prekršajni postupak protivno zakonu,
- 8) ukoliko je odluku o prekršaju doneo prvostepeni organ za prekršaje koji zbog stvarne neneadležnosti nije mogao sudići u konkretnoj stvari,
- 9) ukoliko usmeno saopštena odluka nije uneta u zapisnik,
- 10) ukoliko odlukom koja je doneta, prvostepeni organ za prekršaje nije u celosti odlučio o zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka,
- 11) ukoliko je prvostepeni organ za prekršaje odlučio mimo zahteva za pokretanje prekršajnog postupka,
- 12) ukoliko se odluka o prekršaju zasniva na dokazu na kome se, po odredbama ovog Zakona, ne može zasnovati rešenje o prekršaju, osim ako je, s obzirom na druge dokaze, očigledno da bi i bez tog dokaza bila doneta ista odluka o prekršaju,
- 13) ukoliko je donetom odlukom o prekršaju povređena odredba zabrana *reformatio in peius*,
- 14) ukoliko je izreka odluke o prekršaju nerazumljiva, protivrečna sama sebi ili razlozima odluke, ili ako odluka uopšte nema razloga ili ako u njoj

nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj meri protivrečni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji znatna protivrečnost između onog što se navodi u razlozima odluke, o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku, samih tih isprava ili zapisnika,

- 15) ukoliko sudija za vreme pripremanja usmenog pretresa ili u toku pretresa ili prilikom donošenja rešenja o prekršaju nije primenio ili je pogrešno primenio zakonsku odredbu ili je na usmenom pretresu povredio pravo odbane, a to je bilo ili je moglo biti od uticaja na zakonito i pravilno donošenje rešenja o prekršaju.

Povreda materijalnog propisa o prekršaju postoji ukoliko je pogrešno primjenjen prekršajni propis u pogledu nekog od sledećih pitanja:

- 1) da li radnja koja se pripisuje okrivljenom predstavlja prekršaj,
- 2) da li postoje okolnosti koje isključuju prekršajnu odgovornost okrivljenog,
- 3) da li je nastupila zastarelost za prekršajno gonjenje, da li je stvar već presuđena i da li postoji neki drugi osnov koji isključuje prekršajno gonjenje,
- 4) da li je u vezi sa prekršajem zbog koga je prekršajni postupak vođen primjenjen zakon ili propis koji se nije mogao primeniti,
- 5) da li je sudija za prekršaje odlukom o kazni, vaspitnoj meri, zaštitnoj meri ili o oduzimanju imovinske koristi prekoračio ovlašćenja koja u vezi sa tim ima po zakonu,
- 6) da li postoje povrede odredaba kojima je regulisano pitanje uračunavanja zadržavanja, pritvora ili izdržane ranije izrečene kazne za isto delo.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji ukoliko je prvo-stepeni organ za prekršaje koji je doneo konkretno rešenje s obzirom na raspoložive dokaze pogrešno utvrdio neku ključnu činjenicu.

Pobijanje odluke zbog odluke o prekršajnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima postupka i imovinskopravnom zahtevu. Done-ta odluka o prekršaju se zbog odluke o kazni pobija u sledećim slučajevima: ukoliko tom odlukom nije prekoračeno zakonsko ovlašćenje, odnosno u svim drugim situacijama sem prekroračenja ovlašćenja, jer, ukoliko je prekoračeno ovlašćenje, odluka se pobija zbog povrede materijalnog propisa o prekršaju;

ukoliko prvostepeni organ nije pravilno odmerio kaznu s obzirom na okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja; ukoliko je prvostepeni organ primenio ili nije primenio odredbe o ublažavanju kazne, o oslobođenju od kazne, ili nije izrekao opomenu iako su za to postojali zakonski uslovi. Odluka o zaštitnoj meri ili o oduzimanju imovinske koristi pobija se u sledećim slučajevima: ukoliko ne postoji povreda materijalnog propisa o prekršajima, tj. u svim drugim situacijama koje nisu povreda materijalnog prava; i ukoliko je prvostepeni organ nepravilno doneo odluku o zaštitnoj meri ili o oduzimanju imovinske koristi ili nije izrekao ovu odluku iako su za to postojali zakonski uslovi. Odluka o troškovima prekešajnog postupka i o imovinskopravnim zahtevima se može pobijati ukoliko je prvostepeni organ ovu odluku doneo protivno zakonu.

6.3. Postupak po žalbi

Žalba na odluku o prekršaju se predaje prvostepenom organu za prekršaje koji je i doneo odluku protiv koje se konkretna žalba ulaže. Prvostepeni organ za prekršaje ovu žalu pregleda i proverava da li je blagovremena, da li je dozvoljena i da li je izjavljena od strane ovlašćenog lica. Ukoliko utvrди da žalba nije blagovremena, da nije dozvolljena ili da nije izjavljena od za to ovlašćenog lica, prvostepeni organ za prekršaje će žalbu odbaciti, ali ako je žalba blagovremena, dozvoljena i izjavljena od strane ovlašćenog lica, prvostepeni organ će je zajedno sa spisima predmeta dostaviti drugostepenom organu, pri čemu je dužan da to učini u roku od tri dana od dana prijema žalbe.

Drugostepeni organ za prekršaje (Viši prekršajni sud ili prekršajni sud), nakon prijema žalbe, pristupa njenom razmatranju. U vezi sa tim može doneti tri vrste odluka: odluku da se žalba odbacuje, odluku da se žalba kao neosnovana odbija i potvrđuje prvostepena odluka i odluku da se žalba usvaja, a da se prvostepena odluka preinačava ili ukida. Odluka po žalbi se donosi u formi rešenja ili presude.

Rešenje kojim se žalba odbacuje drugostepeni organ donosi u slučaju kada je žalba podneta mimo predviđenog roka, kada podnošenje žalbe nije dozvoljeno ili kada je žalba izjavljena od strane neovlašćenih lica. Uslad postojanja ovih činjenica, žalbu je trebalo da odbaci prvostepeni organ kome je žalba i bila predata, ali je on to propustio da učini.

Nakon što oceni da je žalba blagovremena, dopuštena i izjavljena od ovlašćenog lica drugostepeni organ pristupa ispitivanju odluke u onom delu i u onoj meri u kome i u kojoj se odluka žalbom pobija. Dakle, drugostepeni organ

se kreće samo u granicama žalbenog zahteva. Ali, postoje činjenice o kojima drugostepeni organ mora voditi računa po službenoj dužnosti, iako one nisu deo konkretnog žalbenog zahteva. To su sledeće činjenice:

- 1) da li postoji bitna povreda prekršajnog postupka⁴⁷i
- 2) da li je na štetu okrivljenog povređen materijalni propis o prekršaju⁴⁸.

Presudu kojom se žalba odbija, a prvostepena odluka potvrđuje, drugostepeni organ za prekršaje donosi u slučaju kada utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se odluka žalbom pobija, kao i da ne postoje ni povrede zakona na koje je organ za prekršaje dužan da pazi po službenoj dužnosti.

Presuda kojom se žalba usvaja, prvostepena odluka se može ili preinačiti ili ukinuti.

Presudu kojom se žalba uvažava, a prvostepena odluka preinačava donosi drugostepeni organ u sledećim slučajevima: 1.) ukoliko ustavoni da su u prvostepenom postupku utvrđene relevantne činjenice, ali da se prema utvrđenom činjeničnom stanju treba doneti drugačija odluka, 2.) ukoliko smatra da su prvostepenom odlukom pričinjene teže povrede zakona, ali da se one mogu otkloniti i bez ukidanja prvostepene odluke, 3.) ukoliko nađe da prilikom odmeravanja kazne izrečene prvostepenom odlukom, odnosno izricanja zaštitne mere tim rešenjem, nisu bile uzete u obzir sve okolnosti od značaja za pravilno odmeravanje kazne, odnosno za zakonito izricanje zaštitne mere, ili ukoliko nađe da okolnosti koje su uzete u obzir pri odmeravanju kazne odnosno izricanju zaštitne mere nisu pravilno ocenjene u pogledu njihovog uticaja na donošenje odluke o tim pitanjima, i 4.) ukoliko ustanovi da je prvostepni

⁴⁷ Bitna povreda prekršajnog postupka će postojati: ukoliko je prekršajni postupak vodio i odluku doneo sudija koji je pravosnažnom odlukom izuzet; ukoliko okrivljeni nije ispitani; ukoliko je sudija nezakonito obustavio postupak; ukoliko je rešenje doneo organ koji nije bio stvarno nadležan; ukoliko usmeno saopštена odluka nije uneta u zapisnik; ukoliko je organ odlučio mimo zahteva za pokretanje postupka ili nije u celosti odlučio o njemu; ukoliko je rešenje zasnovano na dokazu na osnovu koga po zakonu ne može biti zasnovano; ukoliko je povređen princip zabrane reformatio in peius, i ukoliko je izreka odluke nerazumljiva, protivrečna i neobrazložena ili je samo obrazloženje nejasno i protivrečno.

⁴⁸ Materijalni propis o prekršaju će na štetu okrivljenog biti povređen u sledećim slučajevima: ukoliko radnja nije prekršaj, ukoliko postoje okolnosti koje isključuju odgovornost; ukoliko postoje okolnosti koje isključuju gonjenje; ukoliko je primenjen propis koji se ne može primeniti; ukoliko je sudija prekršio ovlašćenje u pogledu odluke o kazni, zaštitnoj meri ili o oduzimanju imovinske koristi, i ukoliko su povređene odredbe o uračunavanju zadržavanja, pritvora i izdržane kazne.

organ pogrešno ocenio isprave i dokaze koje on sam nije izvodio, a na osnovu kojih je doneo odluku.

Presudu kojom se žalba uvažava, a prvostepena odluka ukida drugostepeni organ za prerkšaje donosi u sledećim slučajevima: 1.) ukoliko utvrđi da postoji bitna povreda odredaba o prekršajnom postupku, a koja je imala ili je mogla imati uticaja na rešenje prekršajne stvari, 2.) ukoliko oceni da je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, te da ga je neophodno dopuniti, ili pak ponovo sprovesti novi postupak, i 3.) ukoliko je rešenjem o prekršaju prekršaji postupak obustavljen zbog toga što su pogrešno ocenjeni dokazi ili što su pogrešno primenjeni materijalni propisi prekršajnog prava.

U slučaju da samo za pojedine delove odluke postoje razlozi za njihovo ukidanje, drugostepeni organ za prekršaje će odluku samo delimično ukinuti, ali jedino ukoliko postoji mogućnost da se ti delovi odluke izdvoje bez štete za pravilno odlučivanje o njima, kao uostalom i za prekršajnu stvar u celini.

Presuda drugostepenog organa za prekršaje će, bez obzira na to o kakvoj se donetoj odluci u konkretnom slučaju radi, obavezno sadržati sledeće delove: uvod, izreku i obrazloženje. Uvod sadrži: podatke o drugostepenom organu, podatke o žalbi i o odluci protiv koje je ona izjavljena, podatke o primenjenim propisima i datum kada je rešenje doneto. Izreka sadrži donetu odluku po žalbi, a obrazloženje sadrži razloge usled kojih je konkretna odluka po žalbi doneta, kao i pobrojane dokaze na kojima se zasniva, ali i:

- koje je povrede zakona, po oceni navoda iz žalbe, drugostepeni organ uzeo u obzir i cenio po službenoj dužnosti, koje su odrede o prekršajnom postupku povređene i u čemu se ta povreda sastoji, i
- u čemu se ogledaju nedostaci u vezi sa utvrđenim činjeničnim stanjem, odnosno zbog čega smatra da su novi dokazi i nove činjenice relevantne za donošenje pravilnog rešenja o prekršaju.

Prilikom rešavanja po žalbi, drugostepeni organ ima obavezu da vodi računa o zabrani preinačenja na gore (zabrana *reformatio in peius*). Naime, u slučaju da je žalba uložena samo u korist okrivljenog, odluka se ne može izmeniti na njegovu štetu, a ni odluka o prekršaju doneta u ponovljenom postupku ne sme biti nepovoljnija za okrivljenog od ranije ukinute odluke.

Drugostepeni organ za prekršaje, pošto doneše odluku po žalbi, potreban broj overenih prepisa svoje odluke dostavlja prvostepenom organu za prekršaje, kako bi ih on uručio podnosiocu zahteva za pokretanje prekršajnog postupka,

okriviljenom kao i drugim licima kojima se prepis odluke po pravilima prekršajnog postupka dostavlja. Takođe, drugostepeni organ za prekršaje sve spise konkretnog predmeta vraća prvostepenom organu.

Ukoliko drugostepeni organ za prekršaje doneše presudu kojom se žalba protiv odluke uvažava, a prvostepeno rešenje ukida, predmet vraća prvostepenom organu na ponovno odlučivanje, a u presudi navodi koje radnje treba preduzeti i koja sporna pitanja treba rešiti u ponovljenom postupku. Prvostepeni organ će, pošto primi presudu drugostepenog organa za prekršaje i pošto mu budu vraćeni spisi predmeta, sprovesti ponovni postupak.

7. VANREDNI PRAVNI LEKOVI

Vanredni pravni lekovi predstavljaju pravna sredstva kojima se pobijaju prvosnažna rešenja o prekršaju doneta u prvostepenom i drugostepenom prekršajnom postupku.

Postoje sledeći pravni lekovi:

- 1) zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka i
- 2) zahtev za zaštitu zakonitosti.

7.1. Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka⁴⁹

Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka može podneti: lice koje je pravosnažnim rešenjem kažnjeno za prekršaj, njegov branilac, podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, a ako je kažnjeni preminuo, zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka mogu podneti i njegov bračni drug, krvni srodnik u pravoj liniji, zakonski zastupnik, usvojilac i usvojenik.

Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka se mora podneti u roku od godinu dana od dana kada je rešenje protiv koga se ovaj zahtev podnosti postalo pravosnažno. Ali ako se ovaj zahtev podnosi u korist kažnjjenog, on se može podneti i ukoliko je rešenje o prekršaju izvršeno ili je za njegovo izvršenje nastupila zastarelost.

⁴⁹ Za rešavanje o zahtevu za ponavljanje postupka nadležan je prekršajni sud odnosno organ uprave koji je doneo prvostepenu odluku. Protiv odluke kojom se zahtev usvaja žalba nije dozvoljena, a protiv odluke kojom se zahtev odbija žalba je dozvoljena, i o njoj odlučuje Viši prekrpjajni sud.

Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka moguće je podneti ukoliko postoji neki od sledećih razloga:

- 1) ukoliko se pravosnažnom sudskom odlukom ili pravosnažnim rešenjem o prekršaju dokaže da je rešenje o prekršaju zasnovano ili na lažnoj ispravi ili na lažnoj izjavi svedoka;
- 2) ukoliko se pravosnažnom presudom dokaže da je rešenje o prekršaju doneto na osnovu krivičnog dela sudije ili nekog drugog lica koje je učestvovalo u prekršajnom postupku,
- 3) ukoliko se na osnovu pravosnažne presude, odnosno rešenja, ustanovi da je lice koje je kažnjeno za prerkšaj već jednom bilo kažnjeno za istu radnju u prekršajnom postupku,
- 4) ukoliko se u zahtevu za ponavljanje prekršajnog postupka iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji bi, sami za sebe ili u vezi sa drugim ranije izvedenim dokazima, da su ranije bili poznati, doveli do donošenja drugačijeg rešenja o prekršaju u odnosu na ono koje je doneto.

U slučajevima navedenim pod 1.) i 2.), ukoliko je lice koje je učinilo krivično delo umrlo ili ukoliko postoje okolnosti usled kojih je njihovo krivično gonjenje isključeno, činjenice koje se tiču njihovog krivičnog dela ne moraju se dokazivati samo pravosnažnom presudom, već se mogu koristiti i druga dokazna sredstva.

Zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka se podnosi prvostepenom organu za prekršaje koji je i doneo prvostepeno rešenje o prekršaju. Ovaj organ, zatim, razmatra podneti zahtev koji mora sadržati: zakonski osnov na osnovu koga se zahteva ponavljanje prekršajnog postupka i dokaze kojima se dokazuju činjenice na kojima se podneti zahtev zasniva. U slučaju da prvostepeni organ za prekršaje ustanovi da u pogledu podnetog zahteva postoje određeni nedostaci, on će isti odbaciti. Do odbacivanja zahteva za ponavljanje prekršajnog postupka dolazi ukoliko:

- 1) podneti zahtev ne sadrži navode o tome po kom se osnovu traži ponavljanje prekršajnog postupka i kojim se dokazima potkrepljuju činjenice na kojim se zasniva prekršajni postupak,
- 2) zahtev nije podnело lice koje je ovlašćeno za podnošenje zahteva,
- 3) zahtev nije podnet blagovremeno,
- 4) nema zakonskih uslova za ponavljanje postupka,

- 5) činjenice i dokazi na kojima se zasniva zahtev očigledno nisu takvi da bi bili podobni da se na osnovu njih dozvoli ponavljanje prekršajnog postupka.

Ukoliko prvostepeni organ za prekršaje utvrđi da u pogledu podnetog zahteva nema nedostataka, pristupiće ponovnom sprovodenju prekršajnog postupka po predmetu, u obimu koji je nužan, kako bi se utvrdile činjenice zbog kojih je ponavljanje traženo. Nakon sprovedenog postupka, u zavisnosti od njegovih rezultata, prvostepeni organ donosi odgovarajuće rešenje, ali je pri tom u obavezi da vodi računa o zabrani preinačenja na gore (*reformatio in peius*).

U ponovljenom postupku prvostepeni organ može ili odbiti zahtev za ponavljanje prekršajnog postupka ili ga usvojiti i ranije rešenje u celosti ili delimično ukinuti.

Podnošenje zahteva za ponavljanje prekršajnog postupka ne povlači odlaganje izvršenja odluke po kojoj je traženo ponavljanje prekršajnog postupka. Ali, prekršajni organ, može, ukoliko oceni da postoji mogućnost da zahtev bude uvažen, odložiti izvršenje napadnute odluke. Međutim, kada je doneto rešenje kojim je dozvoljeno ponavljanje prekršajnog postupka, odlaganje izvršenja rešenja je obavezno sve do okončanja ponovljenog postupka. Protiv ovog rešenja žalba nije dozvoljena.

7.2. Zahtev za zaštitu zakonitosti

Zahtev za zaštitu zakonitosti se podnosi ukoliko je pravnosnažnom odlukom povređen zakon ili neki drugi propis, a sa ciljem otklanjanja te povrede zakona ili drugog prekršajnog propisa. Ovaj zahtev može podneti republički javni tužilac, i to u roku od tri meseca od dana dostavljanja presude.

Kada republički javni tužilac podnese zahtev za zaštitu zakonitosti, o njemu odlučuje Vrhovni kasacioni sud, na sednici veća tog suda, o čijem se vremenu i mestu održavanja obavezno obaveštava i republički javni tužilac. Iz redova članova veća, jedan sudija se određuje za sudiju izvestioca, koji pre iznošenja predmeta na rešavanje pred veće, može prikupiti obaveštenja o povredama zakona koje su u zahtevu za zaštitu zakonitosti naznačene. Sudija izvestilac, podatke do kojih je došao izneće na sednici veća, nakon čega se na toj sednici pristupa razmatranju povreda propisa istaknutih u podnetom zahtevu. Tom prilikom Vrhovni kasacioni sud može ili odbiti ili uvažiti zahtev za zaštitu zakonitosti.

Odluka o odbijanju zahteva za zaštitu zakonitosti donosi se u formi presude, a u slučaju kada Vrhovni kasacioni sud utvrdi da ne postoji povreda propisa na koju je u zahtevu ukazano.

Odlukom o usvajanju zahteva, donosi se presuda kojom se:

- 1) pravosnažna presuda preinačava,
- 2) u celini ili delimično ukidaju odluke prvostepenog i drugostepenog organa za prekršaje i predmet vraća prvostepenom oranu za prekršaje na ponovno odlučivanje, i
- 3) samo utvrđuje da je postojala povreda prekršajnog propisa, ali se rešenje o prekršaju ne preinačava niti ukida.

Presudu kojom se pravnosnažna odluka preinačava, Vrhovni kasacioni sud donosi kada utvrди postojanje povrede propisa, koja se može otkloniti preinačenjem pravnosnažne odluke. Presudom kojom se prvostepena odluka o prekršaju u celini ili delimično ukida i predmet vraća prvostepenom organu na ponovno odlučivanje donosi se kada se ustavnovi postojanje povrede propisa o prekršaju, a da je za njeno otklanjanje potrebno ponovno sprovođenje prekršajnog postupka. Presudu kojom se, samo konstatiše da postoji povreda propisa o prekršaju, Vrhovni kasacioni sud donosi onda kada je zahtev za zaštitu zakonitosti podnet na štetu, kažnjjenog, a sud nađe da je o osnovana.⁵⁰

Vrhovni kasacioni sud nakon donošenja odluke po zahtevu za zaštitu zakonitosti, istu, preko drugostepenog organa za prekršaje, u potrebnom broju primeraka, dostavlja, prvostepenom organu za prekršaje.

Kada se na osnovu zahteva za zaštitu zakonitosti pravosnažna odluka ukine i predmet vrati prvostepenom organu za prekršaje na ponovno odlučivanje, taj prvostepeni organ je obavezan da postupa po onome na šta mu je u presudi Vrhovnog kasacionog suda ukazano. Nakon sprovedenog novog prvostepenog postupka, prvostepeni organ za prekršaje donosi novu odluku o prekršaju. Prilikom donošenja ove odluke, prvostepeni organ je vezan zabranom *reformatio in peius* u odnosu na ukinutu odluku.

Podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti ne zadržava izvršenje pravosnažne presude. Ali, Vrhovni kasacioni sud može, ukoliko oceni da postoji mogućnost da zahtev bude uvažen, odložiti, odnosno obustaviti izvršenje napadnute odluke sve dok se odluka po podnetom zahtevu ne doneše.

---

⁵⁰ Ovakvim rešenjem lice oglašeno odgovornim za prekršaj se štiti od pogoršavanja njegove situacije nakon što presuda kojom mu je određen status kažnjjenog postane pravosnažna.

Glava šesta

POSEBNI POSTUPCI

1. PREKRŠAJNI POSTUPAK PREMA MALOLETNICIMA

Zakon o prekršajima sadrži posebnu glavu XXXIV koja reguliše neka pitanja prekešajnog postupka u slaučajevima kada se prekršajni postupak vodi protiv lica starosti od navršenih četrnaest do navršenih osamnaest godina života, tj. protiv maloletnika. Prema maloletnicima se u prekršajnom postupku prvenstveno primenjuju posebna pravila, a opšta pravila prekršajnog postupka samo ukoliko nisu u suprotnosti sa odredbama glave XXXIV Zakona o prekršajima. Pored toga, u postupku prema maloletnicima shodno se primenjuju i odredbe Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, ako Zakonom o prekršajima nije drugačije propisano.

Sve procesne radnje u prekršajnom postupku prema maloletnicima se moraju obaviti po hitnom postupku i mora se izbeći svako odugovlačenje prekršajnog postupka. Ali, hitnost postupka ne sme uticati na pravilnost i zakonitost u vođenju postupka.

Maloletna lica se u prekršajnom postupku pozivaju samo preko svojih roditelja, odnosno staratelja. Izuzetak od ovog pravila postoji ukoliko pozivanje na ovaj način nije moguće realizovati, usled razloga hitnosti, ili kada za to postoje drugi opravdani razlozi. U ovakvoj situaciji, organ koji vodi prekršajni postupak obavezan je da roditelje, odnosno straoca maloletnika obavesti o tome da je protiv maloletnika pokrenut prekršajni postupak. Roditelji i staralac maloletnika imaju pravo: da se upoznaju sa tokom prekršajnog postupka, da stavlju predloge i da ukazuju na dokaze i činjenice koje mogu biti od značaja za donošenje pravilne odluke u konkretnoj prekršajnoj stvari. Ovim pravima, u toku prekršajnog postupka protiv maloletnika, raspolaže i organ starateljstva.

Prvostepeni organ za prekršaje je u obavezi da, kada mu bude podnet zahtev za pokretanje prekršajnog postupka protiv maloletnika, a nema razloga za odbacivanje ovog predloga, i pokrene prekršajni postupak, jer se prekršajni postupak prema maloletnicima vodi po službenoj dužnosti. Međutim, prvo-stepeni organ može po prijemu zahteva za pokretanje prekršajnog postupka,

odlučiti da prekršajni postupak ne pokrene, pod uslovom da proceni da bi pokretanje prekršajnog postupka prema maloletniku bilo necelishodno s obzirom na prirodu prekršaja, okolnosti pod kojima je prekršaj učinjen, raniji život maloletnika i lična svojstva maloletnika. U ovom slučaju prvostepeni organ će doneti rešenje o odbacivanju zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, u kojem će biti obrazloženi razlozi odbacivanja ovog rešenja. Takođe, obavestiće roditelje, odnosno staraoca maloletnika, kao i organ starateljstva o učinjenom prekršaju, kako bi oni, u okviru svojih ovlašćenja, prema maloletniku preduzeli odgovarajuće mere.

U situaciji kada je maloletno lice izvršilo prekršaj zajedno sa punoletnim licem, prekršajni postupak se za maloletno lice izdvaja i vodi po posebnim odredbama, osim u slučaju kada je spajanje postupka nužno zbog svestranog razrešenja prekršajne stvari. Tada se spojeni postupak vodi po opštim odredbama prekršajnog postupka.

U prekršajnom postupku protiv maloletnika ne postoji mogućnost oslobođenja dužnosti svedočenja u slučajevima kada se radi o svedočenju o okolnostima koje su neophodne za ocenu razvijenosti maloletnika ili za upoznavanje ličnosti maloletnika kao i prilika u kojima on živi. Takođe, još jedna specifičnost postoji kada se radi o pravu na izjavljivanje žalbe. Naime, žalbu, pored lica koja inače mogu izjaviti žalbu u ime okrivljenog, podnose još staralac, brat, sestra i hranilac maloletnika.

2. POSTUPAK ZA NAKNADU ŠTETE ZBOG NEOPRAVDANOG KAŽNJAVANJA

Pravo na naknadu štete jeste imovinskopravni zahtev čiji je zakonski osnov neopravdano kažnjavanje u prekršajnom postupku, ali i drugi slučajevi u kojima zakon priznaje pravo na naknadu štete (npr. zadržavanje). Pravni osnov za naknadu štete utvrđuje se u posebnom postupku. To svakako nije prekršajni postupak. Ovaj postupak se vodi pred nadležnim organom državne uprave: ministarstvom pravde i republičkim organom uprave koji je nadležan za poslove finansija.

U slučaju da okrivljeni bude neopravdano kažnjen, zakon mu priznaje pravo na naknadu štete. Pravo na naknadu štete zbog neopravdanog kažnjavanja imaće lice kome je pravosnažnim rešenjem o prekršaju izrečena prekršajna

kazna ili zaštitna mera, i to samo ukoliko je povodom vanrednog pravnog leka prekršajni postupak kasnije obustavljen.

Od prava na naknadu štete u navedenim situacijama postoje izvesni izuzeći kada neopravdano kažnjeno lice, odnosno lice prema kome je neopravdano izrečena i izvršena zaštitna mera, nema pravo na naknadu štete. Reč je o sledećim situacijama:

- 1) ukoliko je do obustave postupka došlo jer je u novom postupku povodom bilo kog vanrednog pravnog leka oštećeni, kao podnositelj zahteva, odustao od svog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, jer se sporazumeo sa okriviljenim,
- 2) ukoliko je povodom zahteva za ponavljanje postupka na štetu okriviljenog novi postupak obustavljen usled smrti ili kakvog teškog duševnog oboljenja okriviljenog posle učinjenog prekršaja,
- 3) ukoliko je novi prekršajni postupak obustavljen usled zastarelosti gonjenja do koga je došlo zbog nedostižnosti okriviljenog, iz kog razloga prekršajni postupak nije mogao biti okončan, i
- 4) ukoliko je okriviljeni svojim lažnim priznanjem ili na drugi način namerno prouzrokovao svoje kažnjavanje, sem ukoliko je na to bio prinuđen.

Pravo na naknadu štete predviđa se i zbog nepravilnosti i grešaka u prekršajnom postupku. Tako, lice protiv koga je vođen prekršajni postupak, zbog pretrpljene štete ima pravo na naknadu. To su sledeće situacije:

- 1) u korist lica prema kome je određeno izvršenje prekršajne kazne pre pravosnažnosti rešenja ako u žalbenom postupku dode do obustave postupka,
- 2) u korist lica koje je bilo u postupku zadržano, pa je postupak obustavljen i
- 3) u korist lica koje je izdržalo kaznu zatvora, pa mu je povodom vanrednog pravnog leka ili žalbe protiv rešenja, kojim je određeno izvršenje rešenja pre pravosnažnosti izrečena kazna zatvora u kraćem trajanju od izdržane kazne, ili je izrečena (blaža) sankcija, odnosno sankcija koja se ne sastoji u lišenju slobode.

Ako je u prekršajnom postupku neopravdano izrečena novčana kazna, zaštitna mera oduzimanja imovinske koristi ili zaštitna mera oduzimanja predmeta, lice kome je ova kazna, odnosno mera izrečena ima pravo na povraćaj

plaćene novčane kazne, oduzete imovinske koristi, oduzetog predmeta ili njegove novčane vrednosti. Smatraće se da je lice neopravdano kažnjeno ukoliko je u slučaju preinačenja ili ukidanja pravosnažnog rešenja o prekršaju, postupak protiv njega pravosnažno obustavljen, zato što je utvrđeno da delo nije prekršaj ili da postoje osnovi koji isključuju prekršajnu odgovornost ili je utvrđeno da nema dokaza da je lice učinilo prekršaj. Naknadu prouzrokovane štete nema pravo da traži kažnjeno lice koje je svojim lažnim priznanjem prouzrokovalo kažnjavanje.

Nakon smrti neopravdano kažnjjenog lica, naknadu štete mogu tražiti njegov bračni drug i srodnici koje je on po zakonu bio dužan izdržavati. Pravo na naknadu štete zastareva u roku od godinu dana od dana pravosnažnosti rešenja o prekršaju kojim je postupak obustavljen. Ovim pravom raspolaže neopravdano kažnjeno lice ili lice koje je ono po zakonu dužno izdržavati. Podnošenjem zahteva Ministarstvu pravde prekida se zastarelost.

Ukoliko je zahtev za naknadu štete podnelo lice koje je neopravdano kažnjeno, nakon njegove smrti ovaj postupak mogu produžiti njegov bračni drug i njegovi srodnici koje je on po zakonu bio dužan izdržavati, i to u roku od tri meseca od dana smrti ovog lica i samo u okvirima ranije podnetog zahteva. U slučaju da se neopravdano kažnjeno lice ranije odreklo zahteva za naknadu štete, ovaj zatev se nakon njegove smrti ne može podneti.

Lice koje je ovlašćeno da podnese zahtev za naknadu štete mora se sa svojim zahtevom obratiti Ministarstvu pravde radi sporazuma o postojanju štete i visini naknade. Ukoliko se sporazum, u roku od dva meseca od dana prijema zahteva, ne postigne ovlašćeno lice može, u roku od 30 dana od dana isteka roka za postizanje sporazuma, protiv Republike Srbije, kod nadležnog suda, podneti tužbu.

Ukoliko je u pitanju povraćaj novčanog iznosa, zahtev se podnosi republičkom organu uprave koji je nadležan za poslove finansija. U slučaju da ovaj organ odbije zahtev ili da u roku od šezdeset dana ne doneše odluku po zahtevu, ovlašćeno lice može da se obrati nadležnom sudu tužbom za naknadu štete protiv Republike Srbije.

3. PREKRŠAJNI POSTUPAK KOJI VODE ORGANI DRŽAVNE UPRAVE

Ovde razlikujemo redovni postupak koji vode organi državne uprave i postupak za naplatu novčane kazne na licu mesta.

3.1. Redovni postupak

U situacijama kada se smatra da će, s obzirom na prirodu prekršaja, određeni organ državne uprave uspešnije sprovesti prekršajni postupak, zakonom se može propisati da će prekršajni postupak za određene prekršaje voditi određeni organ državne uprave (npr. prekršaji iz oblasti javnih prihoda, carinskog, spoljnotrgovinskog i deviznog poslovanja i sl.). Ovakav postupak je moguće predvideti jedino za one prekršaje za koje je propisana samo novčana kazna. Pored tog uslova, potrebno je i da zakon propisuje da prekršajni postupak za konkretno delo vodi organ uprave.

Prekršajni postupak, kada su za njegovo vođenje zaduženi organi državne uprave, u prvom stepenu vode organi uprave, a u drugom, i kod njih, postupa prekršajni sud. Organi državne uprave nisu nadležni za izricanje zaštitnih mera, za vođenje postupka prema maloletnicima i prema licima koja uživaju diplomatski imunitet, za odlučivanje o imovinskopopravnom zahtevu i o nekim drugim pitanjima za koja je isključivo nadležan sud.

Organi uprave i kada su nadležni za vođenje prekršajnog postupka, o nekim pitanjima ne mogu odlučivati. To je slučaj kod odlučivanja o dovođenju, zadržavanju, jemstvu, zadržavanju putne isprave, pretresanju ili drugim pitanjima za koja je isključivo nadležan sud. Tada, organ uprave koji vodi prekršajni postupak ustupa donošenje odluke o navedenim pitanjima nadležnom sudu, s tim što dalje vođenje postupka ostaje u nadležnosti tog organa uprave. Ukoliko se protiv istog lica vodi prekršajni postupak za više prekršaja, od kojih za neke prekršaje postupak vodi sud, a za neke organ uprave, postupak će se u celosti voditi pred sudom.

Postupak se pred organom uprave pokreće na osnovu zahteva ovlašćenog lica ili po službenoj dužnosti. Organ uprave odluku donosi u formi rešenja. U okviru organa uprave, sam postupak vodi ili Komisija za prekršaje ili službeno lice. I komisiju i službeno lice odredije funkcijer organa državne uprave koji konkretnim organom rukovodi. Članovi komisije i službeno lice moraju biti lica koja su zaposlena u konkretnom organu državne uprave, koja imaju

odgovarajuću stručnu spremu, položen stručni ispit i radno iskustvo na odgovarajućim pravnim poslovima. Vezano za to, u organu uprave, službeno lice koje vodi prekršajni postupak i bar jedan član Komisije za prekršaje moraju biti diplomirani pravnici sa položenim stručnim ispitom i tri godine radnog iskustva na odgovarajućim pravnim poslovima.

3.2. Postupak za naplatu novčane kazne na licu mesta

Izricanje i naplata novčane kazne na licu mesta primenjuje se prema onim prekršajima kojima to prema njihovoj prirodi, uslovima i načinu izvršenja odgovara. U ovim sluačjevima kaznu izriče i naplaćuje ovlašćeno lice u organu državne uprave koji je nadležan za izvršenje propisa koji je povređen izvršenjem prekršaja. Međutim, ovlašćeno lice organa državne uprave kaznu ne odmerava, već je samo izriče u porpisanom iznosu i naplaćuje, zato što je za ove prekršaje kazna, propisom kojim je određen prekršaj, određena u fiksnom iznosu. Ovlašćeno lice kažnjennom licu o naplaćenoj novčanoj kazni izdaje potvrdu u kojoj je naznačen prekršaj za koji je kazna izrečena kao i iznos izrečene i naplaćene novčane kazne.

U slučaju da učinilac prekršaja, kome je novčana kazna izrečena na ovaj način, istu odbije da plati, ili iz drugih razloga izrečena novčana kazna ne bude naplaćena na licu mesta, ovlašćeno lice, koje je kaznu izreklo, će odmah uručiti učiniocu prekršaja poziv u kom mu se nalaže da u roku od osam dana plati izrečenu kaznu ili da pristupi u nadležni organ državne uprave u cilju vođenja prekršajnog postupka. U ovom pozivu je naznačeno vreme pristupa, pri čemu rok pristupa ne može biti kraći od osam dana. Poziv obavezno sadrži i pouku učiniocu prekršaja da ima pravo na odbranu.

Žalba se na rešenje nadležnog organa za prekršaje donetog u prekršajnom postupku koji se u ovakovom slučaju vodi, može izjaviti u roku od osam dana od dana njegovog uručenja. Žalba se preko prvostepenog organa za prekršaje predaje organu nadležnom za vođenje drugostepenog prekršajnog postupka, nakon čijeg rešenja, mogućnost izricanja žalbe više ne postoji.

Ako kažnjeni učinilac prekršaja u propisanom roku ne izjavi žalbu, niti plati izrečenu novčanu kaznu, rešenje o prekršaju će se dostaviti nadležnom prekršajnom sudu čija se nadležnost određuje prema prebivalištu kažnjenog učinioca prekršaja. Pri dostavi ovog rešenja nadležnom organu radi izvršenja, obavezno se dostavlja i zabeleška o tome da novčana kazna nije plaćena. Novčana kazna se u ovom slučaju naplaćuje po opštim pravilima koja se primenjuju u prekršajnom pravu, pri čemu se ona može zameniti i kaznom zatvora.

4. POSTUPAK IZDAVANJA PREKRŠAJNOG NALOGA

4.1. Pojam prekršajnog naloga

Postupak izdavanja prekršajnog naloga predstavlja jedan oblik skraćenog prekršajnog postupka, koji ima za cilj da se u svim slučajevima kada su u pitanju laki prekršaji, za koje su zaprećene samo novčane kazne, i kada sam okriviljeni prihvata odgovornost za učinjeni prekršaj, izbegne vođenje prekršajnog postupka pred sudom. Postupke ove prirode vode obično organi uprave, a okriviljeni uvek može da ako se ne saglašava sa odlukom da je učinio prekršaj i sa izrečenom sankcijom, na odgovarajući način, najčešće putem neke vrste prigovora, traži da se sprovede redovni prekršajni postupak i da se njegova odgovornost utvrdi pred sudom.

4.2. Uslovi za izdavanje prekršajnog naloga

Prekršajni nalog se izdaje samo za prekršaje za koje je propisana isključivo novčana kazna u fiksnom iznosu, u rasponu ili u сразмери sa visinom pričinjene štete ili neizvršene obaveze, vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet prekršaja i to u minimalnom iznosu do 20.000 dinara za fizičko i odgovorno lice, do 200.000 dinara za pravno lice i do 50.000 dinara za preduzetnika. Ovi iznosi su ujedno i maksimalni iznosi pričinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet prekršaja kada se radi o prekršajima za koje se kazna određuje u сразмерi sa navedenim vrednostima. U svim ovakvim slučajevima podnosi se samo prekršajni nalog, dok se za sve ostale prekršaje podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka.

Ako je novčana kazna propisana u fiksnom iznosu, ona se prekršajnim nalogom izriče u tako propisanom iznosu. U slučaju da je novčana kazna propisana u rasponu ili u сразмерi, izriče se u iznosu koji odgovara najmanjoj mjeri kazne predviđene za taj prekršaj, a ako najmanja mera kazne nije propisana, u iznosu opšteg minimuma novčane kazne.

Da bi se mogao izdati prekršajni nalog, potrebno je da ga je ovlašćeno lice otkrilo na jedan od sledećih načina:

- 1) neposrednim opažanjem od strane policijskog službenika ili ovlašćenog službenog lica prilikom kontrole, nadzora i pregleda, kao i uvidom u službenu evidenciju nadležnog organa;

- 2) uvidom u podatke koji su dobijeni uz pomoć uređaja za nadzor ili mere-nje ili
- 3) prilikom inspekcijskog ili drugog nadzora pregledom dokumentacije prostorija i robe ili na drugi zakonom propisan način.

4.3. Sadržina prekršajnog naloga

Prekršajni nalog mora da sadrži:

- 1) osnovne podatake o ovlašćenom organu i službenom licu koje je nalog izdalo,
- 2) vremenu izdavanja i uručenja naloga,
- 3) mesto izdavanja i uručenja naloga,
- 4) podatke o učiniocu prekršaja,
- 5) činjenični opis radnje prekršaja,
- 6) vreme i mesto izvršenja prekršaja,
- 7) njegovu pravnu kvalifikaciju,
- 8) izrečenu novčanu kaznu,
- 9) pouku o plaćanju kazne u roku od osam dana od dana izdavanja prekršajnog naloga ili od podnošenja zahteva za sudsko odlučivanje o prekršajnom nalogu,
- 10) naznačenje suda kome se zahtev podnosi i
- 11) pouku o načinu plaćanja novčane kazne i upozorenje o posledicama neplaćanja.

U slučaju da učinilac prekršaja ne prihvati odgovornost za prekršaj, u prekršajnom nalogu se određuje datum kada treba da se javi u radno vreme nadležnog prekršajnog suda u roku koji ne može biti kraći od 8 dana ni duži od 15 dana od dana izdavanja prekršajnog naloga.

Prekršajni nalog obavezno sadrži upozorenje učiniocu prekršaja koji ne plati kaznu u roku da ima pravo, da u istom roku podnese zahtev za sudsko odlučivanje o prekršajnom nalogu nadležnom prekršajnom sudu, ali i da kazna izrečena od strane suda može biti veća od one koja je izrečena prekršajnim nalogom, kao i da će u slučaju utvrđene odgovornosti biti obavezan da nadoknadi sudske troškove. Ukoliko učinilac prekršaja ne plati novčanu kaznu ili ne zahteva sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu u roku od osam dana od dana izdavanja prekršajnog naloga, prekršajni nalog postaje konačan i izvršan.

4.4. Dostavljanje prekršajnog naloga

U momentu otkrivanja prekršaja, prisutnom učiniocu se uručuje prekršajni nalog. Ako učinilac odbije da ga primi, službeno lice ga upozorava o mogućim posledicama odbijanja i to beleži u nalogu. Na ovaj način smatra se da je dostavljanje izvršeno. Izuzetno, kada to zahtevaju priroda ili okolnosti prekršaja, dostavljanje se vrši putem pošte ili dostavne službe ovlašćenog lica.

4.5. Postupanje okrivljenog po prekršajnom nalogu

Nakon prijema prekršajnog naloga, okrivljeni može:

- 1) da prihvati odgovornost za prekršaj, potpiše prekršajni nalog i plaćanjem polovine izrečene kazne, u propisanom roku, izmiri svoju obavezu;
- 2) da se ne saglasi sa odgovornošću za prekršaj i da u istom roku podnese zahtev za sudske odlučivanje, i
- 3) da ne plati izrečenu kaznu i ne zatraži sudske odlučivanje u propisanom roku, u kom slučaju će se smatrati da je prihvatio odgovornost propuštanjem, i prekršajni nalog postaje konačan i izvršan.

4.6. Zahtev za sudske odlučivanje i postupak suda po zahtevu

Okrivljeni koji želi da sud odlučuje o njegovoj prekršajnoj odgovornosti mora na za to predviđenom mestu potpisati jednu kopiju prekršajnog naloga, dostaviti je sudu u propisanom roku i odazvati se na poziv u naznačeno vreme. U tom slučaju, sud je obavezan da odmah po prijemu zahteva za sudske odlučivanje o tome obavesti organ koji je izdao prekršajni nalog.

Okrivljeni može od zahteva i odustati i to na dva načina:

- 1) tako što će najkasnije na prvom ročištu izjaviti da odustaje od svog zahteva ili
- 2) tako što na prvo ročište neće doći, a svoj izostanak neće opravdati.

U oba slučaju sud konstataje da je prekršajni nalog konačan i izvršan, s tim što okrivljenog obavezuje na plaćanje troškova prekršajnog postupka.

Ako okrivljeni ne odustane od zahteva sud postupa na jedan od dva načina:

- 1) ako utvrdi da je zahtev neblagovremen ili podnet od strane neovlašćenog lica, sud ga odbacuje i danom pravosnažnosti rešenja kojim se zahtev za sudske odlučivanje odbacuje, prekršajni nalog postaje konačan i izvršan, a izrečenu novčanu kaznu iz prekršajnog naloga sud unosi uz registar novčanih kazni ili
- 2) ako ne postoje razlozi za odbacivanje zahteva za sudske odlučivanje, sud prekršajni nalog smatra zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka i na osnovu njega donosi rešenje o pokretanju prekršajnog postupka, o čemu obaveštava izdavaoca prekršajnog naloga koji je obavezan da sudu pruži dalje dokaze o učinjenom prekršaju i odgovornosti njegovog učinioca.

V. deo

IZVRŠENJE PREKRŠAJNIH SANKCIJA

1. USLOVI ZA IZVRŠENJE ODLUKA

Presuda, odnosno rešenje, donesena u prekršajnom postupku može se, po pravilu, izvršiti tek nakon što postane pravosnažna. Od ovog pravila, naravno, postoje određeni izuzeci. Odluka je pravosnažna od onog momenta od čijeg nastupanja se više ne može pobijati redovnim pravnim lekom ili kada je zakon ne dozvoljava.

Odluka je izvršna od dana dostavljanja kažnjrenom. Ako se radi o presudi, odnosno rešenju, kojim je izrečena:

- novčana kazna,
- mera oduzimanja imovinske koristi,
- dosuđen imovinskopravni zahtev ili
- odlučeno o troškovima prekršajnog postupka
- oni se izvršavaju tek pošto protekne u odluci određeni rok za plaćanje:
- novčane kazne,
- troškova postupka,
- imovinske koristi ili
- naknade štete odnosno povraćaja stvari.

Naredba koja se izda u toku prekršajnog postupka izvršava se odmah, pod uslovom da prvostepeni organ koji ju je izdao nije drugačije odredio.

Osuđujuća presuda može da se izvršava i pre nastupanja njene pravosnažnosti u sledećim slučajevima:

- 1) ukoliko prvostepeni organ za prekršaje ustanovi da postoji osnovana sumnja da će okriviljeni, koji ne može da dokaže svoj identitet, koji nema prebivalište ili ne živi na adresi na kojoj je prijavljen, ili koji odlazi u inostranstvo radi boravka, osujetiti izvršenje izrečene kazne,
- 2) ukoliko postoji osnovana sumnja da će okriviljeni ponoviti izvršenje prekršaja, ili ako to posebno zahtevaju interesi bezbednosti, a u pitanju je okriviljeni kome je izrečena kazna zatvora za teži prekršaj protiv javnog reda i mira ili teži prekršaj kojim se ugrožava život ili zdravlje ljudi, ili ako to zahtevaju interesi opšte bezbednosti ili sigurnosti robnog prometa ili razlozi morala ili je kažnjen za prekršaj od kojeg mogu nastati teže posledice.

U ovim situacijama, prekršajni sud određuje da okriviljeni pristupi izvršenju kazne i pre pravosnažnosti te presude. Ako okriviljeni izjavi žalbu protiv presude, prekršajni sud dužan je da u roku od 24 sata tu žalbu zajedno sa spisima predmeta dostavi Višem prekršajnom суду na odlučivanje, a on je obavezan da u roku od 48 sati odluči po žalbi i svoju odluku dostavi prekršajnom суду.

Rešenje o prekršaju za koji prekršajni postupak vode organi državne uprave, ne može se prinudno izvršavati pre njegove pravosnažnosti. Pre pravosnažnosti se ne može izvršavati ni odluka koja se donosi u prekršajnom postupku protiv maloletnika.

Prilikom izvršenja kazne zatvora, zatvora kojim je zamenjena neplaćena novčana kazna, zaštitne mere i vaspitne mere izrečene za prekršaj, primenjuje se Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, osim kada je drugačije predviđeno Zakonom o prekršajima.

2. IZVRŠENJE NOVČANE KAZNE

Novčana kazna koja je izrečena presudom, odnosno rešenjem o prekršaju, izvršiće se plaćanjem novčane kazne od strane kažnenog u za to, odlukom o prekršaju, određenom roku. Uplata se vrši preko pošte, banke ili uprave za javna plaćanja posebnom uplatnicom koju popunjava i kažnenom dostavlja prvostepeni organ za prekršaje. U slučaju da se novčana kazna ne plati, ona se zamenjuje kaznom zatvora, a ukoliko iznos prelazi 60.000 dinara, ili ako je

kažnjeno lice pravno lice, odgovorno lice ili profesionalni vojnik, naplata novčane kazne se izvršava prinudno, po propisima o prinudnoj naplati poreza. Organ koji je nadležan za izvršenje prinudne naplate, ima obavezu da u roku od 15 dana od izvršene ili pokušane (u slučaju da naplata nije uspela), prinudne naplate, o svom ne/uspehu naplate obavesti nadležni sud. U situaciji kada je licu kažnjrenom za prekršaj dozvoljeno da izrečenu kaznu plati u ratama, a ono ipak ne vrši uredno to plaćanje, sud zaključkom može opozvati svoju odluku o plaćanju novčane kazne u ratama, pa se naplata u takvom slučaju primenjuje na ceo iznos novčane kazne. Žalba protiv ovog rešenja nije dozvoljena.

Na ovaj način se vrši i naplata troškova prekšajnog postupka. Međutim, u slučaju smrti kažnjjenog, novčana kazna i troškovi prekšajnog postupka se ne izvršavaju.

Izvršenje onog dela odluke koji se odnosi na naknadu štete ili na povraćaj stvari vrši se na zahtev vlasnika stvari čiji je povraćaj određen, odnosno oštećenog lica. U slučaju da po ovom osnovu dođe do prinudne naplate, ona se vrši prema porpisima izvršnog postupka, pri čemu pravnosnažna presuda predstavlja izvršni naslov za prinudnu naplatu.

3. IZVRŠENJE ZAŠTITNE MERE ODUZIMANJA PREDMETA

Ovu zaštitnu meru izvršava organ u čijoj je nadležnosti izvršavanje ili nadzor nad izvršenjem propisa po kojima je konkretna mera izrečena, ukoliko nije drugačije predviđeno. Ako se oduzeti predmeti imaju prodati, njihova prodaja će biti izvršena na osnovu opštih propisa koji se primenjuju kod poreskog izvršenja. Ukoliko je rešenjem o prekršaju određeno da se oduzeti predmet ima predati određenom organu ili organizaciji, taj organ ili organizacija će se pozvati da preuzmu predmet. U slučaju da učinilac prekršaja oduzete predmete samovoljno otuđi ili na drugi način onemogući izvršenje ove zaštitne mere, prвostepeni organ za prekršaje će doneti posebno rešenje kojim se obavezuje učinilac prekešaja da plati novčani iznos u vrednosti stvari koju je trebalo oduzeti. Dobijena sredstva od prodaje oduzetih predmeta ili naplate određenog iznosa umesto onemogućenog oduzimanja predmeta, unose se u budžet Republike Srbije.

Ako se zaštitna mera oduzimanja predmeta odnosi na predmete koji nisu u svojini učinioca prekršaja, novčani iznos dobijen prodajom predaje se licu koje je vlasnik tih predmeta. U slučaju da to lice nije poznato, pozvaće se da

se u roku od godinu dana od dana prodaje javi. Ako se u ovom roku ne javi, iznos dobijen prodajom predmeta unosi se u Budžet Republike. Organ koji je nadležan za izvršenje ove mere, obavezan je da o njenom izvršenju obavesti prvostepeni organ za prekršaje (koji je i izrekao zaštitnu meru).

4. IZVRŠENJE MERE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Ako je presudom izrečena mera oduzimanja imovinske koristi, nju sprovodi sud koji je i doneo presudu. U slučaju da se ova mera mora izvršiti prinudnom naplatom, izvršiće je nadležan organ za poslove prihoda (po opštim propisima o prinudnoj naplati neplaćenog poreza). Ako se prinudna naplata ne može izvršiti na predviđen način, izvršiće se iz nepokretnosti. U ovom slučaju prinudnu naplatu vrši nadležan sud (po propisima izvršnog postupka). Iznos oduzete imovinske koristi se unosi u budžet Republike. Ukoliko je mera oduzimanja imovinske koristi izrečena pravnom licu, a ono je prestalo da postoji nakon pravosnažnosti presude, ova mera će biti izvršena protiv onog pravnog lica koje je preuzeo imovinu pravnog lica koje je prestalo da postoji, i to samo do visine imovine koju je to pravno lice preuzealo od pravog lica kome je ova mera izrečena. O sprovedenoj meri oduzimanja imovinske koristi, organ koji ju je izvršio, obavezan je da o tome obavesti sud koji je ovu meru izrekao. Troškovi izvršenja ove mere padaju na teret kažnjjenog lica.

5. EVIDENCIJA IZREČENIH PREKRŠAJNIH SANKCIJA

Važeći Zakon o prekršajima propisuje obavezu vođenja jedinstvenog registra evidencije izrečenih prekršajnih sankcija. U skladu sa tim, sud koji donosi meritornu odluku, odnosno sud na čijem se području nalazi organ uprave koji je izdao prekršajni nalog, ima obavezu da, bez odlaganja, unese u prekršajnu evidenciju podatke o kaznama i zaštitnim merama koje su izrečene fizičkim, pravnim, odgovornim licima i preduzetnicima. Brisanje izrečenih sankcija iz evidencije vrši se po službenoj dužnosti, pod uslovom da kažnjeno lice u roku od četiri godine (ili u roku od dve godine /pod uslovom da se radi o maloletnom učiniocu/), od dana pravosnažnosti odluke kojom je izrečena sankcija ne učini novi prekršaj, odnosno ako ne učini krivično delo ili privredni prestup

koji sadrže obeležje prekršaja. Podaci iz evidencije se mogu davati ali samo pod uslovom da za to postoji opravdan interes.

Pored ovog registra, postoji i poseban registar izrečenih novčanih kazni. Njegova svrha jeste obezbeđenje naplate izrečenih novčanih kazni i naknade troškova postupka. U njemu su evidentirane sve novčane kazne i troškovi postupka koji su izrečeni na osnovu konačnog i izvršnog prekršajnog naloga ili pravosnažne i izvršne osuđujuće presude i vode sa kao dug prema Republici Srbiji. Ukoliko kažnjeno lice plati dugovani iznos ili se izrečena novčana kazna potpuno ili delimično zameni izvršenom kaznom zatvora ili radom u javnom interesu, sud će odmah izvršiti brisanje podataka iz evidencije. U slučaju da kažnjeno lice ne plati dugovani iznos, podaci o kažnjrenom licu, izrečenoj novčanoj kazni i troškovima postupka ostaju upisani u registar i brišu se tek po proteku roka od četiri godine od dana kada su prekršajni nalog ili osuđujuća presuda postali pravosnažni. U tom periodu zbog neplaćanja duga prema Republici Srbiji kažnjrenom licu se neće dozvoliti:

- 1) registracija ili produženje važnosti registracije motornog vozila;
- 2) izdavanje ili produženje važnosti vozačke dozvole;
- 3) učestvovanje na javnom tenderu;
- 4) registracija ili promena registracije pravnog lica ili registracija preduzetničke delatnosti koje podrazumevaju promenu poreskog identifikacionog broja.

Pored navedenog, posebnim zakonom može biti ograničeno ostvarivanje i drugih prava pred organima Republike Srbije u slučaju postojanja pomenutog duga.

Poseban deo

OSNOVI PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

Glava prva

OPŠTA PITANJA

PRIVREDNNOPRESTUPNOG PRAVA

1. POJAM PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

Privrednoprestupno pravo je grana našeg važećeg zakonodavstva koja predstavlja skup prvih propisa kojima se, u cilju zaštite društvenoekonomskih odnosa određuju prestupi, odgovornost i sankcije za njihove izvešioce, kao i postupak za utvrđivanje postojanja prestupa i odgovornosti i primenu sankcija.

Međutim, privrednoprestupno pravo nije jedino kazneno pravo kojim se vodi borba protiv kriminaliteta u oblasti privrede. Ono je samo deo kaznenog sistema, jer kazneni sistem za suzbijanje privrednog kriminaliteta ima tri oblika: krivični, prekršajni i prestupni. Odnos između ova tri dela određen je odnosom između krivičnih dela, privrednih prekršaja i privrednih prestupa. Privredno prestupno pravo je nov i specifičan oblik zaštite od privrednog kriminaliteta, za razliku od krivičnog i prekršajnog oblika zaštite, za koje se može reći da su klasični oblici. Takođe, krivično i prekršajno pravo ne štite samo privedu, već sva dobra i vrednosti. Krivično pravo štiti najrelevantnije, egzistencijalne vrednosti društva i čoveka, a prekršajno pravo manje vrednosti, ali kojima se obezbeđuje poštovanje prava i društvene discipline, dok se privrednoprestupno bavi samo zaštitom privrednih i finansijskih odnosa.

Privrednoprestupnim pravom se naziva još i nauka privrednoprestupnog prava. Ona u teorijskom smislu proučava i obrađuje pojmove i institute privrednoprestupnog prava. Na taj način, nauka privrednoprestupnog prava doprinosi boljem razumevanju pojmove i instituta privrednoprestupnog prava, njihovoj pravilnijoj primeni u praksi, ali i njihovoj daljoj izgradnji i razvoju.

2. PREDMET PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

Predmet proučavanja privrednoprestupnog prava jesu privredni prestupi kao posebna vrsta kaznenih delikata. Privrednoprestupno pravo se bavi izučavanjem njihovih opštih i posebnih elemenata, osnova i karaktera odgovornosti njihovih izvršilaca, kao i vrsta sankcija koje se mogu primeniti prema njima.

Privrednoprestupno pravo ima dakle, dva dela: materijalnopravni i procesnopravni. Tako, se privrednoprestupno pravo može podeliti na materijalno privrednoprestupno pravo i procesno privrednoprestupno pravo. Materijalno privredno prestupno pravo se deli na opšti i posebni deo. Opšti deo materijalnog privrednoprestupnog prava sadrži opšte odredbe o privrednim prestupima, odredbe o odgovornosti za privredne prestupe i odredbe o sankcijama koje se izriču za učinjene privredne prestupe. Posebni deo privrednoprestupnog prava sadrži odredbe kojima se određuju pojedini privredni prestupi i propisuju kazne za njihove učinioce. Procesno privrednoprestupno pravo sadrži odredbe u kojima su propisana pravila postupka koji se vodi protiv učinilaca privrednih prestupa.

3. IZVORI PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

Formalni izvori privrednoprestupnog prava su zakoni i uredbe (Zakon o privrednim prestupima i brojni zakoni i uredbe u kojima se nalaze odredbe o pojedinim privrednim prestupima). Posredni izvori ove grane prava su i neki drugi zakoni na koje Zakon o privrednim prestupima upućuje. To su npr. Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o uređenju sudova, Zakon o javnom tužilaštvu itd.

Glava druga

OPŠTI DEO PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

1. PRIVREDNI PRESTUP

1.1. Pojam privrednog prestupa

Prema Zakonu o privrednim prestupima, privredni prstup predstavlja društveno štetnu povredu propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju, koja je ili prouzrokovala, ili mogla prouzrokovati teže posledice i koja je kao privredni prestup određena propisom nadležnog organa.

Privredni prestup može biti određen samo zakonom ili uredbom vlade, koja može biti donesena samo na osnovu zakona.

Za privredni prestup mogu odgovarati samo pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu. U nekim propisima, za privredne prestupe predviđena je i odgovornost preduzetnika. Ali, Zakon o privrednim propisima ovakvu mogućnost ne predviđa.

Shodno rečenom, pojam privrednih prestupa se može definisati kao: "povreda propisa o privrednom i finansijskom poslovanju, učinjena od strane pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu ili od strane preduzetnika, koja je društveno štetna, koja je upravljena protiv privrednog sistema zemlje i njenih privrednih interesa, kao i interesa građana, koja je prouzrokovala ili je mogla prozrokovati teže posledice i koja je propisom nadležnog organa određena kao prekršaj"⁵¹

1.2. Elementi privrednog prestupa

U opšte elemente privrednog prestupa spadaju:

- 1) povreda propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju;
- 2) delikt pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu ili preduzetnika,
- 3) društveno štetno delo,

⁵¹ Đorđević Đ.: Prekršajno pravo, Beograd, 2008. god., str. 343-344.

- 4) upravljenost protiv privrednog sistema zamlje i njenih privrednih interesa, kao i interesa građana,
- 5) prouzrokovane teže posledice ili samo postojanje takve mogućnosti, i
- 6) predviđenost propisom nadležnog organa.

Na učinioca privrednog prestupa može biti primenjen samo onaj propis koji je važio u vreme izvršenja prestupa. Takođe, da bi se na učinioca prekršaja mogla primeniti neka sankcija, ona za konkretni prekršaj mora biti propisana pre nego što je on učinjen. Retroaktivna primena kasnije donetog propisa nije moguća, sem ukoliko je on blaži za učinioca u odnosu na onaj koji je važio u vreme izvršenja privrednog prestupa, kada se primenjuje taj blaži propis. Ukoliko je pak bilo više izmena, biće primenjen onaj propis koji je za učinioca prekršaja najblaži. Prema domaćim pravnim licima, bez obzira na to gde je privredni prestup učinjen (na teritoriji R. Srbije ili van nje), primenjuju se propisi o privrednom prestupu. Ali, ako se radi o stranom pravnom licu i odgovornom licu u tom pravnom licu, propis o privrednom prestupu se može primeniti samo ako je privredni prestup učinjen na području naše Republike.

1.3 Osnovi koji isključuju postojanje privrednog prestupa

Privredni prestup neće postojati u sledećim slučajevima:

- ukoliko je učinjena povreda propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju neznatne društvene štetnosti i
- ukoliko je povreda propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju učinjena u krajnjoj nuždi.

Neznatna društvena štetnost postoji ukoliko je povreda propisa o finansijskom poslovanju malog značaja, tj. ukoliko je učinjeno delo lakše prirode i ako štetna posledica ili nije nastupila ili je nastupila ali je njena štetnost neznatna.

Krajnja nužda postoji ukoliko je povreda propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju učinjena da bi učinilac od sebe ili drugog otklonio istovremenu neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti i ako pri tom učinjeno zlo nije veće od zla koje je pretilo.

1.4. Način izvršenja privrednog prestupa

Privredni prestup se može izvršiti ili činjenjem ili nečinjenjem.

Činjenje predstavlja aktivno preduzimanje radnje izvršenja privrednog prestupa. Kada se radi o pravnom licu kao učiniocu privrednog rpestupa, radnju za njega može vršiti organ upravljanja, odgovorno lice ili drugo lice koje je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Radnja može biti preduzeta i od strane nekog drugog lica čiji je rad pod nadzorom organa upravljanja ili odgovornog lica u pravnom licu. Međutim, ove radnje će biti tretirane kao radnje pravnog lica jedino ukoliko je do njihovog preduzimanja došlo propuštanjem ovog dužnog nadzora.

Nečinjenje predstavlja pasivno držanje, tj. propuštanje da se nešto učini, ukoliko je postojala dužnost činjenja.

1.5. Vreme izvršenja privrednog prestupa

Značaj utvrđivanja vremena izvršenja privrednog prestupa ogleda se u sledećem:

- od vremena izvršenja privrednog prestupa zavisiće i vremensko važenje propisa o privrednom prestupu,
- od vremena izvršenja privrednog prestupa zavisi i rešavanje pitanja odrđivanja uračunljivosti i vinosti odgovornog lica,
- od vremena izvršenja privrednog prestupa zavisi i računanje rokova zastarelosti gonjenja za privredni prestup, i
- vreme izvršenja privrednog prestupa može biti i obeležje pojedinih privrednih prestupa.

Vremenom izvršenja privrednog prestupa smatra se vreme kada je učinilac radio, odnosno kada je imao dužnost da radi, pri čemu vreme nastupanja posledice nije relevantno.

1.6. Mesto izvršenja privrednog prestupa

Značaj utvrđivanja mesta izvršenja privrednog prestupa ogleda se u sledećem:

- od mesta izvršenja privrednog prestupa zavisiće i prostorno važenje propisa o privrednom prestupu,

- mesto izvršenja privrednog prestupa može biti i obeležje pojedinih privrednih prestupa,
- dešava se da se, u zavisnosti od mesta izvršenja privrednog prestupa, određuje i mesna nadležnost suda i javnog tužioca.

Mestom izvršenja prekršaja smatra se mesto gde je učinilac radio ili imao dužnost da radi, kao i mesto gde je posledica učinjenog privrednog prestupa nastupila. Ako se radi o pokušaju privrednog prestupa, mestom izvršenja se smatra mesto gde je učinilac radio ili bio dužan da radi, ali i mesto gde je posledica ili mogla ili trebalo da nastupi.

1.7. Pokušaj privrednog prestupa

Pokušaj privrednog prestupa postoji ukoliko je započeto ali nije dovršeno izvršenje privrednog prestupa. Izvršenje privrednog prestupa je započeto kada je radnja izvršenja privrednog prestupa preduzeta, a kada nastupi posledica smatra se da je privredni prestup dovršen. Za pokušaj privrednog prestupa se kažnjava samo kada je to izričito predviđeno propisom.

Pokušaj može biti:

- nesvršeni-ukoliko je radnja izvršenja započeta, ali nije dovršena,
- svršeni-ukoliko je radnja izvršenja dovršena, ali posledica nije nastupila,
- nepodoban-ukoliko je nepodobno sredstvo kojim je pokušano izvršenje prekršaja, ili ako je nepodoban objekat prema kome je preduzeta radnja izvršenja.

Od svršenog i nesvršenog pokušaja treba razlikovati situaciju kada je posledica izostala zato što je učinilac dobrovoljno odustao od pokušaja tako što je prekinuo radnju izvršenja ili što je, nakon dovršene radnje izvršenja, sprečio nastupanje posledice.

Za pokušaj privrednog prestupa učinilac se kažnjava kao i za dovršen privredni prestup, mada se može i blaže kazniti. Ako se radi o nepodobnom pokušaju, ili ukoliko je učinilac dobrovoljno odustao od izvršenja privrednog prekršaja, može biti i oslobođen od kazne.

1.8. Saučesništvo u privrednom prestupu

Saučesništvo se kod privrednih prestupa veoma retko pojavljuje, ali je ipak moguće.

Saučesništvo se može posmatrati u užem i u širem smislu. U užem smislu, pod pojmom saučesništva uvrštavaju se samo podstrekari i pomagači, a u širem smislu i izvršilac, odnosno saizvršilac (ukoliko ih ima više).

Saizvršilaštvo predstavlja izvršenje privrednog prestupa od strane više lica, pri čemu oni svesno zajednički deluju. Podstrekavanje predstavlja navođenje drugog da izvrši privredni prestup. Pomaganje je pružanje pomoći drugom kako bi on izvršio privredni prestup.

2. ODGOVORNOST ZA PRIVREDNE PRESTUE

2.1. Odgovornost pravnih lica

Pravnim licem se smatraju: preduzeća, ustanove, organizacije, kao i druga pravna lica koja obavljaju privredno ili finansijsko poslovanje. Ali, za učinjene privredne prestupe ne odgovaraju sva pravna lica. Naime, prema Zakonu o privrednim stupnjima, ove odgovornosti su oslobođena sledeća pravna lica: „društvenopolitičke zajednice (državna zajednica, republika, autonomna pokrajina, grad, opština) i njihovi organi (vlada, ministarstvo), drugi državni organi (sudovi, javna tužilaštva, uprave, agencije, vojne ustanove i dr.) i mesne zajednice“⁵². Strana pravna lica će za učinjen privredni prestup odgovarati:

- ukoliko je to predviđeno propisom kojim je i privredni prestup određen, i
- ukoliko to pravno lice ima predstavništvo na teritoriji Republike Srbije ili ukoliko je privredni prestup učinjen u našoj Republici njihovim vozilom.

I pravno lice koje se nalazi pod stečajem biće odgovorno za privredni prestup, pri čemu je irelevantno da li je konkretni prestup učinilo pre ili u toku stečajnog postupka. Ali, pravnom licu koji se nalazi u ovakvoj situaciji ne može

⁵² Isto, str. 351.

biti izrečena kazna, već samo zaštitna mera oduzimanja predmeta i mera oduzimanja imovinske koristi stečene izvršenim privrednim prestupom.

Odgovornost pravnog lica za učinjen privredni prestup postoji ukoliko je privredni prestup učinjen radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora organa upravljanja ili odgovornog lica u tom pravnom licu ili radnjom drugog lica koje je bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica.

2.2. Odgovornost odgovornog lica

Odgovorno lice u pravnom licu je ono lice kome su u pravnom licu, odnosno društvenopolitičkoj zajednici ili njenom organu, ili u drugom državnom organu, ili u mesnoj zajednici povereni određeni poslovi u oblasti privrednog i finansijskog poslovanja. Odgovorno lice je za privredni prestup odgovorno i ako mu je radni odnos prestao u konkretnom pravnom licu. Odgovornost odgovornog lica ne prestaje otvaranjem stečajnog postupka nad pravnim licem, kao ni u slučaju prestanka postojanja pravnog lica. Za privredni prestup su odgovorna i odgovorna lica u pravnim licima koja inače za privredne propise ne mogu odgovarati, ali samo kada je to propisom kojim je određen privredni propis propisano. Odgovorna lica u stranim pravnim licima su odgovorna za učinjene privredne prestupe, pod uslovom da strano pravno lice ima predstavništvo u Republici Srbiji ili da je privredni prestup učinjen njihovim vozilom.

Odgovornost odgovornog lica za učinjeni prestup je isključena ukoliko je ono postupalo po naređenju drugog odgovornog lica ili organa upravljanja, ali pod uslovom da je ovo lice preduzelo sve radnje koje je po zakonu ili drugom pravnom propisu ili opštem aktu bilo obavezno da preduzme kako bi sprečilo izvršenje učinjenog privrednog presupa.

U slučaju da krivično delo sadrži i obeležja privrednog prestupa, odgovorno lice odgovara samo za krivično delo. Ali, ako odgovorno lice bude kažnjeno za privredni prestup, a nakon toga bude osuđeno za krivično delo koje sadrži obeležja privrednog prestupa, izvršena kazna za privredni prestup će biti uračunata u kaznu koja se izriče za krivično delo.

3. SANKCIJE ZA PRIVREDNE PRESTUPE

Kada su privredni prestupi u pitanju, sankcije koje se protiv njihovih učinilaca preduzimaju predstavljaju prinudne mere koje u zakonom utvrđenom postupku izriče sud i koje se sastoje u oduzimanju ili ograničavanju, ili samo upozorenju da do oduzimanja ili ograničavanja nekog prava može doći.

Postoje tri vrste sankcija: kazne, zaštitne mere i uslovna osuda.

3.1 Novčana kazna

Novčana kazna za privredne prestupe se može propisati na dva načina:

- 1) određivanjem posebnog minimuma i maksimuma novčane kazne u okviru opšteg minimuma i maksimuma predviđene kazne za privredne prestupe, i
- 2) u srazmeri sa učinjenom štetom, neizvršenom obavezom ili vrednošću robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa.

Kod prvog načina propisivanja kazne, neophodno je da se ima u vidu da za pravna lica minimum novčane kazne iznosi 10.000 dinara a maksimum 3.000.000 dinara, dok je za odgovorna lica opšti minimum 2.000 dinara, a maksimum 200.000 dinara.

Ako se novčana kazna propisuje u srazmeri sa učinjenom štetom, neizvršenom obavezom ili vrednošću robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa, ona se ne može propisati preko dvadesetostrukog iznosa ove štete, obaveze ili vrednosti robe ili stvari. Međutim, na ovaj način se kazna može propisati samo pravnom licu, ali pri tome treba imati u vidu da maksimalan iznos ovako izrečene kazne nije ograničen opštim maksimumom novčane krvne za pravna lica.

Rok u kome pravno lice ili odgovorno lice mora platiti novčanu kaznu je najmanje petnaest dana a najviše tri meseca. Međutim, iz opravdnanih razloga pravnom i odgovornom licu može biti odobreno plaćanje kazne u ratama, pri čemu ona u celosti mora biti isplaćena u roku od godinu dana. Ako novčana kazna ne bude plaćena u roku, primenjuju se odredbe Zakona o izvršenju kriminalnih sankcija koje se odnose na izvršenje novčane kazne.

U slučaju da pravno lice kome je izrečena novčana kazna prestane da postoji, obaveza plaćanja ove kazne prelazi na pravno lice koje je preuzeo imovinu pravnog lica koje je prestalo da postoji. Ali, neophodno je napomenuti da,

odgovornost ovog pravnog lica za plaćanje konkretnе kazne ne može preći iznos vrednosti preuzete imovine.

Sredstva stečena naplatom novčanih kazni unose se u budžet Republike Srbije.

3.1.1. Odmeravanje novčane kazne

Sud pravnom i odgovornom licu novčanu kaznu odmerava u propisanim granicama kazne za učinjen privredni prestup. Tom prilikom sud uzima u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje mogu imati uticaja na visinu odmerene kazne.

Takođe, prilikom odmeravanja kazne, sud posebno ceni i eventualno postojanje povrata., tj. da li je pravno lice već osuđivano za privredni prestup, a odgovorno lice i za krivično delo (sroдно sa privrednim prestupom). Zakon predviđa obavezu suda da ceni srodnost ranijeg privrednog prestupa ili krivičnog dela sa novim privrednim prestupom i vreme proteka od ranije osude. Prilikom odmeravanja kazne za privredni prestup povrat ima karakter fakultativne otežavajuće okolnosti.

Kod privrednih prestupa se pored običnog povrata primenjuje i institut višestrukog povrata. Kada se radi o pravnom licu ovaj institut postoji ukoliko je ono najmanje dva puta osuđivano za srodne privredne prestupe na kaznu preko 20.000 dinara i ako od poslednje pravosnažne osude na kaznu za privredne prestupe nije proteklo više od pet godina. Ako se radi o odgovornom licu višestruki povrat postoji ukoliko je odgovorno lice najmanje dva puta osuđivano za srodna krivična dela ili privredne prestupe, i to ili na kaznu zatvora ili na novčanu kaznu u iznosu od preko 4.000 dinara, i da od poslednje izdržane kazne zatvora, odnosno pravosnažno izrečene novčane kazne nije prošlo više od pet godina i da odgovorno lice koje je učinilo privredni prestup pokazuje sklonost ka vršenju takvih krivičnih dela ili takvih privrednih prestupa. Ukoliko postoji višestruki povrat sud može, uzimajući u obzir okolnosti pod kojima je privredni prestup učinjen i težinu posledica koje su tom prilikom nastale, kaznu da podoštiri do dvostrukog iznosa najveće mere propisane kazne. Međutim, kazna neće moći biti podoštrena na ovaj način ukoliko se u konkretnom slučaju radi o kazni koja je propisana u srazmeri sa visinom učinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa.

Međutim, postoje i slučaji u kojima se kazna za učinjeni privredni prestup može ublažiti, tj. odmeriti ispod minimuma propisane kazne do opšteg minimuma novčane kazne koja se može izreći za privredne prestupe. To su sldeći slučaji:

- 1) ukoliko je to zakonom predviđeno,
- 2) ukoliko postoje naročito olakšavajuće okolnosti, i
- 3) ukoliko su organi unutrašnje kontrole, drugi organi ili radnici u pravnom licu otkrili ili prijavili privredni prestup.

U poslednjem slučaju, sud raspolaže mogućnošću oslobođenja pravnog lica od kazne.

Kada se sudi za više privrednih prestupa u sticaju, prvo se odmeravaju kazne za svaki privredni prestup pojedinačno, a zatim se izriče jedinstvene kazne za sve privredne prestupe u visini zbira svih pojedinačno odmerenih kazni, pri čemu ta jedinstvena kazna ne može preći dvostruki iznos najviše mere novčane kazne izrečene za pojedinačne prestupe. Ako je za neki od privrednih prestupa u sticaju odmerena kazna u srazmeri sa učinjenom štetom, neizvršenom obavezom ili vrednošću robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa, ona se dodaje na kaznu do koje se za ostale privredne prestupe došlo primenom opštih pravila o odmeravanju kazne za privredne prestupe u sticaju. U slučaju da je za neki od privrednih prestupa izrečena i zaštitna mera, pored jedinstvene kazne, sud i nju izriče.

3.2. Uslovna osuda

Uslovna osuda se za privredni prestup može izreći i pravnom i odgovornom licu. Ona predstavlja meru upozorenja koja zamenjuje kaznu u onim slučajevima kada sud oceni da primena kazne nije neophodna i da se može očekivati da će se i samim upozorenjem, uz pretnju kaznom uticati u dovoljnoj meri da pravno, odnosno odgovorno lice koje je učinilo privredni prestup ubuduće ne vrši privredne prestupe. Uslovna osuda se prvom licu može izreći ukoliko je sud pravnom licu utvrdio novčanu kaznu do 20.000 dinara, a odgovornom licu do 4.000 dinara. Konkretna utvrđena kazna neće biti izvršena ukoliko osuđeno pavno ili odgovorno lice u vremenu proveravanja ne učini novi privredni prestup, odnosno ukoliko odgovorno lice ne učini krivično delo koje ima obeležja privrednog prestupa.

Vreme proveravanja može trajati najmanje jednu, a najviše dve godine. Međutim, uslovna osuda se može opozvati i godinu dana nakon proteka vremena proveravanja, ukoliko su uslovi za opozivanje nastali u vremenu proveravanja. Uslovna osuda u toku vremena proveravanja može biti opozvana:

- 1) ukoliko uslovno osuđeno pravno ili odgovorno lice u roku proveravanja učini nov privredni prestup,
- 2) ukoliko se otkrije da je pre izricanja uslovne osude pravno ili odgovorno lice učinilo privredni prestup za koji se nije znalo u vreme izricanja uslovne osude, i
- 3) ukoliko uslovno osuđeno pravno ili odgovorno lice u određenom roku ne ispunji druge obaveze⁵³ koje su mu uslovnom osudom postavljene.

Opozivanje uslovne osude je obavezno, ukoliko je za novi privredni prestup pravnom licu utvrđena novčana kazna u iznosu od 20.000 dinara ili teža kazna, a odgovornom licu od 4.000 dinara ili teža kazna. U slučaju da sud opozove uslovnu osudu zbog novog ili ranije učinjenog dela, on uzima kaznu utvrđenu u uslovnoj osudi i kaznu koju utvrđi za novi privredni prestup, i primenom pravila za odmeravanje kazne za privredne prestupe u sticaju, utvrđuje i izriče jednu kaznu za oba privredna prestupa. Ako sud pak uslovnu osudu ne opozove, on će za novi privredni prestup utvrditi kaznu, pa je zajedno sa ranije utvrđenom kaznom u okviru uslovne osude, spojiti u jednu kaznu (prema pravilima utvrđenim za odmeravanje kazne za privredne prestupe u sticaju), a zatim izreći novu uslovnu osudu za oba privredna prestupa.

3.3. Zaštitne mere

Postoje četiri vrste zaštitnih mera:

- 1) javno objavljanje presude,
- 2) oduzimanje predmeta,
- 3) zabrana bavljenja pravnom licu određenom privrednom delatnošću, i
- 4) zabrana vršenja odgovornom licu određene dužnosti.

Ove mere se izriču uz kaznu, a prve dve se mogu izreći i uz uslovnu osudu. Za učinjeni privredni prestup može biti izrečena jedna ili više zaštitnih mera.

⁵³ Te obaveze na primer mogu biti: naknada štete prouzrokovane privrednim prestupom, vraćanje imovinske koristi pribavljenе privrednim prestupom i sl.

3.3.1. Javno objavljivanje presude

Ovu zaštitnu meru izriče sud ukoliko proceni da bi, u konkretnom slučaju, bilo korisno upoznati javnost sa njom, tj. ako bi se na taj način doprinelo otklanjanju opasnosti za život ili zdravlje ljudi, zaštiti sigurnosti prometa ili nekih drugih interesa privrede. Presuda može biti objavljena na različite načine: objavljinjem na televiziji, radiju ili u štampi. Na koji od ovih načina će presuda biti objavljena odlučuje sud, a u zavisnosti od značaja učinjenog privrednog prestupa i potrebe da se javnost obavesti o presudi na odgovarajući način. Presudu je moguće objaviti i na više načina. Ona se po odluci suda objavljuje u celini, ili uz skraćenja u odnosu na obrazloženje presude.

Objavljinjanje presude je fakultativno, mada propisom kojim se propisuje privredni prestup može biti predviđeno i obavezno izricanje ove zaštitne mere. Troškove koji se javljaju u vezi sa ovom zaštitnom merom snosi učinilac privrednog prestupa.

3.3.2. Oduzimanje predmeta

Ovom zaštitnom merom se od učinioca privrednog prestupa oduzimaju predmeti kojima je izvršen privredni prestup, koji su bili namenjeni izvršenju privrednog prestupa i predmeti koji su nastali izvršenjem privrednog prestupa. Ovi predmeti se od učinioca oduzimaju ukoliko su u njegovoj svojini. Ako su u svojini drugog lica, oni će se oduzeti samo ukoliko to zahtevaju interesi čuvanja života i zdravlja ljudi, sigurnost prometa ili drugi interesi privrede ili razlozi morala. U ovom slučaju lice kome su predmeti oduzeti može tražiti naknadu štete od učinioca prekršaja koji je osuđen.

Oduzeti predmeti se po odluci suda prodaju na javnoj prodaji, ili predaju državnim organima, kriminalističkim muzejima, naučnim ili dobrotvornim ustanovama ili uništavaju.

3.3.3. Zabrana bavljenja pravnom licu određenom privrednom delatnošću

Pod ovom zaštitnom merom se podrazumeva zabrana pravnom licu da se bavi proizvodnjom određenih proizvoda ili vršenjem određenih poslova prometa robe i usluga ili drugih privrednih poslova. Ovu meru izriče sud pravnom licu kada oceni da bi dalje bavljenje određenom privrednom delatnošću od strane pravnog lica koje je izvršilo privredni prestup bilo opasno po život ili

zdravlje ljudi, ili štetno za privredno ili finansijsko poslovanje drugih pravnih lica ili za privреду, ili bi štetilo ugledu naše zemlje ili naših preduzeća ili drugih organizacija u inostranstvu prilikom vršenja poslova spoljnotrgovinskog prometa. Takođe, ovu meru je moguće izreći i ukoliko je pravno lice, u poslednje dve godine, već bilo kažnjeno za isti ili sličan privredni prestup. Konkretna zaštitna mera ne može trajati kraće od šest meseci ni duže do deset godina.

3.3.4. Zabrana vršenja odgovornom licu određene dužnosti

Ovom zaštitnom merom odgovornom licu se zabranjuje da vrši: dužnost koju je vršilo u vreme kada je privredni prestup izvršen; određenu rukovodeću dužnost u pogledu privrednog ili finansijskog poslovanja; određenu vrstu poslova ili nekih ili svih dužnosti koje se tiču raspolaganja, korišćenja, upravljanja ili rukovanja društvenim, odnosno državnim sredstvima ili čuvanja tih sredstava. Mera se izriče odgovornom licu ukoliko je ono zloupotrebilo vršenje svoje dužnosti za izvršenje privrednog prestupa ili ako se opravdano može smatrati da bi bilo opasno ukoliko bi odgovorno lice nastavilo sa daljim vršenjem dužnosti čije mu se vršenje izricanjem ove mere zabranjuje. Za primenu ove mere postoji još jedan razlog. To je okolnost da je odgovorno lice više puto osuđivano za privredne prestupe, ili sroдna krivična dela.

Konkretna zaštitna mera ne može trajati kraće od šest meseci ni duže od deset godina. Ali, sud na molbu osuđenog odgovornog lica može odrediti i raniji prestanak ove mere, ukoliko nađe da je osuđeno odgovorno lice to zaslужilo na osnovu svog vladanja. Ako je zaštitna mera izrečena u trajanju kraćem od pet godina, prestanak ove mere se određuje nakon proteka godine dana od dana izvršene ili zastarele kazne koja je izrečena odgovornom licu, a ako je zaštitna mera izrečena u trajanju dužem od pet godina onda se prestanak ove mere određuje tek nakon proteka dve godine od dana izvršene ili zastarele kazne.

4. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE PRIVREDNIM PRESTUPOM

Ova mera u privrednoprestupnom pravu ne predstavlja ni zaštitnu meru ni sankciju. Ona se primenjuje iz razloga pravičnosti i opштег pravnog principa da niko ne može zadržati imovinsku korist koju je pribavio protivpravnim

delom. S toga, ni pravno lice ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu privrednim prestupom. Imovinska korist stečena na ovaj način se oduzima čak i kada je pravno lice prestalo da postoji, tako što se ta imovina oduzima od onog pravnog lica koje je preuzeo imovinu kojom je raspolagalo pravno lice koje je učinilac privrednog prestupa, ali samo do visine preuzete imovine.

Imovinska korist, pribavljena privrednim prestupom, oduzeće se i od pravnog lica i od odgovornog lica. U slučaju da učinilac privrednog prestupa ostvarenu imovinsku korist besteretno, ili po ceni koja ne odgovara stvarnoj vrednosti, prenese na drugo lice, imovinska korist se oduzima od tog lica. Umesto oduzimanja imovinske koristi može se oduzeti i razlika u ceni.

Ukoliko u postupku za privredni prestup bude dosuđen imovinskopravni zahtev oštećenog, oduzimanje imovinske koristi će se odnositi samo na onaj iznos koji prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtev do punog iznosa privrednim prestupom ostvarene imovinske koristi. U slučaju da je imovinska korist dosuđena u punom iznosu, oštećeni može, ukoliko u parnici ostvari pravo na naknadu štete, odnosno povraćaj stvari, tražiti namirenje dosuđenog iznosa iz oduzete imovinske koristi.

5. GAŠENJE SANKCIJA ZA PRIVREDNE PRESTUPE

5.1. Prestanak pravnog lica

Pravno lice, ako se radi o preduzeću, prestaje da postoji od trenutka njegovog brisanja iz registra preduzeća, a usled postojanja nekog od sledećih razloga:

- ukoliko je konkretnom preduzeću izrečena mera zabrane obavljanja delatnosti zbog toga što ne ispunjava uslove za obavljanje delatnosti, a u roku određenom u izrečenoj meri ne ispuni te uslove, odnosno ne promeni delatnost,
- ukoliko prestanu da postoje prirodni i drugi uslovi za obavljanje delatnosti,
- ukoliko istekne vreme na koje je osnovano,
- usled odluke skupštine, odnosno članova,
- ukoliko se broj njegovih članova ili akcionara, osim akcionarskog društva bez javnog upisa akcija i društva s ograničenom odgovornošću, svede na

jedan, a u roku od šest meseci se суду koji vodi registar ne prijavi novi član ili akcionar,

- ukoliko se pravnosnažnom odlukom suda utvrdi ništavost upisa u registar,
- ukoliko nije organizovano u skladu sa Zakonom o preduzećima,
- ukoliko ne obavlja delatnost duže od dve godine neprekidno,
- usled stečaja,
- ukoliko se osnovni kapital društva kapitala smanji ispod propisanog minimalnog iznosa kapitala,
- usled spajanja sa drugim preduzećem ili podelom,
- i u drugim slučajevima.

Kada je pravno lice u stvari ustanova, ono prestaje na osnovu odluke odnivača te ustanove.

Ukoliko pravno lice prestane da postoji, prestaje i pravo na izvršenje izrečenih sankcija za privredne prestupe prema pravnom licu, osim što se izrečena, a nenaplaćena novčana kazna može naplatiti i od lica koje je preuzelo imovinu pravnog lica koje je prestalo da postoji, ali samo do visine preuzete imovine. Takođe, prestaje i pravo na gonjenje za privredne prestupe, a ako je gonjenje već započeto biće obustavljeno.

5.2. Smrt odgovornog lica

Smrt odgovornog lica predstavlja osnov za gašenje sankcija za prethodno učinjene prestupe. Ukoliko do smrti odgovornog lica dođe nakon što postupak bude okončan, ali pre nego što izrečene sankcije budu izvršene, do izvršenje tih sankcija neće doći, osim ukoliko se radi o izvršenju zaštitne mere oduzimanja predmeta, ili o meri oduzimanja imovinske koristi stečene izvršenjem privrednog prestupa.

5.3. Duševno oboljenje odgovornog lica

Duševno oboljenje odgovornog lica može predstavljati osnov za postojanje njegove neuračunljivosti ukoliko usled tog oboljenja odgovorno lice nije moglo shvatiti značaj učinjenog privrednog prestupa ili nije moglo upravljati svojim postupcima, a time i osnov isključenja odgovornosti za privredni prestup, ukoliko je postojalo u vreme njegovog izvršenja. U slučaju da do ovakvog duševnog

oboljenja dođe nakon izvršenog privrednog prestupa, postupak protiv odgovornog lica se neće pokrenuti, a u slučaju da je pokrenut, biće obustavljen. Ako takvo duševno oboljenje nastupi posle izricanja sankcija za privredni prestup, izrečene sankcije se neće izvršiti, osim zaštitne mere oduzimanja predmeta i mere oduzimanja imovinske koristi.

5.4. Osuda za krivično delo koje sadrži obeležja privrednog prestupa

U slučaju da odgovorno lice bude kažnjeno za krivično delo koje ima obeležja privrednog prestupa, ono se neće moći kazniti i za taj privredni prestup, već će postupak za konkretan privredni prestup biti obustavljen, a ukoliko nije pokrenut, neće se ni pokrenuti. Ako, odgovorno lice bude kažnjeno za privredni prestup, a kasnije dođe do pokretanja krivičnog postupka za isto delo, izvršena kazna koja je izrečena za privredni prestup biće uračunata u kaznu za krivično delo ako do izricanja kazne u krivičnom postupku dođe.

5.5. Zastarelost

Zakon o privrednim prestupima kada se o institutu zastarelosti radi predviđa shodnu primenu odredaba Krivičnog zakonika o zastarelosti, a on sam određuje samo one rokove koji se isključivo primenjuju u privrednoprestupnom pravu.

Zastarelost gonjenja za privredne prestupe nastupa nakon proteka tri godine od dana izvršenja privrednog prestupa. Ali, za privredne prestupe iz oblasti spoljnotrgovinskog, deviznog i carinskog poslovanja rok zastarelosti je pet godina od dana izvršenja privrednog prestupa.

Zastarelost izvršenja kazne izrečene za privredni prestup nastupa po proteku tri godine od dana kada je odluka o izrečenoj kazni postala pravosnažna.

Rokovi zastarelosti izvršenja zaštitnih mera su:

- šest meseci od dana pravosnažnosti odluke kojom je izrečena mera javnog objavljivanja presude,
- tri godine od dana pravosnažnosti odluke kojom je izrečena mera oduzimanja predmeta,
- a protekom vremena na koje su, mera zabrane bavljenja pravnom licu određenom privrednom delatnošću i mera zabrane vršenja odgovornom licu određene dužnosti, izrečene.

Zastarelost gonjenja za privredne prestupe koja teče od dana izvršenja privrednog prestupa prekida se preduzimanjem svake radnje nadležnog organa koja je usmerena na gonjenje učinioca privrednog prestupa ili izvršenjem novog, istog ili težeg, privrednog prestpa od strane istog učinioca. Zastarelost izvršenja izrečenih sankcija, koja teče od pravosnažnosti presude o njiovom izricanju, prekida se svakom radnjom nadležnog organa koja je upravljena na izvršenje izrečene sankcije. Nakon prekida, zastarelost teče ponovo, pri čemu se proteklo vreme pre prekida ne uračunava u rok zastarelosti. Obustava zastarelosti gonjenja i obustava zastarelosti izvršenja izrečenih sankcija, nastaje za vreme dok se po zakonu gonjenje za privredne prestupe ne može otpočeti ili produžiti, odnosno dok se ne može preduzeti izvršenje izrečene sankcije. Vreme trajanja obustave se ne uračunava u rok zastarelosti.

Apsolutna zastarelost kod privrednih prestupa nastaje protokom dvostukog roka potrebnog za zastarelost gonjenja ili zastarelost izvršenja izrečenih sankcija.

6. PRAVNE POSLEDICE OSUDE, BRISANJE OSUDE I DAVANJE PODATAKA IZ EVIDENCIJE

6.1. Pravne posledice osude

Za odgovorno lice koje je osuđeno za privredni prestup, po sili zakona, mogu nastupiti određene pravne posledice presude. Ove zabrane se mogu odnositi na vršenje određenih dužnosti u preduzećima, ustanovama i državnim organima ili organima lokalne samouprave, i mogu trajati najduže do tri godine. Postoji i mogućnost ranijeg prestanka pravnih posledica osude, ali ne pre proteka jedne godine od početka njihovog trajanja. Odluku o ranijem prestanku pravnih posledica osude, na molbu osuđenog odgovornog lica, donosi sud, ukoliko nađe da je odgovorno lice svojim vladanjem to i zaslužilo.

6.2. Brisanje osude

Osude pravnih i odgovornih lica za privredne prestupe se vode u evidenciju prvostepenih sudova na čijem području se nalazi sedište osuđenog pravnog lica, sedište poslovne jedinice stranog pravnog lica ili sedište organa društve-

nopolitičke zajednice ili drugog državnog organa ili mesne zajednice u kojima je osuđeno odgovorno lice zaposleno. Podaci iz ovih evidencija su dostupni: sudu, javnom tužilaštvu, organima unutrašnjih poslova, organima inspekcije, drugim državnim organima, preduzećima, ustanovama i drugima u vezi sa njihovim dužnositma, ili iz drugih opravdanih razloga.

Podaci iz evidencije osuda za privredne prestupe se brišu po sili zakona kada se ispune određeni zakonski uslovi. Naime, organ koji vodi evidenciju sam proverava i konstatiše ispunjenost zakonskih uslova za brisanje osude, a ako su ti uslovi ispunjeni, brisanje vrši po službenoj dužnosti. Osnovni zakonski uslovi za brisanje osude za privredni prestup su:

- da osuđeno pravno ili odgovorno lice u roku od tri godine od pravosnažnosti presude kojom je izrečena kazna za privredni prestup nije učinilo nov privredni prestup, a odgovorno lice još i da nije učinilo krivično delo koje sadrži obeležja privrednog prsupa,
- da, ukoliko je pravno ili odgovorno lice više puta osuđivano za privredne prestupe, protekne minimalno tri godine od poslednje osude, a da ono u tom periodu nije izvršilo nov privredni prestup, a odgovorno lice ni krivično delo sa obeležjima privrednog prestupa,
- da, ukoliko je pravnom ili odgovornom licu izrečena i zaštitna mera pored kazne, i sama izrečena zaštitna mera bude izvršena,
- da, ukoliko je pravnom ili odgovornom licu bila izrečena uslovna osuda, protekne godinu dana od okončanja vremena proveravanja određenog u uslovnoj osudi, pod uslovom da nije došlo do opozivanja uslovne osude,
- da, ukoliko je u pitanju osuda kojom je pravno ili odgovorno lice oslobođeno od kazne, protekne godinu dana od dana pravosnažnosti presude, pod uslovom da u tom periodu osuđeno lice ne učini novi privredni prestup.

6.3. Davanje podataka iz evidencije

Podaci iz evidencije koji se odnose na osuđivanost pravnih lica mogu se davati samo ukoliko za to postoje opravdani razlozi. Što se tiče podataka o osudi odgovornih lica, oni se mogu davati: sudu, javnom tužilaštvu, organima unutrašnjih poslova i organima inspekcije, organima nadležnim za izvršenje sankcija za privredne prestupe, organima nadležnim u postupku brisanja

osude, državnim organima, preduzećima ili drugim organizacijama, ali samo samo ako još traju pravne posledice osude ili zaštitne mere, ili ako za to postoji opravdan interes.

Nakon što je osuda brisana iz evidencije podaci o njoj se više ne mogu davati, sem kada je reč o sudu, javnom tužilaštvu, organima unutrašnjih poslova i organima inspekcije, a u vezi sa postupkom koji se vodi protiv pravnog ili odgovornog lica čija je osuda za privredni prestup brisana.

Iz evidencije o osudama za privredne prestupe podaci se ne mogu davati licima na koja se odnose. Razlog za ovo je to što niko nema pravo da od građana traži da podnose dokaze o svojoj neosuđivanosti. Ali, ukoliko su ovakvi dokazi građanima potrebni radi ostvarivanja njihovih prava u inostranstvu, podaci o njihovoj osuđivanosti ili neosuđivanosti na njihov zahtev im se ipak mogu dati.

Glava treća

POSEBNI DEO PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

1. POJAM I SISTEMATIKA POSEBNOG DELA PRIVREDNOPRESTUPNOG PRAVA

Poseban deo privrednoprestupnog prava jeste skup propisa kojima se određuju pojedini privredni prestupi. Privredni prestupi su, slično prekršajima, rasuti po mnogobrojnim zakonima i uredbama u kojima su predviđeni.

Sistematika posebnog dela privrednoprestupnog prava bazirana je na grupisanju privrednih prestupa u pojedine grupe koje su formirane prema grupnom zaštitnom objektu tih privrednih prestupa. Tako na primer imamo privredne presutpe u vezu sa oružjem i municijom, saobraćajne privredne prestupe, itd. Svaka grupa privrednih prestupa se sastoji iz određenog broja privrednih prestupa propisanih u jednom ili u više zakona ili uredbi kojima se reguliše matreira u nekoj oblasti privrednog ili finansijskog polsovanja. Osnovni zajednički element svim prestupima iz jedne grupe jeste to da imaju isti zaštitni objekat.

1.1. Saobraćajni privredni prestupi

Privrednoprestupno pravo kao privredne prestupe propisuje teže povrede propisa o bezbednosti saobraćaja, koje privredna lica i odgovorna lica u njima čine i određuje odgovarajuće sankcije za te delikte.

Najznačajniji privredni prestupi iz ove grupe se nalaze u Zakonu o osnovama bezbednosti saobraćaja⁵⁴. Oni su dati u članu 325 ovog zakona i ima ih dvadeset četiri.

Za ove privredne prestupe pravno lice se kažnjava novčanom kaznom u iznosu od 300.000 dinara do 2.500.000 dinara, a odgovorno lice u tom pravnom licu novčanom kaznom od 20.000 do 200.000 dinara.

---

⁵⁴ Službeni glasnik RS, br. 41/2009 i 53/2010.

Privredni prestup iz pomenutog zakona čini pravno lice i odgovorno lice u njemu ako:

- 1) obavlja delatnost proizvodnje, održavanja, stavljanja u promet, popravljanja ili prepravljanja vozila ili uređaja, rezervnih delova i opreme za vozila bez za to dobijene dozvole od strane ministarstva nadležnog za trgovinu i usluge;
- 2) stavlja u promet i reklamira uređaje i predmete kojim se može otkrivati ili ometati rad uređaja za merenje brzine kretanja vozila;
- 3) saobraćaju na putu optereti vozilo preko osovinskog opterećenja propisanog tehičkim noramtivima za vozila i najveće dozvoljene ukupne mase, za više od 5,0%, i ako vozilo sa teretom premašuje najveće dozvoljene dimenzije za pojedine vrste vozila (dužina, širina i visina);
- 4) održava sportske ili druge priredbe na putu;
- 5) fizičke prepreke za usporavanje saobraćaja postavi i van opštinskih puteva u naselju ili i van zona škola, vrtića i drugih objekata pored kojih je radi bezbednosti svih učesnika u saobraćaju dodatno ograničena dozvoljena brzina u saobraćaju, ili ako tehnička sredstva za usporavanje saobraćaja ne postavi prema projektu na koji je saglasnost dalo ministarstvo nadležno za poslove saobraćaja, odnosno organ lokalne samouprave nadležan za poslove saobraćaja;
- 6) vrši lekarske pregledе za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti za vozača motornih vozila, odnosno skupova vozila, instruktora vožnje i vozače tramvaja, iako za to ne ispunjava propisane uslove i ne dobije ovlašćenje ministarstva nadležnog za poslove zdravlja;
- 7) vrši obuku za sticanje licence za obavljanje poslova profesionalnog vozača, organizuje i sprovodi seminare unapređenja znanja i polaganja ispita provere znanja stečenog na seminaru, bez dozvole ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja;
- 8) vrši osposobljavanje kandidata za vozače, iako za to ne ispunjava propisane uslove i ako za to ne dobije dozvolu;
- 9) odredi nižu cenu obuke od one cene koju je utvrdila Vlada Republike Srbije;
- 10) izda potvrdu o položenom vozačkom ispit u licu koje nije položilo teorijski ispit, ili licu koje je položilo vozački ispit u roku od tri dana ne izda o tome uverenje;
- 11) odredi nižu cenu za polaganje vozačkog ispita od one cene koju je utvrdila Vlada Republike Srbije;

- 12) vrši obuku iz prve pomoći i ako organizuje i sprovodi ispite, iako za to ne ispunjava uslove i nema potrebnu dozvolu;
- 13) za motorna i priključna vozila koja se pojedinačno ili serijski proizvode ili prepravljuju, odnosno njihove uređaje, sklopove i opremu, pre stavljanja u promet, odnosno puštanja u saobraćaj, ne utvrđi da li ispunjavaju propisane uslove;
- 14) neovlašćeno izvrši prepravku, odnosno pojedinačnu proizvodnju vozila;
- 15) vrši pregled uređaja za pogon vozila na gas, iako za to ne ispunjava potrebne uslove i nema potrebna ovlašćenja;
- 16) vrši utiskivanje identifikacione oznake vozila iako za to ne ispunjava potrebne uslove i nema potrebna ovlašćenja;
- 17) obavlja tehnički pregled vozila iako za to ne ispunjava propisane uslove i nema potrebno ovlašćenje, ako tehnički pregled vrši u građinskom objektu koji za to ne ispunjava propisane uslove, ili ako vrši pregled i onoh vrsta vozila za čiji pregled nema ovlašćenje;
- 18) odredi nižu cenu za vršenje redovnog tehničkog pregleda vozila od najniže cene koju je utvrdila Vlada Republike Srbije;
- 19) odredi nižu cenu za vršenje vanrednog tehničkog pregleda vozila od najniže cene koju je utvrdila Vlada Republike Srbije;
- 20) odredi višu cenu za vršenje kontrolnog tehničkog pregleda vozila od najniže cene koju je odredila Vlada Republike Srbije;
- 21) izdaje registracione nalepnice bez potrebnog ovlašćenja za vršenje tehničkog pregleda i ovlašćenja Ministarstva unutrašnjih poslova za vršenje ovih poslova;
- 22) izdaje tablice za privremeno označavanje i potvrdu o njihovom korišćenju, iako za to nema portebno ovlašćenje, i
- 23) odredi veću visinu naknade za uklanjanje, odnosno premeštanje vozila od cene koja je propisana odlukom Vlade.

1.2. Privredni prestupi iz Zakona o oružju i municiji

Zakon o oružju i municiji⁵⁵, pored prekršaja, u okviru svojih kaznenih odredbi predviđa i jedan privredni prestup (čl. 34). Za učinioce ovog prestupa je predviđena novčana kazna, i to za pravno lice od 50.000 dinara do 3.000.000 dinara, a za odgovorno lice u tom pravnom licu od 10.000 dinara do 200.000 dinara.

⁵⁵ Službeni glasnik RS, br. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/2005.

Ovaj privredni prestup ima dva oblika:

1) prvi oblik postoji ukoliko:

- promet oružja, delova za oružje i municiju vrše preduzeća i radnje koje, pre upisa u sudski registar, odnosno registar radnji, nisu za to dobili odobranje nadležnog organa, ili
  - se prodaju oružje, delovi za oružje i municija građanima, organima, preduzećima, ustanovama i drugim pravnim licima iako oni za to nemaju odobrenje, odnosno oružni list izdat od strane nadležnog organa, a
- 2) drugi oblik postoji ako:
- preduzeće ili radnja vrši popravku i prepravku oružja iako za to ne raspolaže potrebnim ovlašćenjem dobijenim od strane nadležnog organa, i
  - preduzeće ili radnja, koji su ovlašćeni za vršenje poslova popravke i prepravke oružja, prime na popravku ili prepravku oružje za koje ne postoji odobrenje, odnosno oružni list izdat od strane nadležnog organa.

Glava četvrta

POSTUPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE

Postupak za privredne prestupe regulisan je odredbama Zakona o privrednim prestupima. Međutim, Zakon o privrednim prestupima sadrži odredbe samo o pitanjima po kojima se postupak za privredne prestupe razlikuje od krivičnog postupka, dok u pogledu ostalih pitanja Zakon o privrednim prestupima upućuje na shodnu primenu odredaba Zakonika o krivičnom postupku. Tako, kada se radi o postupku za privredne prestupe, primenjuju se sledeće odredbe Zakonika o krivičnom postupku: o osnovnim načelima, spajanju i razdvajajanju postupka, o prenošenju mesne nadležnosti, posledicama nenađežnosti, o izuzeću, o javnom tužiocu, o oštećenom, o braniocu, o podnescima i zapisnicima, o rokovima, o troškovima krivičnog postupka, o imovinskopopravnom zahtevu, o donošenju i saopštavanju odluka, o dostavljanju pismena i razmatranju spisa, o značenju izraza, o pozivu i dovođenju okrivljenog, o pretresanju, o privremenom oduzimanju predmeta, o ispitivanju okrivljenog, o saslušanju svedoka, o uviđaju, o veštačenju, o pripremama za glavni pretres, o glavnem pretresu, o presudi, o redovnim pravnim lekovima, o ponavljanju postupka, o zahtevu za zaštitu zakonitosti, o postupku za primenu mera bezbednosti i o izdavanju poternice i objave.

Postupak za učinjeni privredni prestup pokreće javni tužilac. Ako on to ne učini, ili ako u toku postupka odustane od gonjenja, postupak može da pokrene, odnosno nastavi oštećeni kao supsidijarni tužilac, i to samo ukoliko je podneo predlog za ostvarivanje imovinskopopravnog zahteva. Inače, postupak se vodi pred nadležnim sudom (Privredni sud, Privredni apelacioni sud, Vrhovni kasacioni sud).

U privrednom postupku se kao okrivljeni mogu pojaviti pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik. U ime pravnog lica istupa njegov predstavnik. To je ovlašćeno lice na osnovu zakona, statuta, akta državnog organa i opštег akta pravnog lica. Takođe, i pravno i odgovorno lice mogu imati ili svako svog ili zajedničkog branioca.

Za učinjeni privredni prestup vodi se jedinstveni privredni postupak i protiv pravnog lica i protiv odgovornog lica u tom pravnom licu, osim ako postoje zakonski razlozi za gonjenje samo jednog od njih, kada će i postupak biti pokrenut i vođen samo protiv pravnog, odnosno samo protiv odgovornog

lica. Postupak samo protiv pravnog lica, vodi se u još jednom slučaju. Reč je o situaciji kada se protiv odgovornog lica za isto delo vodi krivični postupak za krivično delo koje ima oteležja privrednog prestupa.

1. PROCESNI SUBJEKTI U POSTUPKU ZA PRIVREDNE PRESTUPE

Osnovni procesni subjekti u postupku za privredne prestupe su oni procesni subjekti koji vrše osnovne procesne funkcije i bez kojih se postupak za privredne prestupe ne može voditi. U ove subjekte spadaju: sud (vrši funkciju presuđenja privrednoprestupne stvari), tužilac - javni tužilac ili oštećeni kao supsidijarni tužilac (vrši funkciju optužbe) i okriviljeni (vrši funkciju odbrane). Kao okriviljeno lice može se pojaviti: pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu i preduzetnik. U privrednom postupku, u ime pravnog lica učestvuje predstavnik pravnog lica.

Sporedni procesni subjekti su ostali subjekti koji učestvuju u postupku, koji obavljaju različite druge funkcije u postupku, i čije učešće jeste relevantno za rešavanje privrednopresupne stvari, ali koje nije uvek neophodno, već zavisi od potrebe za rasvetljavanjem i rešavanjem konkretnog slučaja. U ove subjekte spadaju: oštećeni, predstavnik okriviljenog pravnog lica, branilac okriviljenog pravnog ili odgovornog lica, punomoćnici, organi unutrašnjih poslova, inspekcijski organi, svedoci, veštaci, tumači, prevodioci i drugi.

1.1. *Sastav suda i njegova stvarna i mesna nadležnost*

Za privredne prestupe sudovi sude u veću. U prvom stepenu veće Privrednog suda je sastavljeno od jednog sudije i dvoje sudija porotnika. Predsednik veća je sudija. Ovo nije slučaj samo kada se sudi za privredni prestup za koji je propisana novčana kazna u iznosu ne većem od 100.000 dinara, jer u ovom slučaju sudi sudija pojedinac. Istražne radnje preduzima sudija prvostepenog suda koji je za to određen. U slučaju kada se odlučuje o žalbama protiv rešenja određenog sudije i drugih rešenja u prvostepenom postupku, ili se donose odluke van glavnog pretresa, veće prvostepenog suda je sastavljeno od trojice sudija.

Drugostepeni sudovi (Privredni apelacioni sud) sude u većima sastavljenim od tri člana (dvoje sudija i jednog porotnika, pri čemu je predsednik veća

sudija). Veće sastavljeno od troje sudija donosi odluke u drugim slučajevima određenim zakonom.

Vrhovni kasacioni sud donosi odluke u veću koje ima ili pet ili tri člana. Veće sastavljeno od pet članova donosi odluke o zahtevu za zaštitu zakonosti. Ovo veće je sastavljeno od troje sudija i dvoje sudija porotnika, pri čemu je predsednik veća sudija. Tročlano veće donosi odluku o određivanju i prenošenju mesne nadležnosti i rešava pitanja o sukobu nadležnosti. Sva tri člana ovog veća su sudije.

O pojedinim pitanjima, odluku donose predsednik suda, predsednik veća i sudija pojedinač.

Mesna nadležnost suda se određuje prema sedištu okrivljenog pravnog lica. Ukoliko je privredni prestup učinjen od strane pravnog lica čije je sedište na teritoriji druge republike, a po čijim propisima učinjeni privredni prestup ne predstavlja prestup, mesno će biti nadležan sud na čijoj teritoriji je privredni prestup učinjen. Isti postupak određivanja mesne nadležnosti suda je i kada se radi o postupku koji se vodi samo protiv odgovornog lica. Ako se za privredni prestup sudi stranom pravnom licu, odnosno odgovornom licu u stranom pravnom licu, nadležan je sud na čijem se području nalazi organizaciona jedinica stranog pravnog lica, a ako je privredni prestup učinjen prevoznim sredstvom stranog pravnog lica nadležan je sud na čijem je području učinjen privredni prestup.

1.2. Tužilac

Funkciju optužbe vrši javni tužilac ili oštećeni kao supsidijarni tužilac.

Javni tužilac. Mesna nadležnost javnog tužioca u postupku za privredne prestupe je određena prema mesnoj nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak za privredni prestup. Shodno tome, kada je za privredni prestup nadležan sud na čijem području se nalazi sedište okrivljenog pravnog lica mesno je nadležan i javni tužilac sa tog područja, a ako na tom području ima više javnih tužilaštava za preduzimanje svih radnji u pripremnom postupku nadležan je onaj javni tužilac na čijem se području nalazi sedište okrivljenog pravnog lica, odnosno organizacione jedinice tog pravnog lica. U ovom slučaju, ovaj javni tužilac može i da podigne optužni predlog i da zastupa optužbu ukoliko to nije učinio javni tužilac koji ima sedište u mestu u kome je i sedište nadležnog suda. Kada je mesna nadležnost suda određena prema mestu izvršenja privrednog prestupa, a na području tog suda ima više javnih tužilaštava, sve radnje u pri-

premnom postupku preduzima javni tužilac na čijem je području privredni prestup učinjen, a on može i da podigne optužni predlog i da zastpa optužbu ako to nije preduzeo javni tužilac koji ima sedište u mjestu u kome je i sedište suda. Ova pravila važe i kada se postuak vodi samo protiv okrivljenog odgovornog lica, kao i kada se postupak vodi protiv stranog pravnog lica, odnosno odgovornog lica u pravnom licu.

Oštećeni se u postupku pojavljuje kao supsidijarni tužilac ukoliko javni tužilac ne pokrene postupak, ili ukoliko u toku postupka odustane od gonjenja. U ovom slučaju oštećeni može, ako je podneo predlog za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva, pokrenuti, odnosno nastaviti postupak za privredni prestup.

1.3. Okrivljeni

Okrivljeni u postupku za privredne prestupe vrši funkciju odbrane. Kao okrivljeni se pojavljuju pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu. U postupku uglavnom učestvuju oba ova subjekta, ali nije isključeno i da se postupak vodi samo protiv jednog od njih.

Kada se radi o pravnom licu kao okrivljenom, za njega procesne radnje preduzima njegov predstavnik, tj. lice koje je ovlašćeno da u ime konkretnog pravnog lica preduzima sve radnje koje okrivljeni može preduzimati u postupku.

Predstavnik pravnog lica može biti lice koje je za to ovlašćeno zakonom, aktom nadležnog državnog organa, statutom pravnog lica ili nekim drugim njegovim opštim aktom, mada organ upravljanja za ovu funkciju može odrediti i neko drugo lice iz reda svojih članova, ili radnika u tom pravnom licu ili u zajednici koja obavlja zajedničke poslove. Ako je reč o stranom pravnom licu, funkciju predstavnika pravnog lica vrši lice koje upravlja predstavništvom tog pravnog lica u našoj zemlji, mada se za tu funkciju može odrediti i neko drugo lice.

Kao predstavnik pravnog lica može se odrediti i odgovorno lice, čak i ako se protiv njega vodi postupak za isti privredni prestup. Međutim, ako ovo lice ističe da je privredni prestup učinilo postupajući po naređenju drugog odgovornog lica ili po naređenju organa upravljanja, ono ne može biti predstavnik pravnog lica. Kao predstavnik pravnog lica ne može se angažovati ni lice koje je pozvano da u istoj stvari bude svedok. U slučaju da se postupak vodi protiv više pravnih lica, svako od njih će odrediti svog predstavnika, ali ukoliko to nije u suprotnosti sa interesima njihove odbrane, oni kao svog predstavnika mogu odrediti i jedno isto lice. Tako, kada sud ustanovi da lice određeno za predstavnika pravnog lica, iz nekog razloga ne može biti predstavnik pravnog

lica, obavezno o tome obaveštava pravno lice kako bi ono, za svog predstavnika, odredilo drugo lice. Ukoliko ono to ne učini, sud će ga kazniti novčanom kaznom i iznosu do 20.000 dinara, a ako ni nakon toga ne postupi po nalogu, kao i za svako ponovno nepostupanje sa po još 20.000 dinara. Predstavnik pravnog lica ima obavezu da se odazove na poziv suda. Ukoliko to ne učini, sud može narediti i njegovo prinudno dovodenje, pri čemu je predstavnik okrivljenog pravnog lica dužan da snosi i troškove koje je sam prouzrokovao.

2. PRETHODNI POSUTPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE

Prethodni postupak obuhvata sve faze postupka za privredne prestupe koje prethode održavanju glavnog pretresa na kome se donosi prvostepena odluka. Tako, prethodni postupak obuhvata tri faze:

- 1) podnošenje prijave za privredni prestup i postupanje po prijavi,
- 2) sprovođenje istražnih radnji, i
- 3) podnošenje i prethodno ispitivanje optužnog predloga.

2.1. Prijava za privredni prestup i postupak po prijavi

Prijavu za učinjeni privredni prestup, ukoliko o izvršenom privrednom prestupu budu obavešteni ili na drugi način za to saznaju, dužni su podneti: državni organi, preduzeća i druge organizacije i zajednice. Prijavu za učinjeni privredni prestup mogu podneti i građani. Prijava se podnosi pismeno, usmeno na zapisnik, a može i telefonom. Treba napomenuti da lažno prijavljivanje proizvodi određene pravne posledice. Prijava se podnosi nadležnom javnom tužiocu. Ako ona bude podneta nenadležnom javnom tužiocu, суду ili organu inspekcije, svi ovi organi su obavezni da tu prijavu dostave nadležnom javnom tužiocu. U prijavi se navodi sledeće: podaci o privrednom prestupu koji je učinjen, o učiniocu i o dokazima za koje prijavilac zna.

Javni tužilac po podnetoj prijavi za privredni prestup može:

- prijavu odbaciti, ukoliko se iz same prijave vidi da delo ne predstavlja privredni prestup, ukoliko je nastupila zastarelost ili ako postoje neki drugi razlozi koji isključuju gonjenje.
- pristupiti pribavljanju potrebnih podataka, kako bi nakon toga imao dovoljno elemenata da odluči o prijavi,

- sudu predložiti preduzimanje istražnih radnji, i
  - sudu odmah podneti optužni predlog.

2.2. Istražne radnje

Javni tužilac će određenom sudiji predložiti preduzimanje istražnih radnji ukoliko smatra da prijava i prikupljena obaveštenja i podaci ne sadrže dovoljno osnova da bi se mogao podići optužni predlog. Ukoliko se određeni sudija ne slaže sa predlogom javnog tužioca, o predlogu odluku donosi veće istog suda. Ako je sudiji za sprovođenje istražnih radnji potrebna pomoć oragana unutrašnjih poslova ili drugih državnih organa, istražni sudija će tražiti njihovu pomoć, pri čemu ovi organi imaju obavezu da mu je pruže. Stranke imaju pravo prisustvovanja sprovođenju istražnih radnji. Nakon sprovedenih istražnih radnji, određeni sudija dostavlja spise javnom tužiocu, koji donosi odluku o podnošenju optužnog predloga суду ili o odbacivanju prijave.

2.3. Optužni predlog i njegovo prethodno ispitivanje

Optužni predlog prestavlja optužni akt koji nadležni javni tužilac podnosi sudu, a kojim se učinilac optužuje za učinjeni privredni prestup. U optužnom predlogu se navodi sledeće: podaci o okrivljenom, podaci o privrednom prestupu za koji se okrivljeni optužuje i razlozima za tužbu, iznose se i dokazi koje treba izvesti na glavnom pretresu i stavlja predlog da se okrivljeni osudi za učinjeni privredni prestup.

Nakon što predsednik veća ili sudija pojedinac prime optužni predlog, pristupaju njegovom razmatranju kako bi ustanovili da li postoje osnovi za zakazivanje glavnog pretresa. Ovom prilikom mogu biti donešene sledeće odluke:

- da se glavni pratres zakaže,
  - da se još neke istražne radnje sprovedu ili dopune one koje su već sprovedene,
  - da se usled utvrđivanja nenađežnosti konkretnog suda, predmet uputi nadležnom sudu,
  - da se odbaci optužni predlog (ukoliko delo za koje se optužuje nije privredni prestup, ukoliko je nastala zastarelost za krivično gonjenje ili ako postoje drugi razlozi usled kojih se gonjenje isključuje, ili ukoliko nema dovoljno dokaza koji bi ukazivali na to da je okrivljeni učinio privredni prestup).

Ukoliko je okrivljeno odgovorno lice nedostupno državnim organima ili ukoliko je duševno obolelo ili je duševno poremećeno, postupak protiv njega se može i prekinuti. Nakon prestanka smetnji, prekinuti postupak će biti nastavljen.

Ako postoje uslovi za zakazivanje glavnog pretresa, predsednik veća, odnosno sudija pojedinac će ga i zakazati.

3. GLAVNI POSUTPAK ZA PRIVREDNE PRESTUPE

3.1. Glavni pretres

Glavni pretres zakazuje ili predsednik veća ili sudija pojedinac, a u zavisnosti od težine privrednog prestupa, pretres se održava ili pred većem suda ili pred sudijom pojedincem. Na glavni pretres se pozivaju: okrivljeni, njihovi branioci, tužilac, oštećeni i njegov zastupnik ili punomoćnik, svedoci, veštaci i tumači. Uz poziv, okrivljenom se dostavlja i prepis optužnog predloga. Pretres se pred sudijom pojedincem može održati i ukoliko javni tužilac ne dođe. U ovom slučaju optužni predlog može zastupati optuženi. Ali, ako na glavni pretres ne dođe oštećeni kao tužilac, a ne dođe ni njegov punomoćnik, postupak se obustavlja. Ukoliko predstavnik okrivljenog pravnog lica ili okrivljeno odgovorno lice ne dođu na pretres, sud naređuje prinudno dovođenje, a ukoliko to nije moguće, glavni pretres se odlaže. U odsustvu uredno pozvanog branioca, pretres se može održati.

Na glavnom pretresu se najpre čita optužni predlog, zatim se saslušava predstavnik okrivljene pravnog lica, nakon čega se pristupa ispitivanju okrivljenog odgovornog lica. Posle saslušavanja okrivljenih pristupa se saslušanju svedoka i veštaka i izvođenju ostalih dokaza. Nakon završenog dokaznog postupka stranke u postupku daju svoju završnu reč, ali poštujući sledeći redosled: tužilac, oštećeni, branilac okrivljenog pravnog lica, predstavnik okrivljenog pravnog lica, branilac okrivljenog odgovornog lica i okrivljeno odgovorno lice. Posle date završne reči, predsednik veća, odnosno sudija pojedinac zaključuje glavni pretres i donosi presudu.

3.2. Presuda

Nakon zaključenja glavnog pretresa sud donsi presudu. Ona ima sledeće delove: uvod, izreku i obrazloženje. Izreka presude sadrži:

- privredni prestup za koji se okrivljeni oglašava odgovornim,
- propise koji su primjenjeni,
- kaznu na koju se okrivljeni osuđuju, odluku o oslobođenju od kazne ukoliko je do toga došlo,
- odluku o uslovnoj osudi ukoliko je ona izrečena umesto kazne,
- odluku o zaštitnim merama ako su one izrečene,
- odluku o oduzimanju imovinske koristi,
- odluku o troškovima postupka, i
- odluku o imovinskopravnom zahtevu ako je, od strane oštećenog u postupku, bio istaknut.

4. POSTUPAK PO PRAVNIM LEKOVIMA

Pravni lekovi predstavljaju pravna sredstva kojima se pobijaju sudske odluke. Oni mogu biti redovni i vanredni. Redovni pravni lekovi se podnose protiv prvostepenih odluka suda, a vanredni protiv pravosnažnih odluka. U redovne pravne lekove se ubrajaju: žalba na presudu i žalba na rešenje. A u vanredne pravne lekove spadaju: zahtev za ponavljanje postupaka i zahtev za zaštitu zakonitosti.

4.1. Žalba protiv presude i žalba protiv rešenja

Žalbu protiv presude i žalbu protiv rešenja mogu izjaviti okrivljeni, njihovi branioci, javni tužilac, oštećeni i vlasnik, odnosno nosilac prava raspolaganja ili korisnik oduzetog predmeta.

Žalba se na prvostepenu presudu može izjaviti u roku od osam dana, a na rešenje u roku od tri dana. Žalba odlaže izvršenje presude. Javni tužilac može izjaviti žalbu i u korist okrivljenog. Oštećeni žalbu može izjaviti samo u pogledu troškova postupka. Ali, ako je javni tužilac preuzeo gonjenje od oštećenog kao tužioца, oštećeni ima mogućnost izjavljivanja žalbe po svim osnovama zbog kojih se presuda može pobijati. Takođe, u situaciji kada javni tužilac nije prisustvovao pretresu, oštećeni ima mogućnost izjavljivanja žalbe protiv pre-

sude u svojstvu tužioca. Ukoliko je kao zaštitna mera izrečeno oduzimanje predmeta, žalbu u pogledu izricanja ove mere može izjaviti i vlasnik stvari. Branilac okrivljenog žalbu može izjaviti i bez posebnog ovlašćenja za to od strane okrivljenog, osim ako se okrivljeni tome izričito ne protivi.

O žalbi drugostepeni sud odlučuje na sednici veća. Ukoliko veće nađe da bi za rešavanje stvari bilo korisno prisustvo stranaka na sednici, o njenom održavanju će obavestiti i stranke. Tužilac na sednici veća može: odustati od optužbe (delimično ili u celini) ili preinačiti optužni predlog, ali samo u korist okrivljenog. Nakon sprovedenog drugostepenog postupka sud donosi odluku o žalbi, protiv koje žalba nije dozvoljena.

4.2. Zahtev za ponavljanje postupka

Zahtev za ponavljanje postupka predstavlja vanredni pravni lek, koji se može uložiti protiv pravnosnažne presude ili pravosnažnog rešenja donetim u skraćenom postupku. Ovaj zahtev se podnosi samo kada su ispunjeni predviđeni zakonski uslovi. Ovi uslovi propisani su Zakonom o krivičnom postupku, a Zakonom o privrednim prestupima, kada se radi o ovom pitanju, propisan je samo jedan uslov. Naime, reč je o naknadnom utvrđenju da je odgovorno lice koje je pravosnažno osuđeno za privredni prestup za isto delo već pravosnažno osuđeno u krivičnom postupku.

4.3. Zahtev za zaštitu zakonitosti

Vanredni pravni lek, zahtev za zaštitu zakonitosti, podnosi se protiv pravnosnažne odluke (presude ili rešenja), samo ako je pravosnažnom odlukom ili u postupku koji je prethodio toj odluci, povređen zakon. O podnetom zahtevu rešava Vrhovni kasacioni sud.

Zahtev za zaštitu zakonitosti, u roku od šest meseci od prijema presude ili rešenja, podnosi republički javni tužilac. Podneti zahtev ne zadržava izvršenje odluke protiv koje je zahtev podnet, ali Vrhovni sud može, od suda nadležnog za izvršenje odluke protiv koje je podnet zahtev, zahtevati da se izvršenje odloži, a ukoliko je već započeto da se prekine.

Vrhovni kasacioni sud odluku o zahtevu donosi nakon razmatranja tog zahteva i razmatranja predloženih dokaza. Postupak donošenja odluke, kao i vrste odluka koje mogu biti donesene, regulisani su Zakonom o krivičnom postupku. Odredbe ovog zakona se primenjuju i kada je reč o zahtevu za zaštitu zakonitosti podnetom protiv pravosnažne presude ili rešenja donetih u postupku za privredne prestupe.

5. SKRAĆENI POSTUPAK I POSEBNI POSTUPCI ZA PRIVREDNE PRESTUPE

5.1. Skraćeni postupak

U skraćenom postupku, rešenje o privrednom prestupu se može doneti i bez održavanja glavnog pretresa. Ovakav postupak se na predlog tužioca sprovodi za one privredne prestupe za čije je rešavanje nadležan sudija pojedinac. Sudija pojedinac skraćeni postupak može sprovesti samo ako je predstavnik okriviljenog pravnog lica o konkretnoj stvari već bio saslušan, odnosno ako je okriviljeno odgovorno lice već bilo ispitano. U skraćenom postupku se može izreći samo novčana kazna, i to za pravno lice u iznosu do 100.000 dinara, a za odgovorno lice u iznosu do 10.000 dinara. U ovom postupku se kao zaštitna mera može izreći samo zaštitna mera oduzimanja predmeta. Takođe, može se izreći i mera oduzimanja imovinske koristi pribavljenе učinjenim privrednim prestupom. Rešenje koje se doneše u skraćenom privrednom postupku može se pobijati žalbom. Žalba na ovo rešenje se od strane ovlašćenih lica može izjaviti u roku od 8 dana. Ako drugostepeni sud, postupajući po žalbi, ukine rešenje o privrednom prestupu doneto u skraćenom postupku, istovremeno donosi odluku i da se po tom predmetu sproveđe redovan postupak.

5.2. Postupak oduzimanja imovinske koristi

Od učinioca privrednog prestupa, imovinska korist koju je pribavio izvršenim privrednim prestupom se obavezno oduzima. Odluku o tome donosi sud u presudi, u okviru koje se okriviljeni oglašava odgovornim za učinjeni privredni prestup. Ali, ukoliko je pravno lice koje je učinilac privrednog prestupa prestalo da postoji, pre ili nakon pokretanja postupka za privredni prestup, sproveće se poseban postupak samo za oduzimanje imovinske koristi protiv pravnog lica koje je preuzeo imovinu pravnog lica koje je prestalo da postoji. Ovaj postupak se pokreće na osnovu zahteva javnog tužioca sudu, koji je bio nadležan za vođenje postupka za privredni prestup protiv pravnog lica koje je prestalo da postoji. Međutim, oduzimanje imovinske koristi može biti izrečeno samo do visine preuzete imovine.

5.3. Postupak naknade štete zbog neopravdane osude

Ako neko lice bude neopravdano osuđeno za privredni prestup ima pravo na naknadu štete zbog neopravdane osude. Ovo pravo se ostvaruje u posebnom postupku u kome se primenjuju odgovarajuće odredbe Zakonika o krivičnom postupku.

5.4. Postupak brisanja osude

Prvostepeni sud koji vodi evidenciju osuda za privredne prestupe vrši i brisanje osude za privredni prestup. Postupak za brisanje osude se vodi po zahtevu osuđenog lica za privredni prestup. U toku postupka sud mora izvršiti potrebna proveravanja, a naročito to da li se protiv osuđenog lica vodi postupak za neki novi privredni prestup koji je to lice, pre proteka roka koji je predviđen za brisanje osude, učinilo. Zatim, ukoliko postoje uslovi za brisanje osude, sud donosi rešenje o brisanju osude. Podaci o brisanoj osudi se ne mogu unositi u uverenja koja se izdaju na osnovu evidencije suda za privredne prestupe.

5.5. Postupak za prestanak zaštitne mere ili pravne posledice osude

Zaštitna mera zabrane vršenja određene dužnosti ili pravne posledice osude mogu prestati i pre isteka vremena na koje je njihovo trajanje predviđeno. Postupak za ovo se vodi po molbi osuđenog odgovornog lica, koju ono podnosi prvostepenom суду koji je izrekao zaštitnu meru, odnosno presudu. Za vođenje ovog postupka zaduženo je veće sastavljenod trojice sudija. Sud u postupku najpre vrši neophodne izviđaje o okolnostima značajnim za donošenje odluke po molbi, a nakon toga donosi odluku kojom se molba ili usvaja ili odbija. Protiv ove odluke dozvoljeno je ulaganje žalbe. Međutim, ako podneta molba bude odbijena, nova se može podneti, tek dve godine kasnije.

Literatura

- 4) Aćimović M.: *Kazne i ostale sankcije krivičnom i prekršajnom pravu*, referat na savetovanju Saveza udruženja za krivično pravo i kriminologiju Jugoslavije, Beograd, 1986.
- 5) Aćimović M.: *Sankcije za tri vrste lakših kažnjivih dela*, Pravni život, br. 4/1985.
- 6) Aćimović M.: *Neka zapažanja prakse prekršajnog postupka*, Pravna misao, br. 9-10/1997.
- 7) Bejatović S.: *Krivično procesno pravo - Opšti deo*, Beograd str. 32, 1995.
- 8) Beljanski S.: *Formalna odbrana u privrednoprestupnom postupku*, Pravoteorija i praksa, 10-11/1986.
- 9) Bosnić J.: *Prevencija prekršajnog ponašanja*, Aktuelni problemi prekršajnog ponašanja u Jugoslaviji, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Cavtat, 1979.
- 10) Bosnić J.: *Pravni status organa za prekršaje*, Pravo-teorija i praksa, br. 10-11/1986.
- 11) Dinić S.: *Upotreba sredstava prinude od strane policijskih službenika u Republici Srbiji*, Zbornik radova Udruženja pravnika Republike Srbije i Republike Srpske, Beograd, 2010.
- 12) Dinić S.: *Primenljivost kriminoloških ideja u kontroli kriminaliteta u našim uslovima*, PERJANIK – časopis za teoriju i praksu iz oblasti policije, bezbednosti, kriminalistike i prava, Danilovgrad, 2010, br. 22/23.
- 13) Dinić S.: *Mogući pravac sužavanja polja delovanja organizovanog kriminaliteta*, Revija za bezbednost – stručni časopis o korupciji i organizovanom kriminalu, Beograd, 10/2009.
- 14) Vasiljević J.: *Krivična dela, privredni prestupi i prekršaji*, Zbornik radova "Prekršajna odgovornost", Beograd, 2002.
- 15) Vasiljević D.: *Osnovi prekršajnog prava sa zaštitom javnog reda i mira*, Beograd, 1995.

- 16) Vasić M.: *Produceno delo prekršaja u prekršajnosudskoj praksi*, Pravo-teorija i praksa, april, 1987.
- 17) Vladisavljević A.: *Svrha kazne u privrednokaznenom pravu*, Zbornik radova "Privredni prestupi u zakonodavstvu i praksi", Beograd, 1981.
- 18) Vrhovšek M.: *Predstojeća reforma privrednoprestupnog zakonodavstva*, Zbornik radova "Kriminalitet u Jugoslaviji i neka pitanja predstojeće reforme jugoslovenskog kaznenog zakonodavstva", Beograd, 1995.
- 19) Vrhovšek M.: *Propuštanje dužnog nadzora - specijalni oblik radnje nečinjenja u oblasti privrednih prestupa i prekršaja*, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, br. 3/1982.
- 20) Vrhovšek M.: *Privrednoprestupno pravo*, Beograd, 1992.
- 21) Vrhovšek M.: *Privrednokaznena odgovornost preduzeća i preduzetnika*, Sudska praksa, br. 2/1994.
- 22) Vrhovšek M.: *Saučesništvo kod privrednih prestupa*, Kultura, br. 3/1974.
- 23) Vrhovšek M., Jerinić P.: *Komentar Zakona o privrednim prestupima*, Beograd, 1977.
- 24) Vukajlović M.: *Troškovi u prekršajnom postupku*, Zbornik radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 25) Grubač M.: *Skraćeni postupak za privredne prestupe i prekršaje*, Pravo-teorija i praksa, br. 10-11/1986.
- 26) Grubač M., Perić O., Pihler S.: *Osnovi prava o privrednim prestupima*, Novi Sad, 1982.
- 27) Grubač M.: *Odredbe o prekršajnom postupku u novom Zakonu o prekršajima*, Zbornik radova "Novine u oblasti prekršajne prakse", Beograd, 2006.
- 28) Dimitrijević P., Jovašević D.: *Prekršajno pravo*, Beograd, 2005.
- 29) Đorđević Đ.: *Prekršajno pravo*, Beograd, 2004.
- 30) Đorđević Đ.: *Prekršajno pravo*, Beograd, 2008.
- 31) Đorđević Đ.: *Prekršajno pravo*, Beograd, 2013.
- 32) Đorđević Đ.: *Odmeravanje kazne u prekršajnom pravu*, "Nauka, bezbednost, policija", br. 2/2003.
- 33) Đorđević Đ.: *Pojam privrednog prestupa i razlike prema krivičnom delu i prekršaju*, Arhiv za pravne i društvene nauke, br. 1-2/2000.
- 34) Đorđević Đ.: *O mestu propisa o privrednim prestupima u sistemu prava*, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, br. 3/2000.
- 35) Đorđević M.: *Odnos i razlike privrednog prestupa prema krivičnom delu i prekršaju*, Pravni život, br. 11-12/1958.

- 36) Đorđević M.: *Krivična odgovornost pravnih lica*, Beograd, 1968.
- 37) Đorđević M.: *Privredni prestupi*, Beograd, 1968.
- 38) Đorđević M.: *Osnovni problemi odgovornosti za privredne prestupe i prekršaje*, Pravo-teorija i praksa, 10-11/1986.
- 39) Đorđević M.: *Krivična odgovornost pravnih lica u savremenoj teoriji krivičnog prava*, Zbornik radova "Privredni prestupi u zakonodavstvu i praksi", Beograd, 1981.
- 40) Đorđević M.: *Odnos odgovornosti pravnih i odgovornih lica za privredne prestupe i prekršaje*, u zbirci referata savetovanja "Odgovornost službenog i odgovornog lica", udruženja za krivično pravo i kriminologiju Srbije, Kragujevac, 1985.
- 41) Đorđević M.: *Odnos prekršajnog i krivičnog prava*, Zbornik radova "Prekršajna odgovornost", Beograd, 2002.
- 42) Đorđević M. i Đorđević Đ.: *Krivično pravo sa osnovama privrednoprestupno i prekršajnog prava*, Beograd, 2007.
- 43) Živković S.: *Prekršajna odgovornost maloletnika*, Zbornik radova "Prekršajna odgovornost", Beograd, 2002.
- 44) Ilić R.: *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2014.
- 45) Ilić R.: *Krivični postupak*, Beograd, 2010.
- 46) Ilić R. i Dinić S.: *Doktrine komandne odgovornosti*, Zbornik radova Haški tribunal: izazovi i realnost (Čeјović B. ed), Beograd, 2013.
- 47) Ilić R. i Dinić S.: *Prekršajno i privrednoprestupno pravo*, Beograd, 2009.
- 48) Ilić R. i Dinić S.: *Elektronski nadzor i kućni pritvor*, Zbornik radova Udruženja pravnika Republike Srpske, Banja Luka, 12/2009.
- 49) Jovanović Lj. i Jelačić M.: *Prekršaji i privredni prestupi*, Beograd, 1997.
- 50) Jovašević D.: *Komentar Zakona o privrednim prestupima*, Beograd, 1997.
- 51) Jovašević D.: *Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom*, Beograd, 2000.
- 52) Jovašević D.: *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, 2002.
- 53) Knežević S.: *Načelo neposrednosti*, Zbornik radova Usklađivanje prava Srbije sa pravom EU (Lazić M. ed.), Niš, 2014.
- 54) Knežević S.: *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Naučni skup međunarodnog karaktera na temu: Međunarodno humanitarno pravo, Kosovska Mitrovica, 2013.
- 55) Knežević S.: *Međunarodnopravni standardi prava na usmenu raspravu pred krivičnim sudom*, Zbornik radova Teme, Niš, 2013.

- 56) Knežević S.: *Međunarodnopravni standardi prava na usmenu raspravu pred sudom*, Zbornik radova sa savetovanja Udruženja pravnika Republike Srpske, Banja Luka, 2013.
- 57) Markičević M.: *Obrana u prekršajnom postupku*, Pravo-teorija i praksa, br. 10-11/1986.
- 58) Milenković N.: *Izvršenje rešenja pre pravosnažnosti*, Zbornik radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 59) Mićić M., Despotović N., Rakočević M. i Bosiljčić D.: *Prekršajni postupak pred organima za prekršaje*, Zbornik radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 60) Mrvić-Petrović N.: *Pojam prekršaja*, Zbornik radova "Novine u oblasti prekršajne prakse", Beograd, 2006.
- 61) Mrvić-Petrović N., Mitrović Lj.: *Prekršajno pravo*, Banja Luka, 2007.
- 62) Obradović D.: *Maloletnici i prekršajna odgovornost prema novom Zakonu o prekršajima*, Zbornik radova "Novine u oblasti prekršajne prakse", Beograd, 2006.
- 63) Pantelić O.: *Rešenje u prekršajnom postupku*, u Zborniku radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 64) Pančić N.: *Prikaz najčešćih prekršaja u praksi*, u Zborniku "Prekršajna odgovornost", Beograd, 2002.
- 65) Pihler S.: *Prekršajno pravo*, Novi Sad, 2000.
- 66) Pihler S.: *Osvrt na odredbe o prekršajnoj odgovornosti i prekršajnim sankcijama u novom Zakonu o prekršajima RS*, Zbornik radova "Novine u oblasti prekršajne prakse", 2006.
- 67) Savatić M.: *Preispitivanje odluka organa za prekršaje pred Vrhovnim sudom Srbije*, u Zborniku "Prekršajno odgovornost", Beograd, 2002.
- 68) Simić Lj.: *Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog (sa uporednim prikazom ZKP-a)*, Zbornik radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 69) Stanivuković S. i Stanojev V., Lekić M.: *Priručnik za prekršajni postupak*, Beograd, 2004.
- 70) Stanojev V.: *Izvršenje u prekršajnom postupku*, u Zborniku radova sa savetovanja Udruženja sudija za prekršaje, Republike Srbije, Zlatibor, 2003.
- 71) Stanojev V. sa saradnicima: *Priručnik za prвостепени prekršajni postupak kod prekršajnih sudova i organa državne uprave*, Ministarstvo pravde republike Srbije, Beograd, 2006.
- 72) Cetinić M.: *Pravo privrednih prestupa*, Beograd, 2003.

- 73) Čejović B.: *Krivično pravo*, Beograd, 2007.
- 74) Šarkić N.: *Samostalnost i nezavisnost sudija za prekršaje*, Zborniku radova "Prekršajna odgovornost", Beograd, 2002.
- 75) Šarkić N.: *Sudovi za prekršaje u pravosudnom sistemu Srbije - Konačna pobađa*, zbornik radova "Novine u oblasti prekršajne prakse", Beograd, 2006.
- 76) Škulić M.: *Krivično procesno pravo*, Opšti deo, Beograd, 2008.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.232(075.8)

343.53(075.8)

ИЛИЋ, Радан, 1963-

Kazneno pravo : prekršaji i privredni prestupi / Radan Ilić, Slavica Dinić. - Beograd : Megatrend univerzitet, 2014
(Beograd : Megatrend univerzitet). - XII, 261 str. ; 25 cm

Tiraž 300. - Bibliografija: str. 257-261.

ISBN 978-86-7747-516-1

1. Динић, Славица [автор]

а) Прекршајно право б) Прекршаји с)

Привредни преступи

COBISS.SR-ID 210698764